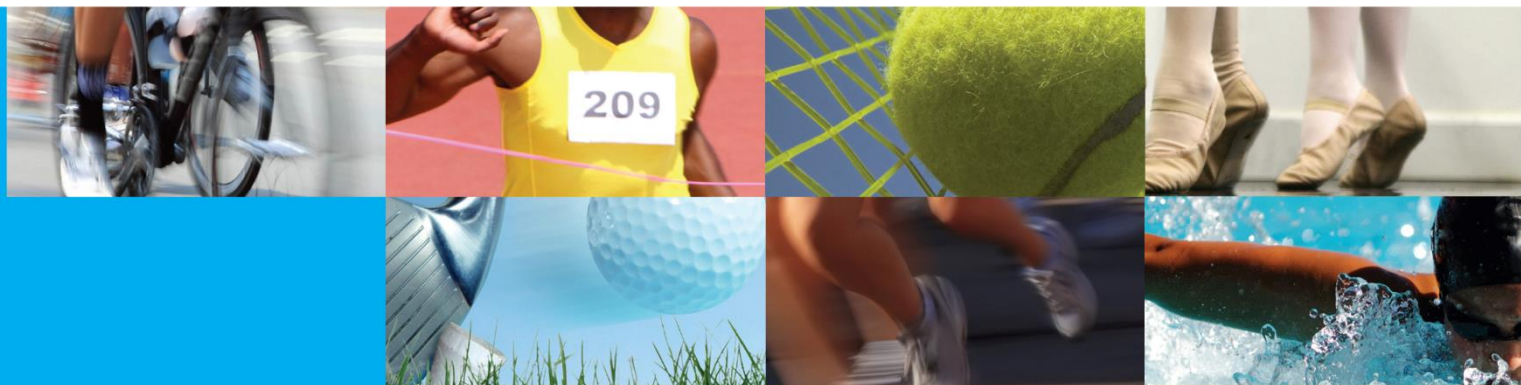

Voortgangsrapportage Monitor Sport en Bewegen in de Buurt 2016

Caroline van Lindert

Ine Pulles

Hugo van der Poel

Voortgangsrapportage Monitor Sport en Bewegen in de buurt 2016

**Caroline van Lindert
Ine Pulles
Hugo van der Poel**

Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

*Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
+31 (0)30 721 02 20 | www.mulierinstituut.nl
info@mulierinstituut.nl | [@mulierinstituut](https://www.instagram.com/mulierinstituut)*

Voorwoord

Deze SBB Monitor is met behulp van de input en medewerking van een groot aantal personen en organisaties tot stand gekomen.

Veel dank gaat uit naar de medewerkers van het ministerie van VWS voor hun enthousiaste betrokkenheid bij het opstellen van de monitor, het kritisch meelezen en snel schakelen in de eindfase.

In het bijzonder willen we alle leden van de SBB projectgroep (Kenniscentrum Sport, NOC*NSF, Sport & Zaken, VSG, VNG en ZonMw) bedanken voor hun welwillende medewerking, het aanleveren van informatie en het meelezen van de teksten.

Ook bedanken we alle overige organisaties die ons van input hebben voorzien of waarvan we onderzoeksresultaten hebben kunnen benutten.

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Samenvatting	9
1. Inleiding	13
1.1 Samenhang beleid	14
1.2 Doelstelling SBB Monitor	15
1.3 Medewerking partijen	15
1.4 Kader voor rapportage	15
1.5 Leeswijzer	18
2. De buurtsportcoach	19
2.1 Middelen	21
2.2 Activiteiten en proces	26
2.3 Prestaties	50
2.4 Effecten	53
2.5 Samenvatting	56
3. De Sportimpuls	63
3.1 Middelen	65
3.2 Activiteiten en proces	75
3.3 Prestaties	96
3.4 Effecten	100
3.5 Samenvatting	102
4. Trends sport- en beweegdeelname en overig	109
4.1 Beweegdeelname	109
4.2 Zitgedrag	110
4.3 Sportdeelname	111
4.4 Sportblessures	112
4.5 Lidmaatschap sportverenigingen	112
4.6 Overig onderzoek	113
4.7 Samenvatting	116
5. Beschouwing	119
5.1 Buurtsportcoach	119
5.2 Sportimpuls	121
5.3 Tot slot	123
Referenties	125
Bijlagen	131

Samenvatting

Met het programma Sport en Bewegen in de Buurt (SBB) wil het kabinet bereiken dat voor iedere Nederlander een passend sport- en beweegaanbod in de eigen buurt aanwezig is, dat bovendien veilig en toegankelijk is. Dit met als uiteindelijk doel om meer sportdeelname en een gezonde en actieve leefstijl te stimuleren. Het programma SBB heeft een looptijd van vier jaar (2012-2016), maar is inmiddels met twee jaar verlengd tot en met 2018. Het realiseren van een passend sport- en beweegaanbod is een lokale verantwoordelijkheid. Het kabinet wil daar met het programma SBB een positieve bijdrage aan leveren. In deze samenvatting gaan we in op de stand van zaken met betrekking tot de inzet van middelen, het proces en uitgevoerde activiteiten, de bereikte resultaten en de effecten van het programma. Tot slot volgen enkele reflecterende opmerkingen.

Buurtsportcoaches

De ministeries van VWS en OCW investeren in 2016 57,9 miljoen euro in de Brede impuls combinatiefuncties. Daarmee financieren zij voor veertig procent de lokale aanstelling van buurtsportcoaches. De 373 (van de 390) deelnemende gemeenten financieren samen met lokale partijen de overige zestig procent (86,9 miljoen). Gemeenten bekostigen twee derde van de zestig procent cofinanciering zelf en lokale partijen bekostigen daarvan een derde. De totale investering door Rijk, gemeenten en lokale partijen bedraagt in 2016 zo'n 145 miljoen euro, gelijk aan het budget van 2015.

De gemeenten hebben per 1 september 2016 gezamenlijk 2.847 fte formatieplaatsen daadwerkelijk gerealiseerd. Dit is 98 procent van het aantal te realiseren formatieplaatsen, uitgaande van de beoogde 2.900 fte tot en met 2016. Sinds de laatste meting van eind 2014 (2.607 fte gerealiseerd) is een behoorlijke eindsprint ingezet om het beoogde doel van 2.900 fte te behalen. Deze doelstelling is binnen handbereik: de verwachting is dat eind 2016 2.948 fte buurtsportcoaches zijn gerealiseerd, 48 fte meer dan beoogd. Uitgedrukt in aantal personen zijn in heel Nederland momenteel zo'n 4.500 buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen werkzaam.

Gemeenten, buurtsportcoaches en betrokken organisaties kunnen zich goed vinden in de landelijke doelstellingen van de Buurtsportcoachregeling. Voor alle partijen is het in beweging krijgen van mensen een belangrijke doelstelling. Verder leggen gemeenten meer accent op het tot stand brengen van verbindingen tussen sport en andere sectoren, en buurtsportcoaches en betrokken organisaties meer op het lid worden van verenigingen. In aanvulling op de landelijke doelstellingen, worden lokaal 'eigen' doelstellingen verbonden aan de regeling, zoals tegengaan van overgewicht, verbetering van de leefbaarheid in de buurt en kinderen en jongeren hun eigen talenten laten ontdekken.

De verbreding van de inzet van buurtsportcoaches naar andere sectoren, die sinds 2012 mogelijk is, zet zich verder door. Verreweg de meeste fte inzet van buurtsportcoaches vindt naar opgave van de gemeenten weliswaar nog steeds plaats in en/of vanuit de sectoren sport, onderwijs en cultuur (75% van de inzet). De overige 25 procent (was 19% eind 2014) is verdeeld over de 'nieuwe' sectoren (welzijn, zorg, kinderopvang, bedrijfsleven). Buurtsportcoaches zijn doorgaans in verschillende sectoren tegelijkertijd actief. Zelf geven ze aan dat zij naast sport (90%) en onderwijs (82%) ook werkzaam zijn voor de sectoren buurt (42%) en welzijn (33%). Daarnaast zijn ze ook actief in de zorg, uitgesplitst naar gezondheidszorg (21%), jeugd(zorg) (17%), ouderenzorg (13%) en gehandicaptenzorg (10%). Het bedrijfsleven noemen zij het minst (2%). Interessant is dat 8 procent van de buurtsportcoaches (ook) werkzaam is in het vluchtelingenwerk. Dit is nieuw en geeft aan dat de regeling zo is vormgegeven dat

snel op actuele lokale ontwikkelingen kan worden ingespeeld. Buurtsportcoaches verdelen hun aandacht over verschillende doelgroepen. De belangrijkste zijn kinderen en jongeren. 79 respectievelijk 43 procent van de buurtsportcoaches richt zich op deze doelgroepen. Buurtsportcoaches zijn zich geleidelijk aan ook meer voor andere doelgroepen gaan inzetten, zoals mensen in aandachtswijken (37%), mensen met overgewicht (35%), buurt/wijkbewoners (31%), volwassenen (24% tot 29%), allochtonen (29%), jeugd in arme gezinnen (28%), gehandicapten (24%), 65-plussers (20%) en vluchtelingen (12%).

De belangrijkste taken van buurtsportcoaches zijn verbinden (samenwerking ontwikkelen en verbeteren), organiseren (plannen van bewegingsactiviteiten), coördineren en uitvoeren (geven/begeleiden van lessen, clinics). Veel van de activiteiten die buurtsportcoaches voor scholen uitvoeren, vinden na schooltijd op school plaats. Activiteiten voor andere groepen kinderen dan leerlingen vinden veelal in de wijk plaats. Ruim een derde van de buurtsportcoaches die in de combinatie school en sport werkt, is betrokken bij het bewegingsonderwijs, een deel daarvan is vakleerkracht en geeft zelf bewegingsonderwijs.

Alle betrokken partijen zijn behoorlijk tevreden over de (mogelijkheden van de) regeling, de uitgevoerde activiteiten door de buurtsportcoach en de onderlinge samenwerking. Belangrijkste verbeter- en aandachtspunten die worden genoemd zijn de samenwerking met de sociale wijkteams, communicatie met de doelgroep, het enthousiasmeren van de doelgroepen en het vergroten van de ouderbetrokkenheid. De meeste buurtsportcoaches zijn tevreden over de inrichting van hun eigen werk. Wel zouden ze graag meer tijd en geld hebben om hun taken uit te voeren. Tevens spreken buurtsportcoaches en betrokken organisaties hun zorgen uit over de continuïteit van de cofinanciering.

Het bereik van de doelstellingen wordt in twee op de drie gemeenten op een of andere manier gemeten, maar meer dan de helft van de ondervraagde gemeenten geeft aan dat op dit punt verbetering mogelijk is. Gevraagd naar de eigen waarnemingen en ervaringen naar het doelbereik zijn de antwoorden wisselend. Drie kwart van de buurtsportcoaches denkt dat door hun activiteiten meer kinderen en jongeren sporten en bewegen. Zes tiende van de sportorganisaties ziet dat meer leden (vooral jeugd) bij de sportvereniging komen sporten. Daarentegen geven scholen aan weinig of niets te zien van een toename van sportende kinderen, al dan niet bij een vereniging. Wel signaleren twee van de drie scholen een toename van het sport- en beweegaanbod bij de scholen en verbetering in de kwaliteit van het sport- en beweegaanbod.

Meer dan negen van de tien gemeenten zien de regeling als een impuls voor hun lokale (sport)beleid, menen dat de regeling leidt tot meer sport- en beweegaanbod in hun gemeente en zijn voornemens in de toekomst de regeling te blijven hanteren.

De Sportimpuls

In totaal zijn sinds de start van de regeling in 2012 770 Sportimpulsprojecten gehonoreerd. In 2015 zijn in totaal 459 aanvragen voor de Sportimpuls ingediend, waarvan 119 zijn gehonoreerd. 53 aanvragen vielen onder de reguliere Sportimpuls, 16 aanvragen onder de Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht (KSG) en 50 aanvragen onder de Sportimpuls Jeugd in Lage InkomensBuurten (JILIB). Voor de ronde van 2016 zijn 290 aanvragen ingediend. In totaal zijn in 2016 105 aanvragen goedgekeurd, 31 binnen de reguliere Sportimpuls, 57 voor JILIB en 18 voor de KSG. Dit zijn voorlopige cijfers. Doordat in 2015 en

2016 minder budget beschikbaar was dan in voorgaande jaren, lag het totaal aantal gehonoreerde projecten lager.

Voor lokale Sportimpulsprojecten heeft het Rijk in 2016 in totaal 8,6 miljoen euro beschikbaar, exclusief de middelen voor ondersteuning. Dat is minder dan in 2014 en in 2015, toen respectievelijk 16 miljoen en 9 miljoen euro beschikbaar was. In 2016 is 2 miljoen euro bestemd voor reguliere Sportimpulsprojecten (was 3,5 miljoen in 2015), 1,9 miljoen voor KSG (was 1,5 miljoen in 2015) en 4,7 miljoen voor JILIB (was 4 miljoen in 2015).

Tijdens de Sportimpulsperiode is het aandeel reguliere Sportimpulsaanvragen dat wegens onvoldoende kwaliteit of relevantie niet honorabel is, afgenomen van 67 procent in 2012 tot 37 procent in 2015. De aanvragen zijn ook in 2016 kwalitatief beter geworden. Bij de overgrote meerderheid van de in 2015 gehonoreerde projecten is een buurtsportcoach betrokken, bij KSG zelfs bij alle projecten. Gezondheidsbevordering is het belangrijkste thema bij de Sportimpulsprojecten.

Reguliere Sportimpuls- en JILIB-projecten uit 2015 worden voornamelijk door sportverenigingen uitgevoerd. KSG-projecten daarentegen worden vooral door welzijns- en zorgorganisaties uitgevoerd. Er lijkt een toename te zijn van projecten die vanuit zorg en welzijn worden georganiseerd. Sinds 2012 zijn de gehonoreerde reguliere Sportimpulsprojecten meer gericht op ouderen (47% in 2015) en volwassenen (51% in 2015) en minder op jeugd (42% in 2015). Dit komt waarschijnlijk door de toevoeging van de Sportimpuls KSG en Sportimpuls JILIB, die kinderen en jeugd als specifieke doelgroep hebben.

In 2015 richtte 25 procent van alle gehonoreerde reguliere Sportimpulsprojecten zich op mensen met een handicap. In 2016 is dat 35 procent (voorlopig cijfer). Mogelijke verklaring voor deze toename is de extra aandacht voor gehandicaptensport vanuit het programma Grenzeloos Actief.

Sportverenigingen die betrokken zijn (geweest) bij een Sportimpulsaanvraag scoren hoger op de indicatoren 'maatschappelijke functie' en 'open club' dan verenigingen die niet bij een Sportimpulsaanvraag betrokken zijn (geweest), zo blijkt uit landelijk onderzoek onder sportverenigingen. Een open club denkt vraag- en buurtgericht en speelt in op de behoeften van de omgeving. Daarnaast scoren de verenigingen met een Sportimpulsaanvraag hoger op de indicator voor 'sterke vereniging' dan verenigingen zonder aanvraag. Het lijkt erop dat de meer vitale verenigingen met de Sportimpulsmiddelen mogelijkheden hebben gekregen om hun maatschappelijke ambities te verwezenlijken. Vier op de tien sportverenigingen met een gehonoreerde Sportimpulsaanvraag meldt een uitbreiding van de verenigingsactiviteiten, een op de zeven meldt kwaliteitsverbetering van kader en een op de tien kwaliteitsverbetering van sportactiviteiten. Meer algemeen dragen de Sportimpulsprojecten bij aan de professionalisering van de betrokken sportorganisaties.

Oog voor borging is niet vanzelfsprekend en de overgang van Sportimpulsproject naar zelfvoorzienend aanbod is nog altijd kwetsbaar. Vooral de borging van financiën blijkt lastig, net als bij de voorgaande meting van een verdiepingsstudie onder projecteigenaren. Activiteiten worden vaak in afgeslankte vorm doorgezet. Voor de borging van professionaliteit is de meeste aandacht. De samenwerking lijkt redelijk goed geborgd, maar de continuering hangt sterk samen met de beschikbaarheid van financiële middelen. Ruim een derde van de sportverenigingen met een gehonoreerde Sportimpulsaanvraag geeft aan dat de activiteiten na afronding van het Sportimpulsproject deels worden of zijn voortgezet. Vier tiende geeft aan dat dit in zijn geheel gebeurt of is gebeurd.

Het merendeel van de projectleiders gaf tijdens de verdiepingsstudie aan dat het beoogd aantal deelnemers en activiteiten grotendeels bereikt en gerealiseerd wordt. De doelen worden echter, wat het bereiken van grote groepen deelnemers betreft, na een jaar vaak bijgesteld, omdat deze te ambitieus blijken te zijn. Het leggen van lokale verbindingen behoort vaak ook tot de doelen en over deze prestatie zijn de projectleiders doorgaans tevreden.

Bij nagenoeg alle geïnterviewde projecten is tijdens het Sportimpulsproject een effect opgetreden op de sport- en beweegdeelname. Met name de projecten waar scholen betrokken zijn, laten een bijna honderd procent score zien, zo geven projecteigenaren aan. Bij deze projecten vonden tijdens schooltijd veel activiteiten zoals clinics en workshops plaats, wat ervoor zorgt dat zowel actieve als inactieve kinderen en jongeren konden deelnemen. Scholen zijn dé vindplaats voor kinderen en jongeren. Ook bij projecten die gericht zijn op volwassenen en senioren is tijdens het project bij een grote meerderheid de sportdeelname onder deze doelgroepen toegenomen. De geïnterviewde projecteigenaren beschikken niet over een cijfermatige onderbouwing, zij houden dit niet of nauwelijks bij. Het behouden of laten doorstromen van deelnemers wordt door een groot deel van de projecteigenaren als zeer moeilijk ervaren.

Slotbeschouwing

In bijna alle Nederlandse gemeenten zijn buurtsportcoaches aan het werk. Het is vooral de belofte van continuïteit (cofinanciering Rijk) die veel gemeenten heeft doen besluiten in te tekenen op de regeling en lokaal voor cofinanciering te zorgen. Tegenover iedere euro van het Rijk staat anderhalve euro inzet vanuit de gemeenten en lokale partijen. Er is sprake van een multipliereffect. Gemeenten hebben met deelname aan de Buurtsportcoachregeling de mogelijkheid gepakt om een impuls te geven aan het lokale sportbeleid, uitgedrukt in budgetten op begrotingen van gemeenten en partners, in menskracht (uren/taken) en in sportstimuleringsactiviteiten.

Het apparaat dat landelijk door de SBB-partners is ingericht om gemeenten en hun partners en de buurtsportcoaches zelf te ondersteunen bij het optimaal inzetten van de regeling is professioneler geworden en speelt beter in op de behoeften die in het veld leven. In het begin ging de aandacht vooral uit naar ondersteuning bij de opstart, nu gaat het erom dat de beroepsgroep die met de inzet van de regeling is ontstaan in staat wordt gesteld zo goed mogelijk te functioneren. Goede aansturing door werkgevers, hulp bij actuele vraagstukken waar buurtsportcoaches op de vloer mee worstelen, gerichte inzet van bewezen effectieve interventies en sportstimuleringsactiviteiten, competentie- en beroepsontwikkeling en monitoring en evaluatie, zijn vraagstukken die voor de toekomst actueel zijn.

Buurtsportcoaches en Sportimpulsprojecten zorgen voor meer en kwalitatief beter sport- en beweegaanbod in wijken, bij scholen en samenwerkende instellingen, zo is de ervaring van betrokkenen. Hun inzet vergt op bestuurlijk en beleidsmatig niveau gedachtevorming over sport- en beweegbeleid en wat dit moet opleveren, en zorgt op uitvoerend niveau voor verbindingen tussen diverse organisaties en professionalisering van de sportsector. Dit zijn de randvoorwaarden waaronder de landelijke doelstellingen van het programma Sport en Bewegen in de Buurt (kunnen) worden bereikt. Het thans voorliggende onderzoek laat niet toe uitspraken te doen over de mate van doelmatigheid van het beleid, noch over de mate waarin verder liggende effecten zoals een hogere en duurzame sport- en beweegdeelname of gezondheidswinst worden bereikt.

1. Inleiding

Met het programma Sport en Bewegen in de Buurt (SBB) wil het kabinet bereiken dat voor iedere Nederlander, jong en oud, een passend sport- en beweegaanbod in de eigen buurt aanwezig is, dat bovendien veilig en toegankelijk is. Dit met als uiteindelijk doel om meer sportdeelname en een gezonde en actieve leefstijl te stimuleren. Het programma kent twee hoofdonderdelen, namelijk de Buurtsportcoach en de Sportimpuls.

Het realiseren van een passend sport- en beweegaanbod in de buurt, waarbij mensen zelf kunnen kiezen aan welke sport- of beweegactiviteit ze willen deelnemen, vraagt om lokaal maatwerk. Dit is een taak van vele partners op lokaal niveau, waaronder gemeenten, sport- en beweegaanbieders en het bedrijfsleven. Het kabinet wil met de jaarlijkse investering in het programma een positieve bijdrage leveren aan deze lokale taak. In 2016 bedroeg de rijksbijdrage 66,5 miljoen euro, ongeveer gelijk aan de bijdrage van 2015¹. Een belangrijk middel om bovenstaande doelstelling te bereiken is dat lokaal (meer) kansrijke verbindingen worden gelegd tussen sport- en beweegaanbieders en partijen uit andere sectoren, zoals onderwijs, zorg, welzijn en werk. Deze verbindingen kunnen nieuw zijn of op bestaande vormen van samenwerking voortborduren. Daarnaast wil het kabinet stimuleren dat bestaande sport- en beweeginterventies die hun waarde al hebben bewezen, worden toegepast. Dit moet leiden tot een kwalitatieve verbetering van het sport- en beweegaanbod. Met het programma SBB wil de minister verder lokaal ondernemerschap stimuleren, maar ook belemmeringen wegnemen die kansrijke verbindingen tussen de sport en andere sectoren in de weg staan. De beoogde 2.900 buurtsportcoaches² die vanuit SBB met verschillende partners gezamenlijk worden gefinancierd, gaan hiermee aan de slag. Ook de Sportimpuls, waarbij lokale sport- en beweegaanbieders financiële ondersteuning kunnen aanvragen bij het opzetten en uitvoeren van activiteiten, moet hieraan bijdragen. Omdat op lokaal maatwerk wordt ingezet, zijn op landelijk niveau geen concrete *output* en *outcome* doelstellingen geformuleerd. Wel onderschrijft het ministerie van VWS de doelstelling van NOC*NSF om de maandelijkse sportparticipatie van 65 procent naar 75 procent te laten toenemen.

Het programma had oorspronkelijk een looptijd van vier jaar, tot en met 2016. Om het programma de kans te geven tot volle wasdom te komen, heeft de minister van VWS besloten tot een verlenging met twee jaar, tot en met 2018 (Ministerie van VWS, 2015a; 2016). In deze verlenging wordt in overleg met de partners een aantal verbeterpunten in het programma aangebracht. Zo zal het beroepsprofiel van de buurtsportcoach verder worden geprofessionaliseerd. Binnen de Sportimpuls zal er meer aandacht komen voor specifieke doelgroepen zoals chronisch zieken, gehandicapten en ouderen. Bij de Sportimpuls wordt voor de ronde van 2017 verplichte cofinanciering ingevoerd om lokaal ondernemerschap te stimuleren en een betere borging na afloop van de projectperiode te realiseren.

¹ 57,9 miljoen euro voor de buurtsportcoachregeling en 8,6 miljoen euro voor de Sportimpulsregeling. De investering van 66,5 miljoen is exclusief de bijdrage voor de programmaondersteuning van Sport en Bewegen in de Buurt.

² Dit is inclusief de combinatiefuncties die vanuit de Impuls brede scholen, sport en cultuur gerealiseerd zijn. De impuls voor buurtsportcoaches bouwt hierop voort en is een verbreding.

In de volgende paragraaf gaan we in op de samenhang tussen het programma Sport en Bewegen in de Buurt met aanverwante beleidsterreinen en programma's. In paragraaf 1.2 bespreken we de opzet van de SBB Monitor. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een leeswijzer.

1.1 Samenhang beleid

Niet alleen op lokaal niveau is het de bedoeling dat er meer slimme en kansrijke verbindingen tot stand komen tussen sport en andere sectoren. Ook op nationaal niveau is afstemming tussen verschillende beleidsprogramma's en initiatieven van belang. Allereerst wil het kabinet (onder andere via het programma SBB) zoveel mogelijk mensen aan het sporten en bewegen krijgen, door zo veel mogelijk en zo divers mogelijk aanbod te creëren, via sportverenigingen, de buurt, scholen, zorg- en welzijnsinstellingen, werk en buitenschoolse opvang. Daarvoor is een veilige en plezierig omgeving nodig, waar mensen zichzelf kunnen zijn. Dit wil het kabinet onder andere bereiken via het actieplan 'Naar een Veiliger Sportklimaat (VSK)³. Behalve in de breedtesport investeert het kabinet in topsport. 'Uitblinken in de sport' kan naast medailles ook een wij-gevoel en nationale trots opleveren en een positieve uitstraling hebben richting de breedtesport. Behalve deze drie beleidsprioriteiten investeert het kabinet in kennis en innovatie in de sport.⁴

Het kabinet draagt met het programma SBB bij aan het Nationaal Programma Preventie (NPP) 'Alles is gezondheid'⁵. Het programma heeft daarnaast duidelijke raakvlakken met onder andere de Onderwijsagenda Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl (SBGL) en de aanpak Gezonde School⁶, met de aanpak Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG)⁷ en het actieplan Veilig Sportklimaat. Met het gehandicaptensportbeleid 'Grenzeloos Actief' wordt onder andere beoogd dat het programma SBB beter aansluit bij mensen met een beperking.⁸

Het programma SBB is een zelfstandig programma waarmee het ministerie van VWS eigen doelstellingen wil nastreven. Het effect van het eigen programma wordt mogelijk versterkt door de samenhang met die andere programma's en vice versa: SBB kan ook aan doelstellingen van andere beleidsprogramma's bijdragen. In bijlage 2 is meer informatie over de genoemde programma's opgenomen.

³ Zie <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/sport-en-bewegen/inhoud/onderzoek-en-innovatie-in-de-sport> en <http://www.veiligsportklimaat.nl/overvsk>

⁴ Zie www.sportinnovator.nl

⁵ Zie <http://www.allesisgezondheid.nl/>

⁶ Zie <https://www.gezondeschool.nl/>

⁷ Zie <https://jongerenopgezondgewicht.nl/>

⁸ Zie <http://grenzeloos-actief.nl/>

1.2 Doelstelling SBB Monitor

Deze rapportage staat in het teken van de voortgang van het programma SBB en is de vierde in de reeks.⁹ Het Mulier Instituut stelt jaarlijks, ondersteund door het ministerie van VWS, op basis van de cijfers en inzichten uit registraties en onderzoeken van verschillende partijen een integrale voortgangsrapportage op (hierna genoemd SBB Monitor). Doel is op hoofdlijnen de voortgang van het programma zichtbaar te maken, zodat doorontwikkeling en/of bijsturing van (onderdelen) van het programma mogelijk zijn. Met deze rapportages worden ook de Tweede Kamer en bestuurlijke en ondersteuningspartners geïnformeerd. Een eindevaluatie, met eindconclusies over de mate waarin het programma de gestelde doelen heeft bereikt, maakt geen deel uit van de voortgangsrapportages. Alle monitoringsgegevens vormen voor VWS wel input voor de evaluatie van het totale programma SBB. Een separate eindevaluatie is aangekondigd voor 2017. Dit dient als input voor het ontwikkelen van een nieuw beleidskader sportparticipatie en wordt betrokken bij de beleidsdoorlichting sport (Ministerie van VWS, 2015a; 2016).

1.3 Medewerking partijen

Ook deze keer hebben diverse partijen aan de totstandkoming van de SBB Monitor bijgedragen door hun rapporten en registraties beschikbaar te stellen, zoals BMC Onderzoek, Kennispraktijk, Kenniscentrum Sport, NOC*NSF, Sport & Zaken, VNG, VSG, ZonMw en het Mulier Instituut zelf. De belangrijkste resultaten van deze rapportages, registraties of analyses zijn in dit rapport verwerkt. Veel dank gaat uit naar alle partijen die voor deze monitor relevante informatie hebben aangeleverd en feedback hebben gegeven op de conceptrapportage. RIVM heeft diverse kaarten beschikbaar gesteld die ook op de website van sport op de kaart¹⁰ worden gepubliceerd.

1.4 Kader voor rapportage

Voor de rapportage over de voortgang van de verschillende programmaonderdelen is wederom van het MAPE-model (zie Bouckaert en Auwers, 1999; Bouckaert, 2005) en VBTB-model voor beleidsevaluatie gebruikgemaakt. Dit zijn beide beheer- of sturingsmodellen die kunnen worden gebruikt om (overheids)beleid resultaatgericht in te richten en daarmee de besluitvorming over de besteding van (publieke) middelen te verbeteren. De modellen gaan uit van vier soorten prestatie-indicatoren op basis waarvan (overheids)beleid kan worden ontwikkeld en geëvalueerd. Deze modellen lopen van *input* via *proces* naar *output* en uiteindelijk naar *outcome*. Zie bijlage 3 voor een toelichting van de begrippen.

We gebruiken de modellen als kader om na te gaan hoe het programma SBB (door)werkt en als praktisch hulpmiddel om de beschikbare informatie over de voortgang van de verschillende SBB programmaonderdelen te rangschikken. Het gaat hier vooral om de input, het proces en de output, aangezien de beschikbare registraties en monitoren daarop het meest zijn gericht. Er is minder

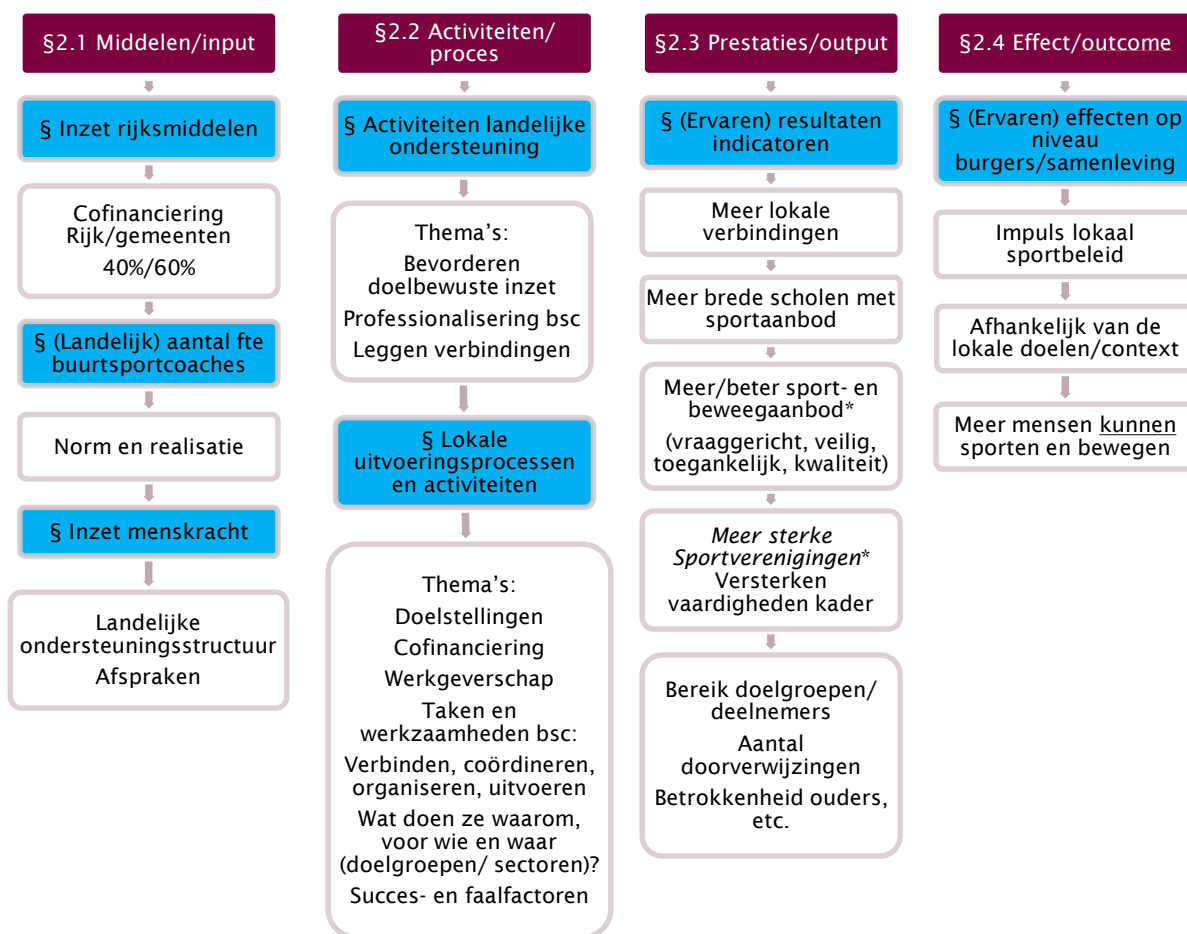
⁹ De eerste rapportage verscheen in 2013 (De Jong, Van Lindert en Van der Poel), de tweede in 2014 (Van Lindert, Van der Bol, Reijgersberg, Cevaai, Van den Dool en Van der Poel) en de derde in 2015 (Pulles, Van Lindert en Van der Poel).

¹⁰ <https://www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart>

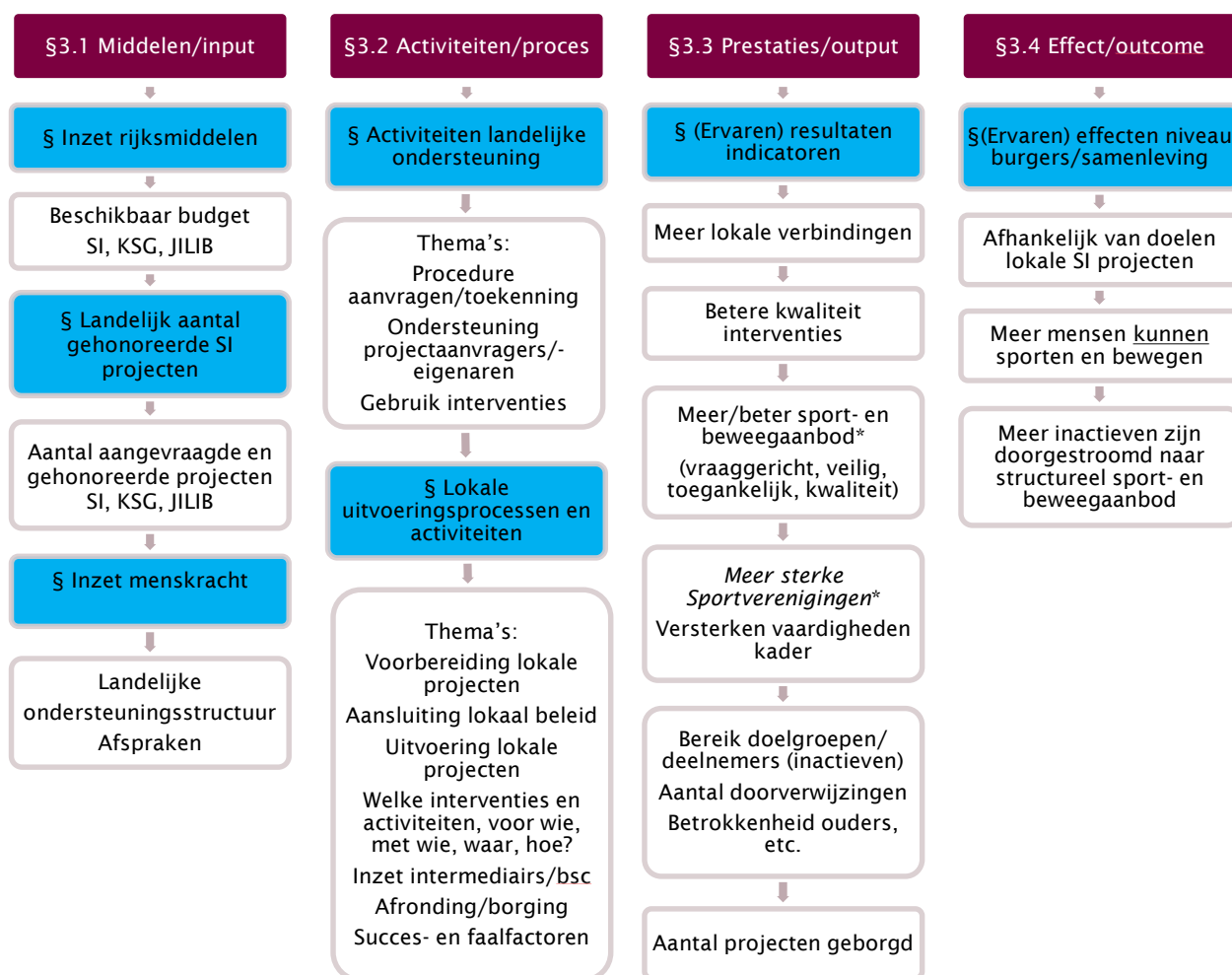
informatie of onderzoek beschikbaar dat iets zegt over de *outcome* van de verschillende onderdelen van SBB.

In figuren 1.1 en 1.2 hebben we een vertaalslag gemaakt van het MAPE-model en de indicatoren naar de regeling Buurtsportcoach en Sportimpuls.

Figuur 1.1 Verstaalslag prestatie-indicatoren Buurtsportcoach

Figuur 1.2 Verstaalslag prestatie-indicatoren Sportimpuls

In beide figuren is de indicator *meer lokale verbindingen* onder prestaties gezet. Deze indicator kan het resultaat zijn van de inspanningen of activiteiten van buurtsportcoaches of van projecteigenaren van Sportimpulsprojecten om organisaties met elkaar te laten samenwerken. Anderzijds kan deze indicator op zichzelf ook een belangrijke randvoorwaarde zijn voor het opzetten van *meer/beter sport- en beweegaanbod**. *Meer/ beter sport- en beweegaanbod** zou in die zin dan ook bij effecten kunnen worden gezet, want dit moet er toe leiden dat meer mensen kunnen sporten en bewegen. Het gaat hier om de mogelijkheden die mensen hebben of ervaren om te sporten en bewegen, waarbij in het midden blijft of zij dit ook daadwerkelijk (gaan) doen.

De indicator *meer sterke sportverenigingen** is in beide figuren onder prestaties gezet, maar zou ook kunnen worden beschouwd als een effect van de prestaties die buurtsportcoaches leveren om sportverenigingen te ondersteunen bij het aangaan van samenwerkingsverbanden of het versterken van de vaardigheden van het kader. Er is voor gekozen om in dit model onder effecten alleen indicatoren te vermelden die te maken hebben met veranderingen op het niveau van individuen of burgers.

1.5 Leeswijzer

In deze rapportage brengen we in verschillende hoofdstukken het materiaal samen dat als basis dient voor het beschrijven van de voortgang van het programma SBB en de verschillende onderdelen daarvan. In hoofdstuk 2 over de buurtsportcoach beschrijven we per paragraaf de voortgang van de regeling aan de hand van de verschillende prestatie-indicatoren, zoals vermeld in figuur 1.1. Ditzelfde doen we in hoofdstuk 3 voor de voortgang van de Sportimpuls aan de hand van figuur 1.2. Daar waar geen informatie over een betreffend thema beschikbaar is, wordt dit vermeld. In deze hoofdstukken beschrijven we ook welke ondersteunende activiteiten vanuit het programma SBB worden ingezet om partijen te helpen om optimaal gebruik te maken van de regelingen. Een uitgebreid overzicht van programma ondersteunende activiteiten is opgenomen in bijlage 5.

In hoofdstuk 4 beschrijven we de voortgang op een aantal kernindicatoren met betrekking tot sport en bewegen en beschrijven we resultaten van overig relevant onderzoek. In hoofdstuk 5 zijn conclusies en een afsluitende beschouwing opgenomen.

2. De buurtsportcoach

In dit hoofdstuk schetsen we een beeld van de huidige stand van zaken met betrekking tot de inzet van buurtsportcoaches. In het vervolg van deze rapportage gebruiken we zo veel mogelijk de overkoepelende term buurtsportcoaches. Hiermee bedoelen we ook combinatiefunctionarissen. In dit hoofdstuk beschrijven we de voortgang van de regeling Buurtsportcoach aan de hand van de prestatie-indicatoren middelen, activiteiten/proces, resultaten en effecten, zoals weergegeven in figuur 1.1 in hoofdstuk 1.

Om dit te doen maken we gebruik van diverse bronnen. Denk aan gegevens uit de decembercirculaire van het gemeentefonds (Ministerie van BZK, 2015) en resultaten uit de monitor die BMC Onderzoek jaarlijks uitzet onder alle Nederlandse gemeenten (Wajer, Van de Werfhorst & Van Klaveren, 2016).¹¹ We nemen resultaten over van een online landelijke enquête die het Mulier Instituut in samenwerking met VSG begin 2016 heeft uitgezet onder alle Nederlandse gemeenten (gemeenteambtenaren met sport in de portefeuille, Mulier Instituut, 2016a).¹² Deze landelijke enquête maakt deel uit van de Evaluatie Buurtsportcoach 2016-2017, een tweejarig onderzoek dat Mulier Instituut en acht sporthogescholen gezamenlijk met subsidie van VWS uitvoeren naar de lokale implementatie en opbrengsten van de inzet van buurtsportcoaches.¹³ We verwerken de belangrijkste conclusies uit het kwantitatieve onderzoek van het lokale verdiepingsonderzoek naar buurtsportcoaches van het Mulier Instituut (Van Ginneken, Van Lindert & Van der Poel, 2016). In de SBB Monitor 2014 is over een eerdere meting van dit verdiepingsonderzoek gerapporteerd (Pulles, Leijenhorst, Reijgersberg, Hilhorst & Van Lindert, 2014). De vragenlijsten onder buurtsportcoaches en betrokken organisaties zijn ondergebracht in het bredere evaluatie onderzoek naar de lokale implementatie en opbrengsten van de inzet van buurtsportcoaches (Evaluatie Buurtsportcoaches 2016-2017).¹⁴ Tevens verwijzen we naar een onderzoek naar de inzet van

¹¹ Aan dit onderzoek nemen alle Nederlandse gemeenten deel die aan de Buurtsportcoachregeling deelnemen. BMC Onderzoek verzamelt bij alle gemeenten onder andere informatie over het daadwerkelijk aantal gerealiseerde fte buurtsportcoaches en is daarmee een belangrijke informatiebron voor deze SBB Monitor.

¹² De resultaten die in deze SBB Monitor zijn verwerkt zijn afkomstig uit de brondata van deze vragenlijst (Mulier Instituut, 2016a). Een deel van de resultaten is verwerkt in een factsheet (Van der Roest, Pulles, Van Lindert, Van der Poel, Cevaal & Van Ginneken, 2016). Aan de enquête namen 255 van de 390 gemeenten deel (respons 65%). De vragenlijst is uitgezet in samenwerking met de VSG onder gemeenteambtenaren met sport in de portefeuille. Van de 255 gemeenten gaven zes gemeenten aan niet (meer) deel te nemen aan de buurtsportcoachregeling. De overige 249 ambtenaren gaven in de landelijke vragenlijst hun mening over de regeling.

¹³ Dit onderzoek biedt VWS input voor de evaluatie van de Buurtsportcoachregeling, zoals aangekondigd in de voortgangsbrieven Sport juni 2016 (Ministerie van VWS, 2016). Meer informatie over het onderzoek is te vinden op <http://www.mulierinstituut.nl/wp-content/uploads/2016/05/Factsheet-evaluatie-onderzoek-BSC.pdf>

¹⁴ De vragenlijsten zijn halverwege 2016 bij 16 gemeenten uitgezet. De resultaten hiervan zijn gerapporteerd in een tabellenrapportage (van Ginneken et al., 2016) en worden meegenomen in de eindrapportage van de Evaluatie Buurtsportcoaches 2016-2017, die naar verwachting in de tweede helft van 2017 verschijnt. De vragenlijsten worden in het kader van dit bredere onderzoek onder meer gemeenten uitgezet.

buurtsportcoaches in de provincie Overijssel (Ter Harmsel & Van Vilsteren, 2015)¹⁵. In de tekst zullen we verwijzen naar deze bronnen en ander relevant onderzoek waar gebruik van is gemaakt.

Achtergrond en doelen

Sinds 2008 kunnen gemeenten met cofinanciering van het Rijk (Ministeries VWS en OCW) hun lokale sport- en beweegbeleid een impuls geven door combinatiefunctionarissen aan te stellen. Tot 2012 hadden de combinatiefunctionarissen, zoals ze destijds werden genoemd, vooral het doel om de sectoren onderwijs, sport en/of cultuur te verbinden. De doelgroep betrof jongeren tot achttien jaar. Begin 2012 is de regeling uitgebreid naar buurtsportcoaches. Zij kregen als specifieke opdracht om passend sport- en beweegaanbod in de buurt te organiseren en een verbinding te maken tussen sport- en beweegaanbieders en organisaties uit andere sectoren zoals zorg¹⁶, welzijn, kinderopvang en het bedrijfsleven. Buurtsportcoaches kunnen worden ingezet voor alle inwoners van een gemeente. Ze zijn dus breder inzetbaar, waardoor de naam van de regeling veranderde van 'Impuls brede scholen, sport en cultuur' in 'Brede impuls combinatiefuncties'.

Het kabinet wil met het programma SBB realiseren dat voor iedere Nederlander een passend sport- en beweegaanbod in de eigen buurt aanwezig is dat veilig en toegankelijk is. Een kenmerk van het programma SBB is de focus op intersectorale samenwerking en mogelijkheden voor lokale aanbieders om activiteiten te organiseren die binnen de lokale situatie passen. Daarmee werd de 'Brede impuls combinatiefuncties' onderdeel van het VWS-programma Sport en Bewegen in de Buurt. Met de uitbreiding van het werkveld van buurtsportcoaches werden ook de doelstellingen van de inzet van buurtsportcoaches verruimd, zie tabel 2.1.

Het streven was om tot en met 2016 2.900 fte aan combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches te realiseren. Dit aantal staat met de verlenging van het programma tot en met 2018 nog steeds overeind. Ook de doelstellingen zijn niet veranderd. Wel worden in overleg met de partners binnen de regeling buurtsportcoaches enkele verbeterpunten aangebracht. Het betrekken van specifieke doelgroepen, zoals chronisch zieken, gehandicapten en ouderen, zal meer aandacht krijgen, evenals de scholing van buurtsportcoaches. Meer informatie over de achtergrond van de regeling is te vinden op de website van sport in de buurt.¹⁷

¹⁵ Aan dit vragenlijstonderzoek namen 134 combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches uit 25 Overijsselse gemeenten deel (respons 64%).

¹⁶ Onder zorg verstaan we in deze rapportage ook gezondheid en de zorg voor specifieke groepen zoals jeugd, ouderen en mensen met een handicap.

¹⁷ <https://www.sportindebuurt.nl/buurtsportcoaches/wat-zijn-buurtsportcoaches/>

Tabel 2.1 Overzicht van landelijke doelstellingen verbonden aan de inzet van buurtsportcoaches

Doelstellingen Impuls brede scholen, sport en cultuur, 2008:
1. Uitbreiding aantal brede scholen met sport- en cultuuraanbod in zowel het primair als voortgezet onderwijs, om te beginnen in de veertig krachtwijken. 2. Versterking van circa tien procent van de sportverenigingen met het oog op hun maatschappelijke functie en de inzet van sportverenigingen voor het onderwijs, de naschoolse opvang en de wijk. 3. Stimuleren van een dagelijks sport- en beweegaanbod op en rond scholen voor alle leerlingen. 4. Bevorderen dat de jeugd tot achttien jaar vertrouwd raakt met een of meer kunst- en cultuurvormen en stimuleren van actieve kunstbeoefening onder jongeren.
Aanvullende doelstellingen Brede impuls combinatiefuncties, vanaf 2012:
1. Meer mensen kunnen sporten en bewegen in de buurt. 2. Sportverenigingen worden versterkt. 3. Er wordt een verbinding gelegd tussen sport en andere sectoren zoals onderwijs, welzijn, kinderopvang en bedrijfsleven.
Bron: Ministerie van OCW (2007) en Ministerie van VWS (2011), bewerking Mulier Instituut

2.1 Middelen

In deze paragraaf gaan we allereerst in op de rijksmiddelen die worden ingezet en hoeveel gemeenten en lokale partners bijdragen aan de financiering van de inzet van buurtsportcoaches. Daarna gaan we in op het landelijk aantal gerealiseerde buurtsportcoaches, dat we hier beschouwen als input voor gemeenten om op lokaal niveau activiteiten uit te voeren die op lokale doelen zijn gericht. Vervolgens gaan we in op de investeringen in menskracht die op landelijk niveau worden ingezet om de regeling uit te voeren.

Inzet rijksmiddelen

Bij de start van de regeling in 2009 kregen gemeenten op basis van het aantal inwoners tot en met achttien jaar in hun gemeente een aantal fte aan buurtsportcoaches toegewezen. Met de uitbreiding van de regeling in 2012 naar buurtsportcoaches, zijn alle gemeenten in maart 2012 door de VNG in samenwerking met het Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt (uitgevoerd door de VSG) voor deelname benaderd. Gemeenten werd gevraagd een gemeentelijke deelnameverklaring in te vullen en te ondertekenen. Gemeenten kunnen sinds 2012 meedoen voor 60, 80, 100, 120 of 140 procent van het voor hen oorspronkelijk geldende aantal formatieplaatsen. Het percentage van 140 procent hangt af van het beschikbare rijksbudget, mede ten opzichte van het aantal deelnemende gemeenten. Voor 2016 is het aantal aangevraagde fte buurtsportcoaches en/of combinatiefunctionarissen voor het eerst hoger dan het beschikbare budget. Dit betekent dat het deelnamepercentage van 140 procent in 2016 niet gehonoreerd kon worden en daarom is bijgesteld naar 138 procent. Om tijdig een inschatting te maken van de deelname voor 2017 is aan gemeenten verzocht voor 1 oktober 2016 bij de VSG een intentieverklaring in te leveren, waarin zij aangeven wat het gewenste deelnamepercentage voor 2017 is.

Het normbedrag dat per aangestelde fte buurtsportcoach wordt uitgekeerd is ongewijzigd. Dit betreft 50.000 euro per fte. De Rijksoverheid keert per fte 20.000 euro aan gemeenten uit (40%). De deelnemende gemeenten dienen vanaf het eerste jaar van deelname zestig procent cofinanciering te organiseren. In 2012 en in 2013 is het rijksbudget voor de aanstelling van buurtsportcoaches verhoogd

(met 8 miljoen resp. 11 miljoen), daarna is het budget redelijk stabiel gebleven. In 2012 bedroeg de rijksbijdrage in totaal 47 miljoen euro. In 2013 was dit 55 miljoen euro, in 2014 57 miljoen euro en in 2015 58 miljoen euro (Ministerie van BZK, 2012; 2013; 2014; 2015). In totaal kunnen met deze rijksbijdrage zo'n 2.900 fte buurtsportcoaches worden aangesteld.

Rijksinvestering in 2016

In 2016 bedraagt de veertig procent rijksbijdrage gezamenlijk 57,9 miljoen euro (Ministerie van BZK, 2015). Hiervan is 11 miljoen euro afkomstig van het budget van het ministerie van OCW. De deelnemende gemeenten en lokale partijen leggen de overige zestig procent bij. Dit is in totaal 86,9 miljoen euro. De totale investering van Rijk, gemeenten en lokale partijen in de inzet van buurtsportcoaches bedraagt daarmee in 2016 samen 144,9 miljoen euro.

De rijksbijdrage (40%), zowel vanuit de ministeries van VWS als OCW, is structureel, zoals is verwoord in de Bestuurlijke afspraken Impuls brede scholen, sport en cultuur van 2007 (Ministerie van OCW en VWS, 2007). De middelen worden via een decentralisatie-uitkering in het gemeentefonds gestort. De gemeenten bekostigen de buurtsportcoaches uit de eigen begroting en/of met behulp van cofinanciering van lokale partijen. Het is in principe de bedoeling dat ook de lokale investering een structureel karakter heeft. Over de mate waarin gemeenten en lokale medefinanciers de inzet van buurtsportcoaches structureel in hun begroting opnemen of daartoe plannen hebben, zijn geen gegevens bekend.

Aantal (fte) buurtsportcoaches

In deze paragraaf komt aan de orde hoeveel fte buurtsportcoaches gemeenten volgens de met het Rijk afgesproken norm in 2016 willen realiseren en daadwerkelijk hebben gerealiseerd. Ook wordt een schatting gedaan van het aantal personen dat als buurtsportcoach in de deelnemende gemeenten werkzaam is.

Aantal te realiseren fte in 2016

In 2016 doen in totaal 373 van de 390¹⁸ gemeenten (96%) mee aan de Brede impuls combinatiefuncties. Zij hebben ingetekend voor 2.899,7 fte (2,7 fte meer dan in 2015, Ministerie van BZK, 2015).¹⁹ Het aangevraagde aantal fte buurtsportcoaches en/of combinatiefunctionarissen was in 2016 voor het eerst hoger dan het beschikbare rijksbudget, waardoor het deelnamepercentage van 140 procent is bijgesteld naar 138 procent.

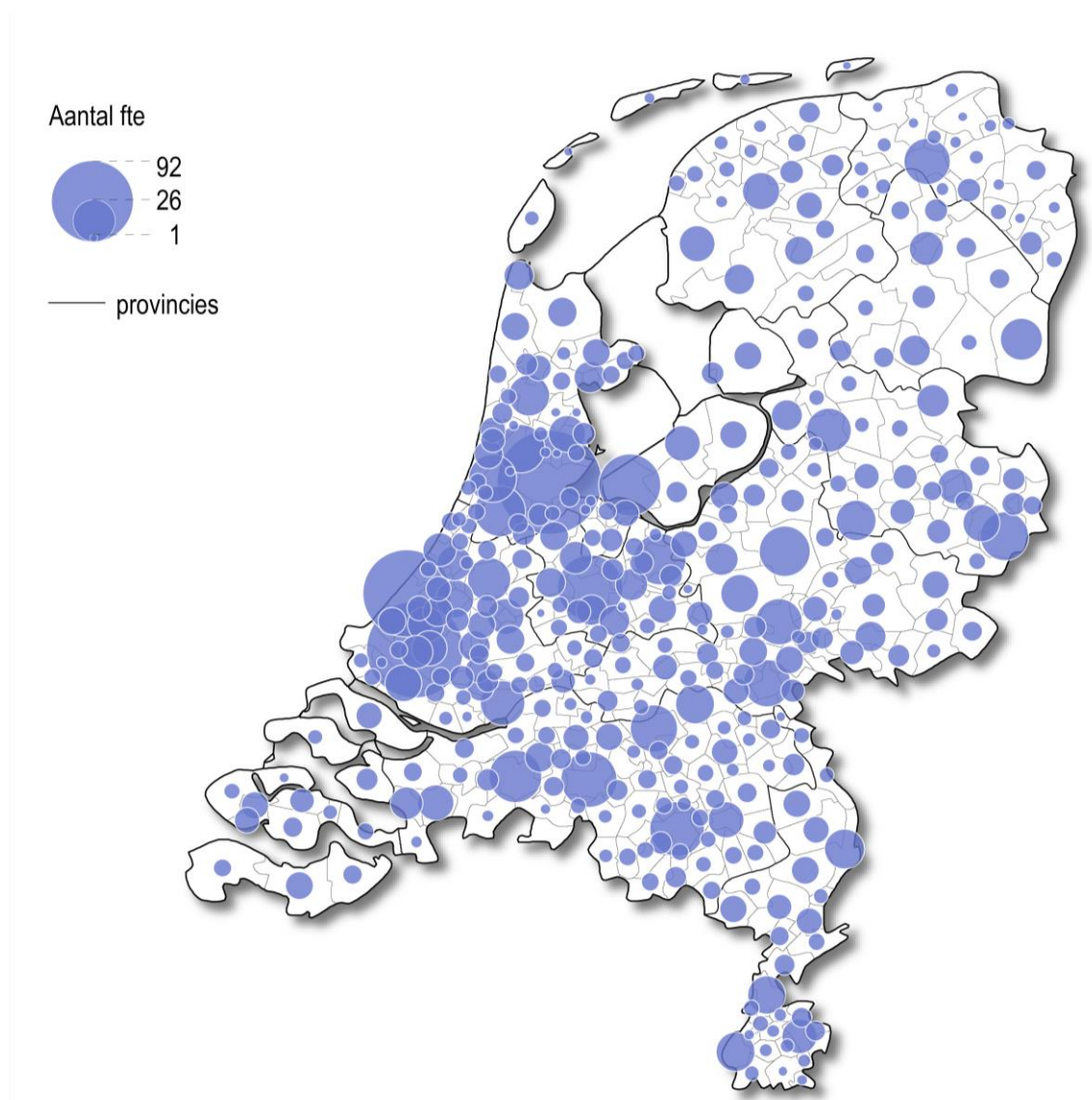
In 2016 nemen vier gemeenten deel aan de nieuwste tranche: tranche 9. Zij hebben voor 14,6 fte ingetekend. Op kaart 2.1 is per gemeente weergegeven voor hoeveel fte buurtsportcoaches zij voor

¹⁸ Dit lijkt een toename te zijn ten opzichte van 2014 en 2015. In beide jaren nam 94 procent van de Nederlandse gemeenten aan de regeling deel. Dit komt omdat het aantal gemeenten in 2016 als gevolg van fusies lager uitvalt (390 i.p.v. 393 in 2015).

¹⁹ Zie voor de pdf:
<https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/circulaires/2015/12/14/decembercirculaire-gemeentefonds-2015/decembercirculaire-gemeentefonds-2015.pdf>

2016 een aanvraag hebben gedaan. Op kaart 2.2 is het percentage te realiseren fte aan formatieplaatsen per gemeente weergegeven. In bijlage 4 is een aantal kaarten opgenomen waar de ontwikkeling van het voorgenomen aantal formatieplaatsen per gemeente in de periode 2008-2015 goed zichtbaar is. Deze kaarten zijn door het RIVM op sport op de kaart²⁰ gepubliceerd.

Kaart 2.1 Overzichtsk kaart aantal te realiseren fte aan formatieplaatsen buurtsportcoaches* per gemeente in 2016

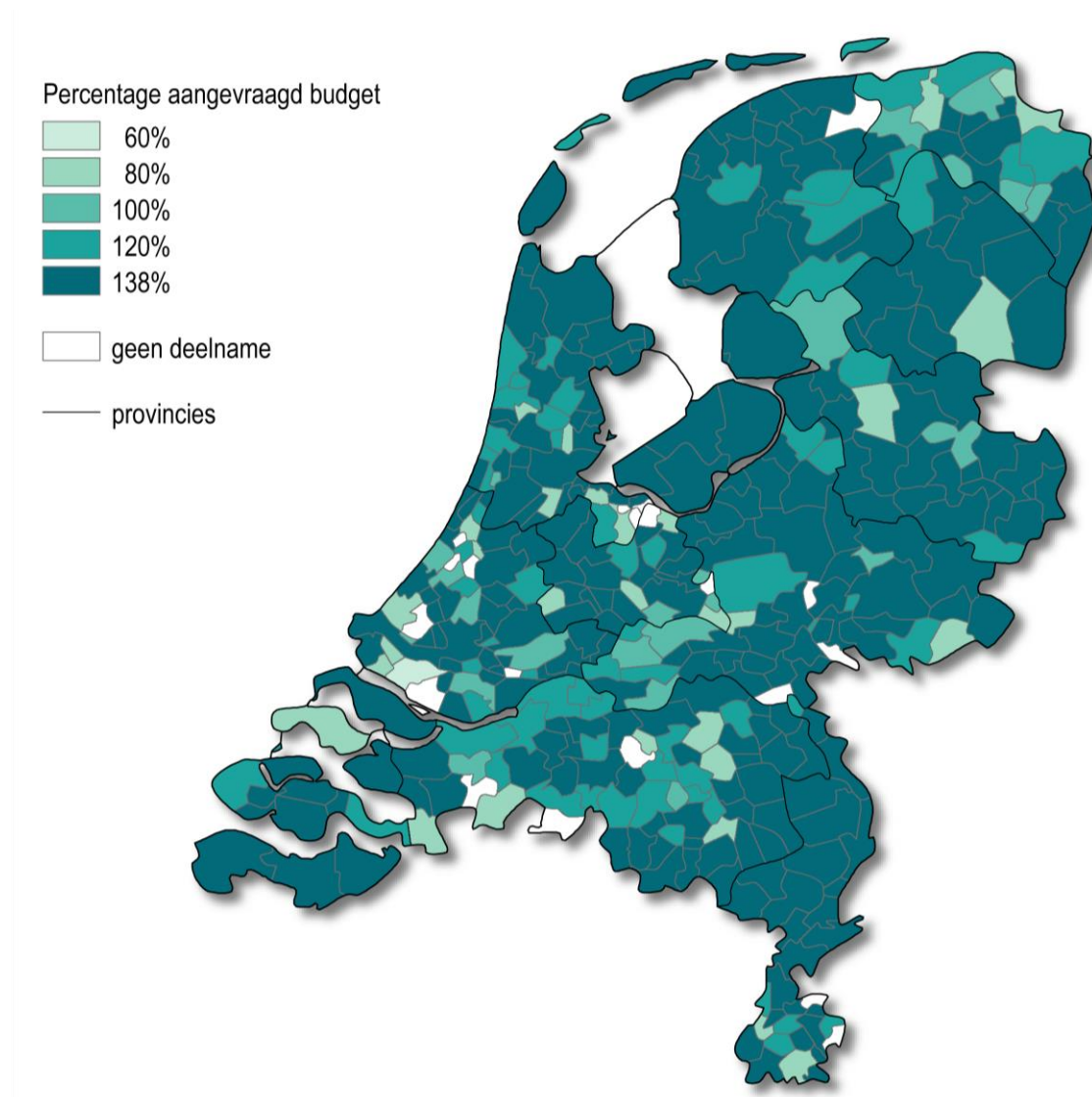
Bron: Gemeentefonds, bewerking RIVM, www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart

*Dit is inclusief combinatiefunctionarissen (voor cultuur).

²⁰ <https://www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart>

Op kaart 2.2 is te zien dat gemeenten kiezen voor verschillende percentages van deelname (tussen 60% en 138% van het aantal toegekende formatieplaatsen).

Kaart 2.2 Overzichtskaart van het percentage (op basis van het inwoneraantal tot 18 jaar) te realiseren fte aan formatieplaatsen voor buurtsportcoaches* per gemeente in 2016

Bron: Gemeentefonds, bewerking RIVM, www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart

*Dit is inclusief combinatiefunctionarissen (voor cultuur).

Aantal gerealiseerde fte buurtsportcoaches 2016

BMC Onderzoek voert jaarlijks in opdracht van de VNG een meting uit onder alle deelnemende gemeenten waarin wordt nagegaan hoeveel fte buurtsportcoaches zij daadwerkelijk hebben gerealiseerd en hoe het met de verdeling over de sectoren zit.

Uit de resultaten (peildatum 1-9-2016) komt naar voren dat de gemeenten per 1 september 2016 gezamenlijk 2.847 fte formatieplaatsen hebben gerealiseerd, zie tabel 2.2 (Wajer et al., 2016). Dit is 98 procent van het aantal te realiseren formatieplaatsen, uitgaande van de beoogde 2899,69 fte tot en met 2016. Eind 2014 was het gezamenlijk aantal gerealiseerde fte formatieplaatsen nog 2.607 fte (91

procent van de toen geldende norm; De Jong & Wajer, 2015a en 2015b). Sindsdien is een behoorlijke eindsprint ingezet om eind 2016 het beoogde doel van 2.900 fte te behalen. Deze doelstelling lijkt eind 2016 ook daadwerkelijk gehaald te worden. De verwachting is dat eind 2016 2.948 fte buurtsportcoaches zijn gerealiseerd, meer dan beoogd (102 procent van de beoogde norm).

Tabel 2.2 Fte buurtsportcoaches naar tranche, norm, gerealiseerd (1 september 2016) en verwacht (31 december 2016) (in aantallen en procenten)

Tranche	Norm fte 2016	Gerealiseerd aantal fte per 1-9-2016	Verwachte realisatie per 31-12-2016	% norm fte 2016 per 1-9-2016	% norm fte 2016 per 31-12-2016
1e tranche	972,15	990,95	1004,88	102	103
2e tranche	753,25	726,16	750,5	96	100
3e tranche	416,89	403,34	425,31	97	102
4e tranche	377,28	369,62	384,55	98	102
5e tranche	254,02	242,68	254,3	96	100
6e tranche	65,19	62,01	66,99	95	103
7e tranche	28,42	27,13	28,58	95	101
8e tranche	17,88	13,88	18,58	78	104
9e tranche	14,61	11,24	14,62	77	100
Totaal	2899,69	2847,01	2948,31	98	102

Bron: Wajer et al. (2016)

In alle voorgaande edities van de SBB Monitor werd over een vertraging in de realisatie van het aantal fte buurtsportcoaches door gemeenten gerapporteerd (Pulles, Van Lindert, & Van der Poel, 2015; Van Lindert, Van den Bol, Reijgersberg, Cevaal, Van den Dool & Van der Poel, 2014; De Jong, Van Lindert, & Van der Poel, 2013). Deze vertraging had vaak te maken met de benodigde opstarttijd voor het regelen van de aanstelling van de functionarissen en het regelen van de cofinanciering. De vertraging zat daardoor vaker bij gemeenten die recent met de regeling waren gestart dan bij gemeenten die al langer bezig waren. Uit de vorige peiling van BMC Onderzoek kwam naar voren dat eind 2014 71 gemeenten sterk achterbleven in de realisatie (De Jong & Wajer, 2015a en 2015b). Daarom besloot het ministerie van VWS deze gemeenten extra te volgen en eventueel te ondersteunen. BMC Onderzoek verrichtte begin 2017 een specifieke meting naar deze achterblijvende gemeenten om na te gaan in hoeverre zij de achterstand hadden ingelopen (De Jong, Salomé & Wajer, 2016a; 2016b). Daaruit bleek dat zij per 1 januari 2016 334,90 fte formatieplaatsen hadden gerealiseerd, 79 procent van de norm voor deze gemeenten (exclusief vijf gemeenten die al boven de norm realiseerden). Inclusief vacatures kwamen zij uit op negentig procent van de norm. Met het zo goed als behalen van de norm per 1 september 2016 kan worden geconcludeerd dat ook de achterblijvende gemeenten een inhaalslag hebben gemaakt.

Aantal personen werkzaam als buurtsportcoaches

Uit de verdiepingsonderzoeken buurtsportcoaches (Pulles et al., 2014; Van Ginneken et al., 2016) is bekend dat buurtsportcoaches veelal een parttime functie hebben. Dit betekent in de praktijk dat het aantal personen dat als buurtsportcoach bij de gemeenten werkzaam is hoger uitkomt dan de beoogde 2.900 fte. Uit de landelijke enquête die het Mulier Instituut in samenwerking met VSG begin 2016 heeft uitgezet onder gemeenten (gemeenteambtenaren sport) komt dit ook naar voren (Mulier Instituut, 2016a). Gemeenten is gevraagd aan te geven hoeveel personen in hun gemeente door de regeling worden gefinancierd. Aan de enquête namen 249 gemeenten deel die aan de Buurtsportcoachregeling

deelnemen (respons 65%). 239 daarvan konden het aantal personen noemen/schatten. Het gemiddelde aantal te realiseren fte buurtsportcoaches bij deze gemeenten lag op 8,8 (gebaseerd op decembercirculaire Gemeentefonds 2015). Gemiddeld hadden deze gemeenten 13,5 personen als buurtsportcoach aangesteld. Bij kleinere gemeenten (tot 25.000 inwoners) ligt dit aantal uiteraard lager (5,7 personen gemiddeld) dan bij middelgrote (25.000 tot 90.000, gemiddeld 10,6) en grote gemeenten (vanaf 90.000 inwoners, gemiddeld 51,3 personen). Als op basis van de antwoorden een doorrekening wordt gemaakt naar alle 373 deelnemende gemeenten, dan zijn op dit moment naar schatting 4.500 personen als buurtsportcoach of combinatiefunctionaris werkzaam. Dit aantal komt in de buurt van een gemiddelde aanstelling van 26 uur per buurtsportcoach (van Ginneken et al., 2016).

Inzet menskracht

Het programma Sport en Bewegen in de Buurt kent een landelijke ondersteuningsstructuur. Over de doelen, uitwerking en uitvoering van de verschillende programmaonderdelen heeft het kabinet bij de start van het programma bestuurlijke afspraken gemaakt met VNG, NOC*NSF, VNO-NCW en MKB-Nederland.²¹ NOC*NSF, Kenniscentrum Sport, VSG en ZonMw zijn betrokken bij de uitvoering van het programma SBB. Doel van de ondersteuning is om partijen zodanig te faciliteren dat zij optimaal gebruik maken van de regeling, zodat de doelstellingen van het programma worden behaald.

De verantwoordelijkheid van de ondersteuning met betrekking tot buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen ligt voornamelijk bij VNG en VSG. Voor een uitgebreidere toelichting van de doelen en werkwijze van de landelijke programmaondersteuning, zie bijlage 5.

2.2 Activiteiten en proces

In deze paragraaf gaan we in op verschillende aspecten van de landelijke ondersteuning rondom buurtsportcoaches en het lokale uitvoeringsproces van de Brede impuls combinatiefuncties.

Activiteiten landelijke ondersteuning

Om buurtsportcoaches lokaal zo optimaal en doelbewust mogelijk in te (kunnen) zetten, is sinds de start van de regeling een aantal landelijke ondersteuningsactiviteiten opgezet. Deze activiteiten zijn gericht op gemeenten die deelnemen aan de regeling (bevorderen doelbewuste inzet van buurtsportcoaches), op buurtsportcoaches zelf (professionalisering) en op organisaties die lokaal gebruik kunnen maken van hun inzet (leggen van verbindingen tussen sectoren). Investerings in de landelijke ondersteuning en de daaruit voortvloeiende activiteiten dienen ervoor te zorgen dat de inzet van buurtsportcoaches lokaal meer rendoert. Of dit ook daadwerkelijk het geval is en welke activiteiten daartoe het meest bevorderend werken, wordt binnen het programma SBB niet systematisch gevolgd. Wel wordt op basis van evaluaties van diverse bijeenkomsten geëvalueerd of het ondersteuningsaanbod aansluit bij de wensen in de het veld. Op basis daarvan wordt de ondersteuning steeds aangepast. Welke activiteiten in

²¹ Zie Bestuurlijke afspraken Sport & Bewegen in de Buurt, voorjaar 2014. Ondertekend 18 september 2014. Zie: <http://www.sportindebuurt.nl/bestanden/Definitieve%20bestuurlijke%20afspraken%20SBB,%20ondertekend%2018%20sept.%202014.pdf>

het kader van de landelijke ondersteuning worden uitgevoerd en welke hiervan zijn geëvalueerd, is opgenomen in bijlage 5.

Uit de online enquête die het Mulier Instituut begin 2016 onder alle Nederlandse gemeenten heeft uitgezet, blijkt dat 63 procent van de gemeenten die aan het onderzoek hebben meegedaan en aan de Buurtsportcoachregeling deelnemen tevreden is met de ondersteuning die vanuit het programma SBB wordt geboden (Mulier Instituut, 2016a).

Bevorderen doelbewuste inzet buurtsportcoaches

Bij de inzet van buurtsportcoaches is het verstandig dat gemeenten en hun partners vooraf goed nadenken over de doelen die zij met de inzet van buurtsportcoaches willen bereiken. De veronderstelling is dat een weloverwogen keuze van de inzet van buurtsportcoaches bevordert dat zij met een goede aanpak op de juiste plekken en voor de juiste doelgroepen worden ingezet en dat dit het bereiken van de gewenste resultaten bevordert. In hoeverre gemeenten dit doen, is onderwerp van onderzoek bij de eerder genoemde Evaluatie Buurtsportcoach 2016-2017. In het kader van dit onderzoek worden bij ruim dertig casegemeenten gesprekken gevoerd met de verantwoordelijk beleidsmedewerker en coördinator van de buurtsportcoaches. De resultaten hiervan worden verwacht in 2017.

Om gemeenten te helpen bij het ontwikkelen van een plan van aanpak voor een buurtgericht sport- en beweegaanbod dat aansluit op bestaand beleid, hebben VSG en Kenniscentrum Sport de buurtscan ontwikkeld.²² Hoe de buurtscan wordt ingezet hangt af van de lokale situatie, wensen en behoeften. Een buurtactieplan kan tevens dienen als een stevige onderbouwing voor de aanvraag van de Sportimpuls (zie hoofdstuk 3) en biedt ondersteuning om de buurtsportcoaches gericht in te zetten (zie verder bijlage 5).

Gemeenten en hun lokale partners kunnen daarnaast gebruikmaken van de website www.sportindebuurt.nl en daar inspiratie opdoen met onder andere filmpjes, praktijkvoorbeelden en factsheets. Ook kunnen zij deelnemen aan de regionale Lerende Netwerken (hoewel vooral door buurtsportcoaches bezocht), de landelijke SBB kennisdag (vooral gericht op beleidsmakers) en overige bijeenkomsten. Tijdens algemene VSG-congressen (gericht op gemeenten) is regelmatig specifieke aandacht voor het programma SBB en bijvoorbeeld voor het thema van lokale monitoring en evaluatie van de inzet van buurtsportcoaches of voor de kansen voor sport in het sociale domein. Hoe vaak dit soort bijeenkomsten zijn georganiseerd en hoe deze zijn gewaardeerd, is in bijlage 5 te vinden.

Professionalisering buurtsportcoaches

Sinds de start van de regeling in 2007, maar zeker vanaf 2012 met de inrichting van de projectorganisatie Sport en Bewegen in de Buurt, is er veel aandacht voor de (verbetering van) kwaliteit van de inzet van buurtsportcoaches. Buurtsportcoaches krijgen de mogelijkheid om te netwerken via de zogenaamde Regionaal lerende netwerken, de Nationale Kennisdag SBB en de landelijke buurtsportcoachdag. Via www.sportindebuurt.nl kunnen zij inspiratie opdoen, goede voorbeelden raadplegen en worden zij op de hoogte gehouden van bijscholingsmogelijkheden. Via de

²² www.sportindebuurt.nl/buurtsportcoaches/buurtscan-en-buurtactieplan/

kwaliteitsimpuls werken de partners binnen het programma SBB aan de competentieontwikkeling van buurtsportcoaches.

Kwaliteitsimpuls Buurtsportcoaches

Investeren in kwaliteit en kennisdeling tussen buurtsportcoaches is van belang om de kwaliteit en continuïteit van de werkzaamheden van ‘de beroepsgroep’ buurtsportcoaches te waarborgen. De ‘kwaliteitsimpuls buurtsportcoaches’ (looptijd 2014-2016) van de VSG en vaste partners (met name Kenniscentrum Sport, voorheen NISB) beoogde een fundament te leggen voor een duurzame structuur van kennis delen, kennis uitwisselen en kennis ontwikkelen voor en door buurtsportcoaches. Het doel is dat de buurtsportcoach beter in staat is om zijn of haar werk uit te voeren en bij te dragen aan de centrale doelstellingen van het programma SBB. In samenwerking met onderwijsorganisaties is aan een opleidingsaanbod gewerkt dat bij de behoefte van het werkveld aansluit. Een uitgebreid overzicht van opleidingen, (bij)scholingen en workshops die mogelijk interessant zijn voor buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen is te vinden op de website van sportindebuurt.nl.²³ Met werkgevers en andere betrokken organisaties wordt aan de ontwikkeling van de branche gewerkt. Ontmoetingen voor buurtsportcoaches, zowel digitaal als fysiek, worden gefaciliteerd. In het kader van de ‘kwaliteitsimpuls buurtsportcoaches’ is op 16 juni 2016 een landelijke buurtsportcoachdag georganiseerd. Buurtsportcoaches zoeken op zo’n dag vooral naar mogelijkheden om ervaringen uit te wisselen met collega’s en te netwerken (zie bijlage 5 voor meer informatie over de buurtsportcoachdag en de waardering daarvoor). Het programma loopt in 2016 af, naar verwachting rapporteert de VSG eind 2016 over de opbrengsten van de kwaliteitsimpuls.

In het kader van de kwaliteitsimpuls is een app ontwikkeld waarvoor buurtsportcoaches zich online²⁴ kunnen registreren en hun competenties kunnen opgeven. Doel was om buurtsportcoaches een platform te bieden om ervaringen en kennis met elkaar uit te wisselen. Daarnaast bevat de app ook andere functionaliteiten die voor een buurtsportcoach toegevoegde waarde hebben, denk aan een overzicht van trainingen, opleidingen en andere programma’s die actief zijn in de gemeente, kennistools en het ontvangen van het laatste nieuws. De app is inmiddels verder uitgebreid en gebruiksvriendelijker gemaakt. Of de app ook na afronding van de kwaliteitsimpuls zal blijven voortbestaan is nog onderwerp van discussie.

Binnen de kwaliteitsimpuls wordt aan buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen een overzicht geboden van praktische kennisproducten en instrumenten²⁵. Deze kennisproducten en instrumenten zijn gerangschikt op relevante thema’s: succesvol sport- en beweegaanbod, zichtbaarheid en profilering (marketing), kennis van nieuwe en/of kwetsbare doelgroepen (waaronder ouderen, gehandicapten, chronisch zieken), intersectorale samenwerking (samenwerking sport, bewegen en onderwijs & samenwerking sport, bewegen en zorg), sport en bewegen in het sociaal domein (decentralisaties), publiek-private samenwerking, borging en verduurzaming, analyse van lokale situatie en vraaggericht werken, ouderbetrokkenheid, Veilig Sportklimaat en gezondheid en overgewicht. Vanzelfsprekend is ook

²³ Zie <https://www.sportindebuurt.nl/kwaliteitsimpuls-buurtsportcoaches/opleidingen/>

²⁴ <https://www.sportindebuurt.nl/buurtsportcoaches/kwaliteitsimpuls-buurtsportcoaches/>

²⁵ <https://www.sportindebuurt.nl/kwaliteitsimpuls-buurtsportcoaches/producten-en-instrumenten/>

dit een instrument in ontwikkeling: het kan steeds met relevante thema's of kwesties worden aangevuld.

Om buurtsportcoaches en werkgevers te ondersteunen en meer zicht te krijgen op de kennis en vaardigheden van buurtsportcoaches, is Kenniscentrum Sport een pilot gestart met het EVC-traject (Erkennen van Verworven Competenties) van de buurtsportcoach in samenwerking met zeven werkgevers, de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) en Centraal Instituut Opleiding Sportleiders (CIOS) Rijn IJssel. Het fonds 'Samen presteren' van de Werkgevers in de Sport (WOS) financiert een deel van de pilot. Een gezamenlijk perspectief op de kwaliteitseisen van het beroep ontbrak tot op heden, evenals een vastgesteld beroepsprofiel of branchecertificaat. Met de pilot werkt Kenniscentrum Sport aan verhoging van de kwaliteit van de buurtsportcoach, door (ontbrekende) competenties in beeld te brengen en bijscholingsaanbod voor de 'witte vlekken' te ontwikkelen en aan te bieden. De ontwikkeling van het EVC-traject is geen onderdeel van de 'kwaliteitsimpuls buurtsportcoaches' en het programma SBB. In 2016 zijn vanuit Kenniscentrum Sport nieuwsbrieven verstuurd en is een filmpje ontwikkeld over het EVC-traject, waarin aandacht is geschonken aan de ontwikkeling, communicatie en evaluatie van nascholingsaanbod. Het programma SBB heeft in haar nieuwsbrieven, bijeenkomsten en op de website ook aandacht besteed aan de pilot. Ook op YouTube is informatie over het EVC-traject te vinden. Aan de pilot nemen 25 buurtsportcoaches en zeven werkgevers deel. De eerste zeven deelnemers hebben inmiddels het Branchecertificaat in ontvangst genomen.²⁶ Het Mulier Instituut monitort de pilot. Resultaten zijn nog niet beschikbaar.

In het kader van de kwaliteitsimpuls hebben Kenniscentrum Sport en VSG acht voorbeeldfunctieprofielen opgesteld voor buurtsportcoaches die lokaal in verschillende *settings* en voor diverse doelgroepen actief zijn.²⁷ Deze doelgroepen en de bijbehorende doelen die lokaal worden gesteld, bepalen voor een belangrijk deel wat de werkzaamheden van een buurtsportcoach zijn en met wie hiervoor moet worden samengewerkt. De profielen zijn bedoeld om buurtsportcoaches, gemeenten en (andere) werkgevers te inspireren en te ondersteunen bij de inzet van de buurtsportcoach. De conceptversies van de acht functieprofielen zijn voorgelegd aan enkele werkgevers, experts en buurtsportcoaches die werkzaam zijn in de betreffende *setting*. In het eerder genoemde evaluatieonderzoek Evaluatie Buurtsportcoach 2016-2017 wordt nader onderzocht in hoeverre bij de lokale inzet van buurtsportcoaches (dergelijke) specifieke profielen of typen van buurtsportcoaches te herkennen zijn, hoe deze worden ingezet en wat de mogelijke opbrengsten zijn bij de inzet van dergelijke typen. De resultaten van dit onderzoek bij ruim dertig casegemeenten worden in 2017 verwacht.

Het leggen van verbindingen

De landelijke ondersteuningsactiviteiten zijn er onder andere op gericht om te zorgen dat gemeenten en lokale organisaties samen verantwoordelijkheid willen dragen voor de inzet van buurtsportcoaches (werkgeverschap delen). Daarnaast moeten de landelijke ondersteuningsactiviteiten ertoe bijdragen dat buurtsportcoaches zelf handvatten hebben om specifieke doelgroepen te bedienen door een verbindende rol te spelen tussen lokale organisaties uit de sport en andere sectoren, zoals onderwijs,

²⁶ <http://www.sportindebuurt.nl/seb-nieuws/eerste-buurtsportcoaches-ontvangen-branchecertificaat>

²⁷ Zie <https://www.sportindebuurt.nl/kwaliteitsimpuls-buurtsportcoaches/profielen-en-competenties/>

zorg, welzijn en het bedrijfsleven. Ook hiervoor zijn de eerder genoemde bijeenkomsten en diverse producten bedoeld.

Vanaf 2015 wordt via het programma Grenzeloos Actief ²⁸ extra aandacht besteed aan de inzet van buurtsportcoaches voor de specifieke doelgroep gehandicapten, die dikwijls te bereiken zijn via vindplaatsen in het onderwijs en de zorgsector. Het monitoren van de voortgang hierop maakt onderdeel uit van het programma. In bijlage 2 is meer informatie over Grenzeloos actief opgenomen. Verderop gaan we in op de vraag in hoeverre volgens gemeenten buurtsportcoaches specifiek voor de doelgroep gehandicapten worden ingezet.

Sport & Zaken zet zich, namens de SBB partnerorganisaties VNO-NCW en MKB-Nederland, specifiek in om de verbinding tussen sport en het bedrijfsleven (publiek-private samenwerking) te bevorderen. De activiteiten met betrekking tot publiek-private samenwerking zijn afgelopen jaar gecontinueerd. Op www.sportindebuurt.nl staan enkele handreikingen met betrekking tot sport en bedrijf.²⁹ Bij de Lerende Netwerken in het najaar van 2015 heeft Sport & Zaken praktische workshops verzorgd waarin deze tips aan de hand van diverse cases worden gedeeld. Daarnaast is besproken wat buurtsportcoaches, sport- en beweegaanbieders en interventie-eigenaren nodig hebben om de kans op geslaagde initiatieven te vergroten. Sport & Zaken heeft Kenniscentrum Sport van feedback voorzien op het uitgewerkte profiel van buurtsportcoaches die in het bedrijfsleven werkzaam zijn. Zij hebben de praktijkervaringen van de afgelopen jaren in deze feedback verwerkt. In hoeverre de ondersteuningsactiviteiten ook daadwerkelijk leiden tot meer verbindingen tussen sport en het bedrijfsleven, wordt niet gemonitord. Uit het feit dat er weinig nieuwe ontwikkelingen zijn, kan opgemaakt worden dat sport en bedrijf elkaar nog altijd moeilijk weten te vinden. Meer informatie over publiek-private samenwerking en de rol van Sport & Zaken hierin is te vinden in bijlage 5.

Lokale uitvoeringsprocessen en activiteiten

Buurtsportcoaches voeren lokaal diverse activiteiten of taken uit met als doel om bepaalde resultaten te bereiken. Buurtsportcoaches acteren in een lokale context waarin gemeenten, werkgevers en lokale organisaties bij de inzet van buurtsportcoaches diverse belangen en doelen hebben. Deze lokale context beïnvloedt uiteraard de werkwijze en activiteiten van buurtsportcoaches. In deze paragraaf gaan we in op dit lokale uitvoeringsproces en de activiteiten die buurtsportcoaches uitvoeren.

Hiervoor maken we gebruik van diverse bronnen, zoals de eerder genoemde landelijke enquête onder gemeenten (Mulier Instituut, 2016a)³⁰, de resultaten van vragenlijsten onder buurtsportcoaches en betrokken organisaties bij zestien gemeenten (van Ginneken et al., 2016) en de monitor van BMC Onderzoek onder gemeenten (Wajer et al., 2016).

In deze paragraaf gaan we in op de volgende thema's: doelstellingen, cofinanciering, werkgeverschap, betrokkenheid partijen, sectoren waarin en doelgroepen waarvoor buurtsportcoaches werkzaam zijn,

²⁸ Zie <https://www.sportindebuurt.nl/meer-landelijke-programmas/grenzeloos-actief/>

²⁹ Zie <http://www.sportindebuurt.nl/inspiratie/sport-bedrijf/>

³⁰ Zie ook de factsheet van Van der Roest et al. (2016).

taken en werkzaamheden van de buurtsportcoach, lokale samenwerking, ervaringen met het werk en succes- en faalfactoren (zie figuur 1.1).

Lokale doelstellingen inzet buurtsportcoaches

In de landelijke enquête onder gemeenten die het Mulier Instituut begin 2016 uitvoerde, is gevraagd welke van de landelijk geformuleerde doelstellingen en welke andere of meer specifieke doelstellingen zij met de inzet van buurtsportcoaches nastreven (Mulier Instituut, 2016a). Diezelfde vraag is gesteld aan buurtsportcoaches en betrokken organisaties bij zestien gemeenten (van Ginneken et al., 2016).

Gemeenten, buurtsportcoaches en betrokken organisaties herkennen zich goed in de landelijke doelstellingen. Bij bijna alle gemeenten (92%) uit de landelijke enquête staat de doelstelling van het leggen van verbindingen tussen sport en andere sectoren op de eerste plaats. Daarnaast wordt ook het stimuleren van een dagelijks sport- en beweegaanbod op scholen (89%) en het stimuleren dat meer mensen kunnen sporten en bewegen in de buurt (83%) als speerpunten van het lokale beleid ten aanzien van de buurtsportcoaches genoemd. Bij buurtsportcoaches zelf en maatschappelijk organisaties die bij hun inzet zijn betrokken (afkomstig uit 16 gemeenten) staat het stimuleren dat meer mensen lid worden van een sportvereniging bovenaan de lijst van landelijke doelen die worden nagestreefd (82% resp. 77%). Dit geldt ook voor de buurtsportcoaches uit het Overijsselse onderzoek (Ter Harmsel & Van Vilsteren, 2015). Bij gemeenten komt dit doel op een gedeelde vierde plek. Buurtsportcoaches en betrokken organisaties vinden daarnaast het stimuleren dat meer mensen kunnen sporten en bewegen in de buurt een relatief belangrijke doelstelling (80% resp. 68%, zie tabel 2.3).

Tabel 2.3 Landelijke doelstellingen die gemeenten, buurtsportcoaches en betrokken organisaties nastreven bij de inzet van buurtsportcoaches (in procenten)

	Gemeenten (n=249)*	Buurtsport coaches (n=206)**	Organisaties (n=204)**
Verbindingen leggen tussen sport en andere sectoren	92	69	48
Stimuleren van een dagelijks sport- en beweegaanbod op en rond scholen	89	67	49
Stimuleren dat meer mensen kunnen sporten en bewegen in de buurt	83	80	68
Versterking van sportverenigingen met het oog op hun maatschappelijke functie	78	60	46
Stimuleren dat meer mensen lid worden van een sportvereniging/-organisatie	78	82	77
Jeugd tot 18 jaar vertrouwd laten raken met een of meer kunst- en cultuurvormen	67	17	27
Stimuleren van actieve kunstbeoefening onder jongeren	47	15	29
Uitbreiding van het aantal brede scholen met een sport- en cultuuraanbod	30	33	22

Bron: Landelijke enquête gemeenteambtenaren sport (Mulier Instituut, 2016a)

**Bron: Lokale enquête buurtsportcoaches en betrokken organisaties in 16 gemeenten (Van Ginneken et al., 2016). Bij buurtsportcoaches was een laag aantal cultuurcoaches bij het onderzoek betrokken, bij betrokken organisaties geldt dat ook voor culturele instellingen. De relatief lage score op doelstellingen die met kunst en cultuur te maken hebben kan hiermee samenhangen.

Gemeenten, buurtsportcoaches en betrokken organisaties geven aan ook diverse lokale of eigen doelstellingen bij de inzet van buurtsportcoaches na te streven. De belangrijkste doelen die zij nastreven zijn min of meer afgeleid van de landelijke doelstellingen, denk aan het uitbreiden van sport- en beweegaanbod voor specifieke doelgroepen of het bevorderen van de doorstroming naar sportverenigingen. Gemeenten zeggen daarnaast de volgende doelen na te streven: het verminderen van overgewicht van specifieke doelgroepen, kinderen en jongeren hun talenten en mogelijkheden laten ontdekken en het bevorderen van de leefbaarheid in de buurt of gemeente. Ook bij buurtsportcoaches (uit 16 gemeenten) zijn de eerste twee doelstellingen belangrijk, maar zij zeggen ook het vergroten van de betrokkenheid van ouders na te streven. Dat doel lijken gemeenten wat minder belangrijk te vinden. Organisaties daarentegen vinden deze lokale doelstelling juist heel belangrijk, naast kinderen en jongeren hun talenten te laten ontdekken en het verminderen van overgewicht van specifieke doelgroepen (Mulier Instituut, 2016a; Van Ginneken et al., 2016).

Cofinanciering gemeenten en lokale partijen

Over de cofinanciering door gemeenten en lokale partijen zijn landelijke cijfers beschikbaar via de monitor die BMC Onderzoek jaarlijks onder gemeenten uitzet (Wajer et al., 2016). Uit de meting over de situatie per 1 september 2016 blijkt dat de gemeenten die aan de Buurtsportcoachregeling deelnemen gezamenlijk de gestelde norm van 60 procent cofinanciering volledig (voor 100%) hebben geregeld (tabel 2.4). Eind 2014 bedroeg de gezamenlijke financiële dekking nog 91 procent van de te bekostigen cofinanciering, in 2013 was dit 82 procent.

Voor de gemeenten uit de latere tranches (8 en 9) hebben nog geen volledige dekking geregeld (66% resp. 78%). Zij zijn dan ook pas recent gestart met het aanstellen van buurtsportcoaches.

In totaal wordt 69 procent van de cofinanciering door de gemeenten zelf bekostigd en wordt 31 procent door externe partijen gefinancierd (tabel 2.4), ongeveer gelijk aan de vorige meting eind 2014. Met name in de tranches 1 tot en met 4 en tranche 6 en 8 is de bijdrage van de gemeenten groot. In tranches 5 en 7 is de bijdrage van externe partijen groter dan die van gemeenten.

Tabel 2.4 Cofinanciering gemeenten en lokale partijen

Tranche	Cofinanciering	% cofinanciering	Bekostiging	Bekostiging	Bekostiging	Bekostiging
	aantal fte	t.o.v. de norm	aantal fte	aantal fte	aantal fte	aantal fte
	totaal	voor gemeenten	door gemeente	door externe partijen	door gemeente (%)	door externe partijen (%)
1e tranche	621,79	107	477,39	144,40	77	23
2e tranche	437,01	97	296,22	134,45	68	31
3e tranche	246,25	98	166,44	81,28	68	33
4e tranche	223,54	99	153,92	68,26	69	31
5e tranche	147,31	97	64,42	82,89	44	56
6e tranche	34,68	89	21,48	13,21	62	38
7e tranche	16,74	98	6,57	10,17	39	61
8e tranche	7,09	66	4,89	2,20	69	31
9e tranche	6,82	78	3,49	3,33	51	49
Totaal	1741,23	100	1194,82	540,19	69	31

Bron: Wajer et al. (2016)

In de vorige SBB Monitor gaven we aan dat het niet bekend is of gemeenten bewust kiezen om de cofinanciering geheel zelf te dragen, of dat het misschien niet lukt om lokale partijen mede verantwoordelijk te maken. Ook is niet bekend wat daarin de bevorderende dan wel belemmerende factoren zijn. Deze informatie is wel relevant omdat het doel van de regeling onder andere is gericht op het verbinden van lokale partijen uit diverse sectoren. Tevens is het van belang na te gaan welke wijze van cofinanciering (alleen of gedeelde verantwoordelijkheid) ertoe bijdraagt dat de lokale financiering, net als de rijksbijdrage, structureel wordt ingebed zodat de inzet van buurtsportcoaches voor de toekomst geborgd blijft. Uit de monitor van BMC Onderzoek onder de 71 achterblijvers (De Jong et al., 2016a; 2016b) blijkt dat de cofinanciering door derden (16x) en in het algemeen (4x) als meest ervaren knelpunten bij de realisatie van buurtsportcoaches worden benoemd. Andere knelpunten zijn: realisatie van de functies (4x), normbedrag functies te laag/invulling middelen (4x) en onzekerheid over continuïteit van de impulsregeling (3x).

Bij de landelijke enquête onder gemeenten van het Mulier Instituut konden de bevroegde gemeenteambtenaren sport aangegeven welke partijen in hun gemeente zoal betrokken zijn bij de regeling (Mulier Instituut, 2016a). Daarbij konden zij per organisatie aangeven welk soort rol deze partijen vervullen. Dit ging om het mede vormgeven van beleid, de rol van cofinancier, werkgever, het verlenen van ondersteuning, uitvoeringspartner of die van eindgebruiker³¹. Vanuit de optiek van deze gemeenteambtenaren vervullen gemeentelijke afdelingen (vooral sport, sociale zaken/welzijn, onderwijs en cultuur) een belangrijke rol als cofinancier. Organisaties buiten de gemeente die vaak als cofinancier zijn genoemd zijn onderwijsinstellingen (44%), sportaanbieders (27%), welzijnsinstellingen (28%), kunst- en cultuurinstellingen (20%) en kinderopvangorganisaties (18%). Dit zijn ook de organisaties die het meest als eindgebruiker worden genoemd, dus direct profiteren van de inzet van buurtsportcoaches (zie tabel 2.5).

Overige betrokkenheid

Naast de rol van cofinancier of werkgever kunnen partijen in de gemeente bij de lokale implementatie van de regeling overigens ook andere rollen vervullen (zie tabel 2.5). Volgens gemeenten is het beleid met betrekking tot buurtsportcoaches mede vormgegeven door diverse beleidsafdelingen, vooral sport (92%) en in iets mindere mate ook sociale zaken/welzijn (62%), onderwijs (61%) en cultuur (58%). Partijen buiten de gemeenten hebben veel minder een rol gehad in de vormgeving van het beleid. Als eindgebruiker van de regeling noemen de gemeenten vooral onderwijsinstellingen (67%), sportorganisaties (57%) en kunst- en cultuurinstellingen (41%). In mindere mate worden ook organisaties uit andere sectoren genoemd als eindgebruiker (Mulier Instituut, 2016a; zie verder paragraaf Sectoren waarin de buurtsportcoach werkzaam is).

³¹ Een eindgebruiker is bijvoorbeeld een organisatie die direct profiteert van de inzet van buurtsportcoaches. Een uitvoeringspartner help mee in de uitvoering. Organisaties konden meerdere rollen vervullen.

Tabel 2.5 Betrokkenheid* van verschillende partijen bij de Buurtsportcoachregeling in gemeenten, beleidsambtenaren sport (in procenten, n=249)

	Betrokken bij regeling		Beleid mede		
	totaal	Werkgever	vormgegeven	Cofinancier	Eindgebruiker
Gemeentelijke afdelingen					
- Sport	98	19	92	51	11
- Sociale zaken /welzijn	85	7	62	29	7
/maatschappelijke ontwikkeling					
- Financiën & Control	66	7	17	7	1
- Ruimtelijke en economische	33	0	9	1	2
ontwikkeling					
- Onderwijs	89	6	61	29	17
- Cultuur	77	8	58	28	11
Onderwijsinstellingen	96	23	31	44	67
Sportaanbieders	95	17	22	27	57
Welzijnsinstellingen	81	34	20	28	29
Kunst- en cultuurinstellingen	76	28	22	20	41
Kinderopvangorganisatie	60	10	11	18	37
Ouderen(zorg)instellingen	54	4	8	11	33
Provinciaal sportservicebedrijf	53	24	12	4	3
Instellingen voor	52	6	8	11	17
gezondheidszorg					
Jeugd(zorg)instellingen	45	5	6	8	18
Instellingen voor	40	4	6	6	17
gehandicaptenzorg					
Buurthuis	37	1	1	1	16
Bedrijven	26	2	1	9	5
Gemeentelijk sportbedrijf	22	13	12	8	5
Werkgeversinstituut of -	19	13	4	3	2
stichting					

Bron: Landelijke enquête gemeenteambtenaren sport (Mulier Instituut, 2016a)

*Buiten de genoemde rollen in deze tabel kunnen de betreffende organisaties een rol hebben als ondersteuner of uitvoeringspartner.

Ervaringen cofinanciering

Drie kwart van de gemeenteambtenaren die begin 2016 aan de landelijke enquête van het Mulier Instituut deelnamen gaf overigens aan dat de cofinanciering vanuit de gemeente zelf goed verloopt. Zestien procent is van mening dat dit voor verbetering vatbaar is. Over de cofinanciering door partners blijken de ambtenaren echter minder tevreden te zijn. Zo geeft de helft (52%) aan dat deze voor verbetering vatbaar is en verloopt deze volgens 37 procent momenteel goed (Mulier Instituut, 2016a).

Dat er zorgen zijn over de cofinanciering, blijkt ook uit de enquête onder buurtsportcoaches en betrokken organisaties in zestien gemeenten, zie tabel 2.6 (Van Ginneken et al., 2016). Als naar verbeterpunten van de regeling wordt gevraagd, geven betrokken organisaties vooral aan voldoende cofinanciering vanuit de gemeente belangrijk te vinden (niet in tabel). Voldoende cofinanciering vanuit partners is ook een verbeterpunt, maar vinden zij veel minder belangrijk. Ook komt naar voren dat weinig buurtsportcoaches en betrokken organisaties er vertrouwen in hebben dat in hun gemeente voldoende cofinanciering of geld is om de inzet van buurtsportcoaches voor de toekomst te garanderen (zie tabel 2.6). Ruim een kwart van de buurtsportcoaches en van de betrokken organisaties is het (zeer) eens met de stelling dat dit voldoende is gegarandeerd. Het overige deel geeft een neutraal antwoord of is het niet eens met de stelling (28% buurtsportcoaches, 18% organisaties).

Tabel 2.6 Uitspraken buurtsportcoaches en betrokken organisaties over randvoorwaarden inzet buurtsportcoaches (in procenten)

	(zeer) eens
Buurtsportcoaches (n=206)	
Het aantal uren dat ik kan worden ingezet is toereikend voor de werkzaamheden die ik moet verrichten.	53
Er zijn voldoende financiële middelen beschikbaar om mijn werkzaamheden zoals bedoeld uit te voeren.	56
Ik heb voldoende materialen en voorzieningen tot mijn beschikking om mijn werkzaamheden zoals bedoeld uit te voeren.	76
Er is in mijn gemeente voldoende cofinanciering/geld om de inzet van buurtsportcoaches/combinatiefunctionarissen voor de toekomst te garanderen.	26
Betrokken organisaties (n=2014)	
Er zijn in mijn organisatie voldoende middelen (geld, materialen) beschikbaar voor de werkzaamheden van de buurtsportcoach/combinatiefunctionaris.	34
Het aantal uren dat de combinatiefunctionaris/buurtsportcoach kan worden ingezet, is toereikend voor de werkzaamheden die hij of zij moet verrichten.	44
Er is in mijn gemeente voldoende cofinanciering/geld om de inzet van buurtsportcoaches/combinatiefunctionarissen voor de toekomst te garanderen.	27

Bron: Lokale enquête buurtsportcoaches en betrokken organisaties (Van Ginneken et al., 2016).

Naast de cofinanciering voor de personele lasten geeft overigens ruim drie kwart van de gemeenten die deelnamen aan de landelijke enquête aan dat er een activiteitenbudget beschikbaar is voor de uitvoering van de activiteiten van de buurtsportcoaches (Mulier Instituut, 2016a). Buurtsportcoaches en betrokken organisaties uit de zestien gemeenten zijn desondanks niet geheel tevreden met de beschikbare financiële middelen, materialen of uren voor het uitvoeren van de werkzaamheden van de buurtsportcoach, zie tabel 2.6 (zie verder paragraaf Ervaringen met aspecten van het werk).

Werkgeverschap

De monitor van BMC Onderzoek (Wajer et al., 2016) biedt ook landelijke cijfers over de plaats waar gemeenten het werkgeverschap van buurtsportcoaches beleggen (tabel 2.7). De meest voorkomende werkgevers van de buurtsportcoaches zijn, volgens aan de regeling deelnemende gemeenten: een sportorganisatie (18%, was 13% eind 2014), een welzijnsinstelling (15%, gelijk aan vorige meting) en de gemeente (12%, was 10% eind 2014). Als bij de sportorganisaties ook de percentages voor het provinciaal sportservicebureau 9%) en het gemeentelijk sportbedrijf (8%) worden opgeteld, dan wordt in 35 procent van de gevallen het werkgeverschap in de sector sport belegd (ongeveer gelijk aan de meting van eind 2014). Het werkgeverschap wordt het minst vaak in het onderwijs ondergebracht (totaal 9%).

Tabel 2.7 Sector werkgeverschap buurtsportcoaches per 1-9-2016 (in procenten)

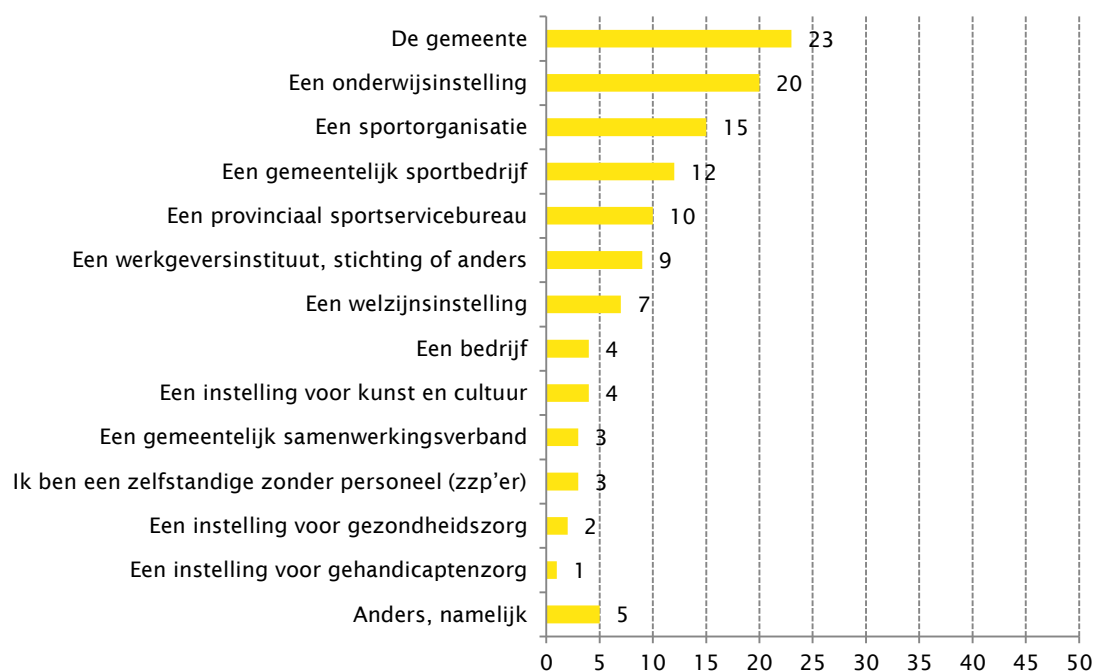
	Eind 2014	1-9-2016
Sportorganisatie	13	18
Welzijnsorganisatie	15	15
Gemeente	10	12
Overig	14	10
Provinciaal sportservicebureau	9	9
Cultuurorganisatie	9	9
Aparte stichting	8	9
Gemeentelijk sportbedrijf	10	8
Basisonderwijs	9	7
Voortgezet onderwijs	3	2

Bron: De Jong en Wajer (2015a en 2015c) en Wajer et al. (2016)

Gemeenteambtenaren (met sport in de portefeuille) uit de landelijke enquête van het Mulier Instituut geven vooral welzijnsinstellingen, kunst- en cultuurinstellingen, onderwijsinstellingen, het provinciale sportservicebedrijf, de gemeentelijke sportafdeling en sportaanbieders als voornaamste werkgevers op (zie eerdere tabel 2.5). Ook het gemeentelijk sportbedrijf en het werkgeverschapsinstituut worden als werkgever genoemd (Mulier Instituut, 2016a).

Buurtsportcoaches zelf geven vooral de gemeente (23%), een onderwijsinstelling (20%) en organisaties vanuit de sport (de sportorganisatie, gemeentelijk sportbedrijf, provinciaal sportservicebureau) op als voornaamste werkgevers (zie figuur 2.1, Van Ginneken et al., 2016), hetgeen overeenkomt met de meting van BMC Onderzoek. Gemeenten en sportorganisaties zijn ook in het Overijsselse onderzoek de belangrijkste werkgevers (24% resp. 22%) van de buurtsportcoaches (Ter Harmsel & Van Vilsteren, 2015).

Figuur 2.1 Werkgevers waar buurtsportcoaches bij in dienst zijn (buurtsportcoaches, meer antwoorden mogelijk, in procenten, n=206)

Bron: Lokale enquête buurtsportcoaches en betrokken organisaties (Van Ginneken et al., 2016)

Uit bovenstaande cijfers valt op te maken dat het werkgeverschap nog maar nauwelijks belegd is bij organisaties uit bijvoorbeeld de zorgsector of het bedrijfsleven. Het is interessant om na te gaan waarom dit soort organisaties deze rol (nog) niet op zich nemen of krijgen toebedeeld. Dat organisaties zelf geen werkgever zijn, wil overigens niet zeggen dat buurtsportcoaches niet voor deze organisaties actief kunnen zijn of er geen verbanden mee aangaan (zie paragraaf Sectoren waarin de buurtsportcoach werkzaam is).

Het is verder interessant na te gaan wat de ervaringen zijn van gemeenten met de verschillende werkgeverschapsvormen: welke werken volgens hen beter of minder goed en welke dragen er bijvoorbeeld toe bij dat buurtsportcoaches beter in staat zijn om hun werk goed te doen? Onderzoek hierover is niet beschikbaar. In het kader van het onderzoek Evaluatie Buurtsportcoaches 2016-2017 is onder andere dit aspect onderwerp van onderzoek.

Sectoren waarin de buurtsportcoach werkzaam is

Uit de monitor van BMC Onderzoek (Wajer et al., 2016) komt naar voren dat, net als in voorgaande metingen, volgens opgaven van de gemeenten het grootste deel fte buurtsportcoaches (75%) is ingezet in de vier oorspronkelijke sectoren sport (32%), basisonderwijs (29%), cultuur (9%) en voortgezet onderwijs (5%, zie tabel 2.8). De overige 25 procent (was 19% eind 2014) is verdeeld over de 'nieuwe' sectoren welzijn (9%), ouderen(zorg) (4%), jeugd(zorg) (3%), zorg (3%), kinderopvang (2%), bedrijfsleven (1%) en overig (3%). Een verbinding met deze sectoren is mogelijk sinds de verbreding van de regeling in 2012. Sinds de vorige meting (eind 2014) heeft een lichte verschuiving plaatsgevonden ten gunste van de 'nieuwe' sectoren (van 19% eind 2014 naar 25% half 2016). We kunnen hierdoor concluderen dat de beoogde verbreding verder doorzet.

Tabel 2.8 Gerealiseerde fte buurtsportcoaches, naar sector en peildatum (gemeenten, in procenten)

	1-1-2013 *	1-1-2014**	1-1-2015 ***	1-9-2016****
Sport	37	34	36	32
Basisonderwijs	31	32	30	29
Cultuur	11	10	10	9
Welzijn	6	9	8	9
Voortgezet onderwijs	6	5	5	5
Ouderen(zorg)	2	2	2	4
Jeugd(hulp)	2	1	2	3
Zorg	1	1	2	3
Kinderopvang	1	1	1	2
Bedrijfsleven/MKB	1	0	0	1
Overig	2	4	4	3

*Bron: Van den Heuvel, Heijkoop en De Jong (2013a en 2013b)

**Bron: De Jong en Wajer (2015c en 2015d)

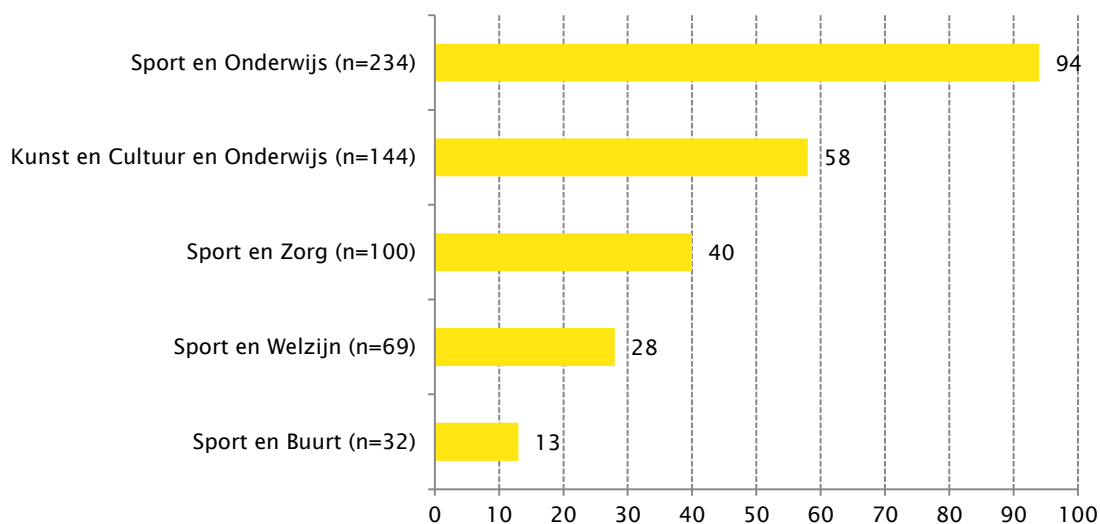
***Bron: De Jong en Wajer (2015a en 2015b)

****Bron: Wajer et al. (2016)

Bewerking Mulier Instituut.

In de landelijke enquête die het Mulier Instituut begin 2016 uitvoerde onder gemeenten, is gemeenteambtenaren gevraagd in welke combinatie van sectoren buurtsportcoaches (minimaal 1) binnen hun gemeente werkzaam zijn. Bijna alle gemeenten geven aan dat een of meer buurtsportcoaches actief zijn in de combinatie sport en onderwijs, zie figuur 2.2. De combinatie cultuur en onderwijs staat op de tweede plaats (58%), daarna volgt de combinatie sport en zorg (40%).

Figuur 2.2 Combinaties van sectoren waarin buurtsportcoaches (1 of meer) volgens gemeenten werkzaam zijn (in procenten, n=249)

Bron: Landelijke enquête gemeentebambtenaren sport (Mulier Instituut, 2016a)

Los van de combinaties geven bijna alle gemeenten aan dat binnen de sectoren sport en onderwijs een of meer buurtsportcoaches actief zijn (niet in figuur). Bij zeventig procent van de gemeenten is een of meer buurtsportcoaches actief in de sector kunst en cultuur. Bij heel wat gemeenten worden buurtsportcoaches ook in de zogenaamde ‘nieuwe’ sectoren ingezet, bij een behoorlijk percentage gemeenten is dat in de diverse zorgsectoren (ouderenzorg 46%; jeugdzorg 43%; gezondheidszorg 40%; gehandicaptenzorg 30%). Ook hier wordt het bedrijfsleven als sector nauwelijks genoemd. In deze enquête is niet gevraagd hoeveel fte buurtsportcoaches per sector worden ingezet.

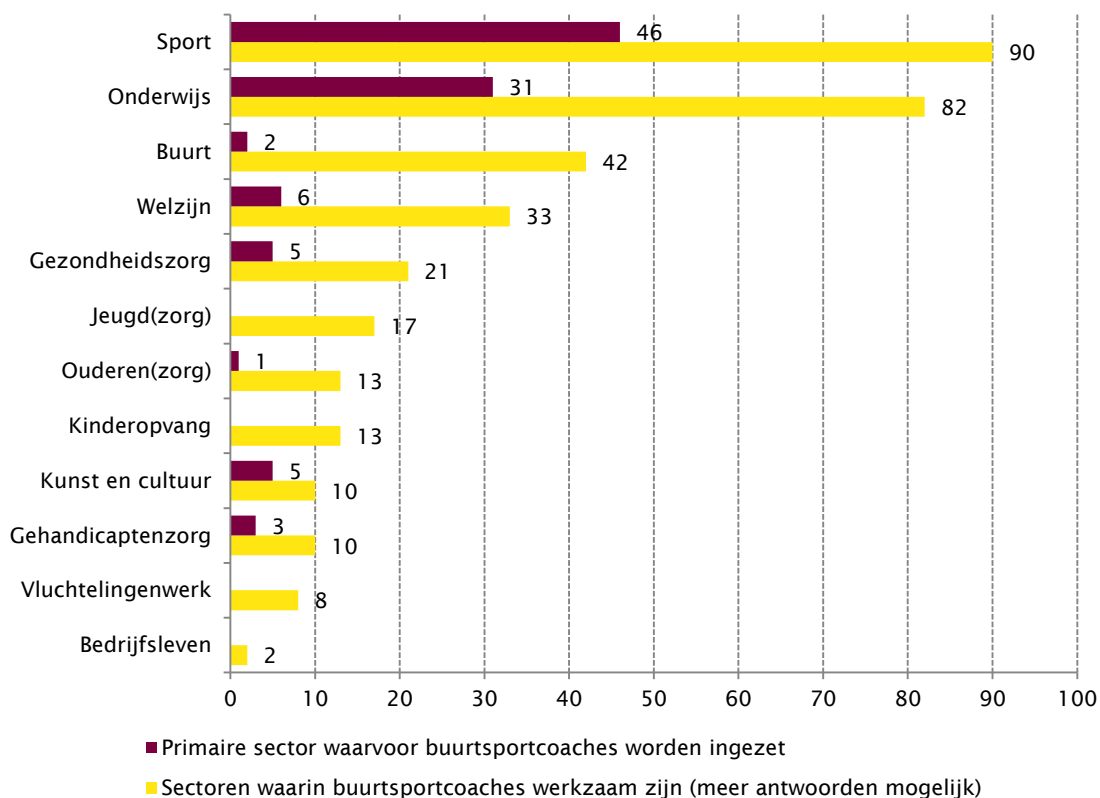
Buurtsportcoaches zelf geven aan dat ze gemiddeld in bijna drie verschillende sectoren werkzaam zijn (Van Ginneken et al, 2016). Sport (90%) en onderwijs (82%) noemen zij het meest, zie figuur 2.3. Dit geldt ook voor de buurtsportcoaches in het Overijsselse onderzoek, hoewel daar de percentages iets lager liggen (79% resp. 69%, Ter Harmsel & Van Vilsteren, 2015). Daarna volgen de sector de buurt en de sector welzijn. Ten opzichte van eenzelfde meting uitgevoerd in 2014 onder achttien gemeenten (Pulles et al., 2014) lijken ook hier verschuivingen te hebben plaatsgevonden, ten gunste van bijvoorbeeld de sectoren buurt (was 28% in 2014), welzijn (was 19% in 2014) en de zorgsectoren, waarbij zorg in deze meting is uitgesplitst in gezondheidszorg en gehandicaptenzorg. Dit jaar is vluchtelingenwerk als sector toegevoegd (8%).

In figuur 2.3 is ook te zien dat iets minder dan de helft van de buurtsportcoaches (46%) aangeeft dat de sportsector het primaire werkveld is. Dit betekent dat de buurtsportcoach sport als vertrekpunt heeft en van daaruit de samenwerking zoekt met organisaties uit andere sectoren. Van de buurtsportcoaches noemt 31 procent het onderwijs als primaire werkveld en vijf procent kunst en cultuur³². Buurtsportcoaches geven aan dat zij veel minder primair vanuit de ‘nieuwe’ sectoren werken, zoals

³² Dit is mogelijk vertekend vanwege het lage aantal respondenten onder cultuurcoaches.

welzijn (6%), gezondheidszorg (5%), gehandicaptenzorg (3%), buurt (2%) en ouderenzorg (1%). Hierin lijkt overigens ten opzichte van de meting onder buurtsportcoaches in 2014 (Pulles et al., 2014) wel een lichte verschuiving te zijn opgetreden. Buurtsportcoaches lijken wat minder primair vanuit sport (was 53% in 2014) en onderwijs (was 35% in 2014) te werken en wat meer vanuit andere sectoren.³³

Figuur 2.3 Sectoren waarin en primaire werkveld van waaruit buurtsportcoaches werkzaam zijn (buurtsportcoaches, in procenten, n=175)

Bron: Lokale enquête buurtsportcoaches en betrokken organisaties (Van Ginneken et al., 2016).

*Kunst en cultuur scoort vermoedelijk laag vanwege het lage aantal respondenten onder cultuurcoaches.

In de vorige SBB Monitor (Pulles et al., 2015) gaven we als kanttekening bij de dominante rol van sport en onderwijs aan dat de verbreding naar andere sectoren pas sinds 2012 mogelijk is. Deze kanttekening is nog steeds op zijn plaats, hoewel we zien dat er sprake is van een lichte verschuiving ten gunste van de 'nieuwe' sectoren. Tussen 2008 en 2012 was het streven om 1.800 fte combinatiefunctionarissen (oude stijl) aan te stellen. Hierbij konden gemeenten de sectoren sport, onderwijs en cultuur combineren. Gezien het aandeel combinatiefuncties 'oude' stijl (62%) ten opzichte van het streefgetal van 2.900 fte is het logisch dat het merendeel van de inzet (nog steeds) in deze sectoren plaatsvindt. De indruk is dat een aantal gemeenten intern aparte subsidiestromen hanteert voor de inzet van

³³ Enige voorzichtigheid is hierbij geboden vanwege veranderingen in de vragenlijst en respondentgroepen. Zo lijken de 'cultuurcoaches' in dit onderzoek wat ondervertegenwoordigd.

combinatiefunctionarissen ‘oude’ stijl (voor 2012) en buurtsportcoaches ‘nieuwe’ stijl. Hierdoor kan het zijn dat de inzet op de combinaties tussen sport, onderwijs en cultuur daar wellicht minder is veranderd. De verschuiving naar ‘nieuwe’ sectoren zou dan moeten komen uit het feit dat gemeenten konden bijtekenen voor meer fte dan oorspronkelijk met het Rijk was afgesproken (tot 138%) en van gemeenten die na 2012 aan de regeling zijn gaan deelnemen. Het is niet de verwachting dat alle fte buurtsportcoaches die deze gemeenten sinds 2012 realiseren in de ‘nieuwe’ sectoren worden ingezet. Het uitgangspunt is namelijk dat de buurtsportcoach (inzetbaar vanaf 2012) toch vooral sport met andere sectoren moet combineren. Dit maakt het een logische verwachting dat gemeenten ook bij de buurtsportcoaches ‘nieuwe’ stijl vooral voor de sportsector als primair werkveld kiezen.

Doelgroepen waarvoor de buurtsportcoach werkzaam is

Uit de landelijke enquête onder gemeenteambtenaren (Mulier Instituut, 2016a) komt naar voren dat buurtsportcoaches voor diverse doelgroepen werkzaam zijn (zie tabel 2.9). Bij bijna alle gemeenten is tenminste een buurtsportcoach actief voor de doelgroep 4- tot 12-jarigen. Dat komt overeen met de inzet voor de sector onderwijs (zie vorige paragraaf). Middelbare schooljeugd is de tweede doelgroep die gemeenten noemen.

Ook het merendeel van de buurtsportcoaches (79%) zelf geeft aan zich te richten op de doelgroep 4- tot 12-jarigen, een doelgroep die via het basisonderwijs bereikbaar is, zie tabel 2.8. Ruim twee vijfde (43%) van alle buurtsportcoaches richt zich daarnaast op de doelgroep 12- tot 18-jarigen, een doelgroep die ook aan bod komt in de combinatie sport - onderwijs en/of cultuur. Andere doelgroepen die blijken de meting in 2014 (Pulles et al., 2014) al aandacht kregen, lijken nu door een wat groter aandeel buurtsportcoaches bediend te worden. Deze ‘niet meer geheel nieuwe’ doelgroepen passen meer bij het werkterrein van de buurtsportcoach ‘nieuwe stijl’, zoals mensen uit een aandachtswijk (37%), mensen met overgewicht (35%), buurt/wijkbewoners (31%), allochtonen (29%) of jeugd in arme gezinnen (28%). De percentages zijn sinds 2014 licht toegenomen. Mensen met een handicap lijken ook meer aandacht te krijgen van de buurtsportcoach (24%). Dit geldt ook voor inactieven (27%) en 65-plussers (20%). Vluchtelingen zijn een nieuwe doelgroep in de vragenlijst, ruim een tiende van de buurtsportcoaches geeft aan daarvoor werkzaam te zijn (12%). Mensen uit het bedrijfsleven worden nog steeds nauwelijks als doelgroep bediend (Van Ginneken et al., 2016).

Hoewel landelijk beleidsmakers geen onderscheid meer maken tussen de termen buurtsportcoach en combinatiefunctionaris, lijkt die scheidslijn er in de praktijk nog te zijn. De buurtsportcoaches die zich zichzelf een buurtsportcoach noemen, geven relatief vaker aan zich in te zetten voor de doelgroepen volwassenen en ouderen, terwijl de buurtsportcoaches die zichzelf herkennen in de functie van combinatiefunctionaris meer de doelgroep jeugd bedienen. Beide groepen zijn naar eigen zeggen ook werkzaam voor diverse andere doelgroepen, maar de buurtsportcoaches relatief wat meer voor de zogenaamd nieuwe doelgroepen (Van Ginneken et al., 2016).

Tabel 2.9 Doelgroepen waarvoor de buurtsportcoach werkzaam is, volgens gemeenteambtenaren (n=249) en buurtsportcoaches (n=209), meer antwoorden mogelijk (in procenten)

	Gemeenten (n=249)*	Buurtsportcoaches (n=209)**
4- tot 12-jarigen	98	79
12- tot 18-jarigen	80	43
65-plussers (ouderen)	67	20
Mensen met een handicap of chronische aandoening	57	24
Mensen met overgewicht	55	35
Buurtbewoners/wijkbewoners	47	31
45- tot 65-jarigen	47	24
Inactieven	46	27
0- tot 4-jarigen	41	17
18- tot 45-jarigen	41	29
Jeugd in arme gezinnen	36	28
Mensen uit een aandachtswijk	31	37
Meisjes/vrouwen	24	32
Jongens/mannen	22	29
Allochtonen	22	29
Werkzoekenden	17	8
Mensen uit het bedrijfsleven	4	1
Vluchtelingen	niet gevraagd	12
Anders, namelijk	7	9

*Bron: Landelijke enquête gemeenteambtenaren sport (Mulier Instituut, 2016a)

**Bron: Lokale enquête buurtsportcoaches en betrokken organisaties (Van Ginneken et al., 2016)

Mensen met een handicap

Bijna een kwart van de buurtsportcoaches uit de lokale vragenlijst bij zestien gemeenten geeft aan zich in te zetten voor mensen met een handicap, tabel 2.8 (van Ginneken et al., 2016).

Eind 2015 werd in het kader van de start van het gehandicaptensportprogramma Grenzeloos actief een enquête uitgezet onder alle Nederlandse gemeenten met als doel na te gaan in hoeverre gemeenten (al) aandacht schenken aan gehandicaptensport (Van Lindert, Terpstra, Pulles & Schootemeijer, 2016).³⁴ Uit deze rapportage bleek dat 65 procent van de ondervraagde gemeenten, die op dat moment op het gebied van gehandicaptensport (n=159) actief waren, buurtsportcoaches voor gehandicaptensport inzetten. Dat is 62 procent van alle aan het onderzoek deelnemende gemeenten³⁵ en dit percentage is min of meer vergelijkbaar met het percentage gemeenten dat begin 2016 aangaf een of meer buurtsportcoaches in te zetten voor de doelgroep mensen met een handicap of chronische aandoening (57%, Mulier Instituut, 2016a, tabel 2.9). Gemiddeld werd eind 2015 per gemeente 1,5 fte voor

³⁴ 166 van de 390 gemeenten namen deel aan het onderzoek. 103 gemeenten gaven aan een of meer buurtsportcoaches voor gehandicaptensport in te zetten.

³⁵ Hiermee worden ook combinatiefunctionarissen bedoeld.

gehandicaptensport ingezet. Bij grote gemeenten (2,6 fte) meer dan bij middelgrote (1,5 fte) en kleine gemeenten (1,4 fte). Het gemiddeld aandeel fte op het totaal aantal fte buurtsportcoaches dat voor gehandicaptensport werd ingezet was in kleinere gemeenten echter groter dan in grote gemeenten. Twee derde van de gemeenten met een buurtsportcoach voor gehandicaptensport gaf aan dat de inzet van de buurtsportcoach in uitvoeringsprogramma's was vastgelegd. In ongeveer een derde van de gemeenten met een buurtsportcoach voor gehandicaptensport was deze buurtsportcoach in meerdere gemeenten werkzaam (regionaal).

De sectoren waarin deze specifieke buurtsportcoaches volgens gemeenten werkzaam waren verschillen. De meeste buurtsportcoaches werkten volgens de gemeenten in de sector sport en onderwijs (64%), gevolgd door sport in combinatie met welzijn (48%) en sport in combinatie met gehandicaptenzorg (42%). Gemiddeld waren zij in 2,7 sectoren werkzaam. Ook zetten ze zich volgens de gemeenten in voor verschillende doelgroepen. Het meest genoemd was de doelgroep mensen met een motorische beperking (50%), gevolgd door mensen met een verstandelijke beperking (46%). Bij 43 procent van de gemeenten werd de buurtsportcoach niet op een specifieke doelgroep gehandicapten ingezet. Gevraagd naar welke activiteiten gemeenten op het gebied van gehandicaptensport zoal uitvoeren is de inzet van de buurtsportcoaches voor gehandicapten de meest genoemde activiteit en werd deze als meest succesvolle activiteit beoordeeld (Van Lindert et al., 2016).

Uit ander onderzoek (Brandsema, 2016) blijkt dat buurtsportcoaches die zich inzetten voor de doelgroep gehandicapten zowel regionaal als lokaal werkzaam kunnen zijn en dat het aantal uren dat een buurtsportcoach voor de doelgroep beschikbaar heeft uiteenloopt van een paar uur per week tot een volledige werkweek. Buurtsportcoaches die maar een paar uur per week aan deze doelgroep kunnen besteden, hebben daarnaast ook andere doelgroepen waaraan zij tijd moeten besteden (zie verder paragraaf Succes- en faalfactoren). Het werkgebied (regionaal/gemeentelijk) en het aantal uur dat een buurtsportcoach beschikbaar heeft, hebben invloed op de werkwijze van de buurtsportcoach, naast de wijze waarop doelstellingen zijn geformuleerd en waarop wordt gestuurd vanuit de werkgever. De resultaten die buurtsportcoaches met de doelgroep kunnen bereiken zullen dientengevolge verschillen.

Taken en werkzaamheden van de buurtsportcoach

Een belangrijke constatering, en niet meer dan logisch, is dat de doelstellingen die buurtsportcoaches nastreven, de sectoren waarin zij werkzaam zijn, de doelgroepen waarop zij zich richten en de activiteiten die zij daarvoor ontplooiën, sterk met elkaar samenhangen. De conclusie dat buurtsportcoaches op duizendpoten lijken, wordt bevestigd door het onderzoek onder buurtsportcoaches in zestien gemeenten (Van Ginneken et al., 2016). Zij geven aan verschillende taken naast elkaar uit te voeren (zie tabel 2.10).

Het verbinden (samenwerkingsverbanden leggen of verbeteren) is voor buurtsportcoaches in alle sectoren (sport, onderwijs, cultuur of overig) de taak die op nummer één staat (tussen 86% en 76%). Op de tweede plaats komt organiseren (en plannen van activiteiten/aanbod; tussen 76% en 60%). Voor buurtsportcoaches in de sector sport komt coördineren op de derde plaats (73%), bij buurtsportcoaches in andere sectoren staat deze taak op vier (tussen 65% en 53%). Uitvoeren (begeleiden van lessen/activiteiten/clinics) staat bij buurtsportcoaches in de sectoren onderwijs (73%) en overig (denk aan welzijn, 56%) op nummer drie. Voornoemde vier taken zijn ook de taken die bij de meting in 2014 in de top vier stonden. In 2016 zijn nieuwe taken aan de vragenlijst toegevoegd. Het blijkt dat een groot deel van de buurtsportcoaches in de verschillende sectoren communiceren (promoten en zichtbaar maken van aanbod) als taak ziet (4e of 5e plaats). Ook het ontwikkelen (van nieuwe

activiteiten/producten of leerlijnen, 5e of 6e plaats) en het monitoren en evalueren wordt door een aanzienlijk deel van de buurtsportcoaches tot hun takenpakket gerekend (6e of 7e plaats). Het opleiden (van kader) en ondersteunen (van vrijwilligers of managers) wordt wat minder vaak als taak herkend.

Tabel 2.10 Algemene werkzaamheden van buurtsportcoaches naar sectoren (meer antwoorden mogelijk, in procenten)

	Voor sport (n=157)	Voor kunst en cultuur (n=17)	Voor onderwijs (n=143)	Voor overig (n=108)
Coördineren (afstemmen van mensen en activiteiten)	73	65	65	53
Verbinden (samenwerkingsverbanden leggen of verbeteren)	86	82	76	81
Organiseren (organiseren en plannen van activiteitsaanbod)	74	76	73	60
Ontwikkelen (van nieuwe activiteiten/producten/leerlijnen)	64	76	54	48
Uitvoeren (begeleiden van lessen/activiteiten/clinics)	55	41	73	56
Opleiden (van vrijwilligers/trainers/coaches/begeleiders/docenten/medewerkers, etc.)	47	24	29	27
Ondersteunen (van managers/bestuurders, beleidsmatig/organisatorisch)	39	24	13	15
Ondersteunen (van vrijwilligers/technisch kader/trainers, e.d.)	46	53	41	34
Communiceren (promoten en zichtbaar maken van aanbod en resultaten)	69	65	62	51
Monitoren en evalueren (van proces en opbrengsten)	49	65	43	33
Anders, namelijk	3	6	1	6

Bron: Lokale enquête buurtsportcoaches en betrokken organisaties (Van Ginneken et al., 2016)

In het onderzoek in de provincie Overijssel (Ter Harmsel & Van Vilsteren, 2015) blijken organiseren en uitvoeren de belangrijkste taken te zijn van combinatiefunctionarissen die in de sector onderwijs werkzaam zijn. Voor de sectoren sport, kunst en cultuur en andere sectoren zijn dit samenwerkingsverbanden leggen of verbeteren, organiseren en coördineren. Resultaten zijn vergelijkbaar met het onderzoek van het Mulier Instituut in de zestien gemeenten (Van Ginneken et al., 2016)

Naast bovenstaande algemene taken voeren de buurtsportcoaches tal van specifieke taken uit, die dikwijls van deze meer algemene taken zijn afgeleid. Denk aan het enthousiasmeren van de doelgroep(en) tot deelname aan activiteiten (73% vaak uitgevoerd, ook in het Overijsselse onderzoek van Ter Harmsel & Van Vilsteren, 2015), het enthousiasmeren van andere partijen (62% vaak), het organiseren van activiteiten of bijeenkomsten (59% vaak) en het verbeteren van bestaande activiteiten (54% vaak). De buurtsportcoaches houden zich minder vaak bezig met het ontwikkelen of geven van scholingen aan andere buurtsportcoaches.

Uit lokaal onderzoek van Kennispraktijk (Boers, 2015)³⁶ komt ook naar voren dat de onderzochte combinatiefunctionarissen voor sport in de gemeente Rotterdam eerder genoemde rollen combineren, en optreden als verbinder, aanjager, coördinator en uitvoerder. De combinatiefunctionaris is vooral een schakel tussen de school en sportvereniging die soms verbindingen legt, scholen enthousiasmeert, zaken coördineert en soms zelf uitvoert.

Specifieke activiteiten voor kinderen en jongeren

Gevraagd naar wat buurtsportcoaches voor scholen doen, geven ze aan dat ze het intensiefst betrokken zijn bij sport- en beweegactiviteiten voor leerlingen na schooltijd op school (56%, wekelijks of dagelijks, niet in tabel). Dit geldt ook voor buurtsportcoaches in Overijssel (Ter Harmsel & Van Vilsteren, 2015). Bijna twee vijfde (39%) van de buurtsportcoaches uit het onderzoek van het Mulier Instituut is wekelijks of dagelijks betrokken bij activiteiten tijdens de gymles onder schooltijd. Voor andere groepen kinderen en jongeren dan leerlingen zijn buurtsportcoaches naar eigen zeggen het intensiefst betrokken bij activiteiten voor kinderen en jongeren uit de wijk waar de buurtsportcoach werkzaam is (41% wekelijks of dagelijks). Ruim twee derde geeft aan nooit betrokken te zijn bij activiteiten voor kinderen van een kinderopvang (69%), voor kinderen en jongeren in de jeugdzorg (68%) of kinderen en jongeren uit de vluchtelingenopvang (66%; Van Ginneken et al., 2016).

Ruim een derde (37%) van de buurtsportcoaches die voor sport of onderwijs werkzaam zijn is naar eigen zeggen betrokken bij het bewegingsonderwijs. Een vijfde (21%) geeft zelfstandig gymles en is tevens vakleerkracht van een school; twaalf procent geeft zelfstandig gymles, maar is geen vakleerkracht en vier procent ondersteunt met het geven van bewegingsonderwijs. Twee vijfde (43%) is niet betrokken bij de gymles (Van Ginneken et al., 2016). Buurtsportcoaches in het onderzoek in de provincie Overijssel geven in ongeveer gelijke mate zelfstandig gymles.

Betrokkenheid buurtsportcoach volgens scholen

Uit het vragenlijstonderzoek binnen zestien gemeenten blijkt dat op twee vijfde van de scholen met een buurtsportcoach voor sport naar eigen zeggen vrijwel dagelijks of wekelijks sport- en beweegactiviteiten op school na schooltijd worden georganiseerd (Van Ginneken et al., 2016). Ruim twee vijfde (44%) van de scholen met dit soort aanbod geeft aan dat hier altijd een buurtsportcoach bij betrokken is (19% meestal). Ook bij scholen met sport- en beweegaanbod tijdens de gymles (41% wekelijks/dagelijks) of onder schooltijd (30% wekelijks/dagelijks) is dikwijls een buurtsportcoach betrokken, maar iets minder intensief (36% altijd resp. 30% altijd).

Specifieke activiteiten zoals sportdagen, schoolsporttoernooien en clinics worden volgens de scholen met een buurtsportcoach voor sport hooguit een tot enkele keren per jaar georganiseerd voor leerlingen van hun school. Bij de meerderheid van de scholen met dit soort activiteiten is de buurtsportcoach ook dikwijls betrokken (tussen een kwart en een derde altijd).

³⁶ Boers onderzocht in opdracht van de gemeente Rotterdam de effecten van de inzet van combinatiefunctionarissen sport. Deze zijn specifiek aangesteld om de Rotterdamse verenigingen te verbinden aan scholen en aan maatschappelijk organisaties in prioriteitswijken.

Samenwerking met en tussen lokale partijen

Het leggen van verbindingen tussen verschillende sectoren is bij de inzet van buurtsportcoaches niet alleen middel tot een doel, maar ook een doel op zichzelf. Uit het vragenlijstonderzoek in zestien gemeenten blijkt dat organisaties die betrokken zijn bij de inzet van buurtsportcoaches (al) redelijk veel samenwerken met bekende partijen als de gemeente (71%), (andere) onderwijsinstellingen (67%) en (andere) sportorganisaties (79%, niet in tabel, Van Ginneken et al., 2016). Dat was bij de vorige meting in 2014 ook zo (Pulles et al., 2014). Ook de sportservice-organisatie (53%) wordt als samenwerkingspartner genoemd. In iets mindere mate werken de ondervraagde betrokken organisaties samen met organisaties uit de 'nieuwe' sectoren (kinderopvang, welzijn e.a., tussen 34% en 8% genoemd). Betrokken organisaties die met onderwijsinstellingen samenwerken noemen daarbij vooral scholen uit het regulier basisonderwijs (89%) en in mindere mate uit het regulier voortgezet onderwijs (47%). Daarnaast worden scholen uit het speciaal onderwijs genoemd (tussen 44 en 17%), het praktijkonderwijs (23%) en het middelbaar beroepsonderwijs (27%). Over het algemeen zijn de betrokken organisaties (zeer) tevreden over de samenwerking met andere organisaties.

Rol buurtsportcoach bij tot stand brengen samenwerking

Gevraagd naar de rol die de buurtsportcoach heeft gespeeld bij het tot stand brengen van de samenwerking tussen organisaties, geeft een vijfde van de betrokken organisaties aan dat daar in de meeste gevallen sprake van was. De helft geeft aan dat de buurtsportcoach hierbij in enkele gevallen een rol speelde. Sportorganisaties vinden dit overigens vaker dan onderwijsorganisaties. Het lijkt erop dat het aantal organisaties dat de buurtsportcoach een rol toedicht bij het smeden van samenwerkingsverbanden iets is toegenomen ten opzichte van de meting in 2014 (Pulles et al., 2014).

Samenwerking Nederlandse sportvereniging met en zonder buurtsportcoach

Uit een meting van het Verenigingspanel van het Mulier Instituut in de zomer van 2016³⁷ blijkt dat de gemiddelde sportvereniging in Nederland al veel samenwerkt met andere organisaties (85%), zoals met een (brede) school, een buiten- of naschoolse opvang of met een buurt-, wijk- of welzijnsorganisatie. Sportverenigingen die aangeven betrokken te zijn bij een buurtsportcoach (99%) werken nog wat vaker samen met andere organisaties dan sportverenigingen die niet betrokken zijn bij een buurtsportcoach (81%). Ongeveer een vijfde van de gemiddelde Nederlandse sportverenigingen geeft aan op de een of andere wijze betrokken te zijn (geweest) bij een buurtsportcoach. De vraag over samenwerking maakt deel uit van een vragenstel naar de indicator voor de sterkte en maatschappelijke betrokkenheid van sportverenigingen (Mulier Instituut, 2016b). In tabel B6.1 en B6.2 in bijlage 6 zijn de resultaten hiervan opgenomen (zie verder paragraaf Prestaties, kopje Meer sterke sportverenigingen).

Wijze van betrokkenheid buurtsportcoach

De buurtsportcoaches kunnen op verschillende manieren betrokken zijn bij de samenwerking tussen verschillende organisaties (Van Ginneken et al., 2016). Zes tiende (59%) van hen geeft aan dat zij de samenwerking tussen organisaties meestal zelf initiëren, zelf opzetten. Ruim een derde (36%) geeft aan

³⁷ Het Mulier Instituut voert jaarlijks metingen uit bij het Verenigingspanel. In het Verenigingspanel zitten anno 2016 ongeveer 2.000 sportverenigingen die representatief zijn voor de verenigingen in Nederland, die een of twee keer per jaar vragenlijsten voorgelegd krijgen via webenquêtes. In de peiling van zomer 2016 zijn extra vragen opgenomen over betrokkenheid bij de buurtsportcoach en Sportimpuls (Mulier Instituut, 2016b).

dat zij organisaties meestal stimuleren om met elkaar samen te werken, maar de samenwerking dan niet zelf opzetten. Nog eens ruim een derde (38%) zegt dat de samenwerking tussen organisaties meestal al bestaat en dat hij of zij daarbij aansluit. Buurtsportcoaches (61%) en in iets mindere mate de betrokken organisaties zelf (39%) spreken de stelling tegen dat de samenwerking tussen organisaties waarbij een buurtsportcoach betrokken is via de buurtsportcoach verloopt en dat organisaties onderling zelf geen contact hebben. Professionals geven wel aan (52% eens) dat zij veel werk uit handen nemen van de organisaties waarvoor zij werkzaam zijn en dat hun inzet er vooral op gericht is dat organisaties zelfstandig kunnen functioneren (49% eens, 14% oneens).

Wijze van samenwerking tussen organisaties

Organisaties waarbij een buurtsportcoach of coördinator betrokken is, kunnen op verschillende manieren met elkaar samenwerken. Het meest voorkomend volgens de buurtsportcoaches is de samenwerking waarbij gezamenlijk een jaarlijks terugkerende activiteit, of op structurele basis activiteiten of op incidentele basis activiteiten worden uitgevoerd (63% resp. 62% resp. 58%). Betrokken organisaties geven zelf ook aan dat deze drie vormen het meest voorkomen, maar in een andere volgorde (48% resp. 39% resp. 60%). Samenwerking in de vorm van een projectgroep (56%), een gezamenlijk plan van aanpak (42%), een samenwerkingsovereenkomst (39%), het gezamenlijk overleggen over doelen en resultaten (38%) of in een zogenaamde ketenaanpak (28%) komen volgens buurtsportcoaches ook voor, maar minder vaak. Dat zeggen organisaties zelf ook. Het aandeel organisaties dat deze vormen van samenwerking noemt is lager dan bij de buurtsportcoaches. Een dergelijk beeld zagen we ook bij de meting van 2014 (Pulles et al., 2014). Twaalf procent van de organisaties geeft aan dat zij met andere organisaties gezamenlijk het werkgeverschap van de buurtsportcoach hebben geregeld.

Ervaringen met samenwerking

Over het algemeen vinden buurtsportcoaches dat zij met succes samenwerken met diverse betrokken organisaties (80%). Betrokken organisaties zijn over het algemeen ook tevreden met de samenwerking met de buurtsportcoaches (81% eens met de stelling). Buurtsportcoaches vinden zelf ook dat ze met succes samenwerken met andere buurtsportcoaches (78%). Ze zijn het wat minder eens met de stelling dat de animo van betrokken partijen om samen te werken hoog is (53% eens). Betrokken organisaties zelf zijn het wat vaker met deze stelling eens (66%). Ongeveer twee vijfde van de buurtsportcoaches denkt dat de samenwerking tussen organisaties die onderling verschillen in cultuur en werkwijze nieuwe aanpakken oplevert (42% eens, 35% neutraal). Bijna twee vijfde (38%) van de buurtsportcoaches is het eens met de stelling dat het hen goed lukt om de verbinding te leggen met sociale wijkteams in de gemeente (11% oneens). Weinig buurtsportcoaches geven aan (17% eens) dat sommige organisaties zich uit de samenwerking hebben teruggetrokken (Van Ginneken et al., 2016).

Uit het Rotterdamse onderzoek (Boers, 2015) komt naar voren dat hoewel scholen en sportverenigingen in Rotterdam vaak samenwerken, deze samenwerking dikwijls nog niet heel intensief is. Zij werken alleen samen op activiteitsniveau, waarbij de combinatiefunctionaris vooral een schakel is. School en vereniging blijken veelal nauwelijks met elkaar contact te hebben, waardoor hier geen sprake is van een echte samenwerking, zo concludeert Boers (2015). Voor de combinatiefunctionarissen een kans om de verbindingen te optimaliseren.

Verbinding sport en zorg

De Wageningen Universiteit en het Radboudumc voeren sinds 2013 onderzoek uit naar de ‘Verbinding Zorg, Sport en Bewegen’ waar aandacht is voor de rol van de buurtsportcoach bij het leggen van de verbinding tussen organisaties uit de zorg en de sport.

Uit literatuuronderzoek komt naar voren dat culturele verschillen tussen beide sectoren (vrijwillig versus professioneel), een gebrek aan tijd van gezondheidsprofessionals en gebrek aan medische kennis van sportprofessionals genoemd worden door professionals als belemmeringen voor de samenwerking tussen sport en zorg (Leenaars, Smit, Wagemakers, Molleman & Koenen, 2015).

Met behulp van focusgroepen is onderzocht hoe professionals uit de zorg, welzijn en de sport aankijken tegen de buurtsportcoach en de verbinding tussen de eerstelijnszorg en sport. De professionals schrijven drie rollen aan de buurtsportcoach toe: de rol van verbinder, doorverwijzer en facilitator. Volgens professionals is de rol van de buurtsportcoach veelbelovend, maar er zijn ook enkele barrières die de samenwerking tussen zorg en sport hinderen. Deze barrières hebben te maken met een gebrek aan tijd, geld en kennis bij de verschillende professionals. Hierdoor is een gebrek aan betrokkenheid tussen beide sectoren. Daarnaast is er een gebrek aan geschikte beweegactiviteiten en zijn instructeurs niet altijd geschikt voor de doelgroep. Volgens Leenaars et al. heeft de buurtsportcoach meer tijd nodig en moeten de zorg- en sportsector anders worden georganiseerd voor een succesvolle verbinding tussen zorg en sport (Leenaars, Florisson, Smit, Wagemakers, Molleman & Koelen, 2016).

Ervaringen met aspecten van het werk

Uit het vragenlijstonderzoek binnen zestien gemeenten blijkt dat het merendeel van de buurtsportcoaches (87%) een helder beeld heeft van zijn of haar taken en werkzaamheden (aanpak). Voor organisaties die bij hun inzet zijn betrokken geldt dat ook, maar in iets mindere mate (73% eens met de stelling; Van Ginneken et al., 2016). Buurtsportcoaches en betrokken organisaties vinden verder dat de doelstellingen met de inzet van de buurtsportcoach in hun gemeente realistisch en haalbaar zijn (73% resp. 72% eens). Iets minder buurtsportcoaches zijn het (zeer) eens met de stelling dat de aanpak of werkwijze om de doelstellingen en doelgroepen te bereiken goed zijn onderbouwd en uitgewerkt (66% eens, 7% oneens, 25% neutraal).

Inrichting eigen werk

Over de inrichting van hun eigen werk zijn buurtsportcoaches behoorlijk tevreden. Bijna alle buurtsportcoaches (95%) hebben naar eigen zeggen voldoende kennis en vaardigheden om de werkzaamheden te kunnen uitvoeren. Betrokken organisaties zijn het daar over het algemeen mee eens (78% eens). Het merendeel van de buurtsportcoaches (91%) ervaart voldoende ruimte om een eigen aanpak/werkwijze te kiezen en steun van collega's en leidinggevenden wordt als voldoende ervaren (88%). Buurtsportcoaches zijn het over het algemeen ook eens met de stelling dat zij voldoende mogelijkheden hebben om werkervaringen met collega's uit wisselen (84%). Iets minder buurtsportcoaches zijn het eens met de uitspraak dat zij op voldoende steun kunnen rekenen van betrokken professionals en organisaties mochten zij die nodig hebben (75%).

Randvoorwaarden werk

Stellingen die te maken hebben met randvoorwaardelijke aspecten van het werk scoren wat lager in de beleving van buurtsportcoaches en betrokken organisaties (zie ook eerdere paragraaf Cofinanciering gemeenten en lokale partijen, tabel 2.4). Het merendeel van de buurtsportcoaches is het eens (82%) met de stelling dat een of meerdere personen zijn aangewezen voor de coördinatie van de inzet van

buurtsportcoaches. Ongeveer drie kwart van de buurtsportcoaches vindt dat er voldoende materialen en voorzieningen zijn om het werk te kunnen uitvoeren (76% eens, 8% oneens) en dat het werkgeverschap goed is geregeld (74% eens, 9% oneens). Buurtsportcoaches in Overijssel lijken overigens wat minder tevreden met dit laatste aspect (21% ontevreden; Ter Harmsel & Van Vilsteren, 2015). Minder buurtsportcoaches zijn het eens met de stelling dat het nemen van besluiten met betrekking tot de inzet van buurtsportcoaches in hun gemeente, wijk of organisatie soepel en snel verloopt (45% eens, 15% oneens). Betrokken organisaties zijn het daar overigens vaker mee eens (70%).

Ook in het Rotterdamse onderzoek (Boers, 2015) wordt geconcludeerd dat meer regie over het maken van afspraken over de werkzaamheden van de combinatiefunctionarissen wenselijk is. Dit vinden organisaties in Rotterdam een belangrijke randvoorwaarde. Net als in de meting van 2014 zijn de buurtsportcoaches en organisaties kritisch over de toereikendheid van het aantal uren dat de buurtsportcoach kan worden ingezet. Buurtsportcoaches uit de provincie Overijssel delen deze mening (Ter Harmsel & Van Vilsteren, 2015). Ruim de helft van de buurtsportcoaches uit het onderzoek van het Mulier Instituut (53% eens, 22% oneens) en ruim twee vijfde (44% eens, 18% oneens) van de betrokken organisaties vindt de uren toereikend. Ruim de helft van de buurtsportcoaches (56%) vindt de financiële middelen om de werkzaamheden zoals bedoeld te kunnen uitvoeren voldoende (22% niet). Slechts een derde (34%) van de betrokken organisaties is het eens met de stelling dat in hun organisatie voldoende middelen (geld en materialen) beschikbaar zijn voor de werkzaamheden van de buurtsportcoach (28% oneens; Van Ginneken et al., 2016).

Betrekken doelgroepen en ouders/verzorgers

Buurtsportcoaches en betrokken organisaties zijn daarnaast kritisch over het gemak waarmee de doelgroep(en) waar de buurtsportcoach zich op richt kunnen worden geënthousiasmeerd om deel te nemen aan activiteiten. Twee vijfde (40%) van de buurtsportcoaches en ruim de helft (55%) van de betrokken organisaties is het eens met de stelling dat zij makkelijk te enthousiasmeren zijn, ruim een kwart (27%) van de buurtsportcoaches en zeventien procent van de betrokken organisaties is het hier niet mee eens. Desondanks is 71 procent van de buurtsportcoaches tevreden over de mate waarin hij/zij de doelgroep(en) weet te bereiken (6% niet eens met de stelling). Ook betrokken organisaties vinden het enthousiasmeren van doelgroep(en) waarop de buurtsportcoach zich richt lastig (55% vindt het makkelijk, 17% niet).

Het betrekken van ouders en verzorgers bij activiteiten voor (hun) kinderen vinden de buurtsportcoaches en betrokken organisaties lastiger. Een vijfde (19%) van de buurtsportcoaches en drie tiende (30%) van de organisaties is het eens met de stelling dat zij over het algemeen makkelijk te betrekken zijn, maar ruim twee vijfde (44%) van de buurtsportcoaches en drie tiende (29%) van de organisaties is het daar niet mee eens. Drie kwart (74%) van de buurtsportcoaches vindt verder dat in hun gemeente/wijk bij organisaties en andere professionals draagvlak is voor het werk van de buurtsportcoach.

Succes- en faalfactoren

Betrokken organisaties geven aan dat zij goede communicatie met de doelgroep en met betrokken instellingen de belangrijkste randvoorwaarden vinden voor een succesvolle inzet van de buurtsportcoach. Op de tweede en derde plaats volgen voldoende tijd voor het uitvoeren van de werkzaamheden en heldere doelstellingen en/of visie met betrekking tot hun inzet (Van Ginneken et al., 2016). Buurtsportcoaches uit de provincie Overijssel zijn ook van mening dat communicatie met de

doelgroep en betrokken instellingen een belangrijke randvoorwaarde voor succes is (74%, Ter Harmsel & Van Vilsteren, 2015).

De belangrijkste verbeterpunten zijn volgens de betrokken organisaties voldoende cofinanciering vanuit de gemeente, voldoende tijd voor het uitvoeren van de werkzaamheden en grote betrokkenheid van ouders/verzorgers (Van Ginneken et al., 2016).

In de meting van 2014 is op een andere wijze naar randvoorwaarden gevraagd: destijds vond men de communicatieve vaardigheden cruciaal voor het succesvol functioneren van een buurtsportcoach (communicatie met de doelgroep en betrokken partijen). Daarop scoorden de buurtsportcoaches volgens betrokken organisaties goed (rapportcijfer 7,5; Pulles et al., 2014).

Aan buurtsportcoaches is in de meting van 2016 niet direct gevraagd naar succes- en faalfactoren, maar is uit de stellingen die hierboven beschreven zijn wel af te lezen dat het betrekken van ouders/verzorgers (eerder genoemd als voorname lokale doelstelling) en het enthousiasmeren van de doelgroep lastige materie is. Ouderbetrokkenheid kwam bij vorige metingen onder buurtsportcoaches ook als knelpunt naar voren. De beschikbare middelen (geld, uren) zijn voor buurtsportcoaches en organisaties ook een punt van zorg (ook in vorige metingen), evenals de garantie van voldoende cofinanciering voor de toekomst (zie eerdere paragraaf Cofinanciering gemeenten en lokale partijen). De eigen werkinrichting, de kennis en vaardigheden en het uitwisselen van ervaringen gaan daarentegen goed (Van Ginneken et al., 2016).

Ervaringen gemeenten

Ook op basis van de landelijke enquête onder gemeenteambtenaren van het Mulier Instituut kunnen sterke punten en verbeterpunten in de (lokale) uitvoering van de regeling worden benoemd (Mulier Instituut, 2016a). Onder veel gemeenten heerst tevredenheid over de samenwerking met de uitvoeringspartners van de regeling (78%). Ook over de cofinanciering vanuit de gemeente zelf (76%) en aansturing van de buurtsportcoaches (75%) is men relatief vaak tevreden (verloopt goed). Over de cofinanciering door partners zijn gemeenteambtenaren juist relatief vaak ontevreden (52% voor verbetering vatbaar). Ook de monitoring en evaluatie van de inzet van buurtsportcoaches is volgens ruim de helft van de gemeenteambtenaren voor verbetering vatbaar (59%; zie verder paragraaf 2.4 Effecten, kopje Monitoring en Evaluatie). Het betreft hier overigens de eigen initiatieven op dat vlak, niet de landelijke monitoring. Over de persoonlijke ontwikkeling van de buurtsportcoach spreekt 29 procent zich uit voor verbetering op dat vlak.

2.3 Prestaties

De activiteiten die buurtsportcoaches op lokaal niveau uitvoeren, hebben tot doel om bepaalde prestaties of resultaten te behalen. Landelijk is een aantal doelstellingen aan de regeling gekoppeld (zie eerdere tabel 2.1). Of de landelijke doelen van de regeling zijn behaald, hangt af van de mate waarin gemeenten deze doelen ook op lokaal niveau als uitgangspunt voor de inzet hebben genomen.

Uit de landelijke enquête onder gemeenten van het Mulier Instituut (2016a) en de vragenlijsten onder buurtsportcoaches en betrokken organisaties in zestien gemeenten (Van Ginneken et al., 2016) weten we dat de diverse betrokkenen zich wel in deze landelijke doelstellingen herkennen, maar dat zij lokaal ook hun eigen doelen aan de inzet van buurtsportcoaches koppelen (zie eerdere paragraaf 2.2, kopje Lokale doelstellingen inzet buurtsportcoaches). Dit maakt dat de inzet van buurtsportcoaches lokaal

zeer divers kan uitpakken. Toch is er behoefte om op basis van lokale resultaten uitspraken te doen over het bereiken van de landelijke doelen. Voor deze SBB Monitor gaan we daarom uit van een aantal vooraf gekozen indicatoren (onder meer afgeleid van de landelijke doelen): meer brede scholen met sportaanbod, meer/beter sport- en beweegaanbod, meer sterke sportverenigingen, meer lokale verbindingen en het bereik van doelgroepen/aantal deelnemers. Op basis van de beschikbare informatie doen we uitspraken over deze indicatoren. We vermelden ook wanneer het, wegens het ontbreken van nieuwe cijfers, niet mogelijk is om hierover uitspraken te doen.

Meer brede scholen met sportaanbod

Uitbreiding van het aantal scholen met een sport- of cultuuraanbod wordt door een minderheid van gemeenten, buurtsportcoaches en betrokken organisaties als doelstelling nagestreefd (zie tabel 2.3). Ruim twee vijfde van de buurtsportcoaches die aangaf deze doelstelling na te streven geeft aan hierop duidelijk resultaat te zien, dat geldt voor dertig procent van de betrokken organisaties, zie tabel 2.11 (Van Ginneken et al., 2016). Rond drie tiende van de buurtsportcoaches en betrokken organisaties ziet een beetje resultaat op deze doelstelling, de rest weet het niet (niet in tabel).

Tabel 2.11 Inschatting van het behaalde resultaat op landelijke (output) doelstellingen door buurtsportcoaches en betrokken organisaties (antwoordmogelijkheid 'duidelijk resultaat', in procenten)

	Buurtsportcoaches (n=86-198)*	Organisaties (n=90-185)*
Uitbreiding van het aantal brede scholen met een sport- en cultuuraanbod	41	30
Stimuleren van een dagelijks sport- en beweegaanbod op en rond scholen	81	50
Versterking van sportverenigingen met het oog op hun maatschappelijke functie	44	27
Verbindingen leggen tussen sport en andere sectoren zoals onderwijs, cultuur, welzijn, zorg, kinderopvang en bedrijfsleven	67	34
Jeugd tot 18 jaar vertrouwd laten raken met een of meer kunst- en cultuurvormen**	26	17

Bron: Lokale enquête buurtsportcoaches en betrokken organisaties (Van Ginneken et al., 2016)

*Aantal respondenten (de n) per doelstelling verschilt, afhankelijk van of buurtsportcoaches en organisaties de doelstellingen ook nastreven.

**Doelstellingen m.b.t. kunst en cultuur scoren vermoedelijk laag vanwege het lage aantal cultuurcoaches en culturele instellingen in de steekproef. Over deze doelstellingen worden geen uitspraken in de tekst gedaan.

Meer/beter sport- en beweegaanbod (op en rond scholen)

Bijna 90 procent van de gemeenten, twee derde van de buurtsportcoaches en bijna de helft van de betrokken organisaties heeft het stimuleren van een dagelijks sport- en beweegaanbod op en rond school als doelstelling aangekruist, zie tabel 2.3. Een ruime meerderheid van de buurtsportcoaches (81%) en de helft van de betrokken organisaties ziet op deze doelstelling duidelijk resultaat, zie tabel 2.11 (Van Ginneken et al., 2016).

Buurtsportcoaches hebben volgens de betrokken scholen uit het onderzoek binnen zestien gemeenten een positief effect op het aanbod van sport- en beweegactiviteiten voor leerlingen van hun school. Bijna twee derde (63%) van de betrokken scholen geeft aan dat door de komst van de buurtsportcoach het aanbod van sport- en beweegactiviteiten op school na schooltijd is toegenomen (min of meer gelijk aan 2014). Dit geldt in iets mindere mate ook voor activiteiten onder schooltijd (57%) en tijdens de gymles (46%; Van Ginneken et al., 2016). Ruim de helft (57%) van de sportorganisaties met een buurtsportcoach heeft het idee dat door de komst van de buurtsportcoach het aanbod van sport- en beweegactiviteiten op en rond scholen (exclusief de gymles) waarbij de sportorganisaties betrokken zijn is toegenomen.

Uit de landelijke enquête onder gemeenten van het Mulier Instituut blijkt dat 88 procent van de gemeenten het (geheel) eens is met de stelling dat de Buurtsportcoachregeling in hun gemeente leidt tot meer sport- en beweegaanbod (Mulier Instituut, 2016a).

Scholen met een buurtsportcoach voor sport uit het onderzoek binnen zestien gemeenten zijn overwegend positief over de bijdrage van buurtsportcoaches aan de kwaliteit van het aanbod voor sport- en beweegactiviteiten. Ongeveer twee derde van de scholen zegt dat de kwaliteit van het aanbod door de komst van buurtsportcoach is toegenomen (vergelijkbaar met vorige meting).

Meer sterke sportverenigingen

Ruim drie kwart van de gemeenten, zestig procent van de buurtsportcoaches en iets minder dan de helft van de betrokken organisaties gaf aan om het versterken van sportverenigingen met het oog op hun maatschappelijke functie als doelstelling na te streven (zie tabel 2.3). Op deze doelstelling ziet ruim twee vijfde van de buurtsportcoaches en ruim een kwart van de betrokken organisaties duidelijk resultaat (zie tabel 2.11; Van Ginneken et al., 2016). Ruim een kwart van beide groepen weet het eigenlijk niet, de rest ziet een beetje resultaat.

In de vorige SBB Monitor van 2014 concludeerden we dat verenigingen met een buurtsportcoach hoger scoren op de indicator voor het invullen van hun maatschappelijke functie. Dit was gebaseerd op een peiling van het Verenigingspanel van het Mulier Instituut (2016b), waarin verenigingen werden bevraagd in welke mate zij scoren op de indicatoren voor sterkte en maatschappelijke functie. In de zomer van 2016 is deze peiling herhaald. Ook nu weer scoren sportverenigingen die betrokken zijn (geweest) bij de inzet van een buurtsportcoach significant hoger op de indicator voor maatschappelijke betrokkenheid: zij zijn actiever bezig met hun maatschappelijke functie dan de verenigingen zonder buurtsportcoach. Dit betekent onder andere dat ze vaker samenwerken met andere organisaties (o.a. school, kinderopvang, buurt, wijk, welzijnsorganisaties) dan verenigingen zonder een buurtsportcoach, dat ze vaker betrokken zijn bij sportstimuleringsprojecten, huisregels hebben ten aanzien van een gezonde leefstijl en aanbod hebben gericht op gezondheidsbevordering. De indicator voor sterke verenigingen liet in 2014 nauwelijks een verschil in de gemiddelde score zien tussen verenigingen met en zonder buurtsportcoach. In 2016 scoren sportverenigingen die betrokken zijn bij de inzet van een buurtsportcoach wel significant sterker dan sportverenigingen zonder een buurtsportcoach. De resultaten betekenen overigens niet dat sportverenigingen als gevolg van de inzet van de buurtsportcoach sterker of meer maatschappelijk betrokken zijn geworden. Het kan zijn dat sterke en meer maatschappelijk betrokken verenigingen eerder gebruik maken van een buurtsportcoach. Zie voor de resultaten tabel B6.1 en B6.2 in bijlage 6.

Meer lokale verbindingen

Het leggen van verbindingen tussen sport en organisaties uit andere sectoren wordt door het merendeel van de gemeenten (92%), ruim twee derde van de buurtsportcoaches en bijna de helft van de organisaties als doelstelling nagestreefd. Twee derde van de buurtsportcoaches en een derde van de betrokken organisaties heeft de indruk dat op deze doelstelling duidelijk resultaat is behaald, zie tabel 2.11 (Van Ginneken et al., 2016).

Verder blijkt dat organisaties die betrokken zijn bij een buurtsportcoach al behoorlijk veel samenwerken met verschillende andere organisaties en dat zij hierover tevreden zijn. Buurtsportcoaches spelen hier in meer of mindere mate een rol in. Samenwerking heeft dikwijls de vorm van samen activiteiten organiseren (zie eerdere paragraaf Samenwerking met en tussen organisaties). Het leggen van verbindingen tussen buurtsportcoaches en sociale wijkteams is nog voor verbetering vatbaar.

In de SBB Monitor 2014 concludeerden we (op basis van onderzoek onder het Verenigingspanel van het Mulier Instituut) dat sportverenigingen waarbij een buurtsportcoach betrokken was vaker samenwerkten met andere organisaties dan sportverenigingen zonder buurtsportcoach. Dat is bij een herhaling van de peiling in de zomer van 2016 ook weer het geval (Mulier Instituut, 2016b, zie tabel B6.1 en B6.2 in bijlage 6).

Het in paragraaf 2.2 beschreven onderzoek van de Wageningen Universiteit en Radboudumc gaat in op de relatie tussen zorg, sport en bewegen en de mate waarin het buurtsportcoaches lukt die verbindingen te leggen. Het onderzoek is nog niet afgerond. Een uitspraak over de mate waarin deze verbindingen tot stand komen kan (nog) niet worden gedaan. Het onderzoek laat al wel zien dat de rol van de buurtsportcoach als verbinder, doorverwijzer en facilitator (tussen sport en zorg) door professionals uit de sectoren sport, zorg en welzijn als veelbelovend wordt beschouwd, maar dat er barrières aan beide sectoren zijn gerelateerd die de samenwerking hinderen (Leenaars et al., 2016).

Bereik doelgroepen/aantal deelnemers

Kinderen in de basisschoolleeftijd en jongeren in de middelbare schoolleeftijd zijn nog steeds de belangrijkste doelgroepen voor buurtsportcoaches. Buurtsportcoaches focussen zich ook op andere doelgroepen die meer passen bij het werkterrein van de buurtsportcoach 'nieuwe stijl'. De buurtsportcoaches (71%) en de organisaties (69%) die bij hun werk betrokken zijn, zijn over het algemeen tevreden over de mate waarin de buurtsportcoach de doelgroep weet te bereiken (Van Ginneken et al., 2015).

Er zijn geen landelijke 'objectieve' cijfers beschikbaar over het bereik van doelgroepen en deelnemers en het aantal doorverwijzingen naar sport- en beweegaanbod als gevolg van de inzet van buurtsportcoaches.

2.4 Effecten

De Brede Impuls combinatiefuncties is een landelijke regeling die met lokaal maatwerk wordt uitgevoerd en ingrijpt in een lokale situatie waarin vaak al diverse andere maatregelen of projecten lopen die gericht zijn op het bevorderen van de sport- en beweegdeelname van inwoners. Het is niet mogelijk het effect van de inzet van buurtsportcoaches van deze 'storende' factoren te onderscheiden.

Lokale monitoring en evaluatie

In de landelijke enquête onder gemeenten (Mulier Instituut, 2016a) en de enquête onder buurtsportcoaches en betrokken organisaties in zestien gemeenten (Van Ginneken et al., 2016) is gevraagd naar de mate waarin monitoring en evaluatie voorkomt.

Meer dan de helft van de ondervraagde gemeenten (59%) vindt dat de monitoring en evaluatie van de inzet van buurtsportcoaches in hun gemeente voor verbetering vatbaar is. Desondanks geeft drie kwart van de gemeenten aan dat zij activiteiten van de buurtsportcoaches registreren (9% is dit voornemens). Door ongeveer twee derde van de gemeenten worden het proces van samenwerking en uitvoering (67%) en de resultaten van de inzet van de regeling (64%) gemonitord. Daarnaast is respectievelijk 21 procent en 25 procent van de gemeenten voornemens om dit in de nabije toekomst te doen. Of de beleidsdoelstellingen van de regeling 'Brede Impuls combinatiefuncties' worden behaald is iets wat in mindere mate door gemeenten wordt gemonitord. Iets meer dan de helft van de gemeenten (57%) geeft aan bij te houden of de beleidsdoelstellingen worden behaald. Ongeveer een kwart van de gemeenten (27%) is wel van plan dit te gaan monitoren (Mulier Instituut, 2016a).

Volgens bijna alle buurtsportcoaches wordt in hun organisatie op incidentele dan wel structurele basis verantwoording afgelegd over werkzaamheden en resultaten van de inzet van de buurtsportcoach (Van Ginneken et al., 2016). Een groot deel van de buurtsportcoaches geeft aan dat in hun organisatie de activiteiten van de buurtsportcoach en het aantal deelnemers van activiteiten op structurele basis worden geregistreerd (beide 85%). Dat geldt iets minder voor het proces van samenwerking en uitvoering (66% op structurele basis) en voor de resultaten van de inzet van buurtsportcoaches (67% op structurele basis) en fors minder voor de tevredenheid van samenwerkingspartners of cofinanciers (43% op incidentele, 44% op structurele basis). Organisaties waarbij een buurtsportcoach betrokken is geven veel minder vaak aan dat er op incidentele dan wel structurele basis verantwoording wordt afgelegd. Bij een klein deel van de betrokken organisaties gebeurt dat nooit (tussen 18% en 28%).

Sport- en beweegdeelname

Er zijn momenteel geen onderzoeken voorhanden waarmee we in objectieve zin uitspraken kunnen doen over de (lokale) effecten die de inzet van buurtsportcoaches in gemeenten oplevert. In de SBB Monitor 2014 zijn de resultaten gepresenteerd van een voorstudie naar de samenhang tussen de inzet van buurtsportcoaches op wijkniveau en de (georganiseerde) sportdeelname. Daaruit bleek dat het verzamelen van gedetailleerde gegevens over de inzet van buurtsportcoaches op wijkniveau en lokale data over sportdeelname een ingewikkeld proces is en dat beschikbare data slechts in enkele gevallen geschikt zijn voor de analyses waarmee uitspraken gedaan kunnen worden over de samenhang tussen de inzet van buurtsportcoaches en de sportdeelname (Van Lindert, Van den Dool, Leijenhorst, Pulles & Van der Poel, 2014b).

Er zijn wel gegevens beschikbaar over de 'ervaren' effecten van de regeling (Mulier Instituut, 2016a; Van Ginneken et al., 2016). Vier vijfde van de gemeenten en van de buurtsportcoaches én drie kwart van de betrokken organisaties geeft aan het stimuleren dat meer mensen kunnen sporten en bewegen in de buurt als doelstelling na te streven (zie tabel 2.3). Op deze doelstelling ziet drie kwart van de buurtsportcoaches en twee vijfde van de betrokken organisaties duidelijk resultaat (tabel 2.12). Tussen drie kwart en vier vijfde van de gemeenten, buurtsportcoaches en betrokken organisaties heeft het stimuleren dat meer mensen lid worden van een sportvereniging als doelstelling benoemd. Op deze doelstelling zien buurtsportcoaches en betrokken organisaties iets minder vaak duidelijk resultaat (44% resp. 29%, tabel 2.12).

Tabel 2.12 Inschatting van het behaalde resultaat op landelijke (outcome) doelstellingen door buurtsportcoaches en betrokken organisaties (antwoordmogelijkheid ‘duidelijk resultaat’, in procenten)

	Buurtsportcoaches (n=86-198)*	Organisaties (n=90-185)*
Stimuleren dat meer mensen kunnen sporten en bewegen in de buurt.	78	44
Stimuleren dat meer mensen lid worden van een sportvereniging/ organisatie.	44	29
Stimuleren van actieve kunstbeoefening onder jongeren**	17	16

Bron: Lokale enquête buurtsportcoaches en betrokken organisaties (Van Ginneken et al., 2016)

*Aantal respondenten (de n) per doelstelling verschilt, afhankelijk van of buurtsportcoaches en organisaties de doelstellingen ook nastreven.

**Doelstellingen m.b.t. kunst en cultuur scoren vermoedelijk laag vanwege het lage aantal cultuurcoaches en culturele instellingen in de steekproef. Over deze doelstellingen worden in de tekst geen uitspraken gedaan.

Betrokken scholen met een buurtsportcoach voor sport hebben niet direct het idee dat door de komst van de buurtsportcoach meer leerlingen daadwerkelijk zijn gaan sporten en bewegen of dat leerlingen vaker zijn gaan sporten en bewegen of dat zij zijn doorgestroomd naar structureel sport- en beweegaanbod (16% resp. 18% resp. 18% resp. zegt ja). Of scholen geven aan dat dit niet zo is of zij weten het niet. Vooral de doorstroming naar sportaanbod buiten de school kunnen scholen moeilijk inschatten (Van Ginneken et al., 2016). 60 procent van de sportorganisaties waarbij een buurtsportcoach betrokken is, is echter wel van mening dat door de komst van de buurtsportcoach meer leden bij de sportvereniging zijn komen sporten. Zij noemen vooral de jeugd als bereikte doelgroep.

Buurtsportcoaches zelf schatten hun rol bij het veranderen van de sport- en beweegdeelname van verschillende doelgroepen behoorlijk positief in. Zij denken vooral dat door hun komst de jeugd meer is gaan sporten en bewegen (76%). Hun inschatting houdt verband met de doelgroepen waar zij zich op richten. Over bijvoorbeeld volwassenen, mensen met een handicap, ouderen, vluchtelingen en werkzoekenden zijn zij wat minder zeker van hun zaak (Van Ginneken et al., 2016).

Drie kwart van de buurtsportcoaches die werkzaam zijn voor de sector sport in de provincie Overijssel ervaart door hun komst tevens een stijging in het aantal jeugdleden bij sportverenigingen. Ook deze buurtsportcoaches vinden het lastig om aan te geven of sprake is van een toename in het ledental van specifieke doelgroepen (40-50% weet dit niet). Drie kwart van buurtsportcoaches (in Overijssel) werkzaam in andere sectoren zien een hogere deelname aan sport- en beweegactiviteiten voor 4- tot 12-jarigen (Ter Harmsel & Van Vilsteren, 2015).

In het Rotterdamse onderzoek naar de inzet van combinatiefunctionarissen voor sport ervaren sportverenigingen een toestroom van leden (kinderen) door de inzet van de combinatiefunctionarissen (Boers, 2015). Tegelijkertijd wordt deze doorstroom ook een verbeterpunt genoemd. De inzet van de combinatiefunctionaris bij de overdracht van kinderen van school naar sport, de aandacht vanuit school, ouderbetrokkenheid en betrokken en toegeruste sportverenigingen (zonder wachtlijst) zijn volgens organisaties belangrijke randvoorwaarden. Tevens dient aandacht te zijn voor kinderen die nog niet (voldoende) bewegen. Boers (2015) stipt verder aan dat iets meer kinderen in 2015, die deelnamen aan een vragenlijstonderzoek op zes Rotterdamse basisscholen in prioriteitswijken, aan de NNGB en de Fitnorm voldoen dan in 2014. Of dit het gevolg is van de inzet van combinatiefunctionarissen op deze scholen is niet duidelijk.

Meerwaarde buurtsportcoach

In het algemeen ervaren betrokken organisaties de buurtsportcoach als (zeer) grote meerwaarde voor het functioneren van de organisatie (62%). Twee derde (65%) van de betrokken organisaties is van mening dat de effecten van de inzet van buurtsportcoaches voor hun organisatie duidelijk zichtbaar zijn. Ook buurtsportcoaches zelf (78%) zijn het eens met de stelling dat de effecten van hun inzet duidelijk zichtbaar zijn. Aan de zichtbaarheid van de buurtsportcoach in de gemeente of wijk valt echter nog wel wat te verbeteren. Bijna de helft (46%) van de organisaties en ruim de helft (58%) van de professionals vindt dat de buurtsportcoach goed zichtbaar is (Van Ginneken et al., 2016).

Uit het lokale onderzoek naar de inzet van combinatiefunctionarissen sport in de gemeente Rotterdam blijkt ook dat maatschappelijk organisaties de meerwaarde van hun inzet ervaren. Er is waardering voor het feit dat combinatiefunctionarissen overdag (onder schooltijd) zaken kunnen regelen, organiseren en uitvoeren. Er is een aanspreekpunt voor alle organisaties die op wijkniveau actief zijn. Ze brengen kennis, kwaliteit en een netwerk mee en ze zijn voor kinderen een vertrouwd gezicht (Boers, 2016).

Impuls lokaal sportbeleid

Hoewel niet als zodanig door de overheid als doelstelling geformuleerd, zou een uitkomst van de Buurtsportcoachregeling kunnen zijn dat het lokale sportbeleid een impuls krijgt doordat gemeenten aan de regeling (zijn gaan) deelnemen. Een van de kenmerken of uitgangspunten van de regeling is dat gemeenten lokaal verantwoordelijkheid dragen voor het sport- en beweegaanbod. Lokaal maatwerk wordt daarbij aangemoedigd en is zelfs essentieel om de burgers goed te kunnen bedienen. Het overgrote deel van de gemeenten uit de landelijke enquête van het Mulier Instituut (94%) is van mening dat de regeling ook voldoende mogelijkheden biedt tot lokaal maatwerk en dat de regeling zorgt voor een impuls in hun gemeentelijk sport- en beweegbeleid (95%; Mulier Instituut, 2016a). Hoe dat precies tot uiting komt is onderwerp van onderzoek bij de Evaluatie Buurtsportcoach 2016-2017, waarvoor in het najaar van 2016 bij 34 casegemeenten gesprekken worden gevoerd met de verantwoordelijk beleidsambtenaren en coördinatoren van de regeling.

91 procent van de ondervraagde gemeenten is voornemens het beleid rondom de buurtsportcoaches op de lange termijn door te zetten. Het overgrote deel van de gemeenten (92%) geeft aan tevreden te zijn over de deelname aan de Buurtsportcoachregeling en tevreden over de activiteiten van de buurtsportcoaches (90%).

2.5 Samenvatting

Hieronder volgen puntsgewijs de belangrijkste bevindingen over de voortgang met betrekking tot de Buurtsportcoachregeling.

Middelen

- In 2016 bedraagt de veertig procent rijksbijdrage gezamenlijk 57,9 miljoen euro. De deelnemende gemeenten zorgen voor 86,9 miljoen euro cofinanciering (60%). De totale investering van Rijk, gemeenten en lokale partijen in de inzet van buurtsportcoaches bedraagt daarmee in 2016 samen 144,9 miljoen euro.
- In 2016 doen in totaal 373 van de 390 gemeenten (96%) mee aan de Brede impuls combinatiefuncties. Zij hebben ingetekend voor 2.899,7 fte (2,7 fte meer dan in 2015). Het aangevraagde aantal fte buurtsportcoaches en/of combinatiefunctionarissen was in 2016 voor het

eerst hoger dan het beschikbare rijksbudget. In 2016 nemen nog vier nieuwe gemeenten deel aan tranche 9. Zij hebben voor 14,6 fte ingetekend.

- De deelnemende gemeenten hebben per 1 september 2016 gezamenlijk 2.847 fte formatieplaatsen daadwerkelijk gerealiseerd. Dit is 98 procent van het aantal te realiseren formatieplaatsen, uitgaande van de beoogde 2.899,69 fte tot en met 2016. Sinds de laatste meting eind 2014 (2.607 fte gerealiseerd) is een behoorlijke eindsprint ingezet om het beoogde doel van 2.900 fte eind 2016 te behalen. Deze doelstelling lijkt ook daadwerkelijk gehaald te worden. De verwachting is dat eind 2016 2.948 fte buurtsportcoaches zijn gerealiseerd, 48 fte meer dan beoogd.
- Op dit moment zijn in de deelnemende gemeenten naar schatting 4.500 personen als buurtsportcoach of combinatiefunctionaris werkzaam.

Activiteiten en proces

- Om buurtsportcoaches lokaal zo optimaal en doelbewust mogelijk in te (kunnen) zetten, is een aantal landelijke ondersteuningsactiviteiten opgezet. Deze activiteiten zijn gericht op gemeenten die deelnemen aan de regeling (bevorderen doelbewuste inzet van buurtsportcoaches), op buurtsportcoaches zelf (professionalisering) en op organisaties die lokaal gebruik kunnen maken van hun inzet (leggen van verbindingen tussen sectoren). Er vindt geen systematische monitoring plaats van deze activiteiten. Losstaande activiteiten, waaronder bijeenkomsten, worden wel geëvalueerd.
- Bijna twee derde van de gemeenten (63%) die aan een landelijke enquête deelnamen en aan de Buurtsportcoachregeling deelnemen is tevreden met de ondersteuning die vanuit het programma SBB wordt geboden.
- Vanuit de landelijke ondersteuning zijn de afgelopen periode een aantal zaken ontwikkeld die o.a. inspelen op de behoefte aan kennis bij buurtsportcoaches. Zo is een uitgebreid overzicht van opleidingen, (bij)scholingen en workshops die mogelijk interessant zijn voor buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen te vinden op de website van sportindebuurt.nl. Binnen de kwaliteitsimpuls wordt aan buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen een overzicht geboden van praktische kennisproducten en instrumenten. Om buurtsportcoaches en werkgevers te ondersteunen en meer zicht te krijgen op de kennis en vaardigheden van buurtsportcoaches, is Kenniscentrum Sport in samenwerking met VSG een pilot gestart met het EVC-traject van de buurtsportcoach. Daarnaast hebben zij in het kader van de kwaliteitsimpuls acht voorbeeldfunctieprofielen opgesteld voor buurtsportcoaches die lokaal in verschillende *settings* en voor diverse doelgroepen actief zijn.
- Gemeenten, buurtsportcoaches en betrokken organisaties kunnen zich over het algemeen goed vinden in de landelijke doelstellingen van de Buurtsportcoachregeling. Waar gemeenten vooral inzetten op het leggen van verbindingen tussen sport en andere sectoren, zeggen buurtsportcoaches en betrokken organisaties vooral na te streven dat meer mensen lid worden van een sportvereniging. Het stimuleren dat meer mensen kunnen sporten en bewegen in de buurt vinden zowel gemeenten, buurtsportcoaches als betrokken organisaties een relatief belangrijke doelstelling om na te streven.
- Naast landelijke doelen streven gemeenten, buurtsportcoaches en betrokken organisaties ook eigen lokale doelen na die deels zijn afgeleid van de landelijke doelen, maar deels ook ingaan op lokale

problematiek zoals overgewicht, de betrokkenheid van ouders/verzorgers of leefbaarheid in de buurt. Het kinderen en jongeren laten ontdekken van hun talenten en mogelijkheden vinden alle partijen van belang.

- Per 1 september 2016 blijkt dat de gemeenten die deelnemen aan de Buurtsportcoachregeling gezamenlijk voor honderd procent de zestig procent cofinanciering hebben geregeld. Eind 2014 was dit nog 86 procent. Twee derde van de zestig procent cofinanciering wordt door de gemeenten zelf bekostigd en een derde door externe partijen.
- Gemeentelijke afdelingen (vooral sport, sociale zaken/welzijn, onderwijs en cultuur) spelen een belangrijke rol als cofinancier, zo geven gemeenten aan (tussen 77 en 98 procent). Organisaties buiten de gemeente die vaak als cofinancier zijn genoemd zijn onderwijsinstellingen (44%), sportaanbieders (27%), welzijnsinstellingen (28%), kunst- en cultuurinstellingen (20%) en kinderopvangorganisaties (18%).
- Drie kwart van de gemeenten vindt dat de cofinanciering vanuit de gemeente goed verloopt. De helft van de gemeenten vindt dat de cofinanciering vanuit partners voor verbetering vatbaar is. Betrokken organisaties geven juist aan voldoende cofinanciering vanuit de gemeente een belangrijke randvoorwaarde voor succes te vinden. Weinig buurtsportcoaches en betrokken organisaties hebben vertrouwen dat in hun gemeente voldoende cofinanciering of geld is om de inzet van buurtsportcoaches voor de toekomst te garanderen.
- Buurtsportcoaches en betrokken organisaties zijn kritisch over de middelen (geld, materialen en uren) die voor de werkzaamheden van de buurtsportcoaches beschikbaar zijn.
- Drie kwart van de gemeenten geeft aan naast de financiering voor personele lasten ook een activiteitenbudget beschikbaar te hebben.
- Gemeenten en buurtsportcoaches noemen verschillende partijen die als werkgever optreden. Volgens buurtsportcoaches zijn werkgevers vooral de gemeente zelf, organisaties vanuit sport en onderwijsinstellingen en in mindere mate organisaties uit andere sectoren. Het werkgeverschap wordt nog maar nauwelijks belegd bij organisaties uit bijvoorbeeld de zorgsector of het bedrijfsleven. Een klein deel van de buurtsportcoaches opereert als zelfstandige.
- Volgens gemeenten is het beleid met betrekking tot buurtsportcoaches mede vormgegeven door diverse beleidsafdelingen binnen de gemeenten, vooral sport en in iets mindere mate ook sociale zaken/welzijn, onderwijs en cultuur en in mindere mate door partijen buiten de gemeente. Als eindgebruiker van de regeling noemen de gemeenten vooral onderwijsinstellingen (67%), sportorganisaties (57%), kunst- en cultuurinstellingen (41%) en in mindere mate partijen uit andere sectoren.
- We kunnen concluderen dat de beoogde verbreding naar andere sectoren verder doorzet. Net als in voorgaande metingen van BMC Onderzoek wordt volgens de gemeenten het grootste deel van de beschikbare fte buurtsportcoaches (75%) weliswaar nog ingezet in de vier oorspronkelijke sectoren sport (32%), basisonderwijs (29%), cultuur (9%) en voorgezet onderwijs (5%), maar is dit aandeel afgenomen. De overige 25 procent is verdeeld over de 'nieuwe' sectoren welzijn (9%),

ouderen(zorg) (4%), jeugd(zorg) (3%), zorg (3%), kinderopvang (2%), bedrijfsleven (1%) en overig (3%). Dit aandeel is toegenomen van 19% eind 2014 naar 25% half 2016.

- Bijna alle gemeenten geven aan dat buurtsportcoaches (één of meer) actief zijn in de combinatie sport en onderwijs (94%). De combinatie cultuur en onderwijs staat op de tweede plaats (58%), daarna volgt de combinatie sport en zorg (40%). Bij heel wat gemeenten worden buurtsportcoaches (één of meer), naast voornamelijk de sectoren sport, onderwijs en cultuur, ook in de zogenaamde 'nieuwe' sectoren ingezet, waaronder de diverse zorgsectoren.
- Buurtsportcoaches zelf geven aan dat zij vooral voor de sectoren sport (90%) en onderwijs (82%) werkzaam zijn. Maar zij noemen ook de zogenaamd 'nieuwe' sectoren als werkveld, zoals buurt, welzijn en de verschillende zorgsectoren. Een klein deel zegt in de sector vluchtelingenwerk actief te zijn. Zij combineren gemiddeld drie sectoren in hun werk. De oorspronkelijke sectoren sport en onderwijs fungeren voor de buurtsportcoach nog steeds voornamelijk als primaire werkveld van waaruit zij de verbinding met andere sectoren leggen. De 'nieuwe' sectoren fungeren bij achttien procent van de buurtsportcoaches als primair werkveld. Hierin lijkt wel een lichte verschuiving te zijn opgetreden ten gunste van de 'nieuwe' sectoren.
- Zowel gemeenten als buurtsportcoaches geven aan dat zij zich vooral inzetten voor de doelgroepen kinderen in de basisschoolleeftijd en jongeren in de middelbare schoolleeftijd. Het lijkt erop dat een groter aandeel buurtsportcoaches ook voor andere doelgroepen werkzaam is in vergelijking met eenzelfde meting onder buurtsportcoaches in 2014, zoals mensen uit een aandachtswijk, mensen met overgewicht, buurtbewoners, allochtonen, jeugd in arme gezinnen en mensen met een handicap. Ook vluchtelingen worden als doelgroep genoemd.
- Bij ongeveer zes tiende van de gemeenten wordt een of meer buurtsportcoaches ingezet voor de doelgroep mensen met een handicap of chronische aandoening. Ongeveer een kwart van de buurtsportcoaches geeft aan zich voor deze doelgroep in te zetten. Gemeenten zeggen gemiddeld 1,5 fte buurtsportcoach voor deze doelgroep in te zetten, in grote gemeenten meer dan in kleine gemeenten. Bij twee derde van de gemeenten met een buurtsportcoach voor gehandicapten sport is de inzet van de buurtsportcoach in uitvoeringsprogramma's vastgelegd. In ongeveer een derde van de gemeenten met een buurtsportcoach voor gehandicapten sport was deze buurtsportcoach in meerdere gemeenten werkzaam (regionaal). Het aantal uur dat beschikbaar is voor de doelgroep en het werkgebied (regionaal/gemeentelijk) beïnvloeden de werkwijze van de buurtsportcoach en diens gevolge de resultaten die een buurtsportcoach met deze doelgroep kan bereiken.
- Verbinden (samenwerkingsverbanden leggen of verbeteren), organiseren (en plannen van activiteiten aanbod) coördineren en uitvoeren (begeleiden van lessen/activiteiten/clinics) staan bij buurtsportcoaches die werkzaam zijn in de sectoren sport, onderwijs, cultuur en overig (denk aan welzijn) afwisselend in de top vier van meest uitgevoerde taken. Hierin is de afgelopen jaren weinig veranderd. Buurtsportcoaches kunnen nog steeds gekenmerkt worden als duizendpoten.
- Gevraagd naar wat buurtsportcoaches voor scholen doen, geven ze aan dat ze het intensiefst betrokken zijn bij sport- en beweegactiviteiten voor leerlingen na schooltijd op school (56%, wekelijks of dagelijks). Voor andere groepen kinderen en jongeren dan leerlingen zijn buurtsportcoaches naar eigen zeggen het intensiefst betrokken bij activiteiten voor kinderen en jongeren uit de wijk waar de buurtsportcoach werkzaam is (41% wekelijks of dagelijks).

- Ruim een derde (37%) van de buurtsportcoaches die voor sport of onderwijs werkzaam zijn, is naar eigen zeggen betrokken bij het bewegingsonderwijs. Een deel daarvan geeft zelfstandig gymles en is tevens vakleerkracht van een school.
- Organisaties die betrokken zijn bij de inzet van buurtsportcoaches werken redelijk veel samen met bekende partijen als de gemeente (71%), (andere) onderwijsinstellingen (67%) en (andere) sportorganisaties (79%) en in iets mindere mate met organisaties uit de 'nieuwe' sectoren (kinderopvang, welzijn, etc.). Over de samenwerking zijn betrokken organisaties over het algemeen (zeer) tevreden. Buurtsportcoaches spelen volgens een deel van organisaties in meer of mindere mate een rol bij het tot stand brengen van deze samenwerking.
- Uit een meting van het Verenigingspanel van het Mulier Instituut in de zomer van 2016 blijkt dat de gemiddelde sportvereniging in Nederland al veel met andere organisaties samenwerkt, zoals met een (brede) school, een buiten- of naschoolse opvang of met een buurt, wijk- of welzijnsorganisatie. Sportverenigingen die aangeven betrokken te zijn bij een buurtsportcoach doen dat vaker dan sportverenigingen die niet betrokken zijn bij een buurtsportcoach.
- Als buurtsportcoaches samenwerking tussen organisaties stimuleren, dan is zes tiende van hen naar eigen zeggen initiator van deze samenwerking. Het komt volgens buurtsportcoaches echter maar weinig voor dat organisaties die door zijn of haar tussenkomst samenwerken zelf geen onderling contact hebben. De samenwerking tussen organisaties uit zich voor het merendeel in de organisatie van een jaarlijks terugkerende activiteit, of de organisatie van activiteiten op structurele dan wel incidentele basis.
- Buurtsportcoaches en betrokken organisaties zijn tevreden over de samenwerking met en tussen elkaar. Desondanks is er wat zorg over de animo van partijen om samen te werken. Het leggen van verbindingen met sociale wijkteams lijkt ook voor verbetering vatbaar.
- Het maken van een verbinding tussen de sectoren sport en zorg blijkt lastig te zijn vanwege de verschillen tussen beide sectoren (vrijwillig versus professioneel). Volgens professionals uit de sectoren zorg, welzijn en sport vervullen buurtsportcoaches drie rollen: verbinder, doorverwijzer en facilitator. De rol van de buurtsportcoach is veelbelovend, maar er zijn enkele barrières die de samenwerking tussen zorg en sport hinderen, waaronder een gebrek aan tijd, geld en kennis bij de professionals. Ook een gebrek aan geschikte beweegactiviteiten en instructeurs die niet altijd geschikt zijn voor de doelgroep zijn volgens professionals knelpunten.
- Buurtsportcoaches en betrokken organisaties hebben over het algemeen een helder beeld van de werkzaamheden van de buurtsportcoach. Doelen lijken realistisch te zijn en dat wordt door organisaties ook als belangrijke succesfactor gezien. De aanpak om de doelgroep te bereiken lijkt echter voor verbetering vatbaar. Buurtsportcoaches en betrokken organisaties vinden het enthousiasmeren van de doelgroep voor activiteiten en het betrekken van ouders hierbij een lastig punt. Een goede communicatie met de doelgroep en betrokken instellingen vinden organisaties een belangrijke succesfactor voor de inzet van buurtsportcoaches. Het bevorderen van ouderbetrokkenheid wordt als belangrijk verbeterpunt gezien.

- Over de inrichting van het eigen werk zijn buurtsportcoaches behoorlijk tevreden. Ze zijn wat minder tevreden met de tijd en geld dat voor hun werkzaamheden beschikbaar is en dit wordt onderschreven door organisaties. Zij vinden dat belangrijke verbeterpunten in de regeling. Het nemen van besluiten over hun werkzaamheden lijkt voor verbetering vatbaar. Buurtsportcoaches geven aan dat er meestal een coördinator voor de buurtsportcoaches aanwezig is, voldoende materialen beschikbaar zijn en dat het werkgeverschap meestal ook goed geregeld is.
- Gemeenten zijn over het algemeen behoorlijk tevreden over diverse aspecten van de Buurtsportcoachregeling (samenwerking, de cofinanciering door gemeenten zelf, de aansturing van de buurtsportcoaches). De cofinanciering door partners en de eigen monitoring en evaluatie zijn voor verbetering vatbaar.
- Negen tiende van de gemeenten is voornemens het beleid rond de regeling in de toekomst voort te zetten, is tevreden met de regeling als geheel en de activiteiten van de buurtsportcoach.

Prestaties

- Ruim twee vijfde van de buurtsportcoaches die aangaf om de doelstelling van uitbreiding brede scholen met sport- en cultuuraanbod na te streven, geeft aan hierop duidelijk resultaat te zien. Dat geldt voor dertig procent van de betrokken organisaties.
- Een ruime meerderheid van de buurtsportcoaches (81%) en de helft van de betrokken organisaties ziet duidelijk resultaat op de doelstelling van het stimuleren van een dagelijks sport- en beweegaanbod op en rond school. Bijna twee derde (63%) van de betrokken scholen geeft aan dat door de komst van de buurtsportcoach het aanbod van sport- en beweegactiviteiten op school na schooltijd is toegenomen (min of meer gelijk aan 2014). Dit geldt in iets mindere mate ook voor activiteiten onder schooltijd (57%) en tijdens de gymles (46%). Ruim de helft (57%) van de sportorganisaties met een buurtsportcoach heeft het idee dat door de komst van de buurtsportcoach het aanbod van sport- en beweegactiviteiten op en rond scholen (exclusief de gymles) waarbij de sportorganisaties betrokken zijn, is toegenomen. 88 procent van de gemeenten vindt dat de Buurtsportcoachregeling in hun gemeente tot meer sport- en beweegaanbod leidt.
- Ongeveer twee derde van de scholen met een buurtsportcoach voor sport zegt dat de kwaliteit van het sport- en beweegaanbod op en rond school door de komst van buurtsportcoach is toegenomen (vergelijkbaar met vorige meting).
- Ruim twee vijfde van de buurtsportcoaches en ruim een kwart van de betrokken organisaties ziet duidelijk resultaat op de doelstelling van de versterking van sportverenigingen.
- Sportverenigingen die betrokken zijn (geweest) bij een buurtsportcoach scoren significant hoger op de indicator voor maatschappelijke betrokkenheid: zij zijn actiever bezig met hun maatschappelijke functie dan de verenigingen zonder buurtsportcoach. Ook scoren zij significant hoger op de indicator voor sterke sportvereniging dan sportverenigingen zonder een buurtsportcoach.
- Twee derde van de buurtsportcoaches en een derde van de betrokken organisaties heeft de indruk dat op de doelstelling van meer lokale verbindingen duidelijk resultaat is behaald.

- Sportverenigingen die betrokken zijn (geweest) bij een buurtsportcoach werken vaker samen met andere organisaties dan sportverenigingen zonder buurtsportcoach.
- De buurtsportcoaches (71%) en de organisaties (69%) die bij hun werk betrokken zijn, zijn over het algemeen tevreden over de mate waarin de buurtsportcoach de doelgroep weet te bereiken.

Effecten

- Meer dan de helft van de ondervraagde gemeenten (59%) vindt dat de monitoring en evaluatie van de inzet van buurtsportcoaches in hun gemeente voor verbetering vatbaar is. Desondanks houdt circa twee derde van de gemeenten zich op de een of andere wijze bezig met monitoring en evaluatie. Volgens bijna alle buurtsportcoaches wordt in hun organisatie op incidentele dan wel structurele basis verantwoording afgelegd over werkzaamheden en resultaten van de inzet van de buurtsportcoach. Organisaties waarbij een buurtsportcoach betrokken is geven veel minder vaak aan dat er op incidentele dan wel structurele basis verantwoording wordt afgelegd.
- Drie kwart van buurtsportcoaches en twee vijfde van de betrokken organisaties ziet duidelijk resultaat op de doelstelling van het stimuleren dat meer mensen lid worden van een sportvereniging. Buurtsportcoaches en betrokken organisaties zien iets minder vaak duidelijk resultaat op de doelstelling stimuleren dat meer mensen kunnen sporten en bewegen in de buurt.
- Betrokken scholen met een buurtsportcoach voor sport hebben niet direct het idee dat door de komst van de buurtsportcoach meer leerlingen daadwerkelijk zijn gaan sporten en bewegen of dat leerlingen vaker zijn gaan sporten en bewegen of dat zij zijn doorgestroomd naar structureel sport- en beweegaanbod.
- Buurtsportcoaches zelf schatten hun rol bij het veranderen van de sport- en beweegdeelname van verschillende doelgroepen behoorlijk positief in. Zij denken vooral dat door hun komst de jeugd meer is gaan sporten en bewegen (76%).
- Zestig procent van de sportorganisaties waarbij een buurtsportcoach betrokken is, is van mening dat door de komst van de buurtsportcoach meer leden bij de sportvereniging zijn komen sporten. Zij noemen vooral de jeugd als bereikte doelgroep.
- In het algemeen ervaren betrokken organisaties de buurtsportcoach als (zeer) grote meerwaarde voor het functioneren van de organisatie (62%).
- Het overgrote deel van de gemeenten uit de landelijke enquête van het Mulier Instituut (94%) is van mening dat de regeling ook voldoende mogelijkheden biedt tot lokaal maatwerk en dat de regeling zorgt voor een impuls in hun gemeentelijk sport- en beweegbeleid (95%).
- 91 procent van de ondervraagde gemeenten is voornemens het beleid rondom de buurtsportcoaches op de lange termijn door te zetten.

3. De Sportimpuls

In dit hoofdstuk staan de ontwikkelingen ten aanzien van de Sportimpuls centraal. De voortgang van de regeling Sportimpuls wordt aan de hand van de prestatie-indicatoren, zoals weergegeven in figuur 1.2 in hoofdstuk 1, besproken. Na een korte inleiding over de Sportimpuls, geven we in paragraaf 3.1 een overzicht van de ingezette middelen in de subsidierondes 2012 tot en met 2016. In paragraaf 3.2 gaan we in op de landelijke ondersteuning rondom de Sportimpuls, op het lokale uitvoeringsproces en de activiteiten die lokaal worden uitgevoerd. In paragraaf 3.3 en 3.4 beschrijven we de prestaties en effecten van de Sportimpuls.

Voor dit hoofdstuk gebruiken we diverse bronnen. Denk aan de managementrapportages die ZonMw jaarlijks opstelt over de aangevraagde en toegekende Sportimpulsprojecten. In deze rapportage verwerken we ook de belangrijkste bevindingen uit het kwalitatieve verdiepingsonderzoek naar de Sportimpuls dat Kennispraktijk in 2016 heeft uitgevoerd onder projecteigenaren en samenwerkingspartners uit diverse aanvraagrondes (Boers, Schuttert & Steenberg, 2016).

Achtergrond en doelen

Tot en met 2018 (verlenging programma met twee jaar) kunnen lokale sport- en beweegaanbieders tweejarige ondersteuning ontvangen via de Sportimpuls. Met deze subsidieregeling worden zij in staat gesteld lokaal vraaggericht sport- en beweegaanbod op te zetten met als doel om een hogere en vooral duurzame sport- en beweegdeelname te bereiken. Daar verandert met de verlenging van het programma niets aan. Vanaf 2017 wordt verplichte cofinanciering ingevoerd, met het oog op een betere borging van het nieuwe aanbod dat ontstaat als gevolg van de projecten. Tot en met 2016 was dat geen vereiste, het project kon gedurende de looptijd van twee jaar volledig via de subsidie worden uitgevoerd. In de periode 2017-2018 komt ook meer aandacht voor ouderen, chronisch zieken en mensen met een beperking. Tot slot creëert de minister van VWS extra regelruimte om het aantal succesvolle Sportimpulsprojecten te kunnen vergroten en te kunnen experimenteren met de Sportimpuls om op toekomstige vraagstukken en uitdagingen in te kunnen spelen.

Om in aanmerking te komen voor de subsidie dienen lokale sport- en beweegaanbieders gebruik te maken van de 'Menukaart Sportimpuls'. Dit betreft een overzicht van succesvolle sport- en beweeginterventies die de afgelopen jaren zijn ontwikkeld. Om vraaggericht te kunnen werken, is samenwerking tussen sport- en beweegaanbieder(s) en verschillende partijen (zoals gemeenten, organisaties in de sectoren onderwijs, welzijn, zorg en het bedrijfsleven) essentieel. Binnen de Sportimpuls spelen de gemeenten en interventie-eigenaren³⁸ een belangrijke rol. Voor een aanvraag is draagvlak vanuit de gemeente en onderbouwing met behulp van een buurtactieplan gewenst. De aanvragen voor de Sportimpuls worden op kwaliteit en relevantie beoordeeld alvorens te worden gehonoreerd of afgewezen.

³⁸ Er bestaat een verschil tussen een interventie-eigenaar en een projectaanvrager of -eigenaar. Een interventie-eigenaar beheert een erkende interventie die binnen een Sportimpulsproject kan worden aangevraagd. Een projectaanvrager of -eigenaar is degene die de leiding heeft over een lokaal Sportimpulsproject en dient gebruik te maken van erkende interventies.

Binnen de Sportimpuls hebben sport- en beweegaanbieders drie mogelijkheden om een aanvraag in te dienen: de reguliere Sportimpuls, de Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht (KSG) en de Sportimpuls Jeugd in lage inkomensbuurten (JILIB). Van 18 februari tot 12 april 2016 konden aanvragen voor de Sportimpulsronde 2016 worden ingediend. Voor de ronde van 2017 staan de subsidieoproepen open van 9 januari tot 23 februari 2017.³⁹

De regeling is in 2012 gestart met de Sportimpuls, die we hierna de reguliere Sportimpuls noemen. Vanaf 2013 kan door sport- en beweegaanbieders, samen met partijen uit de (jeugd)gezondheidszorg, ook een aanvraag worden ingediend via regeling KSG.⁴⁰ Deze regeling is ontstaan uit het Lenteakkoord van 2012 en is bedoeld om overgewicht bij kinderen te voorkomen (ZonMw, 2013a). Projecten zijn gericht op het ontwikkelen van sport- en beweegaanbod voor kinderen in de leeftijd van 0 tot 4 jaar en/of jongeren van 12 tot 18 jaar met (risico op) overgewicht of obesitas (Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt, 2012). Vanaf de ronde van 2017 komt daar de doelgroep 4 tot 12 jaar bij, zodat de leeftijdsgrenzen lopen van 0 tot en met 18 jaar. De Menukaart KSG zal met interventies voor deze doelgroep worden uitgebreid. Vanaf 2014 is de Sportimpuls JILIB erbij gekomen. Deze regeling is gericht op de doelgroep jeugd (0-21 jaar) in lage inkomensbuurten.⁴¹ De definitie van een laag inkomen die veel wordt gehanteerd, is een besteedbaar inkomen dat onder de norm van 120 procent van het sociale minimum ligt. Per gemeente kan de norm om in aanmerking te komen voor bepaalde regelingen verschillen tussen 110 procent en 130 procent. Meer informatie over de Sportimpuls is te vinden op www.sportindebuurt.nl.

Kansen voor ondernemerschap in de sport gericht op kwetsbare doelgroepen

Als onderdeel van het programma SBB is in oktober 2016 een oproep uitgezet aan ondernemers om nieuwe producten en diensten te ontwikkelen voor duurzaam sport- en beweegaanbod voor kwetsbare doelgroepen. De minister van VWS wil binnen het programma SBB experimenteren met projecten gericht op kwetsbare doelgroepen. De oproep beoogt ondernemers te vinden die een offerte willen uitbrengen met innovatieve projecten die duurzaam sport- en beweegaanbod realiseren voor groepen waarbij sprake is van bewegingsarmoede.⁴²

³⁹ <https://www.sportindebuurt.nl/seb-nieuws/sportimpuls-2017-regulier-jilib-en-ksg-wijzigingen-en-aandachtspunten>.

⁴⁰ Zie ook <https://www.sportindebuurt.nl/sportimpuls/sportimpuls-kinderen-sportief-op-gewicht/>

⁴¹ Zie ook <https://www.sportindebuurt.nl/sportimpuls/sportimpuls-jeugd-in-lage-inkomensbuurten/>

⁴² <http://www.sportindebuurt.nl/seb-nieuws/sbir-oproep-ondernemers-gevraagd-om-nieuwe-producten-en-diensten-te-ontwikkelen-voor-duurzaam-sport-en-beweegaanbod-voor-kwetsbare-doelgroepen>. De toepassingen en oplossingen dienen na afloop van de SBIR-competitie te kunnen blijven bestaan. Het budget voor de eerste fase van projecten bedraagt 140.000 euro, voor de tweede fase is het budget 720.000 euro.

3.1 Middelen

In deze paragraaf lichten we toe welke middelen het Rijk voor de Sportimpulsregeling ter beschikking heeft gesteld. Daarnaast wordt ingegaan op de ondersteuningsstructuur en gemaakte afspraken binnen de regeling.

Inzet rijksmiddelen

Voor een regulier Sportimpulsproject van twee jaar kon in 2012 en 2013 een bedrag tussen de 10.000 en 150.000 euro worden aangevraagd. In 2014 lag de limiet op 125.000 euro en in 2015 en 2016 op 100.000 euro. In 2017 zal het maximaal aan te vragen bedrag nog maar 80.000 euro zijn. Dit bedrag is verlaagd, omdat uit de praktijk blijkt dat er behoefte is aan projecten met een lager subsidiebedrag. In 2012, 2013 en 2014 was per jaar ongeveer 10 miljoen euro voor de reguliere Sportimpuls beschikbaar. In 2015 was fors minder geld beschikbaar voor de reguliere Sportimpuls, namelijk 3,5 miljoen euro. Dit is verder afgenomen tot 2 miljoen euro in 2016. In 2017 zal ongeveer 1,9 miljoen euro beschikbaar zijn voor de reguliere Sportimpuls. De bedragen voor 2017 zijn nog niet definitief vastgesteld.

Voor de Sportimpuls KSG is in 2013 en 2014 2 miljoen euro beschikbaar gesteld. In 2015 bedroeg het beschikbare budget 1,5 miljoen euro. Het budget voor 2016 komt overeen met dat van 2013 en 2014, namelijk 1,9 miljoen euro. Voor een KSG-project kan tussen de 10.000 en 100.000 euro worden aangevraagd.⁴³ In 2017 zal voor KSG ongeveer 1,8 miljoen beschikbaar zijn (bedragen nog niet definitief).

Vanaf 2014 is de Sportimpuls JILIB erbij gekomen. Voor de Sportimpuls JILIB heeft het kabinet in 2014 5 miljoen euro beschikbaar gesteld. In 2015 bedraagt het budget 4 miljoen euro en in 2016 4,7 miljoen euro. Voor een JILIB-project kan een bedrag tussen de 10.000 en 100.000 euro worden aangevraagd. In 2017 zal ongeveer 4,4 miljoen euro beschikbaar zijn (bedragen nog niet definitief).

Het beschikbare budget voor lokale Sportimpulsprojecten in de ronde 2014 bedroeg in totaal ongeveer 16 miljoen euro. In 2015 lag het beschikbare budget lager, namelijk op 9 miljoen euro. Voor de ronde van 2016 is in totaal 8,6 miljoen euro beschikbaar. Voor 2017 zal in totaal 8,1 miljoen euro beschikbaar zijn.

Aantal Sportimpulsprojecten

In het kader van de monitoring levert ZonMw een overzicht van de landelijke ‘middelen’ van de verschillende rondes van de Sportimpuls. Zo houdt ZonMw bij hoeveel aanvragen per ronde zijn ingediend, hoeveel daarvan zijn gehonoreerd en om wat voor soort projecten het gaat. ZonMw gebruikt hiervoor informatie uit de aanvraagformulieren. Vanaf 2014 moet van ieder project een voortgangsverslag en eindverslag worden ingediend. In 2012 en 2013 hoefden alleen projecten boven de 90.000 euro een voortgangsverslag in te dienen (45 projecten in 2012, 39 projecten in 2013).

⁴³ In bijzondere gevallen kan voor Sportimpuls KSG een bedrag van €125.000 worden aangevraagd/gehonoreerd.

Projectleiders van gehonoreerde projecten dienen gedurende de looptijd van hun project in een daarvoor opgezet registratiesysteem ook een aantal kwantitatieve gegevens bij te houden.

In de vorige SBB Monitor (Pulles et al., 2015) zijn de voorlopige cijfers voor de Sportimpulsronde uit 2015 opgenomen. Inmiddels zijn de definitieve cijfers in de vorm van managementrapportages uitgekomen (ZonMw, 2016a⁴⁴, 2016b⁴⁵, 2016c⁴⁶). In deze paragraaf gaan we nogmaals in op de ronde uit 2015. Daar waar nieuwe informatie over deze ronde bekend is, wordt deze gepresenteerd. Over de ronde uit 2016 zijn momenteel alleen de (voorlopige) aantallen aangevraagde en gehonoreerde projecten bekend. In het voorjaar van 2017 verschijnt over deze ronde meer informatie in de vorm van managementrapportages.

Aantal Sportimpulsprojecten rondes 2012 tot en met 2016

In totaal zijn voor de ronde van 2015 459 Sportimpulsaanvragen ingediend. Dit is minder dan de voorgaande jaren. De aanvragen zijn door een onafhankelijke commissie op relevantie en kwaliteit beoordeeld en uiteindelijk zijn er 119 gehonoreerd. Ook dit aantal ligt lager dan voorgaande jaren. Dit heeft te maken met het feit dat het budget voor de ronde van 2015 ook lager ligt: 9 miljoen ten opzichte van 16 miljoen in 2014. Hieronder worden de gegevens over de ronde van 2016 gepresenteerd.

Ronde 2016

ZonMw ontving 177 subsidieaanvragen voor de Sportimpuls 2016, 89 voor de Sportimpuls JILIB en 24 voor de Sportimpuls KSG. In totaal 290 aanvragen, waarvan 105 zijn goedgekeurd⁴⁷. De eerste indruk is dat binnen de reguliere Sportimpuls relatief veel aanvragen zijn ingediend voor de doelgroepen ouderen en volwassenen. Het beschikbare budget voor de reguliere Sportimpuls is 2 miljoen euro. Voor Sportimpuls JILIB is 4,7 miljoen beschikbaar en voor Sportimpuls KSG 1,9 miljoen euro.

Totaal vijf rondes

Sinds de start van de Sportimpuls daalt het aantal aangevraagde projecten, zie tabel 3.1. In de eerdere SBB Monitoren (Van Lindert et al., 2014a; Pulles et al., 2015) gaven we aan dat het totaal aantal gehonoreerde projecten in 2014 hoger was dan voorgaande jaren. Dit kwam door de toevoeging van de Sportimpuls KSG en JILIB. In 2016 zijn minder aanvragen gehonoreerd ten opzichte van voorgaande jaren. Het totaal beschikbare budget voor de ronde 2016 valt echter ook lager uit, namelijk 8,6 miljoen euro (ten opzichte van 9 miljoen in 2015).

In totaal zijn sinds de start van de Sportimpulsregeling 770 Sportimpulsprojecten gehonoreerd. Het toegekende budget voor de periode 2012 tot en met 2016 bedraagt 59,7 miljoen euro.

⁴⁴ <https://www.sportindebuurt.nl/dotAsset/81700166-a913-4aaa-ab66-e6aab78f21f7.pdf>

⁴⁵ <https://www.sportindebuurt.nl/dotAsset/d6631d83-221a-42ef-b3ad-1f8804125c63.pdf>

⁴⁶ <https://www.sportindebuurt.nl/dotAsset/8555fd82-cd8f-4484-88ab-19e120c8be61.pdf>

⁴⁷ <https://www.sportindebuurt.nl/seb-nieuws/binnenkort-105-nieuwe-sportimpuls-projecten-van-start-geraadpleegd-op-28-oktober-2016>.

Tabel 3.1 Aantal aangevraagde en gehonoreerde projecten en toegekend budget Sportimpuls ronde 2012, 2013, 2014, 2015, 2016 naar Regulier, KSG en JILIB (in aantallen en euro's)

		Regulier	KSG	JILIB	Totaal
2012	Aantal aangevraagd	904	x	x	904
	Aantal gehonoreerd	172	x	x	172
	Toegekend budget	€ 11.286.409	x	x	€ 11.286.409
2013	Aantal aangevraagd	638	115	x	753
	Aantal gehonoreerd	146	20	x	166
	Toegekend budget	€ 11.970.019	€ 2.402.801	x	€ 14.372.820
2014	Aantal aangevraagd	364*	78	88**	514
	Aantal gehonoreerd	122	26	60	208
	Toegekend budget	€ 9.784.380	€ 2.297.438***	€ 4.730.161***	€ 16.811.979
2015	Aantal aangevraagd	306	33	120	459****
	Aantal gehonoreerd	53	16	50	119
	Toegekend budget	€ 3.781.030	€ 1.352.988	€ 3.896.092	€ 9.030.110
2016	Aantal aangevraagd	177	24	89	290*****
	Aantal gehonoreerd	31	17	57	105
	Toegekend budget	€ 2.224.707	€ 1.349.923	€ 4.686.695	€ 8.261.325
Totaal	Aantal gehonoreerd	524	79	167	770
	Toegekend budget	€ 39.047.018	€ 7.403.150	€ 13.312.948	€ 59.762.643

Bron: ZonMw (2013a; 2013b; 2014; 2015a; 2015b; 2015c; 2016a; 2016b; 2016c), bewerking Mulier Instituut

*Hiervan zijn er 19 overgeheveld naar JILIB.

**Dit is inclusief de 19 projecten afkomstig van Sportimpuls regulier.

***Drie KSG projecten worden gefinancierd uit het JILIB budget, dit gaat om €307.694.

****Deze aantallen komen niet overeen met de gecommuniceerde aantallen in het nieuwsbericht op de website van Sport & Bewegen in de Buurt van 19-5-2015. Volgens dit bericht leverde de aanvraagperiode 452 subsidieaanvragen op. Dit waren voorlopige cijfers.⁴⁸

*****Dit zijn voorlopige cijfers. Managementrapportage ZonMw is nog niet beschikbaar.

Geografische spreiding

Binnen de Sportimpuls wordt niet op landelijke spreiding gestuurd. Alleen de relevantie en kwaliteit van de subsidieaanvragen zijn binnen het beoordelingsproces leidend. Totaal over alle rondes sinds 2012 (incl. de ronde 2016) en voor de drie typen Sportimpulsregelingen gezamenlijk zijn de meeste projecten toegekend in de provincie Zuid-Holland (n=132, 17%). Dit geldt ook voor de ronde van 2015 en de meest recente ronde van 2016. Daarna volgen Noord-Holland (n=110, 14%) en Noord-Brabant (n=95, 12%, tabel 3.2). In de ronde van 2015 deden de provincies Groningen en Utrecht het ook goed (16 resp. 15 projecten).

⁴⁸ <https://www.sportindebuurt.nl/seb-nieuws/drie-sportimpulsoproepen-leveren-452-subsidieaanvragen-op-2>

Tabel 3.2 Gehonoreerde Sportimpulsprojecten (regulier, KSG, JILIB), naar ronde en provincie (in aantallen en procenten van het totaal)

Provincie	2012	2013	2014	2015	2016*	Totaal (aantal)	Totaal (%)
Zuid-Holland	29	30	35	17	21	132	17
Noord-Holland	26	26	27	16	15	110	14
Noord-Brabant	28	21	23	15	8	95	12
Gelderland	19	23	21	9	11	83	11
Overijssel	17	15	23	9	11	75	10
Groningen	12	12	23	16	8	71	9
Limburg	6	16	18	7	11	58	8
Utrecht	14	4	13	15	8	54	7
Drenthe	8	5	3	3	5	24	3
Flevoland	3	4	7	5	2	21	3
Friesland	7	1	7	4	2	21	3
Zeeland	2	7	8	3	3	23	3
Overig	1	2				3	0
Totaal	172	166	208	119	105	770	100

Bron: gegevens ZonMw (2016), bewerking Mulier Instituut

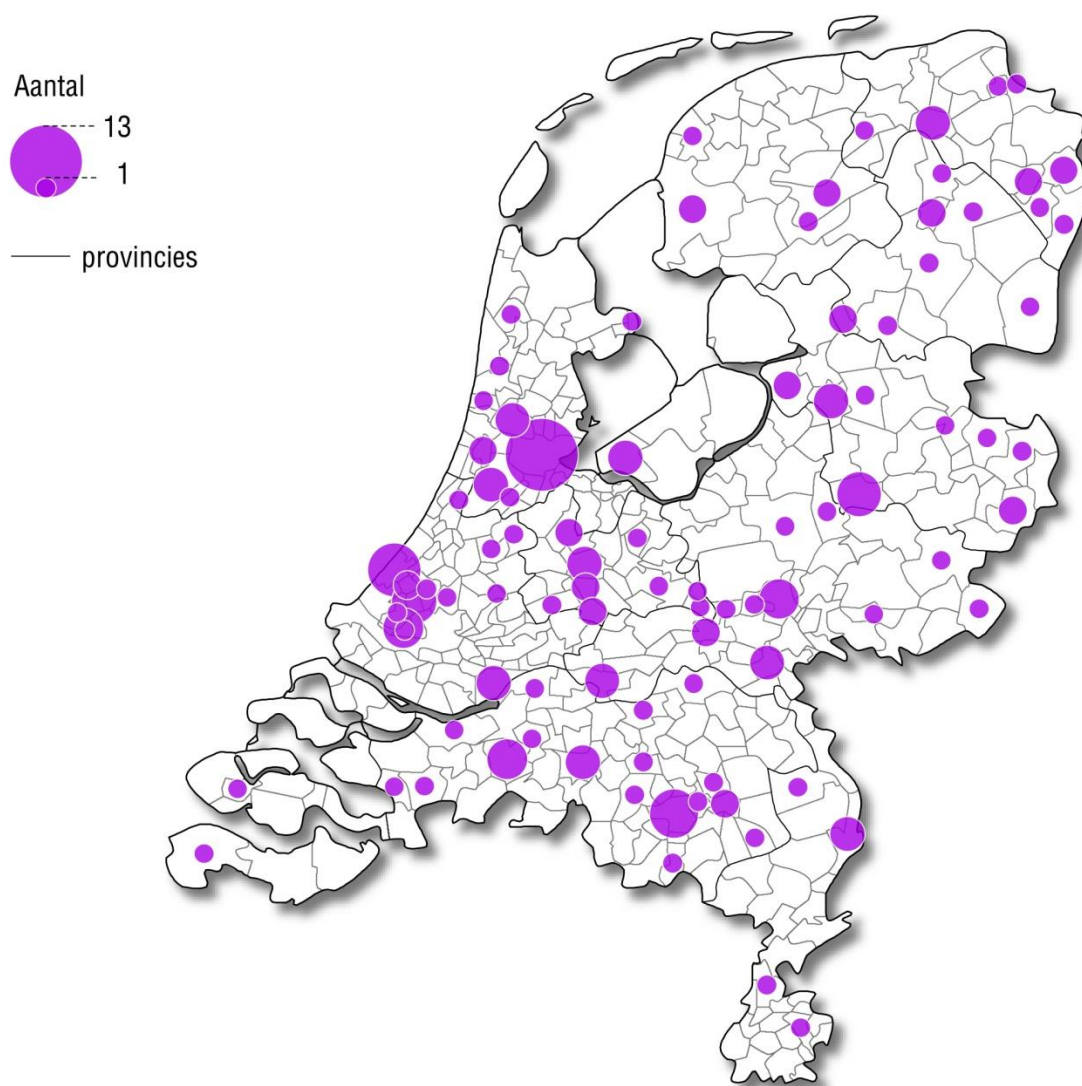
*Gegevens 2016 zijn voorlopig (managementrapportage over deze ronde nog niet beschikbaar)

In paragraaf 3.2 kopje Spreiding gemeenten, bespreken we de spreiding over gemeenten naar type regeling.

In kaart 3.1 tot en met 3.4 is de landelijke spreiding van de Sportimpulsprojecten per ronde (tot en met 2016) weergegeven.⁴⁹ De kaart over de ronde van 2016 bevat voorlopige gegevens. Mogelijk treedt bij JILIB nog een kleine wijziging op.

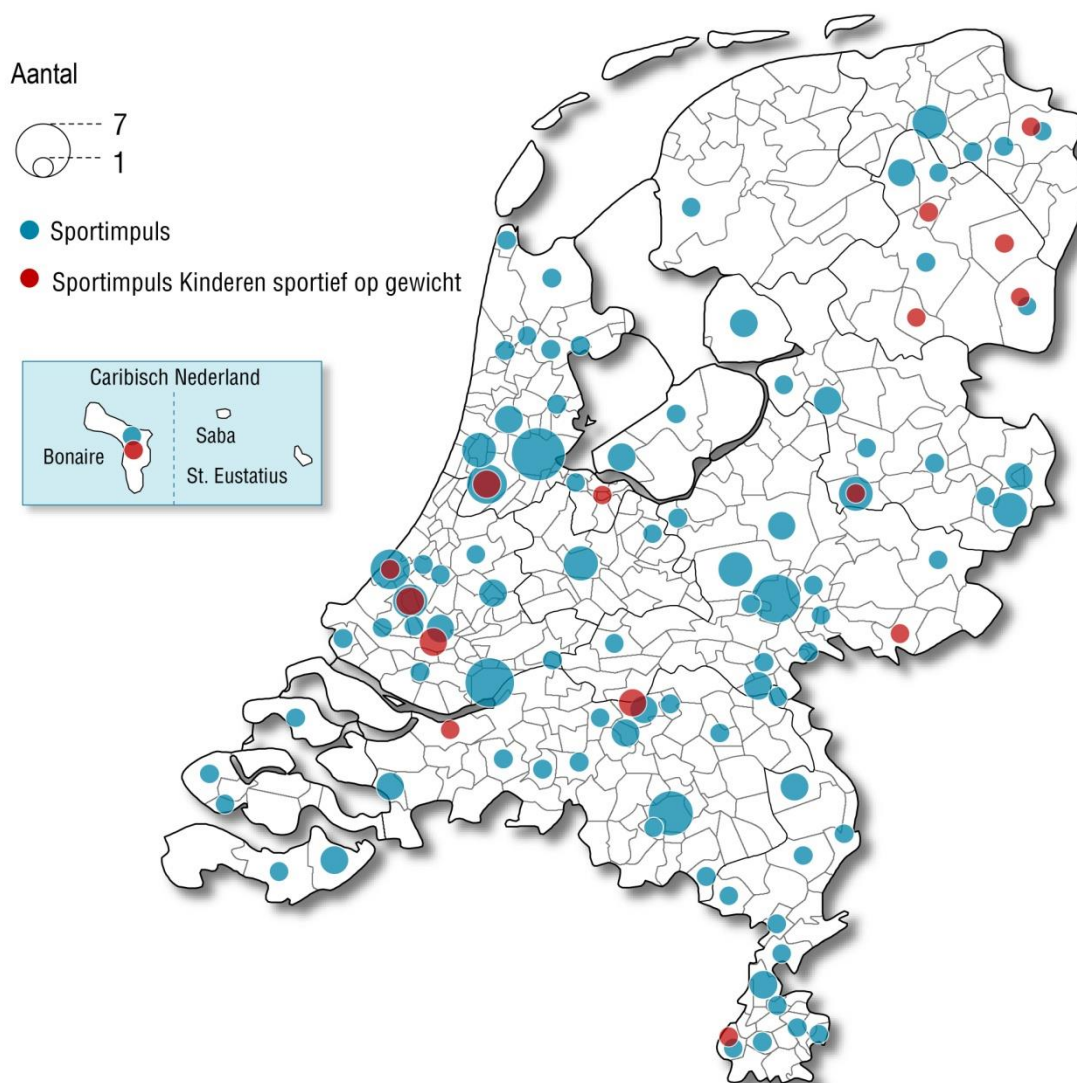
⁴⁹ De kaart voor de Sportimpuls ronde 2015 is nog niet beschikbaar.

Kaart 3.1 Overzicht aantal Sportimpulsprojecten per gemeente, ronde 2012

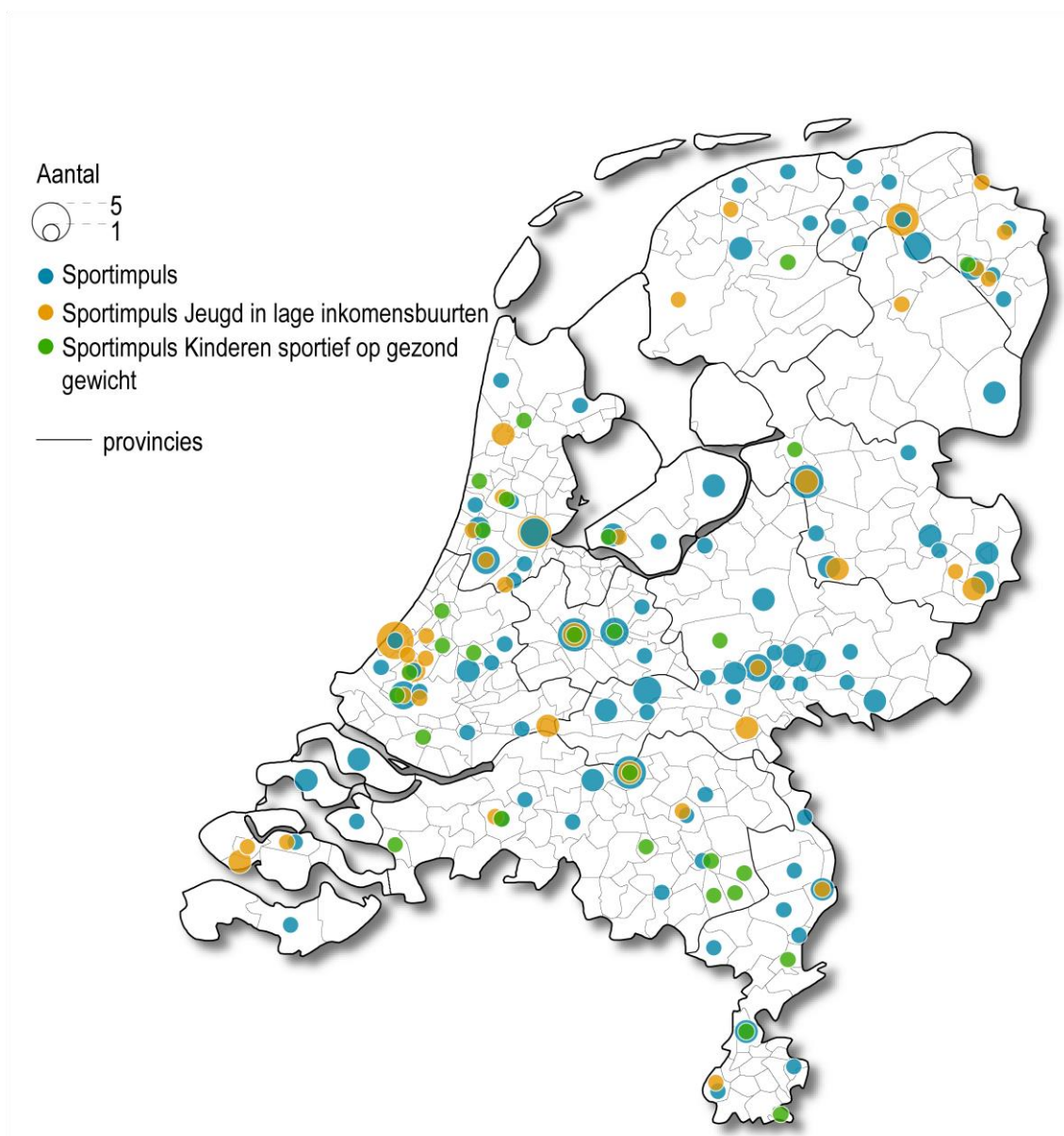
Bron: ZonMw, bewerking RIVM, www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart

Kaart 3.2 Overzicht aantal Sportimpulsprojecten per gemeente, regulier en KSG, ronde 2013

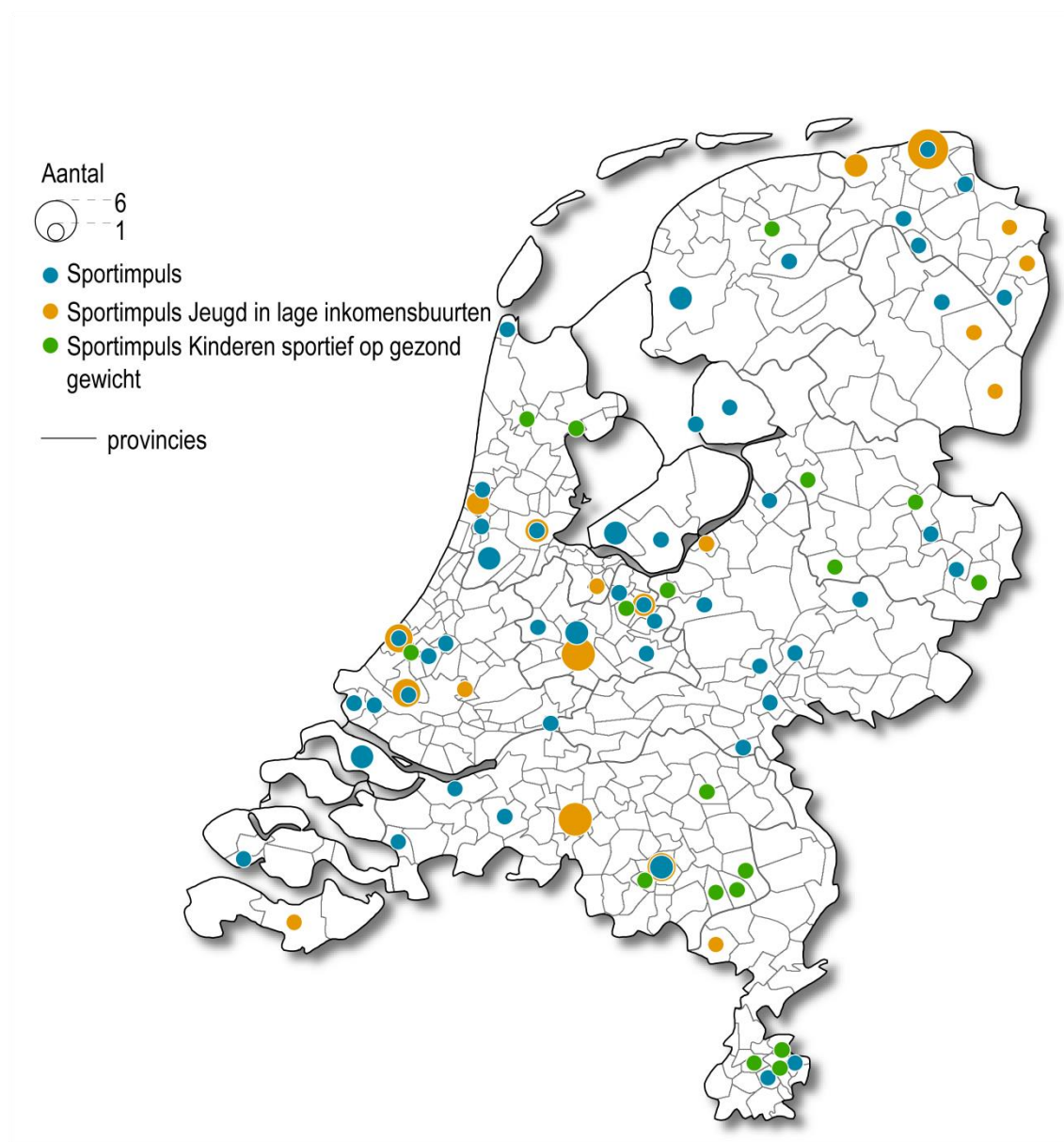
Bron: ZonMw, bewerking RIVM, www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart

Kaart 3.3 Overzicht Sportimpulsprojecten per gemeente, regulier, KSG en JILIB, ronde 2014

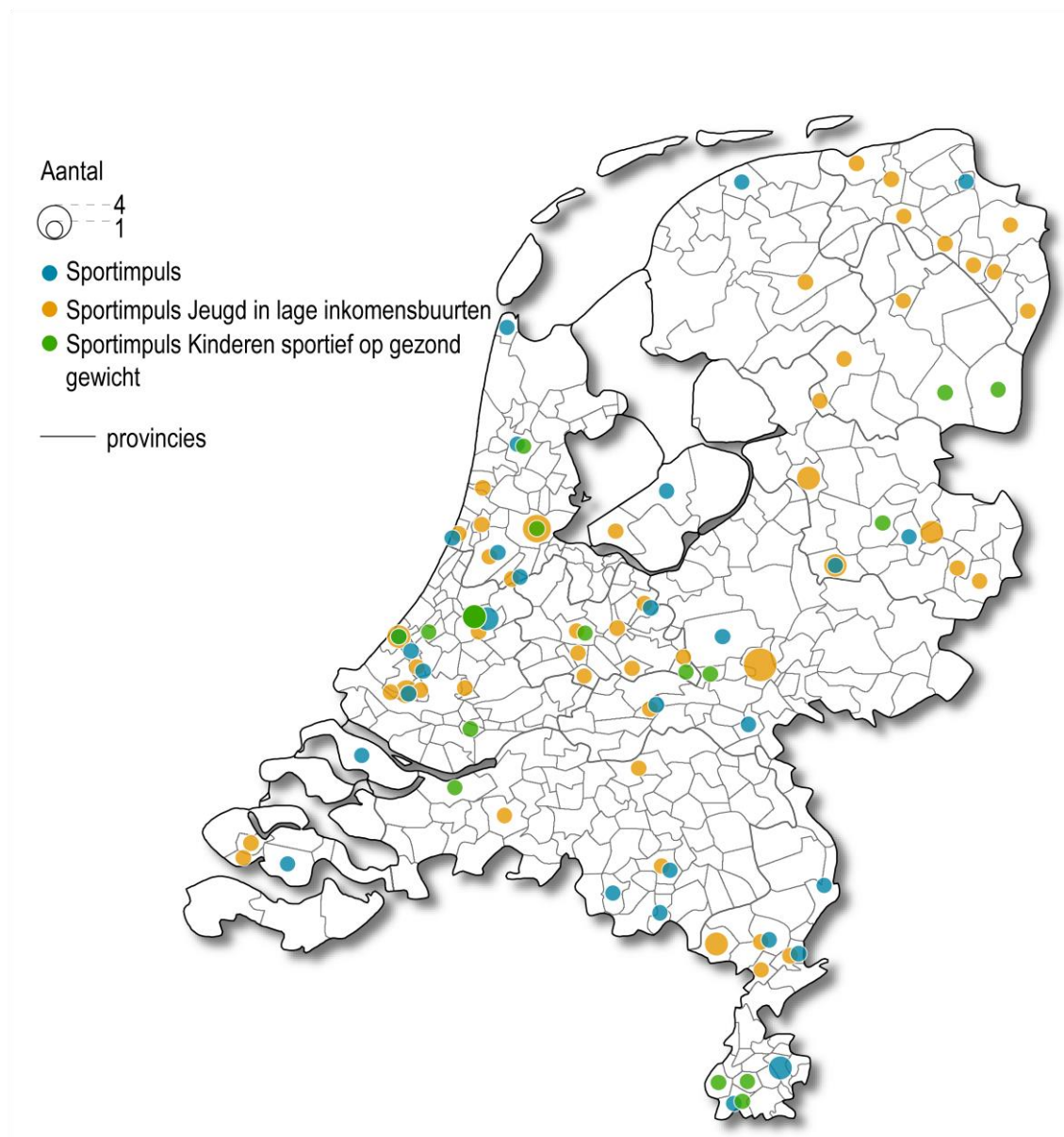
Bron: ZonMw, bewerking RIVM, www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart

Kaart 3.4 Overzicht Sportimpulsprojecten per gemeente, regulier, KSG en JILIB, ronde 2015

Bron: ZonMw, bewerking RIVM, www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart

Kaart 3.5 Overzicht Sportimpulsprojecten per gemeente, regulier, KSG en JILIB, ronde 2016

Bron: ZonMw, bewerking RIVM, www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart

Gegevens ronde 2016 zijn nog niet definitief, mogelijk treedt bij JILIB nog een kleine wijziging op.

Door het aantal Sportimpulsprojecten af te zetten tegen het aantal inwoners, ontstaat een genuanceerder beeld van de geografische spreiding van de gehonoreerde aanvragen over de ronde van 2015. Ten opzichte van het aantal inwoners zijn relatief veel reguliere Sportimpulsprojecten gehonoreerd in Utrecht, Groningen en Flevoland en relatief weinig in Zuid-Holland, Noord-Holland en Noord-Brabant. Wat betreft de KSG-projecten geldt dat relatief veel projecten gehonoreerd zijn in Overijssel en Limburg, in Zuid-Holland zijn er juist relatief weinig gehonoreerd. De provincies waar geen aanvragen voor een KSG-project zijn gehonoreerd, zijn de vier provincies met de meeste inwoners (Drenthe, Flevoland, Groningen en Zeeland). In Groningen en Utrecht zijn relatief veel JILIB-projecten gehonoreerd en in Gelderland en Zuid-Holland relatief weinig.

In de managementrapportage van KSG over de ronde van 2015 (ZonMw, 2016c) is de prevalentie van overgewicht en ernstig overgewicht onder jongeren van 4 tot 25 jaar in 2012 op basis van de CBS Gezondheidsenquête inzichtelijk gemaakt. Hieruit blijkt dat (ernstig) overgewicht bij jongeren vooral veel voorkomt in de provincies Overijssel en Flevoland. Ook in de provincies Zeeland en de regio Zuid-Limburg is de prevalentie van (ernstig) overgewicht onder jongeren hoog. Als we kijken naar de gehonoreerde subsidieaanvragen, dan zijn er in Overijssel en Zuid-Limburg relatief veel subsidieaanvragen gehonoreerd. Dit komt dus overeen met de prevalentie van (ernstig) overgewicht onder de doelgroep van KSG-projecten. In Flevoland en Zeeland daarentegen is geen enkele aanvraag gehonoreerd. Dit geldt ook voor bepaalde regio's, zoals Amsterdam, Den Haag en Rotterdam, waar relatief veel (ernstig) overgewicht onder jongeren heerst, maar weinig projecten zijn gehonoreerd.

Eenzelfde vergelijking als bij KSG is bij JILIB ook gedaan (ronde 2015). In de managementrapportage JILIB (ZonMw, 2016b) wordt het aantal projecten uit de ronde van 2015 per provincie vergeleken met CBS-cijfers uit 2013 over het percentage kinderen van 0 tot 18 jaar met het risico om in armoede op te groeien. Uit deze gegevens blijkt dan kinderen in Zuid-Holland, Groningen en Flevoland de meeste kans hebben om in armoede op te groeien. Dit risico is het kleinst in de provincies Utrecht, Zeeland en Gelderland. Uit deze vergelijking kan worden geconcludeerd dat de landelijke spreiding van de JILIB-projecten in 2015 enigszins overeenkomst met de jeugdarmoedecijfers op provincieniveau. Opvallend is dat Flevoland erg hoog scoort op de kans op armoede terwijl hier geen JILIB-projecten gehonoreerd zijn. Utrecht daarentegen scoort relatief laag op de kans op armoede, terwijl hier juist veel projecten gehonoreerd zijn.

Inzet menskracht

Zoals ook in hoofdstuk 2 is aangegeven, kent het programma Sport en Bewegen in de Buurt een landelijke ondersteuningsstructuur. Over de doelen, uitwerking en uitvoering van de verschillende programmaonderdelen heeft het kabinet bij de start van het programma bestuurlijke afspraken gemaakt met VNG, NOC*NSF, VNO-NCW en MKB-Nederland.⁵⁰ Doel van de ondersteuning is om partijen zodanig te faciliteren dat zij optimaal gebruikmaken van de regelingen Buurtsportcoach en Sportimpuls, zodat de doelstellingen van het programma worden behaald.

Wat betreft de Sportimpuls vervullen VWS, NOC*NSF, ZonMw en Kenniscentrum Sport verschillende rollen en taken en hebben ze verschillende verantwoordelijkheden:

- VWS is verantwoordelijk voor het vaststellen of tussentijds wijzigen van de kaders van de Sportimpulsregeling en voor het vaststellen van de beoordelingscriteria voor iedere ronde.
- ZonMw is verantwoordelijk voor het opstellen van de beoordelingscriteria en het uitvoeren van de Sportimpulsregeling, inclusief het opstellen van de tekst voor de call en de beoordeling van alle aanvragen. ZonMw is ook verantwoordelijk voor het beleggen van sessies met de projectleiders die over de procedures en inhoud van de regeling gaan.

⁵⁰ Zie Bestuurlijke afspraken Sport & Bewegen in de Buurt, voorjaar 2014. Ondertekend 18 september 2014. Zie: <http://www.sportindebuurt.nl/bestanden/Definitieve%20bestuurlijke%20afspraken%20SB,%20ondertekend%2018%20sept.%202014.pdf>

- NOC*NSF heeft een adviserende rol bij het vaststellen en wijzigen van de kaders en beoordelingscriteria van de Sportimpuls en het samenstellen van de beoordelingscommissies. NOC*NSF is verder verantwoordelijk voor de ondersteuning aan lokale sport- en beweegaanbieders, via de Ondersteuningsorganisatie Sportimpuls (OOSI).
- Kenniscentrum Sport stelt de Menukaart Sportimpuls samen, integreert deze in de databank Effectief Actief en heeft in het kader van de Sportimpuls KSG een ondersteunende rol richting de OOSI.

Zie bijlage 5 voor een uitgebreidere toelichting van de doelen en werkwijze van de landelijke programmaondersteuning.

3.2 Activiteiten en proces

In deze paragraaf bespreken we verschillende aspecten van de landelijke ondersteuning en het lokale uitvoeringsproces van de Sportimpuls.

Activiteiten landelijke ondersteuning

Binnen de landelijke ondersteuning van Sport en Bewegen in de Buurt is een aantal activiteiten specifiek ter ondersteuning van de Sportimpuls opgezet om het behalen van de doelstellingen te bevorderen. Zo is een procedure opgesteld voor het indienen en toekennen van aanvragen voor Sportimpulsprojecten, wordt ondersteuning geboden aan aanvragers en projectleiders van Sportimpulsprojecten en wordt het gebruik van erkende interventies verplicht. Zie bijlage 5 voor een uitgebreid overzicht van de activiteiten binnen de landelijke ondersteuning.

Procedure Sportimpuls

Sinds de start van de Sportimpuls in 2012 zijn in de procedure van de regeling een aantal veranderingen aangebracht (zie kader 3.1). Doel daarvan is de kwaliteit van de aanvragen te bevorderen door onder andere te zorgen voor een betere inbedding in het gemeentelijke beleid en een sterkere binding met eigenaren van interventies uit de Menukaart Sportimpuls. Kwalitatief betere aanvragen leiden volgens de projectgroep Sport en Bewegen in de Buurt tot betere projecten, meer resultaat en een betere borging.

De doelen voor de Sportimpuls zijn in de loop van de jaren niet gewijzigd. De Sportimpuls beoogt een hogere en structurele sport- en beweegdeelname door het stimuleren van vraaggestuurd lokaal sport- en beweegaanbod op maat. De nadruk ligt daarbij op het fysiek in beweging brengen van de doelgroep.⁵¹ Tot de doelgroep van de Sportimpuls behoort iedereen die niet (meer) sport en beweegt of dreigt uit te vallen. Voor de jeugd van 6-12 jaar geldt dat dit de groep is die in het algemeen al het meest intensief sport. Bij subsidieaanvragen gericht op deze doelgroep moet extra worden aangetoond dat het gaat om kinderen die niet (meer) sporten en bewegen of dreigen uit te vallen.

⁵¹ Zie voor de definitie van lichamelijke activiteit bij verschillende doelgroepen <http://www.nationaalkompas.nl/gezondheidsdeterminanten/leefstijl/lichamelijke-activiteit/>

Kader 3.1 Wijzigingen in procedure door de tijd

- Criteria zijn aangescherpt. Het onderscheid tussen de items(criteria) die scoren voor relevantie en kwaliteit is veel duidelijker geworden. Er is vrijwel geen overlap in de criteria meer.
- De beoordelaarspoule is veranderd van samenstelling en de beoordelaars kennen de regeling nu allemaal goed. Doordat de beoordelaars veel meer toelichting moeten geven bij de criteria, is het beoordelingsproces transparanter geworden en tevens aangescherpt.
- De Sportimpulsaanvraag moet gaan over sport als lichamelijke beweging; denksporten e.d. zonder fysieke component vallen buiten de regeling. In 2012 was dit nog geen verplichting.
- Eén van de aangescherpte criteria betreft het vraaggericht werken; dit is erg belangrijk geworden voor een goede score. In 2012 waren er nog vrij veel aanbodgerichte voorstellen.
- De samenwerking met de buurtsportcoach is een belangrijk aandachtspunt geworden en veel beter uitgewerkt in aanvragen van latere datum. Sinds 2014 wordt expliciet gevraagd naar de beschrijving van de rol van de buurtsportcoach in het project.
- Het maximaal aan te vragen bedrag is verlaagd van 150.000 naar 100.000 euro.
- Er zijn meerdere regelingen ontstaan binnen de Sportimpuls (Kinderen sportief op gewicht en Jeugd in lage inkomensbuurten). In de ronde van 2012 richtten veel aanvragen zich op jeugd. Door de komst van de andere regelingen moet een aanvraag voor jeugd extra goed worden onderbouwd.
- De samenwerking met gemeente en interventie-eigenaar is sinds 2013 verplicht gesteld. Beide partijen dienen een advies over de subsidieaanvraag te verstrekken.
- Er is een intentieverklaring toegevoegd waarin de samenwerking moet worden bekrachtigd.
- In 2012 moesten alleen de grote (€ 90.000-plus) projecten een voortgangsverslag indienen. Nu moet ieder project dat.
- Op de website van ZonMw waar de aanvragen moeten worden ingediend is een handleiding geïntroduceerd met afbeeldingen voor het invullen en indienen van een aanvraag.
- De hoofdaanvrager en bestuurlijk verantwoordelijke zijn in de aanvragen sinds 2014 dezelfde persoon. Vanaf 2014 mogen sport- en beweegaanbieders slechts bij één lopend project binnen de reguliere Sportimpuls, Sportimpuls JILIB of Sportimpuls KSG als hoofdaanvragende organisatie betrokken zijn. Zij mogen wel meer dan één subsidieaanvraag indienen, maar per aanvragende organisatie wordt maximaal één Sportimpulsaanvraag gehonoreerd.

Wijzigingen 2015 t.o.v. 2014:

- In de procedure van 2015 dienen projecteigenaren de activiteiten in hun project te monitoren en evalueren. Hiervoor kunnen zij maximaal vijftien procent van het totale budget reserveren.
- Projectleiders dienen gedurende het project gegevens over onder andere het bereik van de doelgroep te registreren en hun leerervaringen te beschrijven. In 2012 was pas laat bekend hoe projecten moesten worden geregistreerd en verantwoord. Na een jaar werd pas geregistreerd.
- Het registratiesysteem dat is gebruikt voor projecten uit 2012 en 2013 is vervangen door een registratiesysteem dat ruimte geeft voor de projectleiders om meer informatie kwijt te kunnen en dat meer betrouwbare gegevens op zal leveren.
- De definitie van lokale sport- en beweegaanbieder is aangepast (sportaanbieder moet o.a. in gemeente van uitvoer gevestigd zijn).
- Een handtekening van de interventie-eigenaar en de gemeente is verplicht (anders was aanvraag niet ontvankelijk).
- Maximaal aan te vragen bedrag is lager (max. €100.000,- i.p.v. €125.000,- m.u.v. KSG).

Vervolg kader 3.1

Wijzigingen 2016 t.o.v. 2015:

- Meer aandacht voor financiële borging en cofinanciering.
- Specifieke toelichting voor doelgroep gehandicaptensport of mensen met een beperking.
- Voor de aanvragen gericht op jeugd en jongeren geldt dat bij jeugd in lage inkomensbuurten meer moet worden aangesloten bij het gemeentelijk armoedebeleid.
- Ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie moet nog beter worden uitgewerkt.

Voorgenomen wijzigingen 2017 t.o.v. 2016:

- Het maximaal aan te vragen bedrag per project is verlaagd naar 80.000 euro.
- Cofinanciering is verplicht gesteld: minimaal 15% van het aangevraagde bedrag.
- De doelgroep 4-12 jarigen met overgewicht wordt toegevoegd bij KSG.
- De Menukaart KSG wordt uitgebreid met aanbod voor de leeftijdscategorie 4-12 jarigen.
- De mogelijkheid om 25.000 euro extra per KSG-project aan te vragen voor doorontwikkeling vervalt; interventie-eigenaren worden later geïnformeerd over eventuele ondersteuning voor versterking en/of doorontwikkeling van hun interventie(s).

Bron: ZonMw (2015d); www.sportindebuurt.nl

Alle subsidieaanvragen worden door twee referenten op zowel relevantie als kwaliteit beoordeeld.⁵² Een aanvraag moet altijd minimaal relevant en van voldoende kwaliteit zijn om voor honorering in aanmerking te komen. In tabel 3.3 staan de relevantie- en kwaliteitscriteria die in de beoordeling van de subsidieaanvragen worden gewogen.

Tabel 3.3 Beoordelingscriteria Sportimpulsaanvragen

Sportimpuls Regulier/JILIB	Sportimpuls KSG
Relevantie 1. Huidige situatie 2. De lokale samenwerking 3. De structurele deelname door de doelgroep	Relevantie 1. Huidige situatie 2. De doelgroep 3. De lokale samenwerking 4. Het aanbod
Kwaliteit 1. De beschrijving van de doelgroep 2. De doelstelling, resultaten en monitoring en evaluatie 3. Het aanbod 4. Het plan van aanpak 5. De organisatie en uitvoering 6. De verhouding kosten-baten 7. De continuïteit en borging	Kwaliteit 1. De doelstelling 2. Het plan van aanpak 3. De organisatie, uitvoering en planning 4. De verhouding kosten-baten 5. De continuïteit en borging

⁵² Zie

http://www.zonmw.nl/fileadmin/documenten/Sportimpuls/Sportimpuls_2015/procedure_beoordeling_Sportimpuls_2015.pdf

Aan de hand van onderstaand prioriteringsschema (tabel 3.4) worden alle projecten gerangschikt. Een project dat met 'zeer relevant' en 'zeer goed' is beoordeeld, wordt bijvoorbeeld in de categorie 1 geplaatst. Op basis van het beschikbare budget wordt bepaald welke projecten voor subsidie in aanmerking komen. In 2012 moesten aanvragen minimaal 'zeer relevant voldoende' zijn om te worden gehonoreerd. In 2013 zijn alleen projecten die minimaal 'relevant en goed' scoren, gehonoreerd en in 2014 zijn projecten die minimaal 'relevant en voldoende' scoren gehonoreerd. In 2015 verschilt per type Sportimpuls welke prioritering bij het honoreren werd gehandhaafd.

Van de aanvragen voor de reguliere Sportimpuls 2015 zijn alle 'zeer relevante en zeer goede' aanvragen en 35 van de 42 'zeer relevante en goede' aanvragen gehonoreerd. De keuze van 35 van de 42 aanvragen is gebaseerd op een nadere weging en is in afzonderlijke relevantie- en kwaliteitscriteria vastgesteld in de commissievergadering. Bij KSG zijn alle aanvragen beoordeeld met 'relevant en voldoende' of hoger gehonoreerd. Al deze subsidieaanvragen konden worden gehonoreerd omdat zij onder het beschikbare budget voor KSG bleven. Bij JILIB overtrof het aantal subsidieaanvragen dat voor honorering in aanmerking kwam het beschikbare budget. Om deze reden zijn alleen alle aanvragen beoordeeld met 'zeer relevant en zeer goed', 'zeer relevant en goed', 'zeer relevant en voldoende', 'relevant en zeer goed' en 'relevant en goed' gehonoreerd. Naast deze projecten is ook een project met het eindoordeel 'relevant en voldoende' gehonoreerd.

Tabel 3.4 Prioriteringsschema kwaliteit en relevantie Sportimpulsaanvragen

	Zeer relevant	Relevant	Onvoldoende relevant
Zeer goed	1	3	
Goed	2	4	
Voldoende	5	6	
Matig			
Onvoldoende			

Volgens opgave van ZonMw is de kwaliteit van de reguliere Sportimpulsaanvragen in 2015 verbeterd ten opzichte van 2014. Het aandeel aanvragen dat als onvoldoende relevant is beoordeeld, is gedaald en het aandeel aanvragen dat voor honorering in aanmerking kwam is toegenomen. Ook het percentage aanvragen dat als zeer relevant is beoordeeld is toegenomen. ZonMw noemt als mogelijke verklaringen het feit dat aanvragers steeds meer ervaring met en kennis van de regeling hebben en dat steeds meer partijen in het schrijven van aanvragen zijn gespecialiseerd. Ook de kwaliteit van de KSG-aanvragen lijkt iets te zijn toegenomen. Zo zijn er minder aanvragen niet in behandeling genomen en zijn iets minder aanvragen onvoldoende relevant beoordeeld dan in 2014. De kwaliteit van de JILIB-aanvragen lijkt echter iets te zijn afgenomen. In 2015 zijn minder aanvragen als 'relevant en goed' beoordeeld en zijn iets meer aanvragen als 'relevant en matig' en 'onvoldoende relevant' beoordeeld.

In 2016 zijn voor de reguliere Sportimpuls alleen de aanvragen gehonoreerd met het eindoordeel 'zeer relevant en zeer goed' en 'zeer relevant en goed'. Dit komt door het beperkt beschikbare budget. Binnen deze laatste categorie is een nadere weging toegepast omdat slechts een deel van deze

aanvragen gehonoreerd kon worden. Veel projecten van goede kwaliteit konden daardoor niet gehonoreerd worden. Bij de Sportimpuls KSG zijn in de ronde 2016 minder aanvragen van goede kwaliteit ingediend dan in voorgaande jaren. Alle projecten die minimaal 'relevant voldoende' hebben gescoord zijn gehonoreerd. Over de kwaliteit van de JILIB-aanvragen is geen informatie.⁵³ Meer informatie komt naar verwachting in 2017 beschikbaar in de nieuwe managementrapportages van ZonMw over de ronde van 2016.

Ondersteuning projectaanvragers en -eigenaren

Projectaanvragers en -eigenaren kunnen wanneer zij daar behoefte aan hebben, worden ondersteund bij de aanvraag, uitvoering of afronding van Sportimpulsprojecten. Tot voor kort kon dat via de speciaal daarvoor in het leven geroepen Ondersteuningsorganisatie Sportimpuls (OOSI). De decentrale adviseringsrol wordt in het najaar 2016 vervangen voor een centraal aanspreek- en verdeelpunt. In plaats van ondersteuning tijdens de aanvraagperiode zal de OOSI zich de komende periode meer richten op het begeleiden bij de opstart van gehonoreerde Sportimpulsprojecten.⁵⁴ Projectaanvragers kunnen naast de OOSI ook worden ondersteund door sportbonden en lokale adviseurs en er worden bijeenkomsten georganiseerd.

Buurtscan en buurtactieplan

Een goede voorbereiding zorgt ervoor dat de activiteiten goed kunnen worden uitgevoerd en de kans van slagen groter is. Een van de aspecten van een goede voorbereiding is het creëren van voldoende draagvlak onder lokale partijen voor de uitvoering van de Sportimpuls. Voor een aanvraag is draagvlak vanuit de gemeente gewenst en spelen de gemeenten en interventie-eigenaar een belangrijke rol. Een onderbouwing van de aanvraag met behulp van een buurtactieplan is daarbij gewenst. Een buurtactieplan is de vertaling van gemeentelijk (sport)beleid naar een uitvoeringsplan op het niveau van een buurt. Een buurtactieplan kan worden opgesteld met behulp van de buurtscan die door VSG en Kenniscentrum Sport is ontwikkeld. Een buurtactieplan kan dienen als een stevige onderbouwing voor de aanvraag van de Sportimpuls en biedt ondersteuning om buurtsportcoaches gericht in te zetten. Sinds het verschijnen van de vorige SBB Monitor (oktober 2015 t/m juli 2016) hebben 317 bezoekers de buurtscan via www.sportindebuurt.nl bezocht, zie ook bijlage 5.

Zelfscan Sportimpuls

De zelfscan Sportimpuls is bedoeld voor sport- en beweegaanbieders die bezig zijn met het opstellen van een reguliere Sportimpulsaanvraag.⁵⁵ De zelfscan is opgesteld aan de hand van de kwaliteits- en relevantiecriteria van ZonMw. Door de vragen in te vullen, krijgt de potentiële aanvrager een indruk in hoeverre zijn/haar aanvraag aan deze criteria voldoet. De zelfscan staat echter los van de beoordelingsprocedure: er kunnen geen rechten aan worden ontleend en dat wordt duidelijk gecommuniceerd. Bij iedere vraag worden diverse tips en links gegeven om de conceptaanvraag te verbeteren. In de periode oktober 2015 tot en met juli 2016 is de zelfscan 204 keer uitgevoerd. Sinds

⁵³ Zie <https://www.sportindebuurt.nl/seb-nieuws/binnenkort-105-nieuwe-sportimpuls-projecten-van-start>, geraadpleegd op 28 oktober 2016

⁵⁴ Zie <https://www.sportindebuurt.nl/seb-nieuws/sportimpuls-2017-regulier-jilib-en-ksg-wijzigingen-en-aandachtspunten>.

⁵⁵ Zie <http://www.effectiefactief.nl/menukaart/zelfscan-sportimpuls.html>

het verschijnen van de vorige SBB Monitor (periode oktober 2015 t/m juli 2016) hebben 1.928 bezoekers de pagina van de zelfscan bezocht, zij verbleven gemiddeld één minuut op de pagina.

Ondersteuningsorganisatie Sportimpuls (OOSI)

Voor het laten slagen van de Sportimpuls is het essentieel om lokale sport- en beweegaanbieders goed te ondersteunen tijdens het aanvraagproces, maar ook wanneer een Sportimpuls eenmaal loopt of moet worden afgerond. De voornaamste rol van de OOSI tot nu toe is ondersteuning bieden bij de voorbereiding van de Sportimpulsaanvraag. Dit heeft volgens opgave van de OOSI onder andere geresulteerd in een flinke kwaliteitsverbetering van Sportimpulsaanvragen in de afgelopen rondes van 2014 en 2015. Daarnaast heeft de OOSI een aanjaagfunctie gekregen. Vooral bij JILIB zijn initiatieven gericht in gang gezet. Ook daar ervaart de OOSI een positief resultaat in de zin van meer kwalitatief goede JILIB-aanvragen in 2015⁵⁶. Betrokkenheid van de OOSI bij (af)lopende Sportimpulsprojecten gebeurt voornamelijk reactief, op aanvraag van ZonMw of de projectleider van de Sportimpuls zelf.

De leden van de OOSI hebben tot en met ronde 2016 van de Sportimpuls 2016 grotendeels dezelfde werkzaamheden uitgevoerd als in 2015, wel met ruimte voor een aantal accentverschuivingen.

- Volgens opgave van de OOSI is de ondersteuningsorganisatie voor het begeleiden en adviseren van Sportimpulsaanvragen (in de periode januari-april 2016) goed gevonden en benut. Eind 2015 is de doelgroep via een bijeenkomst en diverse mailings geïnformeerd over de Sportimpulsronde 2016. De ervaring is overigens dat de adviesrol ook steeds meer is opgepakt door andere organisaties zoals lokale ondersteuners, provinciale sportraden, zzp'ers, etc.
- De OOSI heeft in 2016 minder ingezet op één-op-één advisering bij (potentiële) Sportimpulsaanvragen, heeft vaker doorverwezen naar bestaande partners voor advies dan wel afgeraden verder energie te steken in de aanvraag wanneer dit niet realistisch leek.

Sportaanbieders die een Sportimpuls willen aanvragen, lijken inmiddels goed hun weg te kunnen vinden. Naast de OOSI zijn diverse andere mogelijkheden voor ondersteuning beschikbaar. De toename in de kwaliteit van de aanvragen, zoals door ZonMw gerapporteerd, kan hier een gevolg van zijn. OOSI benoemt het feit dat veel aanvragen door een gemeentelijke sportadviseur worden ondersteund als een positieve ontwikkeling. Doel van OOSI is dat gemeenten de ondersteuning meer en meer op zich gaan nemen.

Naar opgave van de OOSI wordt voor de periode 2017 en 2018 ingezet op het afbouwen van de ondersteuning bij aanvragen en zal er meer inzet zijn op het begeleiden van de opstartfase van toegekende projecten, om zo de kans op borging en continuïteit van de Sportimpulsprojecten te bevorderen. De OOSI ervaart in de praktijk dat het voor diverse sportaanbieders met een Sportimpulsproject een hele uitdaging is om deze extra verantwoordelijkheid in twee jaar goed te beheersen, te overzien en waar te maken. Vaak dient na toekenning de beschreven samenwerking nog echt opgestart te worden, en moeten specifieke rollen en verantwoordelijkheden nog nader worden afgesproken. Deze opstart vraagt veel tijd, die nu vaak (te) beperkt beschikbaar is tussen het moment van toekenning (september/oktober) en de startdatum van het project (november). Daardoor komen volgens de OOSI vraagstukken als borging en monitoring dikwijls niet tijdig aan bod en wordt hier te laat

⁵⁶ Voor deze succeservaringen is geen cijfermatige onderbouwing beschikbaar.

op geanticipeerd. Deze hierboven beschreven ervaringen van de OOSI zijn nog niet gerapporteerd. Een nieuwe voortgangsrapportage wordt verwacht.

Overige ondersteuningsorganisaties

Uit de managementrapportages van ZonMw (ZonMw, 2016a; 2016b; 2016c) blijkt dat voor de ronde van 2015 het meeste gebruik is gemaakt van de ondersteuning van de gemeentelijk sportadviseur en de buurtsportcoaches. Dit geldt voor alle drie soorten Sportimpulsprojecten. Het feit dat veel aanvragen zijn ondersteund door de gemeentelijke sportadviseur is een positieve constatering, zoals hierboven beschreven. Het hoogste toekenningspercentage hebben de aanvragen die door de provinciaal sportadviseur zijn ondersteund (regulier 25%, KSG 100%, JILIB 61%). Bij KSG- en JILIB-aanvragen worden de provinciale sportadviseurs gevolgd door de buurtsportcoach en Kenniscentrum Sport. Voor reguliere Sportimpulsprojecten zijn naast de provinciaal sportadviseur de aanvragen van een zelfstandig adviesbureau het meest succesvol (23%). Opvallend is dat voor alle drie de typen Sportimpuls geldt dat de aanvragen die geen enkele vorm van ondersteuning hebben gehad, geen van allen zijn gehonoreerd. Ondersteuning lijkt dus van groot belang te zijn voor het opstellen van een kwalitatief goede aanvraag.

Communicatie en bijeenkomsten

Een andere manier waarop projectaanvragers worden ondersteund is door middel van communicatie en bijeenkomsten rondom de Sportimpuls, zie bijlage 5 voor meer informatie.

Publiek-private samenwerking

In het kader van publiek-private samenwerking participeert Sport & Zaken in het programma Sport en Bewegen in de Buurt, mede namens VNO-NCW. De participatie bestaat uit drie zaken: advies en operationele hulp bij maximaal vijf Sportimpulsprojecten, hulp bij aanvragen gericht op 'sport en bedrijf' en het beoordelen van Sportimpulsprojecten op dit terrein en kennisdeling op basis van praktijkervaringen.

Momenteel worden drie lokale Sportimpulsprojecten begeleid. De hulp van Sport & Zaken bestaat uit advies over hoe de samenwerking tussen sport en het bedrijfsleven kan worden vormgegeven waardoor synergie en een operationele bijdrage in de samenwerking sport en bedrijfsleven ontstaat. Naast het begeleiden van deze projecten heeft Sport & Zaken aanvragen beoordeeld, met name die waar sport en bedrijf centraal staan. De ervaringen worden met ZonMw en NOC*NSF gedeeld zodat eventuele verbeteringen kunnen worden doorgevoerd of dat bij projecten hulp kan worden aangeboden. De ervaringen van Sport & Zaken met betrekking tot publiek-private samenwerking worden op verschillende manieren gedeeld, dit is in paragraaf 2.2 besproken.

In hoeverre de ondersteuningsactiviteiten ook daadwerkelijk leiden tot meer verbindingen tussen sport en het bedrijfsleven, wordt niet gemonitord. Opvallend is dat Sport & Zaken slechts één maal vanuit het veld de vraag heeft gekregen voor ondersteuning. In de andere gevallen heeft zij haar diensten proactief aangeboden. Dit duidt er wellicht op dat publiek-private samenwerking nog niet leeft of dat men nog niet dat bekend is met de ondersteuning op dit thema.

Gebruik van interventies

Het kabinet wil stimuleren dat lokaal zoveel mogelijk gebruik kan worden gemaakt van producten en werkwijzen die elders al succesvol zijn gebleken. Binnen het programma SBB krijgen lokale sport- en beweegaanbieders de kans om bestaand succesvol sport- en beweegaanbod in hun eigen buurt toe te passen. Daarvoor zijn de Menukaart Sportimpuls en de Menukaart KSG ontwikkeld. Om het aanbod van

sport- en beweeginterventies in Nederland in kaart te brengen, verzamelt Kenniscentrum Sport zoveel mogelijk interventies. De kwaliteit en effectiviteit van sport- en beweeginterventies worden gepeild en beoordeeld.

Menukaart Sportimpuls

De Menukaart Sportimpuls en Menukaart KSG zijn rechtstreeks verbonden aan het programma SBB en binnen dat kader opgesteld. De menukaarten bevatten een geselecteerd overzicht van succesvol sport- en beweegaanbod dat de afgelopen jaren door sportbonden, beweegaanbieders, fitnessorganisaties en anderen is ontwikkeld. Lokale sport- en beweegaanbieders kunnen binnen deze impulsen alleen een beroep doen op middelen als de activiteiten zijn gebaseerd op het aanbod dat op de menukaart staat. Zij kunnen succesvol sport- en beweegaanbod in hun eigen buurt toepassen. Aanvragers dienen de Menukaart Sportimpuls te benutten voor de invulling van het door hun gewenste project. Bij projecten binnen JILIB wordt dezelfde menukaart als bij de reguliere Sportimpuls gebruikt. Voor KSG is een aparte menukaart ontwikkeld met een beperkt aantal interventies voor de doelgroep 0 tot 4 jaar en 12 tot 18 jaar met (risico op) overgewicht. Vanaf 2017 komen daar interventies voor de doelgroep 4 tot 12 jaar bij. Bij de doelgroep 12- tot 18-jarigen legt de aanvrager de lokale aanpassing van de interventie die moet worden ingezet ter advies voor aan de interventie-eigenaar. De interventie-eigenaar ondertekent de verplichte intentieverklaring. Aangezien het landelijke aanbod van (erkende) interventies onvoldoende aansluit op de doelgroep van kinderen van 0 tot 4 jaar met (risico op) overgewicht, kunnen voor deze doelgroep de interventies op de menukaart KSG in samenwerking met de interventie-eigenaar worden doorontwikkeld.

Op de website van de Menukaart Sportimpuls zijn momenteel 115 erkende interventies te vinden (peildatum 10-10-2016; ten opzichte van 111 in 2015) en op de website van de Menukaart KSG zijn dat er 16 (peildatum 10-10-2016; ten opzichte van 14 in 2015).⁵⁷ Alle interventies uit de Menukaart Sportimpuls staan ook in het totaaloverzicht van Effectief Actief (zie verder onder kopje Kwaliteit interventies).

Er is een aantal criteria om te bepalen of een interventie op de Menukaart komt.⁵⁸ Allereerst moet een interventie mensen duurzaam in beweging krijgen, waarbij de focus ligt op mensen die niet sporten en bewegen of dreigen uit te vallen. Verder wordt gekeken naar de financiële borging. Vanuit de Sportimpuls krijgen gehonoreerde projecten twee jaar financiële ondersteuning, met de voorwaarde dat het project daarna zelfstandig verder kan worden uitgevoerd. Een ander criterium is dat de interventie reeds op drie plaatsen succesvol moet zijn uitgevoerd. De subsidie is niet bedoeld om nieuwe producten te ontwikkelen. Als eis is daarom gesteld dat de interventie-eigenaar meer betrokken moet zijn bij de aanvraag en uitvoering van het Sportimpulsproject. Specifiek voor KSG-interventies geldt het criterium dat de interventies voor de doelgroep 12- tot 18-jarigen zich ook daadwerkelijk op kinderen met overgewicht moeten richten.

⁵⁷ Zie <http://www.effectiefactief.nl/menukaart/home.html> en <http://www.netwerkinbeweging.nl/interventies>

⁵⁸ Voor een volledig overzicht van de criteria zie de vorige SBB Monitor (Van Lindert et al., 2014).

Kwaliteit interventies

De beoordeling van de interventies op de Menukaart is een resultaat van het aan SBB gelieerde programma Effectief Actief, dat in 2014 afliep. Dit programma had tot doel om de kwaliteit van sport- en beweeginterventies in het algemeen te verbeteren en de inzet ervan te stimuleren. In de vorige SBB Monitor (Pulles et al., 2015) beschreven we de resultaten van de eindevaluatie van Effectief Actief (Ooms, Veenhof & Leemrijse, 2015). De ontwikkeling van een landelijke beoordelings- en erkenningssystematiek voor sport- en beweeginterventies werd als belangrijkste resultaat benoemd van het programma. Het begrip kwaliteit was duidelijker op de kaart komen te staan in de sport- en beweegsector, wat van oudsher een sector is van 'doeners'. De landelijke database⁵⁹ waarin erkende interventies, waaronder die van de Menukaart zijn opgenomen, mocht echter nog wel wat meer bekendheid krijgen, zo was de conclusie.

Er is vooralsnog geen onderzoek beschikbaar over hoe partijen in het veld het gebruik van interventies ervaren en wat de behoefte is vanuit het veld. In vorige SBB Monitoren is wel gerapporteerd over ervaringen van interventie-eigenaren van KSG-interventies (zie Pulles et al., 2015).

Bekendheid buurtsportcoaches

Dat de database of Menukaart Sportimpuls nog niet bij iedereen bekend is blijkt ook uit het vragenlijstonderzoek onder buurtsportcoaches in zestien gemeenten. De helft van de buurtsportcoaches geeft aan bekend te zijn met de Menukaart Sportimpuls. Een kwart van de buurtsportcoaches maakt gebruik van interventies in zijn/haar werk, zie tabel 3.5 (Van Ginneken et al., 2016).

Lokale uitvoeringsproces en activiteiten

Sportimpulsprojecten worden lokaal uitgevoerd met als doel om lokale resultaten te bereiken. De context waarin deze projecten worden uitgevoerd, beïnvloedt uiteraard de werkwijze en activiteiten binnen de projecten. Op dit lokale uitvoeringsproces wordt in deze paragraaf ingegaan. Hierbij wordt gebruikgemaakt van de managementrapportages van ZonMw over de ronde van 2015 (ZonMw, 2016a; 2016b; 2016c) en het verdiepingsonderzoek naar de lokale uitvoering van de Sportimpuls, waarbij interviews zijn afgenomen met 35 Sportimpulsprojecten (regulier, KSG en JILIB) verdeeld over Nederland en de verschillende rondes (Boers et al., 2016).

In deze paragraaf gaan we in op de thema's van aanvraagprocedure, aansluiting op lokaal beleid, uitvoering van lokale projecten, afronding en borging en succes- en faalfactoren (zie figuur 1.2).

Aanvraagprocedure

In de vorige SBB Monitor werd op basis van voorgaand verdiepingsonderzoek (Nieuwenhuis, Pulles, Cevaal & Boers, 2015) geconcludeerd dat de aanvraagprocedure over het algemeen goed verloopt en dat in de loop der jaren over de procedure meer tevredenheid is ontstaan. Uit het recente verdiepingsonderzoek van Boers et al. (2016) blijkt dat bij nagenoeg alle projecten voldoende aandacht wordt besteed aan het opstarten van Sportimpulsprojecten. Er is goed zicht op de aanleiding van het probleem (de uitdaging) en in de meeste gevallen wordt het probleem geanalyseerd aan de hand van

⁵⁹ <http://www.netwerkinbeweging.nl/interventies>

beschikbare cijfers. Tijdens de aanvraagprocedure is het contact met de gemeente goed en wordt aansluiting gezocht bij gemeentelijk beleid. Ook wordt gekeken bij welke bestaande initiatieven kan worden aangehaakt. Volgens de projectleiders zouden de gemeenten nog wel intensiever betrokken kunnen worden om projecten goed aan te laten sluiten bij lokaal beleid. Bij aanvang (en bij de aanvraag) wordt goed bekeken wie moeten worden betrokken bij het project. Ook wordt zorgvuldig nagegaan welke taken en verantwoordelijkheden te verdelen zijn. De projectaanvragen zijn nog vaak wel iets te ambitieus opgesteld voor wat betreft de omvang van de activiteiten en de te realiseren resultaten. Boers et al. (2016) concluderen dat het doen van een Sportimpulsaanvraag, net als voorgaande jaren, veel energie en tijd vergt. Daarbij vraagt het om een professionele aanpak.

Aansluiting op lokaal beleid

Voor het lokaal slagen van een Sportimpulsproject is het van belang dat het project zoveel mogelijk aansluit op het gemeentelijk beleid. Op deze manier is er al een basis voor de activiteiten binnen de Sportimpuls en kunnen gemeentelijk beleid en de Sportimpuls elkaar versterken. Bijna alle projectleiders die in het verdiepingsonderzoek van Boers et al. (2016) zijn geïnterviewd, geven aan met hun aanvraag aan te sluiten bij het lokale beleid. Dit was ook bij de vorige meting het geval (Nieuwenhuis et al., 2015). Tijdens het schrijfproces van de aanvraag is bijvoorbeeld gebruikgemaakt van lokale gezondheidsnota's of sport- en beweegbeleidsplannen. Bij enkele projecten is sprake van aansluiting met gemeentelijk armoedebeleid. Bij een minderheid van de aanvragen hebben gemeenten daadwerkelijk meegedacht met de aanvraag en/of hebben gemeenten de projectleiders gestimuleerd om aan de Sportimpuls mee te doen.

Thema's

Uit de managementrapportages van ZonMw over de ronde van 2015 blijkt dat gezondheidsbevordering het thema is waarop de verschillende typen Sportimpulsprojecten het meest zijn gericht (ZonMw, 2016a; 2016b; 2016c). Van de reguliere Sportimpulsprojecten richt bijna de helft van gehonoreerde projecten uit 2015 zich op *empowerment* van de bewoners c.q. deelnemers en 38 procent van de gehonoreerde aanvragen richt zich op het thema leefbare buurt of integratie. Naast het thema gezondheidsbevordering richten net als in 2014 veel KSG-projecten zich in 2015 op motorische ontwikkeling (63%) en *empowerment* (44%) van de beoogde groepen. Deze thema's sluiten goed aan op de gedachte van de Sportimpuls KSG. Voor JILIB-projecten geldt dat zij zich naast gezondheidsbevordering met name op het ontwikkelen van een leefbare buurt (84%) en motorische ontwikkeling (66%) richten.

Inzet intermediairs: buurtsportcoaches

De inzet van buurtsportcoaches en andere intermediairs kan een bijdrage leveren aan het succes van de Sportimpuls. Buurtsportcoaches organiseren sport- en beweegaanbod in de buurt en creëren verbindingen tussen sport- en beweegaanbieders en andere sectoren zoals zorg, welzijn, jeugdzorg, onderwijs, etc. Met deze taken kan de buurtsportcoach een belangrijke rol spelen in de samenwerking binnen Sportimpulsprojecten. De betrokkenheid van een buurtsportcoach is bij een project niet verplicht, maar wordt wel gestimuleerd. Uit de rapportages van ZonMw over de ronde van 2015 blijkt dat bij de overgrote meerderheid van de in 2015 gehonoreerde projecten een buurtsportcoach betrokken is. Voor KSG-projecten geldt zelfs dat bij alle gehonoreerde projecten (n=16) een buurtsportcoach betrokken is.

Uit de verdiepingsstudie naar de Sportimpuls blijkt dat de buurtsportcoaches binnen de Sportimpulsprojecten op diverse manieren actief zijn (Boers et al. 2016). Bij startende projecten zijn ze bijvoorbeeld betrokken bij het schrijven van de aanvraag, bij aflopende projecten spelen ze een rol in het continueren en borgen van de activiteiten. Volgens projectleiders is de buurtsportcoach vooral een schakel tussen partijen. Niettemin houdt de buurtsportcoach zich ook dikwijls bezig met de coördinatie en uitvoering van activiteiten. Omdat de buurtsportcoach een structurele functie heeft binnen de gemeente, is hij ook binnen een Sportimpulsproject een stabiele factor gebleken.

In het vragenlijstonderzoek onder buurtsportcoaches in zestien gemeenten geeft bijna twee vijfde (38%) van de buurtsportcoaches aan bij de Sportimpuls betrokken te zijn geweest, zie tabel 3.5 (Van Ginneken et al., 2016). De betrokkenheid verschilde onder andere van zelf uitvoerder zijn (41%), het enthousiasmeren van partijen om een plan in te dienen (36%) tot het zelf schrijven van een plan (15% toegewezen en 13% afgewezen).

Tabel 3.5 Betrokkenheid van buurtsportcoaches bij Sportimpuls (in procenten)

Betrokkenheid bij de Sportimpuls, in de afgelopen 12 maanden (n=206)	
Ja	38
Nee	48
Weet niet	14
Wijze van betrokkenheid bij Sportimpuls (meer antwoorden mogelijk) (n=78)	
Ik ben uitvoerder binnen een of meer plannen die zijn toegewezen	41
Ik informeer/enthousiasmeer lokale partijen om een plan in te dienen	36
Ik heb potentiële partners bij elkaar gebracht en zij hebben een aanvraag geschreven en deze is toegewezen	22
Ik heb zelf een of meer aanvragen geschreven en deze is/zijn toegewezen	15
Ik heb zelf een of meer aanvragen geschreven en deze is/zijn niet toegewezen	13
Ik heb potentiële partners bij elkaar gebracht en zij hebben een aanvraag geschreven, maar deze is helaas niet toegewezen	12
Ik heb voor de gemeente een buurtscan of wijkanalyse uitgevoerd of hierbij ondersteund	10
Anders, namelijk	15
Bekendheid met de Menukaart Sportimpuls en gebruik van interventies in werkzaamheden (n=206)	
Ja, bekend en gebruik interventies in mijn werk	26
Ja, bekend, maar gebruik geen interventies in mijn werk	26
Nee, niet bekend	48

Bron: Lokale enquête buurtsportcoaches en betrokken organisaties (Van Ginneken et al., 2016).

Uit een meting van het Verenigingspanel van het Mulier Instituut (zomer 2016)⁶⁰ komt naar voren dat er sprake is van enige kruisbestuiving tussen de Sportimpulsregeling en de Buurtsportcoachregeling. Sportverenigingen die betrokken zijn (geweest) bij een Sportimpulsaanvraag zijn relatief vaker betrokken bij de inzet van een buurtsportcoach dan sportverenigingen zonder betrokkenheid bij een Sportimpulsaanvraag. Andersom zien we dat sportverenigingen die betrokken zijn (geweest) bij de inzet van een buurtsportcoach vaker betrokken zijn bij een Sportimpulsaanvraag dan sportverenigingen die niet betrokken zijn (geweest) bij de inzet van een buurtsportcoach. Een tiende (11%) van de gemiddelde Nederlandse sportvereniging geeft overigens aan betrokken te zijn (geweest) bij een Sportimpulsaanvraag (Mulier Instituut, 2016b, zie verder bijlage 6).

Uitvoering lokale projecten

Spreiding gemeenten

In 2015 zijn de toegekende reguliere Sportimpulsprojecten, net als in 2014, vrij gelijkmatig verdeeld over de kleine (0-40.000 inwoners), middelgrote (40.000-100.000 inwoners) en grote (100.000 of meer inwoners) gemeenten (ZonMw, 2016a). Wanneer voor de reguliere Sportimpuls wordt gekeken naar de ontwikkeling sinds 2012, dan blijkt het aantal toegekende projecten dat afkomstig is uit kleine gemeenten te zijn toegenomen (van 28% naar 36%) terwijl het aantal projecten uit grote gemeenten juist is afgenomen (van 41% naar 30%; ZonMw, 2016a). In de managementrapportage worden een aantal aspecten genoemd die deze ontwikkeling mogelijk kunnen verklaren. De landelijke bekendheid van de Sportimpuls de laatste jaren toegenomen, dat maakt dat ook kleinere gemeenten van de mogelijkheden van de Sportimpuls op de hoogte zijn. Daarnaast wordt een verzadiging van projecten en initiatieven bij grotere gemeenten genoemd en zijn bepaalde interventies heel geschikt voor kleinere gemeenten.

In 2015 wordt zes op tien gehonoreerde KSG-projecten in een middelgrote gemeente uitgevoerd (ZonMw, 2016c). Dit is een flinke stijging ten opzichte van 2014 (31%). Het aantal toegekende projecten in grote gemeenten is sinds 2013 afgenomen (van 41% naar 13%). Mogelijk zorgt het kleine aantal gehonoreerde KSG-projecten (n=16) voor een vertekend beeld. Andere verklaringen kunnen de toegenomen landelijke bekendheid van de Sportimpuls KSG en de verzadiging van projecten in grotere gemeenten zijn.

Bij Sportimpuls JILIB is, net als in 2014, het merendeel van de toegekende projecten afkomstig uit een grote gemeente (ZonMw, 2016b). De vertegenwoordiging is echter wel afgenomen van 57 procent in 2014 naar 42 procent in 2015. Daarentegen is het aandeel projecten dat in kleine en middelgrote gemeenten is gehonoreerd toegenomen (kleine gemeenten; van 20% naar 22%, middelgrote gemeenten; 23% naar 36%).

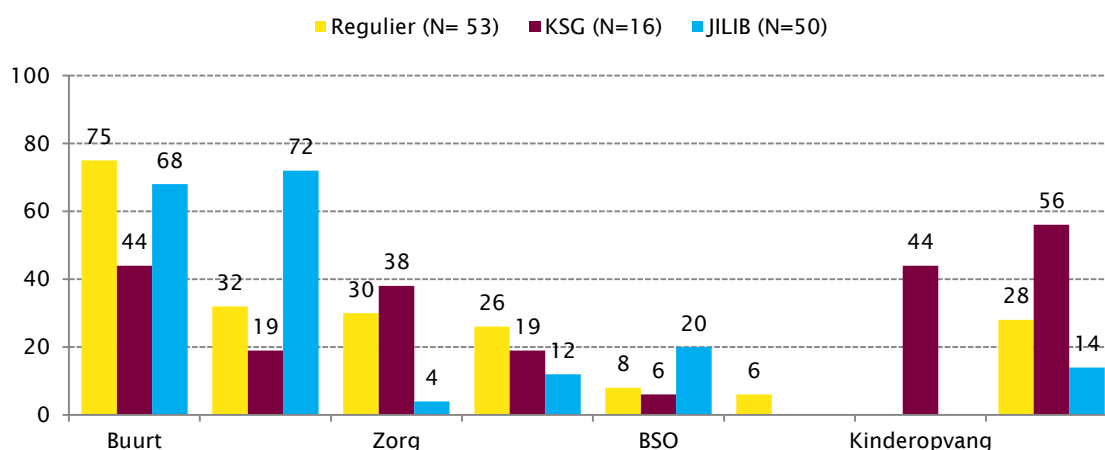
⁶⁰ In de peiling van de zomer 2016 zijn vragen opgenomen over het programma SBB en de betrokkenheid van sportverenigingen bij de Sportimpuls en de inzet van een buurtsportcoach. Voor deze peiling zijn ook sportverenigingen uitgenodigd die via ZonMw als hoofdaanvrager van een Sportimpulsproject (sinds 2012) staan geregistreerd.

Uit de gegevens van ZonMw over de gehonoreerde projecten sinds 2012 (inclusief ronde 2016⁶¹, regulier, KSG en JILIB) blijkt dat de top tien van gemeenten met de meeste Sportimpulsprojecten bestaat uit Amsterdam, Den Haag, Arnhem, Eindhoven, Rotterdam, Delft, Utrecht, Deventer, Zwolle en Groningen (tussen 33 en 14 projecten gehonoreerd sinds 2012).

Setting projecten

Net als in voorgaande jaren wordt een groot aandeel van de projecten uit de ronde 2015 in de buurt uitgevoerd. Zo wordt 75 procent van de reguliere Sportimpulsprojecten, 68 procent van de JILIB-projecten en 44 procent van de KSG-projecten in de sector buurt uitgevoerd. Voor KSG- en JILIB-projecten geldt dat dit aandeel is afgenomen ten opzichte van 2014; respectievelijk van 73 procent naar 44 procent en van 88 procent naar 68 procent (ZonMw 2016a; 2016b; 2016c, zie figuur 3.1). Mogelijk speelt het kleine aantal gehonoreerde KSG-projecten (n=16) hierin opnieuw een rol. Bij KSG-projecten zijn kinderopvang en zorg logischerwijs een veel voorkomende setting. Voor JILIB-projecten geldt dat de meeste projecten in de sector onderwijs (72%) worden uitgevoerd.

Figuur 3.1 Setting gehonoreerde projecten reguliere Sportimpuls, KSG en JILIB ronde 2015 (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk)

Bron: ZonMw (2016a; 2016b; 2016c), bewerking Mulier Instituut

Samenwerking

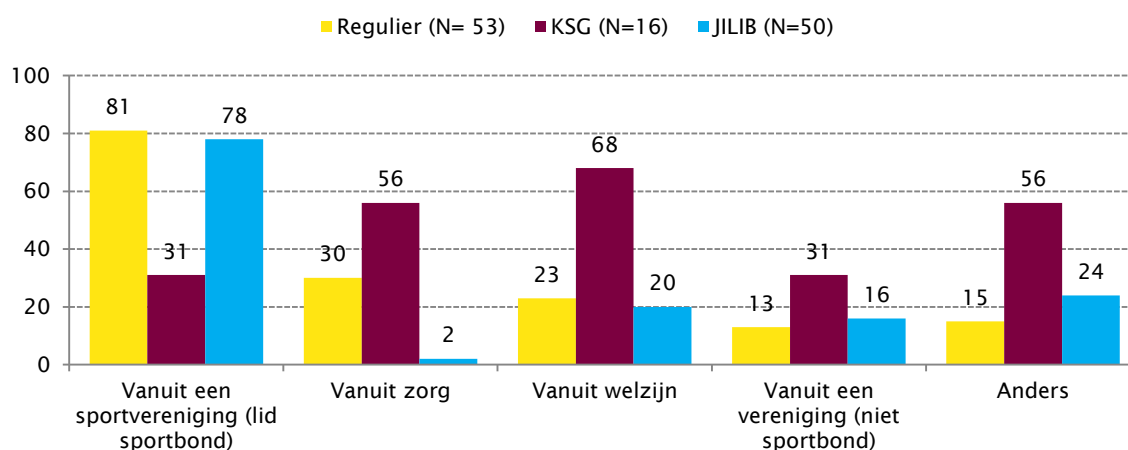
Bij de uitvoering van een Sportimpulsproject wordt samenwerking gezocht met andere organisaties, vaak ook een ander type organisatie. Allereerst zullen we inzichtelijk maken vanuit welke organisaties de projecten worden georganiseerd en vervolgens gaan we in op de ervaringen met betrekking tot de samenwerking binnen de projecten.

Reguliere Sportimpuls- en JILIB-projecten uit de ronde 2015 worden voornamelijk door sportverenigingen die aan een sportbond zijn verbonden uitgevoerd (zie figuur 3.2). KSG-projecten daarentegen worden vooral door welzijns- en zorgorganisaties uitgevoerd. Ten opzichte van de vorige ronde wordt het aanbod binnen reguliere Sportimpulsprojecten nu iets minder vaak georganiseerd vanuit een sportvereniging die niet is aangesloten bij een sportbond en iets vaker vanuit zorg en

⁶¹ Cijfers van de ronde van 2016 zijn nog voorlopig.

welzijn. Dit hangt mogelijk samen met een verschuiving van doelgroepen die met de Sportimpuls worden bediend. Voor KSG-projecten geldt dat zij in 2014 en 2015 minder vanuit een sportvereniging (lid van sportbond) en vanuit de zorg worden uitgevoerd dan in de ronde van 2013. Meer dan de helft van de KSG-projecten (n=16) heeft aangegeven dat het sport- en beweegaanbod vanuit een andere sector wordt georganiseerd. Voor JILIB-projecten geldt dat er geen opvallende verschillen zijn met de ronde van 2014. In vergelijking met reguliere Sportimpuls- en KSG-projecten worden JILIB-projecten minder vaak vanuit welzijn en zorg georganiseerd.

Figuur 3.2 Verband van waaruit aanbod wordt georganiseerd, gehonoreerde projecten reguliere Sportimpuls, KSG en JILIB ronde 2015 (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk)

Bron: ZonMw (2016a; 2016b; 2016c), bewerking Mulier Instituut

Volgens de geïnterviewde projectleiders wordt redelijk veel en expliciet aandacht besteed aan het samenwerkingsproces (Boers et al., 2016). De inhoudelijke ambities en onderlinge belangen zijn in veel gevallen leidend voor (de keuze van) de samenwerkingspartners en dit blijkt verbindend te werken en bij te dragen aan de onderlinge samenwerking. Wat ook bijdraagt aan een succesvolle samenwerking is een heldere taakverdeling, die in de aanloop van de projectperiode volgens de projectleiders schriftelijk wordt vastgelegd. In enkele projecten wordt aan ieders belang veel minder expliciet aandacht besteed en voor aanvang van de projecten wordt te weinig tijd genomen om die belangen (en voordelen) helder te krijgen, iets waarvan Osterwalder, Pigneur, Bernarda & Smith (2014 in Boers et al., 2016) beweren dat dat belangrijk is voor een succesvolle en effectieve samenwerking. Projectleiders komen hier vaak in een latere fase van het project achter en moeten dan concluderen dat samenwerking niet altijd sterk genoeg is om het project te kunnen continueren. Daarnaast zijn de verwachtingen over de samenwerking met de interventie-eigenaren vaak onduidelijk, waardoor deze samenwerking in veel gevallen niet van de grond komt.

In de derde ronde (2016) van JILIB is te merken dat aanvragers de weg beter weten te vinden binnen de Sportimpuls JILIB. Steeds vaker wordt de samenwerking gezocht met partijen die de doelgroep goed

kunnen bereiken en dat er gebruik wordt gemaakt van lokale minimaregelingen en het Jeugdsportfonds om de kans op borging van het project te vergroten.⁶²

Sporttakken

Voetbal is binnen alle drie de typen Sportimpuls (ronde 2015) een populaire sport, ook gymnastiek en vechtsport zijn populair. In tabel 3.6 is de top vijf van aangeboden sporten per type project weergegeven.

Tabel 3.6 Top 5 aangeboden sporten Sportimpuls 2015, naar type project

	Sportimpuls 2015	KSG 2015	JILIB 2015
1.	Wandelen	Gymnastiek	Voetbal
2.	Gymnastiek	Voetbal	Judo
3.	Voetbal	Spelvormen	Basketbal
4.	Hardlopen	Fitness	Dansen
5.	Fietsen	Vechtsport	Vechtsport
6.	Anders	Anders	Anders

Bron: ZonMw (2016a; 2016b; 2016c), bewerking Mulier Instituut

Doelgroepen

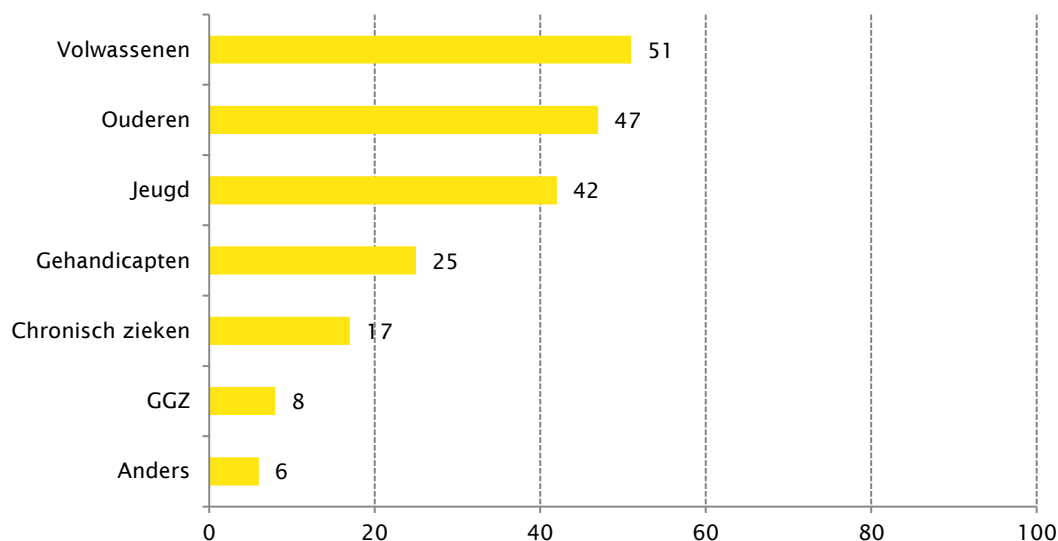
Tabel 3.6 wijst uit dat tussen de typen Sportimpuls verschil zit in populariteit van sporttakken. Ook verschillen de doelgroepen naar type Sportimpuls.

Van de gehonoreerde reguliere Sportimpulsaanvragen in 2015 is 42 procent gericht op de doelgroep jeugd. Volwassenen waren de grootste doelgroep (51%, figuur 3.3). Er zijn duidelijke ontwikkelingen zichtbaar in de doelgroepen van de projecten. In 2012 was het merendeel van de projecten gericht op jeugd. In de ronde van 2013 verschoof dit al duidelijk in de richting van ouderen en volwassenen en dit heeft in 2014 en 2015 doorgezet. Dit komt waarschijnlijk door de toevoeging van de Sportimpuls KSG en Sportimpuls JILIB. Deze twee typen Sportimpuls hebben kinderen en jeugd als specifieke doelgroep. Subsidieaanvragers die iets met de doelgroep jeugd willen doen, lijken steeds vaker voor een van deze regelingen te kiezen. Waarschijnlijk komt dit doordat een aanvraag gericht op jeugd binnen de reguliere Sportimpuls goed onderbouwd moet zijn omdat de sportdeelname van deze doelgroep al relatief hoog is.

In 2015 richtte 25 procent van de projecten zich op mensen met een handicap en zeventien procent van de projecten op mensen met een chronische ziekte. Daarnaast richtte acht procent van de projecten zich op de geestelijke gezondheidszorg (GGZ). Het aantal projecten dat zich specifiek richt op mensen met een lichamelijke beperking is ten opzichte van 2014 (14%) toegenomen. Mogelijke verklaring is de extra aandacht die vanuit het programma Grenzeloos actief binnen de Sportimpuls wordt besteed aan gehandicaptensport en dat de laatste jaren interventies voor deze doelgroep worden (door)ontwikkeld (zie verder paragraaf Special doelgroepen).

⁶² <http://www.sportindebuurt.nl/seb-nieuws/binnenkort-105-nieuwe-sportimpuls-projecten-van-start>

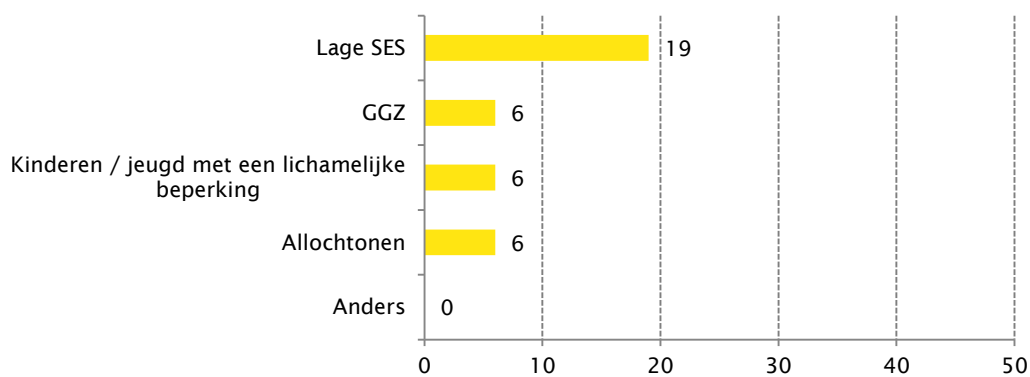
Figuur 3.3 Doelgroepen Sportimpuls regulier 2015 (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk) (n=53)

Bron: ZonMw (2016a)

De Sportimpuls KSG (ronde 2015) richt zich op de leeftijdsgroepen 0 tot 4 jaar en 12 tot 18 jaar met (risico op) overgewicht. De gehonoreerde subsidieaanvragen zijn gelijk verdeeld over beide leeftijdsgroepen (50%). In vergelijking met de ronde 2013 en 2014 is het aantal projecten voor jeugd van 12 tot 18 jaar gedaald. De grootste groep projecten richt zich op kinderen en jeugd uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status (19%, figuur 3.4).

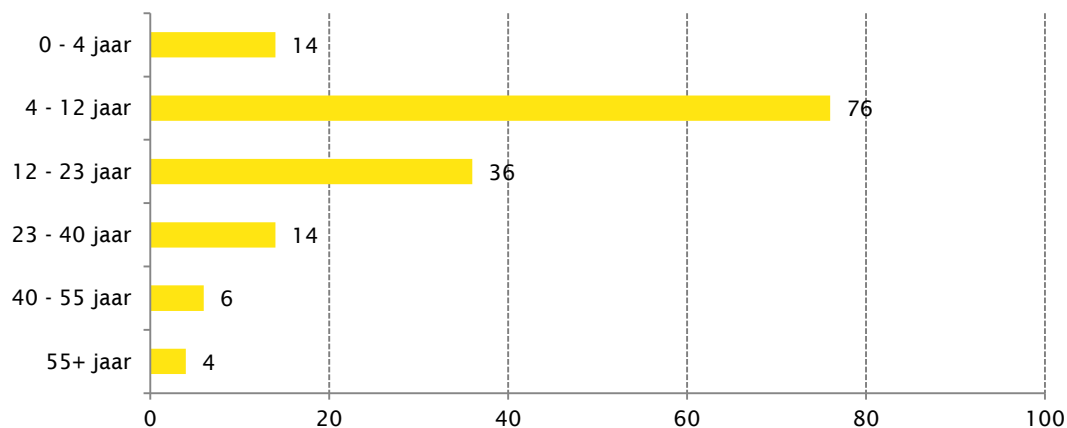
Figuur 3.4 Speciale doelgroepen Sportimpuls KSG 2015 (in procenten) (n=16)

Bron: ZonMw (2016c)

JILIB-projecten richten zich op de doelgroep jeugd in lage inkomensbuurten. Binnen deze doelgroep kunnen de projecten zich richten op meerdere leeftijdsgroepen. De meerderheid van de toegekende projecten richt zich op jeugd in de leeftijd van 4 tot 12 jaar (76%) en 12- tot 23-jarigen (36%, figuur 3.5). Zeer weinig JILIB-projecten richten zich op een speciale doelgroep: slechts twee projecten hebben beweegaanbod voor jeugd met een lichamelijke beperking en één project voor chronisch zieken. Volwassenen kunnen ook tot de doelgroep van JILIB-projecten behoren, het gaat in dit geval om de ouders en eventuele begeleiders van de jongeren.

Figuur 3.5 Doelgroepen Sportimpuls JILIB 2015 (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk) (n=50)

Bron: ZonMw (2016b)

Speciale doelgroepen

In lijn met de afname van het aantal aanvragen voor de reguliere Sportimpuls is ook het aantal aanvragen voor speciale doelgroepen (gehandicapten, chronisch zieken en ouderen) binnen de reguliere Sportimpuls vanaf 2012 afgenomen (zie tabel 3.7). Ook het aantal gehonoreerde projecten is de laatste jaren afgenomen. Voor mensen met een handicap zien we echter een duidelijke toename van het percentage aanvragen voor deze doelgroep dat gehonoreerd is (van 18% in 2012 tot 29% in 2016) en van het percentage gehonoreerde aanvragen voor deze doelgroep van het totaal aantal gehonoreerde reguliere Sportimpulsprojecten (van 13% in 2012 tot 35% in 2016, zie ook figuur 3.3 over 2015). Bij mensen met een chronische aandoening is naar 2014 toe wel een procentuele stijging van het aantal voor deze doelgroep gehonoreerde aanvragen te zien, daarna is er weer een afname te zien. Van het totaal aantal gehonoreerde reguliere Sportimpulsprojecten is wel een relatieve toename te zien voor de doelgroep chronisch zieken. Bij ouderen zien we een duidelijke procentuele stijging van het aantal gehonoreerde reguliere Sportimpulsprojecten (26% in 2012 tot 65% in 2016). Dit constateerden we eerder ook, zie figuur 3.3. 2014 was voor aanvragers van projecten voor ouderen ook een goed jaar als we kijken naar het percentage van alle aanvragen voor deze doelgroep. Daarna is ook bij deze doelgroep een relatieve afname te zien (21%; gegevens volgens opgave van ZonMw).

Tabel 3.7 Aanvragen en toekenningen reguliere Sportimpulsprojecten voor speciale doelgroepen, naar ronde en doelgroep (in aantallen en procenten)

Ronde	Aantal aanvragen gericht op doelgroep	Aantal gehonoreerd	Percentage gehonoreerd (van aanvragen gericht op doelgroep)	Percentage van totaal gehonoreerde SI-aanvragen (n=53)
Mensen met een handicap				
2012	132	23	18	13
2013	96	26	27	18
2014	54	18	33	15
2015	46	13	28	25
2016*	38	11	29	35
Chronisch zieken				
2012	118	18	15	11
2013	114	26	23	18
2014	56	19	34	16
2015	54	9	17	17
2016*	43	6	14	19
Ouderen				
2012	249	44	18	26
2013	231	57	25	39
2014	135	60	44	49
2015	142	25	18	47
2016*	96	20	21	65

Bron: gegevens ZonMw (2016), bewerking Mulier Instituut

*Cijfers 2016 zijn voorlopig.

Werving deelnemers

In de meest recente verdiepingsstudie naar de Sportimpuls concluderen Boers et al. (2016) dat de werving van deelnemers voor Sportimpulsprojecten steeds professioneler wordt aangepakt. Er wordt door de meeste projectleiders gestreefd naar een degelijke doelgroepanalyse. De behoeften worden in kaart gebracht en ook denken de projectleiders zorgvuldiger na over passende wervingskanalen. Hoewel het nog niet altijd lukt om een grote hoeveelheid deelnemers te werven, wordt in gezamenlijkheid met partnerorganisaties nagedacht over adequate ingangen. Netwerken worden efficiënter ingezet.

Uit het voorgaande verdiepingsonderzoek (Nieuwenhuis et al., 2015) waarover in de vorige SBB Monitor is gerapporteerd weten we dat voor projecten die zich richten op kinderen de school een belangrijke wervingsplek is. KSG-projecten bleken hun deelnemers niet alleen via scholen, maar ook via zorgpartners te bereiken. Projectleiders gaven aan deze specifieke groep kinderen soms lastig te bereiken. Ook het bereiken van jongeren bleek over het algemeen geen gemakkelijke opgave.

Interventies

Binnen de Sportimpuls maken de projecten gebruik van bestaande kennis door een of meerdere interventies van de Menukaart Sportimpuls of Menukaart KSG te kiezen. In 2015 stonden 104 verschillende interventies op de Menukaart Sportimpuls. Op de Menukaart KSG stonden in 2015 negen interventies voor de doelgroep 0 tot 4 jaar en waren voor de doelgroep 12 tot 18 jaar vijf interventies beschikbaar.

De interventie Sportdorp is, net als in 2013 en 2014, de meest aangevraagde en meest uitgevoerde (lees: gehonoreerde) interventie binnen de Sportimpuls 2015, zie tabel 3.8. Verder valt op dat onder de meest gehonoreerde interventies veel interventies gericht zijn op de doelgroepen ouderen en mensen met een beperking. Voor een beschrijving van de interventies zie de Menukaart Sportimpuls.⁶³

Tabel 3.8 Meest uitgevoerde interventies reguliere Sportimpuls 2015 (in aantallen, n=53)

	Aantal toekenningen
Sportdorp	6
Zo Kan Het Ook*	4
GALM**	4
Dutch Trainee Cup*	3
WandelFit**	3
Kies je aangepaste sport*	3
Fit, Veilig en Valbreken**	2
Scala**	2
BeweegKuur	2
Beweegdiploma	2
Beweegpret 55+ aan Zet**	2
Freerunnen	2
Zwemsport 'Sportaanbod ouders van jonge kinderen	2

*Interventie voor mensen met een beperking

**Interventie voor ouderen

Bron: ZonMw (2016a)

De Sportimpuls KSG richt zich op twee doelgroepen: 0- tot 4-jarigen en 12- tot 18-jarigen. Voor deze twee verschillende leeftijdsgroepen bestaan verschillende interventies. Voor de doelgroep 0 tot 4 jaar zijn Beweegkriebels en Beweegdiploma het meest aangevraagd en ingezet; voor de doelgroep 12 tot 18 jaar is dat Realfit (tabel 3.9). Zie de Menukaart KSG voor een beschrijving van de interventies.⁶⁴

⁶³ <http://www.effectiefactief.nl/menukaart/menukaart-sportimpuls/interventies-zoeken.html>

⁶⁴ <http://www.effectiefactief.nl/menukaart/menukaart-ksg/interventies-zoeken.html>

Tabel 3.9 Uitgevoerde interventies Sportimpuls KSG 2015 (in aantallen, n=16)

	Aantal toekenningen
0-4 jaar	
Beweegkriebels	3
Beweegdiploma	3
Beweegwijs	0
Tigers LSE 2-4 jaar	1
Mini gewichtige gezinnen	1
Kids Xtra	2
Peuterpret	1
12-18 jaar	
Realfit	5
Kids in Action	1
Judo in de zorg	1
Skills4life	1

Bron: ZonMw (2016c)

B-Fit is zowel de meest aangevraagde als meest uitgevoerde interventie binnen de Sportimpuls JILIB, zie tabel 3.10. Voor een beschrijving van de interventies zie de Menukaart Sportimpuls.⁶⁵

Tabel 3.10 Meest uitgevoerde interventies Sportimpuls JILIB 2015 (in aantallen, n=50)

	Aantal toekenningen
B-Fit	12
Sportkanjerclub	6
Beweegkriebels	4
Schoolactieve verenigingen	4
Freerunnen	3
Schooljudo.nl	3
Beweegdiploma	3
City Streetball	3
Respons	3

Bron: ZonMw (2016b)

⁶⁵ <http://www.effectiefactief.nl/menukaart/menukaart-sportimpuls/interventies-zoeken.html>

Succes- en faalfactoren

De succes- en faalfactoren zijn factoren die bijdragen aan het succes van een project en factoren die juist belemmerend werken. Uit het verdiepingsonderzoek van Boers et al. (2016) is een aantal factoren naar voren gekomen die projectleiders en samenwerkingspartners als succes- en faalfactoren beschouwen.

Succesfactoren (wat ging er goed?)

Uit de interviews met projecteigenaren (Boers et al., 2016) komt een aantal succesfactoren terug die gelden voor de drie Sportimpulsregelingen (regulier, KSG en JILIB). Ook in vorige metingen zijn deze genoemd (Cevaal & Boers, 2014; Nieuwenhuis et al., 2015). Deze succesfactoren worden hier kort opgesomd:

- inzet vrijwilligers;
- bekendheid in de wijk (bekend gezicht/persoonlijk contact met de doelgroep);
- sterke betrokkenheid van partners;
- financiële impuls (= Sportimpuls);
- kwalitatief goed aanbod en goede begeleiding (enthousiast, professioneel, betrokken).

Bij de KSG-projecten is, vergelijkbaar met de meting van 2015, de samenwerking tussen sport en zorg een veel genoemde succesfactor. In het bijzonder worden de korte lijnen tussen de betrokken organisaties op uitvoerend niveau genoemd. Dat zorgt ervoor dat vraag en aanbod goed op elkaar aansluiten, aldus projectleiders. Al in 2015 werd geconstateerd dat dit mogelijk bij KSG veel nadrukkelijker een belangrijke succesfactor is omdat in KSG-programma's vanwege de doelgroep(en) ook meer de nadruk ligt op een ketenaanpak. Bij de JILIB-projecten worden twee factoren vaker genoemd dan bij KSG- en SI-projecten. In de eerste plaats de zeer intensieve samenwerking tussen partners. Hierdoor komen bijvoorbeeld de kinderen die financiële ondersteuning nodig hebben beter in beeld en kan vraaggerichter worden gewerkt. In de tweede plaats is een belangrijke factor voor succes de enthousiaste en professionele begeleiding bij de activiteiten. Het draait daarbij voor de kinderen om een vertrouwde en veilige omgeving. Door projectleiders van reguliere Sportimpulsprojecten wordt meerdere keren benadrukt dat het van groot belang is dat bestaande verenigingen zelf actief, enthousiast en maatschappelijk betrokken moeten zijn om met nieuw aanbod en nieuwe groepen aan de slag te gaan. Zie over de maatschappelijke betrokkenheid van verenigingen paragraaf 3.3 Prestaties, kopje Meer sterke verenigingen.

Verbeterpunten

Uit de interviews met projecteigenaren (Boers et al., 2016) wordt ook een aantal verbeterpunten genoemd:

- bereiken/werven van de doelgroep;
- werven van vrijwilligers om activiteiten te begeleiden;
- onvoldoende aandacht voor de continuering na afloop van de Sportimpuls.

Met name bij de reguliere Sportimpulsaanvragen komt als verbeterpunt het thema borging naar voren. Er wordt nog vaak, net als in voorgaande metingen, aangegeven dat hier van te voren niet goed genoeg over nagedacht is, of dat projecteigenaren te lang hebben gewacht om dit vorm te geven.

Zowel bij de KSG- als bij JILIB-projecten komt een aantal andere verbeterpunten naar voren die op elkaar aansluiten. Zo wordt net als in voorgaande jaren de ouderbetrokkenheid bij een deel van de projecten als verbeterpunt gezien. De ouders spelen een belangrijke rol in het motiveren van kinderen

om deel te nemen en bijvoorbeeld in het halen en brengen van kinderen. Als ouders hiertoe niet bereid zijn, dan gaat dat ten koste van de deelname door kinderen. Verder lijkt het voor de KSG-projecten lastiger om partners betrokken en enthousiast te houden. Vaak vormt de inzet binnen deze projecten extra werk naast alle andere reguliere werkzaamheden.

3.3 Prestaties

In deze paragraaf beschrijven we aan de hand van verschillende bronnen de resultaten van de Sportimpuls. Over de resultaten van projecten is in de vorige SBB Monitor (Pulles et al., 2016) gerapporteerd aan de hand van de managementrapportage van ZonMw dat ging over de eindresultaten van de eerste ronde van de Sportimpuls (2012) en over de tussentijdse resultaten van de eerste ronde van KSG (2013). Voor deze SBB Monitor heeft ZonMw nog geen nieuwe gegevens beschikbaar over de eindresultaten van andere rondes van de Sportimpuls. De resultaten van de Sportimpuls worden beschreven aan de hand van een aantal indicatoren zoals genoemd in figuur 1.2.

Meer lokale verbindingen

Het tot stand brengen of verbeteren van de lokale samenwerking behoort tot een van de nevendoelen van de Sportimpulsregeling. Naar verwachting leidt dit tot nieuwe lokale verbindingen. Er zijn geen cijfers bekend over het aantal nieuwe verbindingen dat door de Sportimpuls tot stand is gekomen, dit is ook lastig te tellen.

Uit gesprekken met projectleiders en samenwerkingspartners blijkt dat zij er in slagen om samenwerking tussen organisaties tot stand te brengen en te versterken (Boers et al., 2016). In sommige gevallen zijn nieuwe verbindingen tussen organisaties ontstaan (tussen bijvoorbeeld gezondheidscentra en sportverenigingen) en in andere gevallen is de bestaande samenwerking geïntensiveerd. De intensivering van samenwerking uit zich in het ontstaan van werk- of projectgroepen of nieuw opgerichte stichtingen. Bij veel van de projecten wordt met scholen samengewerkt. Daarnaast wordt in meer of mindere mate samengewerkt met sportbonden, lokale sportservices en gemeenten. Over het algemeen ervaren de projectleiders en de samenwerkingspartners de samenwerking positief. In veel gevallen wordt positief gesproken over 'de korte lijntjes die zijn ontstaan' en het toegenomen contact tussen organisaties. Partijen weten elkaar dankzij de Sportimpuls beter te vinden waardoor de samenwerking toeneemt (zie paragraaf 3.2 kopje Samenwerking). Een aansluitend effect dat dankzij de projecten optreedt is dat de deelnemende sportverenigingen als volwaardige partners worden beschouwd.

In een peiling van het Verenigingspanel⁶⁶ van het Mulier Instituut (2016b) is aan sportverenigingen een aantal vragen gesteld over de Sportimpuls. 129 sportverenigingen met een gehonoreerde Sportimpulsaanvraag (nu of in het verleden) hebben de vragen beantwoord. Volgens deze sportverenigingen heeft de Sportimpuls de vereniging vooral een uitbreiding van de samenwerking c.q. een netwerk met andere organisaties opgeleverd (45%; zie tabel 3.11).

⁶⁶ Voor de peiling in de zomer 2016 zijn ook alle sportverenigingen uitgenodigd die bij ZonMw bekend zijn als hoofdaanvrager van een Sportimpulsproject sinds 2012. Van de 129 sportverenigingen die in deze peiling aangaven een gehonoreerde Sportimpulsaanvraag te hebben (nu of in het verleden), zijn 51 sportverenigingen die bij ZonMw als hoofdaanvrager staan geregistreerd.

Tabel 3.11 Opbrengsten Sportimpuls voor de sportvereniging, meer antwoorden mogelijk, sportverenigingen met gehonoreerde Sportimpulsaanvraag nu en in het verleden (in procenten, n=129)*

Uitbreiding samenwerking, netwerk met andere organisaties	45
Uitbreiding sportactiviteiten, verenigingsaanbod	40
Toename aantal leden	40
Verbeterd imago	33
Uitbreiding van andere/nieuwe groepen leden/sporters in de vereniging	23
Vereniging staat meer open voor de samenleving/buurt/andere doelgroepen	22
Kwaliteitsverbetering kader (bestuurlijk, technisch kader)	15
Kwaliteitsverbetering sportactiviteiten	10
Toename aantal vrijwilligers	9
Anders	7
Geen van deze, weinig opgeleverd	12
Weet niet	8

Bron: Verenigingspanel zomer 2016b, Mulier Instituut

*Hieronder vallen sportverenigingen met een gehonoreerde Sportimpulsaanvraag uit het Verenigingspanel zelf, verenigingen die via ZonMw de vragenlijst hebben beantwoord en sportverenigingen met een gehonoreerde aanvraag uit een toegevoegde steekproef.

In de SBB Monitor van 2014 (Van Lindert et al., 2014a) concludeerden we op basis van metingen van het Verenigingspanel (peiling voorjaar 2014) dat sportverenigingen met een Sportimpulsaanvraag (al dan niet gehonoreerd) meer met andere organisaties samenwerken dan sportverenigingen zonder Sportimpulsproject. Dat is in de peiling van de zomer 2016 ook weer het geval. Het gaat om de samenwerking met (brede) scholen, kinderopvang en buitenschoolse opvang en buurt-, wijk- en welzijnsorganisaties, zie ook tabel B6.1 en B6.2 in bijlage 6. Dit gegeven hoeft niet het resultaat te zijn van het feit dat een vereniging betrokken is bij een Sportimpulsaanvraag, het kan ook zijn dat verenigingen die al vaker samenwerken eerder een Sportimpulsaanvraag indienen.

Betere kwaliteit interventies

In de vorige SBB Monitor (Pulles et al., 2015) rapporteerden we op basis van de evaluatie van Effectief Actief (Ooms et al., 2015) dat het lastig is om te bepalen welke erkende interventies nu echt kwalitatief goed en geschikt zijn om lokaal in te zetten. In de lokale praktijk spelen vele lokale factoren en de lokale organisatorische context van de uitvoerende organisatie van een interventie een belangrijke rol. Dit is moeilijk om algemeen in kaart te brengen. De meeste interventies in de Effectief Actief database hebben de erkenning 'Goed Beschreven' gekregen, de laagste trede van de erkenningsladder. Over de effectiviteit en praktische inzetbaarheid van deze interventies is nog weinig bekend. Daar is gericht onderzoek voor nodig. Ook de database zelf bleek nog te weinig bekend te zijn bij lokale professionals, vrijwilligers en andere gebruikers van interventies. Eerder beschreven we dat dit ook geldt voor buurtsportcoaches, zie tabel 3.5.

In de vorige SBB Monitor werd ook geconcludeerd dat dankzij Effectief Actief kwaliteit in de sport- en beweegsector duidelijk op de kaart staat. Wat betreft de interventies op de Menukaart Sportimpuls is een kwaliteitsslag gemaakt (doordat ze allen 'Goed Beschreven' dienen te zijn). Deze interventies worden lokaal verspreid omdat ze verplicht aangevraagd worden in Sportimpulsprojecten. Het bekend worden van de database, het gebruik daarvan en kwaliteitsverbetering van sport- en beweeginterventies

heeft tijd nodig. Vanwege het streven van het kabinet om het sportaanbod te verbeteren blijft het echter wel belangrijk om in de kwaliteit van interventies te investeren.

Uit interviews met projecteigenaren van Sportimpulsprojecten (Boers et al., 2016, zie eerdere paragraaf 3.2 kopje Samenwerking) blijkt in ieder geval dat de samenwerking met interventie-eigenaren niet zonder slag of stoot gaat. Interventie-eigenaren zijn naar de mening van geïnterviewde projecteigenaren nog weinig betrokken bij de projecten en lijken geen tot weinig ondersteuning te bieden. Dit terwijl zij wel een rol kunnen vervullen in het verbeteren van hun eigen interventie op basis van ervaringen in de praktijk.

Uit een peiling van het Verenigingspanel van het Mulier Instituut (2016b, tabel 3.11) blijkt dat vijftien procent van de sportverenigingen met een gehonoreerde Sportimpulsaanvraag (nu en in het verleden) een kwaliteitsverbetering van het kader (bestuurlijk, technisch) ervaart. Tien procent ervaart een kwaliteitsverbetering van hun sportactiviteiten als gevolg van de Sportimpuls.

Meer/beter sport- en beweegaanbod

Zoals ook in hoofdstuk 2 is opgemerkt, zijn voor deze SBB Monitor geen landelijke gegevens beschikbaar over de ontwikkelingen in het sport- en beweegaanbod en of dit dankzij de Sportimpuls is toegenomen, dan wel is verbeterd. Hier is geen monitorinstrument voor beschikbaar. Voor uitspraken hierover zijn we vooralsnog afhankelijk van de opgegeven ervaren resultaten van projecteigenaren en betrokkenen.

In de vorige SBB Monitor (Pulles et al., 2015) rapporteerden we op basis van de eindrapportage van ZonMw over de ronde van 2012 dat met de reguliere Sportimpulsprojecten veel nieuw aanbod is gerealiseerd. Nieuwe gegevens over latere rondes zijn nog niet beschikbaar.

Hierboven gaven we aan dat een klein deel van de sportverenigingen met een gehonoreerde Sportimpulsaanvraag (10%, tabel 3.11) een kwaliteitsverbetering van de sportactiviteiten ervaart. Veertig procent daarentegen ervaart een uitbreiding van de sportactiviteiten c.q. het verenigingsaanbod, tabel 3.11. Deze staat op de tweede plaats van meest genoemde opbrengsten.

Objectieve cijfers over de mate waarin het aanbod is toegenomen zijn niet beschikbaar en dit is ook lastig meetbaar te maken.

Meer sterke verenigingen (met het oog op hun maatschappelijke functie)

Sportverenigingen kunnen profiteren van de financiële impuls die aan het lokale sport- en beweegaanbod wordt gegeven. Zo kunnen met de middelen vanuit de Sportimpuls nieuwe activiteiten worden opgezet waarbij zowel de lokale bevolking als de sportvereniging baat heeft en kunnen de vaardigheden van het verenigingskader worden versterkt. De sterkte van verenigingen en hun maatschappelijke functie worden gemeten via het Verenigingspanel van het Mulier Instituut, zie bijlage 6. De meest recente meting is in 2016 (zomer) uitgevoerd. Gegevens van de meting uit 2014 waren opgenomen in de SBB Monitor 2014 (Van Lindert et al., 2014a). Destijds concludeerden we dat verenigingen die betrokken zijn bij een Sportimpulsaanvraag hoger scoren op de indicator 'maatschappelijke functie'. Zij waren actiever bezig met hun maatschappelijke functie dan de verenigingen die niet bij een Sportimpulsaanvraag betrokken waren. Daarnaast scoorden de verenigingen met een Sportimpulsaanvraag hoger op de indicator voor sterke vereniging dan verenigingen zonder aanvraag. Ook in 2016 scoren sportverenigingen die betrokken zijn bij een

Sportimpulsaanvraag significant hoger op de indicator voor sterke verenigingen en op de indicator voor maatschappelijke functie, zie tabel B6.1 en B6.2 in bijlage 6 (Mulier Instituut, 2016b).

In een andere peiling van het Verenigingspanel, uitgevoerd in het voorjaar van 2016, is de indicator 'open club' bevraagd (niet in tabel of bijlage, Mulier Instituut, 2016c). In de analyse voor deze peiling is een onderscheid gemaakt naar sportverenigingen met een Sportimpulsaanvraag (al dan niet gehonoreerd) en zonder. Hieruit komt naar voren dat verenigingen met een Sportimpulsaanvraag hoger scoren op de indicator 'Open club' dan verenigingen die niet bij een Sportimpulsaanvraag betrokken waren. De indicator 'Open club' meet in hoeverre verenigingen voor hun omgeving open staan. Een open club denkt vraag- en buurtgericht en speelt in op de behoeften van de omgeving.

Uit de interviews met projecteigenaren van Sportimpulsprojecten (Boers et al., 2016) komt naar voren dat bij veel projecten aandacht wordt besteed aan scholing van trainers, begeleiders en vrijwilligers. Hierdoor vindt professionalisering plaats, waar na afloop van het Sportimpulsproject gebruik van kan worden gemaakt, zie verder paragraaf Borging projecten.

Uit de vragen over de Sportimpuls die aan verenigingen zijn gesteld bij een peiling van het Verenigingspanel (Mulier Instituut, 2016b) blijkt verder dat sportverenigingen met een gehonoreerde Sportimpulsaanvraag diverse aspecten als resultaat noemen die min of meer samenhangen met een sterke of maatschappelijk betrokken sportvereniging. Zo rapporteert een klein deel (9%) van deze sportverenigingen als gevolg van de Sportimpuls een toename van het aantal vrijwilligers. Bijna een vijfde (23%) geeft aan als gevolg van de Sportimpuls meer open te staan voor de samenleving, buurt of andere doelgroepen. Ook wordt, zoals eerder genoemd, een kwaliteitsverbetering van het kader (15%) en de sportactiviteiten (10%) genoemd als resultaat van de Sportimpuls. Een derde van de sportverenigingen met een gehonoreerde Sportimpulsaanvraag geeft aan als gevolg van het project een verbeterd imago te zien, zie tabel 3.11.

Bereik doelgroepen/aantal deelnemers

In de vorige SBB Monitor (Pulles et al., 2015) rapporteerden we op basis van de eindrapportage van ZonMw over de ronde 2012 over het aantal deelnemers dat met deze projecten was bereikt. Nieuwe gegevens over latere rondes zijn nog niet beschikbaar. Op basis van zelfopgaven van projecteigenaren kon worden geconcludeerd dat veel deelnemers in beweging waren gebracht. Gemiddeld hadden per project 1.184 deelnemers aan de sport- en beweegactiviteiten meegedaan (ZonMw, 2015d).

Uit het verdiepingsonderzoek Sportimpuls (Boers et al., 2016) wordt niet duidelijk in welke mate doelgroepen/deelnemers worden bereikt. Wel komt naar voren dat vooral binnen KSG- en JILIB-projecten vrij expliciet aandacht wordt besteed aan factoren die een positief effect hebben op het behoud van de deelnemers. Om kinderen en jongeren gemotiveerd te houden en ze te behouden in de groepen of clubs, wordt tijdens de projectperiode bewust ingezet op de begeleiding en scholing van trainers, begeleiders en vrijwilligers. Zij proberen voor de kinderen en jongeren een klimaat te creëren waarbinnen plezier en opdoen van positieve ervaringen centraal staan. Een andere belangrijke voorwaarde om (jonge) deelnemers te behouden zijn de kosten (financiën). Ouders blijken niet altijd in staat contributie of lidmaatschapsgeld te betalen. Met het oog op blijvende deelname van de kinderen en jongeren is hulp bij het aanvragen van subsidie (Jeugdsportfonds en/of Stichting Leergeld) gewenst. Binnen reguliere Sportimpulsprojecten lijken projecteigenaren minder aandacht te hebben voor de wijze waarop de beoogde doelgroep na afloop van het project behouden kan worden.

De helft van de sportverenigingen met een gehonoreerde Sportimpulsaanvraag is (zeer) tevreden over het bereiken van de doelgroepen die zij met de Sportimpuls willen/wilden bereiken (peiling Verenigingspanel, Mulier Instituut, 2016b). Tien procent is ontevreden en ruim een derde geeft een neutraal antwoord of weet het niet (niet in tabel).

Borging projecten

In de vorige SBB Monitor rapporteerden we over de resultaten van de Sportimpuls ronde 2012 (ZonMw, 2015d). In de eindrapportage over 2012 werd ook de borging besproken. Naar voren kwam dat de samenwerking binnen de reguliere Sportimpulsprojecten uit 2012 zou worden voortgezet. Het onderwijs en de combinatiefunctionaris of buurtsportcoach waren partijen die een belangrijke rol in de structurele samenwerking vervullen. Nieuwe gegevens over latere rondes zijn nog niet bekend.

Uit het verdiepingsonderzoek naar de Sportimpuls (Boers et al., 2016) blijkt dat borging bij Sportimpulsprojecten nog vaak vrij laat op de agenda staat. Bij enkele projecten wordt vanaf de start nagedacht over continuering na afloop, maar in de meeste gevallen gebeurt dit na het eerste projectjaar of in veel gevallen nog later. Oog voor borging is nog niet vanzelfsprekend en de overgang van impuls naar zelfvoorzienend aanbod is (nog altijd) kwetsbaar. Vooral de borging van financiën blijkt lastig, net als bij de vorige meting, terwijl dit juist een van de belangrijkste voorwaarden is voor het inbedden en continueren van activiteiten. Schoolleiders geven aan niet de middelen te hebben om te kunnen bijdragen, maatschappelijke partners zijn moeilijk te bewegen tot financiële ondersteuning en gemeenten beschikken ook niet altijd over structurele subsidies. Ondanks de beperkte financiële middelen worden activiteiten vaak wel in afgeslankte vorm doorgezet. Voor de borging van professionaliteit is de meeste aandacht. Bij veel projecten wordt aandacht besteed aan scholing van trainers, begeleiders en vrijwilligers. De borging van de samenwerking gaat redelijk goed, maar de continuering hangt sterk samen met de beschikbaarheid van financiële middelen. De aandacht voor financiële inzet na de projectperiode komt nog vaak veel te laat op de agenda. Projecteigenaren zijn vaak blij als het project goed verloopt en kijken gedurende het traject te weinig richting de toekomstige verduurzaming.

In de peiling van het Verenigingspanel van het Mulier Instituut (2016b) geeft 36 procent van de sportverenigingen met een gehonoreerde Sportimpulsaanvraag aan dat de activiteiten na afronding van het Sportimpulsproject deels worden of zijn voortgezet. 39 procent geeft aan dat dit in zijn geheel gebeurt of is gebeurd. Bij tien procent zijn de activiteiten gestopt en vijftien procent weet het (nog) niet (niet in tabel).

3.4 Effecten

De Sportimpuls beoogt een hogere structurele sport- en beweegdeelname door het stimuleren van vraaggestuurd lokaal sport- en beweegaanbod op maat. De Sportimpuls is dus lokaal maatwerk. De effecten van de Sportimpuls zijn dan ook mede afhankelijk van de doelen van de lokale Sportimpulsprojecten.

In de vorige SBB Monitor werd op basis van de eindrapportage van de Sportimpuls 2012 (ZonMw, 2015d) geconcludeerd dat de reguliere Sportimpulsprojecten uit 2012 zeer waarschijnlijk ruimschoots aan de hoofddoelstellingen van het programma beantwoordden als het gaat om vernieuwend aanbod en samenwerking met actoren buiten de sport. Naast deze doelen op outputniveau gaat de aandacht natuurlijk ook naar effectmaten als de doorstroom naar structureel sport- en beweegaanbod.

Meer mensen/inactieven zijn doorgestroomd naar structureel sport- en beweegaanbod

In de vorige SBB Monitor (Pulles et al., 2015) zijn de resultaten van de Sportimpulsprojecten ronde 2012 opgenomen, gebaseerd op de eindrapportage van ZonMw (2015d). Daaruit bleek dat het structureel sporten voor de doelgroep, volgens eigen opgave, bij 96 procent van de Sportimpulsprojecten uit 2012 geborgd was. Van de in totaal 194.108 deelnemers die volgens projectleiders dankzij de reguliere Sportimpulsprojecten uit 2012 in beweging waren gekomen, was veertien procent na twee jaar doorgestroomd naar structureel sportaanbod. Dat betekent dat de Sportimpulsronde 2012 in totaal 26.751 mensen structureel in beweging heeft gebracht (ZonMw, 2015d). Gegevens over de resultaten van latere rondes zijn nog niet beschikbaar.

Het merendeel van de projectleiders gaf tijdens de verdiepingsstudie aan dat het beoogd aantal deelnemers en activiteiten grotendeels bereikt en gerealiseerd wordt (Boers et al., 2016). Wel is meerdere malen aangegeven dat de doelen, wat het bereiken van grote groepen deelnemers betreft, na een jaar moesten worden bijgesteld, omdat deze te ambitieus bleken te zijn. Het leggen van lokale verbindingen behoort vaak ook tot de doelen en over deze prestatie zijn de projectleiders doorgaans tevreden.

Bij nagenoeg alle projecten is tijdens het project een effect opgetreden op de sport- en beweegdeelname (Boers et al., 2016). Met name de projecten waar scholen betrokken zijn, laten een bijna honderd procent score zien. Hier vonden veel activiteiten zoals clinics en workshops tijdens schooltijd plaats, wat ervoor zorgt dat zowel actieve als inactieve kinderen en jongeren konden deelnemen. Dat geldt zowel voor reguliere projecten, als KSG- en JILIB-projecten. De samenwerking met school is daarin zeer waardevol. De school is de vindplaats waar alle deelnemers kunnen worden bereikt. Ook bij projecten die gericht zijn op volwassenen en senioren, is bij een grote meerderheid de sportdeelname onder deze doelgroepen tijdens het project toegenomen, zo gaven de projectleiders aan. Een onderbouwing met cijfermatige gegevens kunnen ze vaak niet geven. Zij houden dit niet of nauwelijks bij. Als wordt gekeken naar de sport- en beweegdeelname direct na afloop van het project, is ongeveer de helft van de projectleiders daar enthousiast over. Zij ervaren dat doorstroom plaatsvindt naar reguliere sportaanbieders, of hebben een eigen (buurt)team opgericht waardoor deelnemers kunnen blijven bewegen. Het behouden of laten doorstromen van deelnemers wordt door een groot deel van de projectleiders wel als zeer moeilijk ervaren. Een belangrijke voorwaarde daarbij zijn de kosten, in de zin dat bijvoorbeeld ouders niet altijd in staat zijn de contributie te betalen of omdat deelname tijdens het project kosteloos was en deelnemers na afloop voor deelname moeten betalen. Dit zorgt ervoor dat deelnemers afhaken. De meerderheid van de projectleiders gaf aan geen zicht te hebben op de effecten na een jaar. Dit is niet bijgehouden of gemonitord. Ongeveer de helft van de projectleiders meent dat hun doelgroep nog steeds beweegt.

Uit de peiling van het Verenigingspanel van het Mulier Instituut (2016b) komt naar voren dat veertig procent van de sportverenigingen met een gehonoreerde Sportimpulsaanvraag als gevolg van de Sportimpuls een toename van het aantal leden ziet (zie tabel 3.11).

3.5 Samenvatting

Hieronder volgen puntsgewijs de belangrijkste bevindingen over de voortgang met betrekking tot de Sportimpulsregeling. In hoofdstuk 6 volgt een beschouwing op de bevindingen.

Middelen

- Het totale beschikbare budget voor lokale Sportimpulsprojecten in de ronde 2015 bedroeg in totaal 9 miljoen euro. In 2016 was er iets minder beschikbaar, in totaal 8,6 miljoen euro: 2 miljoen voor reguliere Sportimpulsprojecten, 1,9 miljoen voor de Sportimpuls KSG en 4,7 miljoen voor Sportimpuls JILIB.
- In 2016 kan de reguliere Sportimpuls voor maximaal 100.000 euro worden aangevraagd. Dat is fors minder dan in vorige jaren. In 2017 zal het maximaal aan te vragen bedrag per project 80.000 euro zijn, omdat uit de praktijk blijkt dat er behoefte is aan projecten met lagere bedragen.
- In totaal zijn voor de ronde 2015 459 Sportimpulsaanvragen ingediend, dat is minder dan in voorgaande jaren (364 in 2014). In 2015 zijn 119 aanvragen voor de Sportimpuls gehonoreerd. Dat is ook lager dan in voorgaande jaren, omdat het budget voor 2015 een stuk lager uitvalt (166 projecten in 2013, 208 projecten in 2014). In 2015 vallen 53 aanvragen binnen het kader van de reguliere Sportimpuls, 16 aanvragen vallen onder de Sportimpuls KSG en 50 aanvragen onder de Sportimpuls JILIB.
- Voor de ronde van 2016 zijn 290 aanvragen ingediend (177 voor de reguliere Sportimpuls, 89 voor JILIB en 24 voor KSG). In totaal zijn 105 aanvragen goedgekeurd, 31 binnen de reguliere Sportimpuls, 57 binnen JILIB en 17 aanvragen binnen KSG. De eerste indruk is dat er binnen de reguliere Sportimpuls relatief veel aanvragen zijn ingediend voor de doelgroepen ouderen en volwassenen.
- In totaal zijn sinds de start van de Sportimpulsregeling 770 Sportimpulsprojecten gehonoreerd. Het toegekende budget voor de periode 2012 tot en met 2016 bedraagt 59,7 miljoen euro.
- Totaal over alle rondes sinds 2012 (incl. de ronde 2016) en voor de drie typen Sportimpulsregelingen gezamenlijk zijn de meeste projecten toegekend in de provincie Zuid-Holland (n=132, 17%), Noord-Holland (n=110, 14%) en Noord-Brabant (n=95, 12%).

Activiteiten en proces

- Sinds de start van de Sportimpuls in 2012 is de procedure voor het indienen en beoordelen van aanvragen steeds verder aangescherpt. Doel daarvan is onder andere te stimuleren dat aanvragers kwalitatief betere aanvragen indienen. Sinds 2015 is er bijvoorbeeld extra aandacht voor monitoring en evaluatie, voor registratie van het bereik van de doelgroep, is een handtekening van de interventie-eigenaar en gemeente verplicht, is er meer aandacht voor financiële borging en cofinanciering (vanaf 2017 verplicht) en voor mensen met een handicap.
- Volgens opgave van ZonMw is de kwaliteit van de reguliere Sportimpulsaanvragen in 2015 verbeterd ten opzichte van 2014. Dit komt mogelijk doordat aanvragers steeds meer ervaring met en kennis hebben van de regeling en dat er steeds meer partijen gespecialiseerd zijn in het schrijven van aanvragen als mogelijke verklaringen. Ook in 2016 zijn wederom zeer goede aanvragen ingediend.

In 2015 is de kwaliteit van de KSG-aanvragen iets toegenomen. In 2016 zijn er echter minder aanvragen van goede kwaliteit gedaan dan in voorgaande jaren.

- De rol van de OOSI als ondersteuningsorganisaties is veranderd. In het verleden ondersteunde de OOSI veel bij aanvragen van Sportimpulsprojecten, in de toekomst zal de ondersteuning meer gericht zijn op de uitvoering van projecten met als doel de borging ervan te verbeteren.
- Voor de ronde van 2015 is bij de aanvraag van Sportimpulsprojecten het meeste gebruikgemaakt van de ondersteuning van de gemeentelijk sportadviseur en de buurtsportcoaches. De ondersteuning vanuit gemeenten is een positieve ontwikkeling. Hier wordt vanuit de OOSI ook op aangestuurd. Ook van de ondersteuning door provinciale sportadviseur wordt gebruikgemaakt. Voor alle drie de typen Sportimpuls geldt dat de aanvragen die geen enkele vorm van ondersteuning hebben gehad, geen van allen zijn gehonoreerd. Ondersteuning bij de aanvraag lijkt van groot belang.
- Op de website van de Menukaart Sportimpuls zijn momenteel 115 erkende interventies te vinden (peildatum 10-10-2016; ten opzichte van 111 in 2015) en op de website van de Menukaart KSG zijn dat er 16 (peildatum 10-10-2016; ten opzichte van 14 in 2015).
- Het programma Effectief Actief (2011-2014) droeg bij aan de beoordeling en erkenning van de sport- en beweeginterventies op de Menukaart Sportimpuls. Kwaliteit is daardoor duidelijker op de kaart komen te staan van de sport- en beweegsector. De bekendheid van de database van erkende interventies is voor verbetering vatbaar.
- De helft van de buurtsportcoaches is bekend met de Menukaart Sportimpuls. Een kwart van de buurtsportcoaches maakt gebruik van interventies in zijn/haar werk.
- In de vorige SBB Monitor werd geconcludeerd dat in de loop der jaren over de aanvraagprocedure van de Sportimpuls meer tevredenheid is ontstaan. Uit recente interviews met eigenaren van Sportimpulsprojecten blijkt dat over het algemeen voldoende aandacht wordt besteed aan het opstarten van Sportimpulsprojecten. Er is goed zicht op de aanleiding van het probleem (de uitdaging) en in de meeste gevallen wordt het probleem geanalyseerd aan de hand van beschikbare cijfers. Het doen van een Sportimpulsaanvraag vergt, net als voorgaande jaren, nog wel veel energie en tijd en vraagt om een professionele aanpak.
- Door gebruik te maken van lokale nota's geven projectleiders met hun aanvraag voor de Sportimpuls aan bij het lokale beleid aan te sluiten (vergelijkbaar met de vorige meting). Bij een minderheid van de aanvragen hebben gemeenten echter daadwerkelijk meegedacht met de aanvraag en/of hebben gemeenten de projectleiders gestimuleerd om mee te doen aan de Sportimpuls.
- Uit de managementrapportages van ZonMw over de ronde van 2015 blijkt dat gezondheidsbevordering het thema is waarop de verschillende typen Sportimpulsprojecten het meest zijn gericht. Daarnaast zijn *empowerment* van de bewoners c.q. deelnemers, leefbare buurt of integratie en motorische ontwikkeling (vooral KSG) thema's waarop de projecten zich richten.

- Bij de overgrote meerderheid van de in 2015 gehonoreerde projecten is een buurtsportcoach betrokken. Voor KSG-projecten geldt zelfs dat bij alle gehonoreerde projecten een buurtsportcoach betrokken is. Buurtsportcoaches zijn binnen de Sportimpulsprojecten op diverse manieren actief, zo blijkt uit interviews, bijvoorbeeld bij het schrijven van de aanvraag of bij het continueren en borgen van de activiteiten. De buurtsportcoach is vooral een schakel tussen partijen en blijkt een stabiele factor te zijn binnen een Sportimpulsproject. Andersom betekent dit niet dat alle buurtsportcoaches bij Sportimpulsprojecten betrokken zijn. Dit geldt voor ongeveer twee vijfde van hen. Zij zijn als uitvoerder, aanvrager (van zowel goed- als afgekeurde aanvragen) of uitvoerder van een wijk- of buurtscan betrokken (geweest).
- Er lijkt bij de gemiddelde Nederlandse sportvereniging sprake te zijn van kruisbestuiving tussen de Sportimpulsregeling en de Buurtsportcoachregeling. Uit een meting van het Verenigingspanel van het Mulier Instituut blijkt dat sportverenigingen die betrokken zijn (geweest) bij een Sportimpulsaanvraag relatief vaker betrokken zijn bij de inzet van een buurtsportcoach dan sportverenigingen zonder betrokkenheid bij een Sportimpulsaanvraag. Andersom zien we dat sportverenigingen die betrokken zijn (geweest) bij de inzet van een buurtsportcoach vaker betrokken zijn bij een Sportimpulsaanvraag. Een tiende (11%) van de gemiddelde Nederlandse sportvereniging geeft overigens aan betrokken te zijn (geweest) bij een Sportimpulsaanvraag.
- In 2015 zijn de toegekende reguliere Sportimpulsprojecten, net als in 2014, vrij gelijkmatig verdeeld over de kleine, middelgrote en grote gemeenten. Het aantal toegekende projecten dat afkomstig is uit kleine gemeenten is toegenomen terwijl het aantal projecten uit grote gemeenten juist is afgenomen, mogelijk door een grotere bekendheid van de Sportimpuls bij kleinere gemeenten en verzadiging bij grotere gemeenten. Bij KSG is het aantal toegekende projecten in grote gemeenten afgenomen sinds 2013. Bij JILIB is het merendeel van de projecten afkomstig uit grote gemeenten, maar is er wel sprake van een lichte afname in grote gemeenten.
- Net als in voorgaande jaren wordt een groot aandeel van de projecten uit de ronde 2015 in de buurt uitgevoerd. Dit geldt zowel voor reguliere Sportimpulsprojecten als KSG- en JILIB-projecten. Voor KSG- en JILIB-projecten geldt weliswaar dat dit aandeel is afgenomen ten opzichte van 2014. Bij KSG-projecten zijn kinderopvang en zorg een veel voorkomende *setting*. Voor JILIB-projecten is dat de sector onderwijs.
- Reguliere Sportimpuls- en JILIB-projecten worden voornamelijk door sportverenigingen, die aan een sportbond zijn verbonden, uitgevoerd. KSG-projecten daarentegen vooral door welzijns- en zorgorganisaties. Er lijkt een toename te zijn van projecten die vanuit zorg en welzijn worden georganiseerd.
- Volgens de geïnterviewde projectleiders wordt redelijk veel en expliciet aandacht besteed aan het samenwerkingsproces. De inhoudelijke ambities en onderlinge belangen zijn in veel gevallen leidend voor (de keuze van) de samenwerkingspartners en dit blijkt verbindend te werken en bij te dragen aan de onderlinge samenwerking. Een heldere taakverdeling draagt ook bij aan een succesvolle samenwerking.
- Voetbal is binnen alle drie de typen Sportimpuls (ronde 2015) een populaire sport. Ook gymnastiek en vechtsport zijn populair.

- Van de gehonoreerde reguliere Sportimpulsaanvragen in 2015 is 42 procent gericht op de doelgroep jeugd. Volwassenen waren de grootste doelgroep (51%). Er zijn duidelijke ontwikkelingen zichtbaar in de doelgroepen van de projecten. Sinds 2012 is de reguliere Sportimpuls meer gericht op ouderen en volwassenen en minder op jeugd. Dit komt waarschijnlijk door de toevoeging van de Sportimpuls KSG en Sportimpuls JILIB, die kinderen en jeugd als specifieke doelgroep hebben.
- In 2015 richtte 25 procent van alle gehonoreerde reguliere Sportimpulsprojecten zich op mensen met een handicap. In 2016 is dat 35 procent, een forse toename ten opzichte van eerdere rondes. Mogelijke verklaring is de extra aandacht voor gehandicaptensport vanuit het programma Grenzeloos actief. Het percentage gehonoreerde aanvragen voor deze doelgroep van het totaal aantal aanvragen voor gehandicapten is de laatste jaren ook toegenomen.
- Zeventien procent van de reguliere Sportimpulsprojecten in 2015 en negentien procent in 2016 richt zich op mensen met een chronische ziekte. Hier is geen echte verschuiving opgetreden ten opzichte van vorige rondes. Daarnaast richtte acht procent van de projecten zich op de geestelijke gezondheidszorg (GGZ).
- De Sportimpuls KSG (ronde 2015) richt zich zowel op de leeftijdsgroepen 0 tot 4 jaar en 12 tot 18 jaar met (risico op) overgewicht (beide 50%). Kinderen met lage SES (sociaal-economische status) is de belangrijkste specifieke doelgroep. De meerderheid van de toegekende JILIB-projecten richt zich op jeugd in de leeftijd van 4 tot 12 jaar (76%). JILIB-projecten richten zich weinig op speciale doelgroepen.
- In de meest recente verdiepingsstudie naar de Sportimpuls concluderen Boers et al. (2016) dat de werving van deelnemers voor Sportimpulsprojecten steeds professioneler wordt aangepakt.
- De interventie Sportdorp is, net als in voorgaande rondes, de meest aangevraagde en meest uitgevoerde (lees: gehonoreerde) interventie binnen de Sportimpuls 2015. Onder de meest gehonoreerde interventies zijn veel interventies gericht op de doelgroepen ouderen en mensen met een beperking.
- Volgens projecteigenaren dragen de volgende factoren bij aan het succes van hun Sportimpulsproject: inzet van vrijwilligers, bekendheid in de wijk, sterke betrokkenheid van partners, Sportimpuls is een financiële impuls voor activiteiten en kwalitatief goed aanbod en goede begeleiding. Bij de KSG-projecten is de samenwerking tussen sport en zorg een veel genoemde succesfactor. Bij de JILIB-projecten zijn vooral een zeer intensieve samenwerking tussen partners (hierdoor komt de doelgroep eerder in beeld) en enthousiaste en professionele begeleiding bij de activiteiten belangrijke succesfactoren (vertrouwd en veilig).
- Verbeterpunten bij de Sportimpulsprojecten zijn het bereiken of werven van de doelgroep, het werven van vrijwilligers om activiteiten te begeleiden en onvoldoende aandacht voor de continuering na afloop van de Sportimpuls. Borging blijft net als in voorgaande metingen een bron van zorg. Hier wordt vooraf nog onvoldoende over nagedacht. Bij KSG- en JILIB-projecten is net als in voorgaande jaren de ouderbetrokkenheid een verbeterpunt. Hetzelfde geldt voor de betrokkenheid van partners in het project.

Prestaties

- Net als in voorgaande metingen blijken projecteigenaren en samenwerkingspartners erin te slagen om samenwerking tussen organisaties tot stand te brengen en te versterken. In sommige gevallen zijn nieuwe verbindingen tussen organisaties ontstaan en in andere gevallen is de bestaande samenwerking geïntensiveerd. De samenwerking wordt positief gewaardeerd.
- Uit een peiling van het Verenigingspanel van het Mulier Instituut blijkt dat 45 procent van de sportverenigingen met een gehonoreerde Sportimpulsaanvraag (nu of in het verleden) de uitbreiding van de samenwerking c.q. het netwerk met andere organisaties als resultaat van de Sportimpuls beschouwt. Sportverenigingen met een Sportimpulsaanvraag werken sowieso vaker samen met andere organisaties dan sportverenigingen zonder Sportimpulsaanvraag.
- Door het inmiddels afgeronde programma Effectief Actief en de strengere richtlijnen voor Sportimpulsaanvragen is er meer aandacht voor kwaliteit(sverbetering) van sport- en beweeginterventies en het monitoren en evalueren ervan. De samenwerking met interventie-eigenaren binnen een Sportimpulsproject is echter voor verbetering vatbaar. Het lijkt er niet op dat de ervaringen uit de lokale praktijk door interventie-eigenaren worden benut voor de verbetering van hun eigen interventie. Een klein deel van de sportverenigingen met een gehonoreerde Sportimpulsaanvraag ervaart als gevolg van de Sportimpuls wel een kwaliteitsverbetering van het kader (15%) en een kwaliteitsverbetering van de sportactiviteiten (10%).
- Met de reguliere Sportimpulsprojecten uit 2012 is veel nieuw aanbod gerealiseerd. Veertig procent van de sportverenigingen met een gehonoreerde Sportimpulsaanvraag (nu of in het verleden) ervaart een uitbreiding van de sportactiviteiten c.q. het verenigingsaanbod als gevolg van de Sportimpuls. Uit de eindrapportage van ZonMw over ronde 2012 bleek bij de vorige SBB Monitor ook dat veel nieuw aanbod is gerealiseerd. Objectieve cijfers over de mate waarin het aanbod is toegenomen zijn niet beschikbaar (niet meetbaar).
- Verenigingen die betrokken zijn bij een Sportimpulsaanvraag scoren significant hoger op de indicator 'maatschappelijke functie'. Zij zijn actiever bezig met hun maatschappelijke functie dan de verenigingen die niet bij een Sportimpulsaanvraag betrokken zijn (geweest). Daarnaast scoren de verenigingen met een Sportimpulsaanvraag significant hoger op de indicator voor sterke vereniging dan verenigingen zonder aanvraag.
- Sportverenigingen met een Sportimpulsaanvraag scoren hoger op de indicator 'Open club' dan verenigingen die niet bij een Sportimpulsaanvraag betrokken zijn (geweest). De indicator Open club meet in hoeverre verenigingen voor hun omgeving open staan. Een open club denkt vraag- en buurtgericht en speelt in op de behoeften van de omgeving.
- Bij veel Sportimpulsprojecten wordt aandacht besteed aan scholing van trainers, begeleiders en vrijwilligers. Hierdoor vindt professionalisering plaats, waar na afloop van het Sportimpulsproject gebruik van kan worden gemaakt.
- Uit de vragen over de Sportimpuls die aan verenigingen zijn gesteld bij een peiling van het Verenigingspanel (zomer 2016) blijkt dat sportverenigingen met een gehonoreerde Sportimpulsaanvraag diverse aspecten als resultaat van de Sportimpuls noemen die min of meer samenhangen met een sterke of maatschappelijk betrokken sportvereniging, verbeterd imago,

kwaliteitsverbetering kader, meer open staan voor de samenleving en toename van aantal vrijwilligers.

- Binnen KSG- en JILIB-projecten wordt vrij expliciet aandacht besteed aan factoren die een positief effect hebben op het behoud van de deelnemers. Binnen reguliere Sportimpulsprojecten lijken projecteigenaren minder aandacht te hebben voor de wijze waarop de beoogde doelgroep na afloop van het project behouden kan worden.
- De helft van de sportverenigingen met een gehonoreerde Sportimpulsaanvraag is (zeer) tevreden over het bereiken van de doelgroepen die zij met de Sportimpuls willen/wilden bereiken (peiling Verenigingspanel Mulier Instituut zomer 2016).
- Borging staat nog vaak vrij laat op de agenda bij Sportimpulsprojecten. Oog voor borging is nog niet vanzelfsprekend en de overgang van impuls naar zelfvoorzienend aanbod is (nog altijd) kwetsbaar. Vooral de borging van financiën blijkt lastig, net als bij de vorige meting. Activiteiten worden vaak wel in afgeslankte vorm doorgezet. Voor de borging van professionaliteit is de meeste aandacht. Intersectorale samenwerking lijkt redelijk goed geborgd. Er is weinig aandacht voor toekomstige verduurzaming van het activiteitenaanbod en de benodigde samenwerking.
- In de peiling van het Verenigingspanel van het Mulier Instituut (zomer 2016) geeft 36 procent van de sportverenigingen met een gehonoreerde Sportimpulsaanvraag aan dat de activiteiten na afronding van het Sportimpulsproject deels worden of zijn voortgezet. 39 procent geeft aan dat dit in zijn geheel gebeurt of is gebeurd.

Effecten

- Het merendeel van de projectleiders gaf tijdens de verdiepingsstudie aan dat het beoogd aantal deelnemers en activiteiten grotendeels bereikt en gerealiseerd wordt. De doelen worden echter, wat het bereiken van grote groepen deelnemers betreft, na een jaar vaak bijgesteld omdat deze te ambitieus bleken te zijn. Het leggen van lokale verbindingen behoort vaak ook tot de doelen en over deze prestatie zijn de projectleiders doorgaans tevreden.
- Bij nagenoeg alle geïnterviewde projecten is tijdens het Sportimpulsproject een effect opgetreden op de sport- en beweegdeelname. Met name de projecten waar scholen betrokken zijn, laten een bijna honderd procent score zien, zo is de ervaring. Hier vonden veel activiteiten zoals clinics en workshops tijdens schooltijd plaats, wat ervoor zorgt dat zowel actieve als inactieve kinderen en jongeren konden deelnemen. Scholen zijn de vindplaats voor kinderen en jongeren. Ook bij projecten die gericht zijn op volwassenen en senioren, is bij een grote meerderheid de sportdeelname onder deze doelgroepen tijdens het project toegenomen. Een onderbouwing met cijfermatige gegevens is niet voorhanden.
- Het behouden of laten doorstromen van deelnemers wordt door een groot deel van de projectleiders wel als zeer moeilijk ervaren.
- Uit de peiling van het Verenigingspanel (zomer 2016) van het Mulier Instituut komt naar voren dat veertig procent van de sportverenigingen met een gehonoreerde Sportimpulsaanvraag als gevolg van de Sportimpuls een toename van het aantal leden ziet.

4. Trends sport- en beweegdeelname en overig

In de afgelopen jaren is steeds meer bekend geworden over de resultaten van Sportimpulsprojecten en de inzet van buurtsportcoaches. Doordat veel versturende factoren bestaan, zoals verschillen in lokale implementatie en doelen, andere interventies en landelijke trends, is het niet mogelijk om een direct verband te leggen tussen het werk dat op lokaal niveau wordt gedaan en eventuele veranderingen in de landelijke cijfers over sport- en beweegdeelname. Gegeven de inzet van het programma SBB en de manier waarop dit past binnen een breder scala aan interventies om de sport- en beweegdeelname te verhogen, blijft het niettemin relevant om de landelijke trends in de gaten te houden. In dit hoofdstuk besteden we daarom aandacht aan een aantal relevante kernindicatoren ten aanzien van sport- en beweegdeelname. Daarnaast gaan we in op resultaten van overig relevant onderzoek.

In de voorgaande rapportages van de SBB Monitor is voor het beschrijven van de sport- en beweegdeelname gebruikgemaakt van cijfers uit OBiN (Ongevallen en Bewegen in Nederland)⁶⁷. Met de tijdreeksgegevens uit OBiN (2006-2014) was het mogelijk om trends in het sport- en beweeggedrag van de Nederlandse bevolking weer te geven. OBiN is in 2014 voor het laatst uitgevoerd. Sindsdien zijn de Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor (CBS i.s.m. RIVM)⁶⁸ en de Vrijetijdsomnibus (SCP/CBS)⁶⁹ door het ministerie van VWS als preferente onderzoeksbronnen aangewezen voor de kernindicatoren beweeggedrag, zitgedrag, sportparticipatie en clublidmaatschap.⁷⁰

4.1 Beweegdeelname

De Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) maakt onderscheid tussen drie groepen. Mensen die jonger zijn dan achttien jaar voldoen aan de norm wanneer ze dagelijks een uur matig intensieve lichamelijke activiteit hebben (aerobics of met 8 km/uur hardlopen), waarbij de activiteiten minimaal twee maal per week gericht moeten zijn op het verbeteren of handhaven van lichamelijke fitheid.

⁶⁷ Ongevallen en Bewegen in Nederland (OBiN) was een continu uitgevoerde enquête naar ongevalletsels en sportblessures, sportparticipatie en bewegen in Nederland. Dit onderzoek, jaarlijks uitgevoerd onder ruim 11.000 Nederlanders, leverde een totaalbeeld van de ongevals- en blessureproblematiek voor alle medisch en niet-medisch behandelde letsels. OBiN was een samenwerkingsverband tussen VeiligheidNL, TNO Kwaliteit van Leven, Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid en het Mulier Instituut.

⁶⁸ De Gezondheidsenquête van het CBS (GE) wordt jaarlijks uitgezet onder 15.000 personen vanaf 12 jaar en heeft ongeveer tienduizend respondenten. De GE maakt ook deel uit van de vierjaarlijkse Gezondheidsmonitor van de GGD'en, CBS en RIVM. In 2012 bestaat deze monitor uit gegevens die onder ruim 360.000 mensen van 19 jaar en ouder zijn verzameld door het CBS en 28 GGD'en. In 2016 vindt de volgende meting plaats.

⁶⁹ De Vrijetijdsomnibus (VTO) is opgezet na het beëindigen van het Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek (AVO) om ontwikkelingen in kernindicatoren voor sport- en cultuurbeleid mee vast te stellen. Door een andere steekproeftrekking en aanpassingen in de vragenlijst is het niet mogelijk de trend vanuit het AVO door te trekken. Met de Vrijetijdsomnibus begint dan ook een nieuwe tijdreeks. De VTO wordt vanaf 2012 tweejaarlijks uitgevoerd onder personen vanaf 6 jaar en heeft een steekproefomvang van ruim 5.000 personen. In 2012 waren er ongeveer drieduizend respondenten. Herhaling vond plaats in 2014 en ook in 2016 zal nog een herhaling plaatsvinden.

⁷⁰ Voor een overzicht van de kernindicatoren sport zie <https://www.volksgezondheidenzorg.info/sport/kernindicatoren>

Volwassenen (18-55 jaar) voldoen aan de norm wanneer ze op minimaal vijf dagen van de week minstens een half uur matig intensieve lichamelijke activiteit hebben (wandelen met minimaal 5 km/uur of 16 km/uur fietsen). De derde en laatste groep, de 55-plussers, dient minimaal vijf dagen van de week matig intensieve lichamelijke activiteit te hebben (4 km/uur wandelen of 10 km/uur fietsen). Een andere norm is de fitnorm. Om aan de fitnorm te voldoen dienen mensen tenminste drie keer per week gedurende minimaal twintig minuten zwaar intensieve activiteiten te ondernemen. Tot slot is er nog de combinorm, de optelsom van de NNGB en de fitnorm. Iemand voldoet aan de combinorm wanneer hij/zij aan tenminste aan één van de beide normen voldoet.

In de SBB Monitor van 2015 (Pulles et al., 2015) rapporteerden we dat in de afgelopen vijftien jaar een sterke groei te zien was van het aantal Nederlanders dat voldoende beweegt volgens de beweegnorm (op basis van het Trendrapport Bewegen en Gezondheid 2000/2014, Hildebrandt, Bernaards & Hofstetter, 2015). Kinderen en jongeren blijven achter op beweeggebied en chronisch zieken en ouderen blijven achter als het om intensief bewegen gaat. Nieuwe trendcijfers zijn niet beschikbaar.

Op basis van de Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor voldeed in 2015 55 procent van de bevolking van twaalf jaar en ouder aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB). Daarnaast voldeed 23 procent van de bevolking aan de fitnorm en 57 procent aan de combinorm. Ouderen voldoen vaker aan de NNGB, combinorm en fitnorm dan jongere leeftijdsgroepen. In 2015 voldeed 71 procent van de Nederlandse 55-plussers aan de NNGB. Voor de 18- tot en met 54-jarigen was dit aandeel vijftig procent; voor de 12- tot en met 17-jarigen 26 procent.⁷¹ De verschillen tussen leeftijdsgroepen in het voldoen aan de NNGB kunnen grotendeels verklaard worden doordat de eisen voor volwassenen minder streng zijn dan voor jeugd en doordat de eisen voor ouderen minder streng zijn dan voor volwassenen. Van de Nederlandse kinderen (4 tot 12 jaar) voldeed 23 procent aan de NNGB. Hierin bestaan geen verschillen tussen jongens en meisjes. Jongens blijken wel vaker dan meisjes aan de fitnorm te voldoen. Zo voldeed bijna een derde van de 4- tot 12-jarige jongens in Nederland aan de fitnorm, tegenover 7 procent van de meisjes. Als reden hiervoor geven experts aan dat jongens vaker intensievere sporten doen zoals voetbal en judo. Van de Nederlandse kinderen voldeed 35 procent aan de combinorm. Doordat jongens vaker aan de fitnorm voldoen, voldoen zij ook vaker aan de combinorm dan meisjes.⁷²

4.2 Zitgedrag

De laatste jaren is er toenemende aandacht voor de negatieve gezondheidseffecten van zitten onder het mom van ‘zitten is het nieuwe roken’. Er bestaat nog geen norm voor zitgedrag in Nederland. Zitgedrag wordt wel meegenomen in de evaluatie van huidige beweegnormen door de Gezondheidsraad op verzoek van minister Schippers van VWS in 2016/2017.

Uit de Leefstijlmonitor 2015 blijkt dat Nederlanders van 4 jaar en ouder dagelijks gemiddeld 8,7 uur zittend doorbrengen. Mannen zitten dagelijks gemiddeld iets langer dan vrouwen. Nederlandse jongeren (12 tot 20 jaar) zitten het meest. De hoge mate van zitgedrag onder jongeren wordt veroorzaakt door

⁷¹ Zie <https://www.volksgezondheidenzorg.info/sport/kernindicatoren/beweeg-en-zitgedrag#!node-beweeggedrag-0>

⁷² Zie <https://www.volksgezondheidenzorg.info/sport/kernindicatoren/beweeg-en-zitgedrag#node-beweeggedrag-kinderen>

zitten tijdens de les, huiswerk maken, computeren of tabletgebruik. Kinderen (4 tot 12 jaar) en ouderen (65 jaar en ouder) zitten het minst. In het weekend brengen de meeste mensen gemiddeld minder uren zittend door dan doordeweeks. Voor ouderen geldt dat zij op een weekenddag evenveel zitten als op een doordeweekse dag.⁷³

4.3 Sportdeelname

Op basis van cijfers afkomstig uit de Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor deed in 2015 53 procent van de Nederlanders van 12 jaar en ouder wekelijks aan sport.⁷⁴ Tussen 2001 en 2015 is het percentage Nederlanders dat wekelijks sport stabiel. Mannen blijken iets vaker wekelijks te sporten dan vrouwen (resp. 55% en 51%). Mensen jonger dan 35 jaar sporten vaker wekelijks dan mensen van 35 jaar en ouder. Van de Nederlandse kinderen van 4 tot 12 jaar deed in 2015 66 procent wekelijks aan sport.⁷⁵ Het percentage jongens en meisjes dat minimaal wekelijks aan sport doet is nagenoeg gelijk. Mensen met een hoog (69%) of middelbaar (50%) opleidingsniveau sporten vaker wekelijks dan mensen met een laag opleidingsniveau (31%).

Als we kijken naar de RSO-norm van twaalf keer per jaar sporten, dan voldoet volgens VTO 2014 (SCP/CBS) zeventig procent van de bevolking van 6 jaar en ouder hieraan. In 2012 was dit percentage iets hoger, namelijk 73 procent. Mannen voldoen iets vaker aan de RSO-norm dan vrouwen. Dit geldt ook voor mensen jonger dan 35 jaar in vergelijking met mensen van 35 jaar en ouder. In 2016 zal een nieuwe dataverzameling plaatsvinden. De resultaten worden in 2017 verwacht.

Mensen met een beperking en/of chronische aandoening

In 2014 was het percentage mensen met een lichamelijke beperking (motorisch, auditief, visueel) en/of een chronische aandoening dat zowel twaalf keer per jaar als wekelijks sport, lager dan het percentage mensen zonder aandoening of beperking (Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor 2014; VTO 2014).^{76 77} Nederlanders met zowel een lichamelijke beperking als een chronische aandoening sporten het minst vaak (22% t.o.v. 58% van de mensen zonder chronische aandoening of lichamelijke beperking).

⁷³ Zie <https://www.volksgezondheidenzorg.info/sport/kernindicatoren/beweeg-en-zitgedrag#node-zitgedrag>

⁷⁴ Zie <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/gezondheid-welzijn/publicaties/artikelen/archief/2015/ruim-helpt-nederlanders-sport-wekelijks.htm>

⁷⁵ Zie <https://www.volksgezondheidenzorg.info/sport/kernindicatoren/sportdeelname-en-clublidmaatschap#node-sportdeelname-wekelijks-kinderen>

⁷⁶ Zie <https://www.volksgezondheidenzorg.info/sport/kernindicatoren/sportdeelname-en-clublidmaatschap#node-sportdeelname-12-keer-jaar-naar-chronische-aandoening-enof-lichamelijke-beperking>

⁷⁷ Zie <https://www.volksgezondheidenzorg.info/sport/kernindicatoren/sportdeelname-en-clublidmaatschap#node-sportdeelname-wekelijks-naar-chronische-aandoening-enof-lichamelijke-beperking>

4.4 Sportblessures

Per 2016 is het ministerie van VWS gestart met een nieuw programma sportblessurepreventie.⁷⁸ Het nieuwe programma focust op sporten met de hoogste aantallen sportblessures en richt zich zowel op sporters die georganiseerd en ongeorganiseerd sporten, als op jonge en oudere sporters. Aanleiding daarvoor is het aantal sportblessures dat in de laatste jaren sterk is toegenomen: van 29 procent in 2007 tot 38 procent in 2014. In 2014 liepen sporters in Nederland 4,7 miljoen sportblessures op. Dat waren er 200.000 meer dan in 2013, een stijging van 29 procent ten opzichte van 2006 (Ministerie van VWS, 2015c). De jaarlijkse directe medische kosten ten gevolge van sportblessures worden in 2014 geschat op 530 miljoen euro per jaar. De bevinding dat het aantal sportblessures is toegenomen, is mede aanleiding geweest om per 2016 te starten met een nieuw programma sportblessurepreventie.

4.5 Lidmaatschap sportverenigingen

In 2014 gaf 31 procent van de Nederlandse bevolking van 6 jaar en ouder aan lid te zijn van een sportvereniging (VTO 2014).⁷⁹ Mannen zijn iets vaker lid van een sportvereniging dan vrouwen. Het percentage jongeren (jonger 20 jaar) dat lid is van een sportvereniging is ruim twee keer zo groot als het percentage volwassenen (20 jaar en ouder). In 2012 was 32 procent van de bevolking van 6 jaar en ouder lid van een sportvereniging.

In 2014 waren mensen met zowel een chronische aandoening als een lichamelijke beperking (motorisch, auditief, visueel) minder vaak lid van een sportvereniging (10%) dan mensen zonder aandoening of beperking (35%).⁸⁰ Van de mensen met alleen een chronische aandoening of lichamelijke beperking waren in 2014 2 op de 10 mensen lid van een sportvereniging.

Najaar 2016 wordt een nieuwe meting van het VTO uitgevoerd, de resultaten zullen naar verwachting in het voorjaar van 2017 verschijnen.

Ledencijfers sportbonden

Een andere bron voor de indicator clublidmaatschap zijn de lidmaatschapscijfers van bij NOC*NSF aangesloten sportbonden. Ieder jaar inventariseert NOC*NSF in het voorjaar het aantal leden van de aangesloten sportbonden. In 2015 telde NOC*NSF 74 aangesloten sportbonden, twee minder dan een jaar daarvoor (Sportbonden en NOC*NSF, 2015).

In totaal hadden deze sportbonden in 2015 iets minder dan 5,3 miljoen lidmaatschappen: 5.292.310. Dit is een lichte daling ten opzichte van het aantal lidmaatschappen over 2014. Deze daling wordt onder

⁷⁸ Zie <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2015/05/26/kamerbrief-over-nieuw-programma-sportblessurepreventie>

⁷⁹ Zie <https://www.volksgezondheidenzorg.info/sport/kernindicatoren/sportdeelname-en-clublidmaatschap#node-clublidmaatschap-0>

⁸⁰ Zie <https://www.volksgezondheidenzorg.info/sport/kernindicatoren/sportdeelname-en-clublidmaatschap#node-clublidmaatschap-naar-chronische-aandoening-enof-lichamelijke-beperking>

andere veroorzaakt doordat de Koninklijke Nederlandsche Schaatsenrijders Bond (KNSB) geen leden van natuurijsverenigingen meer opgeeft (-46.000).

De top vijf van grootste sportbonden werd in 2015 gevormd door de Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond (KNVB), de Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond (KNLTB), Sportvisserij Nederland, de Nederlandse Golf Federatie (NGF) en de Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Unie (KNGU). De KNGU is de top vijf binnen gekomen, ten koste van de Koninklijke Nederlandse Hockey Bond.

Bij twee van de vijf sportbonden is een stijging in het aantal lidmaatschappen waar te nemen, namelijk bij de KNVB (+13.360) en de KNGU (+62.215). Het aantal lidmaatschappen van de overige drie bonden is in 2015 ten opzichte van 2014 gedaald (KNLTB: -23.795; Sportvisserij Nederland: -14.690; NGF: -12.134). Van de overige tien grootste sportbonden in de top vijftien zijn drie sportbonden gegroeid wat betreft het aantal lidmaatschappen. Bij de overige zeven sportbonden is een daling waar te nemen.

4.6 Overig onderzoek

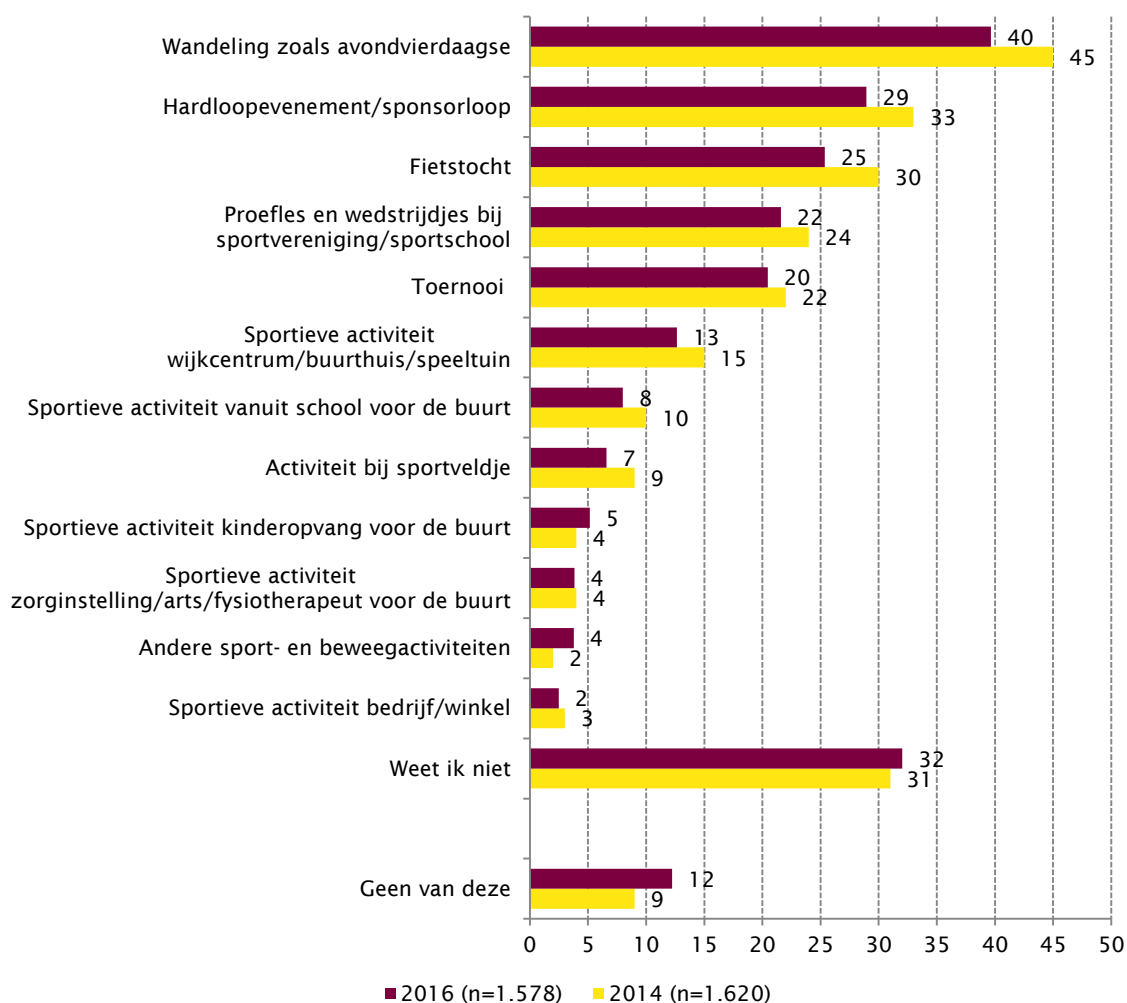
Bekendheid en tevredenheid sport en bewegen in de buurt

Het kabinet wil met het programma SBB realiseren dat voor iedere Nederlander een passend sport- en beweegaanbod in de eigen buurt aanwezig is. Om te achterhalen of meer mensen bekend zijn met en deelnemen aan sport- en beweegactiviteiten in de buurt zijn hierover in 2014 en 2016 vragen opgenomen in het Nationaal SportOnderzoek (NSO). De resultaten van dit onderzoek zijn gepresenteerd in een factsheet (Pulles & Van Lindert, 2016). Door dit bevolkingsonderzoek in de komende jaren te herhalen willen we achterhalen of de bevolking in de loop der jaren meer sportieve activiteiten in de eigen buurt waarneemt.

Een aanzienlijk deel van de buurtbewoners geeft aan niet te weten of het afgelopen jaar sportieve activiteiten in hun buurt zijn georganiseerd (32%, figuur 4.1). Twee derde geeft aan wel op de hoogte te zijn van sportieve activiteiten in hun buurt. Twaalf procent geeft aan dat er geen activiteiten zijn georganiseerd. Dit aandeel is iets hoger dan in 2014 (9%). Wandelingen (40%), hardloopevenementen (29%) en fietstochten (25%) zijn net als in 2014 het meest bekend, maar ook toernooien en proeflessen wordt door ongeveer een vijfde van de buurtbewoners genoemd. De buurtbewoners worden naar eigen zeggen via kranten, aanplakbiljetten, folders, websites en de lokale televisie op de hoogte gebracht van het sport- en beweegaanbod in de buurt. Ook familie, vrienden, bekenden en buurtgenoten spelen hierbij een rol (niet in figuur).

De sport- en beweegactiviteiten zijn volgens de buurtbewoners niet op een specifieke doelgroep gericht (71%, niet in figuur). Een kwart van de buurtbewoners zegt dat de activiteiten op kinderen gericht zijn, elf procent geeft aan dat de activiteiten voor ouderen bedoeld zijn. Ten opzichte van 2014 lijkt het aanbod iets meer gericht op mensen met een beperking en/of achterstand en minderheden. In (zeer) sterk stedelijke gebieden lijkt het aanbod zich vaker op deze doelgroepen te richten dan in minder stedelijke gebieden.

Figuur 4.1 Bekendheid van sport- en beweegactiviteiten in of vanuit de buurt in de afgelopen twaalf maanden, 2014 en 2016, bevolking 16-80 jaar (in procenten)

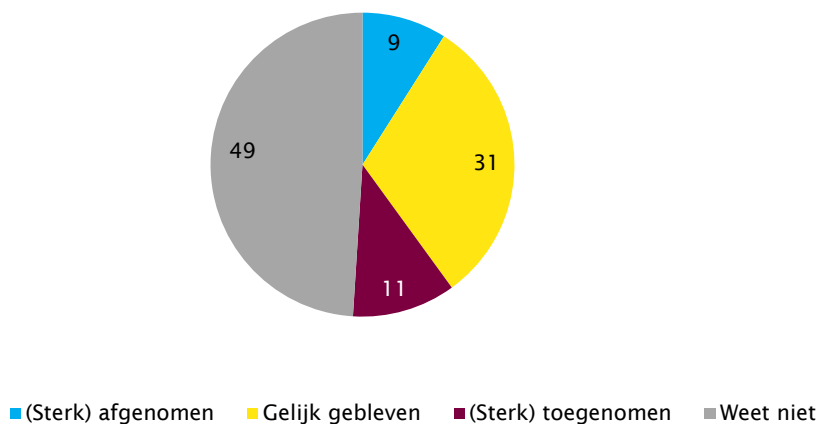
Bron: NSO (2014; 2016), Mulier Instituut

Aan de buurtbewoners die bekend zijn met de sport- en beweegactiviteiten is gevraagd aan welke activiteiten zij en hun kinderen hebben deelgenomen. Twee derde (65%) zegt zelf aan geen van deze activiteiten te hebben deelgenomen en 61 procent van de buurtbewoners geeft aan dat hun kinderen niet aan een sport- of beweegactiviteit hebben meegedaan (niet in figuur). In 2014 zeiden meer buurtbewoners niet te hebben deelgenomen (70%). Dit betekent dat ten opzichte van 2014 een groter aandeel buurtbewoners dat bekend is met het aanbod aan de sportactiviteiten deelneemt. Activiteiten waar de meeste volwassenen aan deelnemen zijn wandelingen (16%) en fietstochten (10%). Kinderen nemen vooral deel aan wandelingen (18%), doen mee aan een toernooi (10%) of volgen proeflessen en spelen wedstrijdjes bij de sportvereniging (10%, niet in figuur).

In het onderzoek is gevraagd in welke mate de respondent het gevoel heeft dat in de afgelopen vier jaar meer, evenveel of minder sportieve activiteiten in of vanuit de buurt georganiseerd zijn. De helft van de buurtbewoners (49%) geeft aan niet te weten hoe het aanbod van georganiseerde sport- en beweegactiviteiten zich in de afgelopen vier jaar heeft ontwikkeld (figuur 4.2). Bijna een derde geeft aan dat het aanbod min of meer gelijk is gebleven. Elf procent van de buurtbewoners is van mening dat

het aanbod (sterk) is toegenomen en negen procent geeft aan dat het aanbod is afgenomen. Dit beeld komt overeen met de meting van 2014, al is het aandeel buurtbewoners dat aangeeft dat het aanbod is afgenomen licht toegenomen (7% in 2014). Opvallend is dat bewoners uit weinig en niet-stedelijke gebieden vaker van mening zijn dat het aanbod de afgelopen vier jaar is toegenomen.

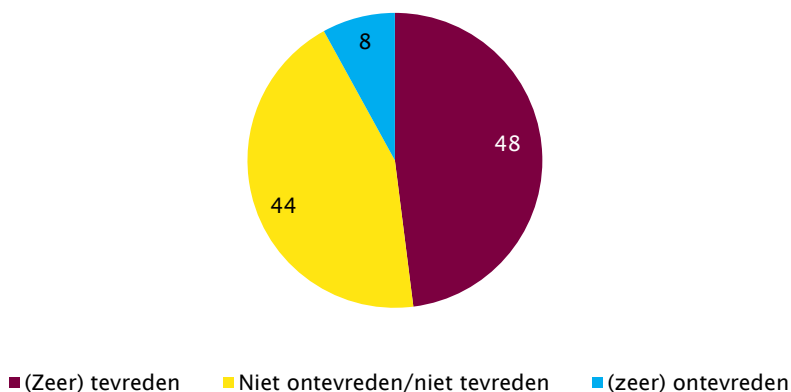
Figuur 4.2 Ontwikkeling sport- en beweegactiviteiten in of vanuit de buurt in de afgelopen vier jaar volgens buurtbewoners, 2016, bevolking 16-80 jaar (in procenten, n=1.578)

Bron: NSO (2016), Mulier Instituut

Drie kwart van de buurtbewoners ervaart geen omstandigheden die het minder aantrekkelijk maken om te sporten en bewegen in de buurt (niet in figuur). Wanneer belemmeringen worden ervaren, dan gaat het om het feit dat bepaalde sporten niet mogelijk zijn in de wijk of buurt (11%) en dat er geen leuke sport- en beweegactiviteiten worden aangeboden (8%). Deze belemmeringen worden iets vaker dan in 2014 genoemd (resp. 9% en 7%). Ongeveer de helft van de buurtbewoners (48%) is tevreden over de mogelijkheden om aan sport- en beweegactiviteiten in de buurt deel te nemen (figuur 4.3). Acht procent is ontevreden over deze mogelijkheden. Dit is een lichte toename ten opzichte van 2014 (6%).

Figuur 4.3 Tevredenheid over de mogelijkheden om aan sport- en beweegactiviteiten in of vanuit de buurt deel te nemen, 2016, bevolking 16-80 jaar (in procenten, n=1.578)

Bron: NSO (2016), Mulier Instituut

Een derde van de buurtbewoners denkt de komende jaren aan sport- en beweegactiviteiten in de buurt te zullen deelnemen (niet in figuur). Dit aandeel ligt iets lager dan in 2014 (37%). Ongeveer evenveel buurtbewoners (28%) als in 2014 geven aan niet deel te zullen nemen omdat de activiteiten hen niet aanspreken. Daarnaast zegt elf procent niet deel te zullen nemen omdat de activiteiten niet voor hen maar voor andere doelgroepen bedoeld zijn en zegt 29 procent hiervoor andere redenen te hebben.

Over het algemeen laten de resultaten eenzelfde beeld zien als de meting in 2014. Nog altijd weet een behoorlijk deel van de buurtbewoners niet of er het afgelopen jaar sport- en beweegactiviteiten in hun buurt zijn georganiseerd. Wel lijken meer personen die van dergelijk aanbod op de hoogte zijn ook daadwerkelijk aan de activiteiten deel te nemen.

In VTO worden eveneens vragen gesteld over de mogelijkheden om in de eigen buurt te sporten. Het gaat hierbij om vragen of er voldoende accommodaties in de buurt aanwezig zijn, er voldoende keuze is uit verschillende sporten in de buurt en of er voldoende wandel- en fietspaden of andere openbare plekken aanwezig zijn om te bewegen. De laatste meting van VTO is in 2014 uitgevoerd. De resultaten van deze meting zijn in de vorige SBB Monitor (Pulles et al., 2015) opgenomen. Hieruit bleek dat een groot aandeel van de Nederlanders tevreden is met het aanbod uit de buurt. Momenteel vindt een nieuwe dataverzameling van het VTO plaats, de resultaten hiervan worden in 2017 verwacht.

4.7 Samenvatting

- In 2015 voldeed 71 procent van de Nederlandse 55-plussers, 50 procent van de 18- tot en met 54-jarigen, 26 procent van de 12- tot en met 17-jarigen en 23 procent van de 4- tot 12-jarigen aan de NNGB. Voor de bevolking als geheel van twaalf jaar en ouder was dit 55 procent.
- De verschillen tussen leeftijdsgroepen in het voldoen aan de NNGB kunnen grotendeels worden verklaard doordat de eisen voor volwassenen minder streng zijn dan voor jeugd en de eisen voor ouderen minder streng zijn dan voor volwassenen.
- Nederlanders van 4 jaar en ouder brengen in 2015 dagelijks gemiddeld 8,7 uur zittend door. Nederlandse jongeren (12 tot 20 jaar) zitten het meest.
- In 2015 deed 53 procent van de Nederlanders van 12 jaar en ouder wekelijks aan sport. Tussen 2001 en 2015 is het percentage Nederlanders dat wekelijks sport stabiel. Jongeren onder de 35 jaar sporten vaker wekelijks dan mensen van 35 jaar of ouder. Mensen met een hoger opleidingsniveau sporten vaker wekelijks dan mensen met een lager opleidingsniveau.
- In 2014 was het percentage mensen met een lichamelijke beperking (motorisch, auditief, visueel) en/of een chronische aandoening dat zowel twaalf keer per jaar als wekelijks sport lager dan het percentage mensen zonder aandoening of beperking.
- In 2014 liepen sporters in Nederland 4,7 miljoen sportblessures op. Dat waren er 200.000 meer dan in 2013 en is een stijging van 29 procent ten opzichte van 2006
- In 2014 gaf 31 procent van de Nederlandse bevolking van 6 jaar en ouder aan lid te zijn van een sportvereniging (was 32% in 2012). Het percentage jongeren (jonger 20 jaar) dat lid is van een sportvereniging is ruim twee keer zo groot als het percentage volwassenen.

- In 2014 waren mensen met zowel een chronische aandoening als een lichamelijke beperking (motorisch, auditief, visueel) minder vaak lid van een sportvereniging (10%) dan mensen zonder aandoening of beperking (35%).
- In 2015 telde NOC*NSF 74 aangesloten sportbonden, twee minder dan een jaar daarvoor. In totaal hadden deze sportbonden in 2015 iets minder dan 5,3 miljoen unieke lidmaatschappen. Dit is een lichte daling ten opzichte van het aantal lidmaatschappen over 2014.
- Uit bevolkingsonderzoek blijkt dat een aanzienlijk deel van de buurtbewoners aangeeft niet te weten of het afgelopen jaar sportieve activiteiten in hun buurt zijn georganiseerd (32%). Twee derde geeft aan wel op de hoogte te zijn van sportieve activiteiten in hun buurt. Wandelingen (40%), hardloopevenementen (29%) en fietstochten (25%) zijn net als bij de vorige meting van dit onderzoek in 2014 het meest bekend.
- De sport- en beweegactiviteiten zijn volgens de buurtbewoners niet op een specifieke doelgroep gericht (71%). Twee derde (65%) van de mensen die bekend is met activiteiten in de buurt zegt zelf aan geen van deze activiteiten te hebben deelgenomen en 61 procent van de buurtbewoners geeft aan dat hun kinderen niet aan een sport- of beweegactiviteit hebben meegedaan. In 2014 was dit zeventig procent.
- Elf procent van de buurtbewoners is van mening dat het aanbod voor sportieve activiteiten in de buurt (sterk) is toegenomen. Dit is vergelijkbaar met 2014.
- Ongeveer de helft van de buurtbewoners (48%) is tevreden over de mogelijkheden om aan sport- en beweegactiviteiten in de buurt deel te nemen. Een derde van de buurtbewoners denkt de komende jaren aan sport- en beweegactiviteiten in de buurt te zullen deelnemen. Dit aandeel ligt iets lager dan in 2014 (37%).

5. Beschouwing

Met het programma Sport en Bewegen in de Buurt (SBB) wil het kabinet bereiken dat voor iedere Nederlander, jong of oud, een passend sport- en beweegaanbod in de eigen buurt aanwezig is, dat bovendien veilig en toegankelijk is. Dit met als uiteindelijk doel om meer sportdeelname en een gezonde en actieve leefstijl te stimuleren. Het realiseren van een passend sport- en beweegaanbod is een lokale verantwoordelijkheid. Het kabinet wil hieraan een positieve bijdrage leveren en investeert in het programma SBB jaarlijks ongeveer 66,5 miljoen euro (exclusief de bijdrage voor programmaondersteuning). Het programma SBB heeft een looptijd van vier jaar (2012-2016), maar is inmiddels met twee jaar verlengd tot en met 2018.

Dit rapport is het vierde SBB voortgangsverslag en is door het Mulier Instituut, met ondersteuning van het ministerie van VWS en de input diverse organisaties, waaronder SBB-partners, opgesteld. In voorgaande hoofdstukken een overzicht geboden van de stand van zaken en voortgang van de verschillende onderdelen van het programma SBB. Als structuur voor de rapportage is gebruikgemaakt van de in hoofdstuk 1 genoemde prestatie-indicatoren Middelen, Activiteiten, Prestaties en Effecten. Bij ieder hoofdstuk is op deze punten een samenvatting gegeven van de belangrijkste bevindingen.

Dit hoofdstuk is vooral beschouwend van aard. Per onderdeel (Buurtsportcoach en Sportimpuls) gaan we in op de belangrijkste bevindingen, conclusies en aandachtspunten voor de toekomst.

5.1 Buurtsportcoach

In september 2016 hebben de deelnemende gemeenten (373) samen 2.847 fte aan buurtsportcoaches gerealiseerd. De verwachting is dat eind 2016 2.948 fte is gerealiseerd. Daarmee heeft het kabinet voor de oorspronkelijke einddatum (2016) van het programma SBB haar doelstelling van 2.900 fte eind 2016 ruimschoots behaald. In die zin is de Buurtsportcoachregeling een succes geworden. Steeds meer gemeenten zijn in de afgelopen jaren aan de regeling gaan deelnemen, zodat nu in bijna alle Nederlandse gemeenten in totaal meer dan 4.500 buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen aan het werk zijn. Het is vooral de belofte van continuïteit (cofinanciering Rijk) die veel gemeenten heeft doen besluiten om, soms boven het toegewezen aantal fte buurtsportcoaches, in te tekenen op de regeling en zelf voor cofinanciering (met behulp van partners) te zorgen.

Tegenover iedere euro Rijks investering in de inzet van buurtsportcoaches staat anderhalve euro inzet vanuit de gemeenten. Er is sprake van een multipliereffect. Gemeenten hebben met deelname aan de Buurtsportcoachregeling de mogelijkheid gepakt om een impuls te geven aan het lokale sportbeleid, uitgedrukt in budgetten op begrotingen van gemeenten en partners, in menskracht (uren/taken) en in sportstimuleringsactiviteiten. De regeling vergt daarnaast op gemeenteniveau veel inzet en denkkracht. De regeling moe(s)t immers lokaal worden voorbereid op bestuurlijk, ambtelijk en uitvoerend niveau en er moe(s)t worden nagedacht over bijvoorbeeld de wijze van inzet, de samenwerking met partners, de cofinanciering en het werkgeverschap. Deze zaken vragen nog steeds aandacht, ook al is een gemeente al vroeg (in 2008) met de inzet van buurtsportcoaches aan de slag gegaan.

Gemeenten zijn over het algemeen overtuigd van het feit dat de Buurtsportcoachregeling in hun gemeente heeft geleid tot een impuls van het gemeentelijk sport- en beweegbeleid. Ze zijn ook zeer tevreden over hun deelname. De Buurtsportcoachregeling is vooral ingezet voor het leggen van verbanden tussen de sportsector en andere beleidssectoren (*orgware*), het stimuleren van sport- en

beweegdeelname (sportstimulering) en het feitelijk aanbieden van (kwalitatief goede) sport- en beweegactiviteiten (software). Waar het traditionele lokale sportbeleid vooral gericht is op de zorg voor sportaccommodaties (hardware), is het met het programma Sport en Bewegen in de Buurt mogelijk geworden de totale lokale sportinfrastructuur (hard-, org- en software) te ontwikkelen en kwalitatief te versterken.

Het landelijk apparaat de SBB-partners hebben ingericht om gemeenten en hun partners en de buurtsportcoaches te ondersteunen bij het optimaal inzetten van de regeling is professioneler geworden en weet beter in te spelen op de behoeften die in het veld leven. In het begin ging de aandacht vooral uit naar ondersteuning bij de opstart, nu gaat het erom dat de beroepsgroep die met de inzet van de regeling is ontstaan in staat wordt gesteld zo goed mogelijk te functioneren. Goede aansturing door werkgevers, hulp bij actuele vraagstukken waar buurtsportcoaches op de vloer mee worstelen (bijv. bij het bereiken van doelgroepen en hun sociale omgeving), inzet van bewezen effectieve interventies en stimuleringsactiviteiten, competentie- en beroepsontwikkeling en monitoring en evaluatie zijn vraagstukken die ook in de toekomst relevant blijven.

We zien dat buurtsportcoaches nog steeds te kenmerken zijn als duizendpoten. Zij voeren organiserende, uitvoerende, coördinerende en verbindende taken uit. Daarnaast zijn ze actief in de communicatie en dikwijls in de verantwoording (monitoring en evaluatie). De meeste buurtsportcoaches wisselen in hun functie deze taken of rollen af. Sommigen zijn vooral coördinerend bezig als zij de functie bekleden van coördinator van alle buurtsportcoaches in hun gemeente. Hun werk situeert zich in de ruimte tussen beleidsniveau en het maatschappelijk veld. Ze staan dikwijls direct in verbinding met doelgroepen en betrokken maatschappelijk organisaties en kunnen op deze wijze goed op de hoogte zijn en raken van lokale vraagstukken. Daarvoor is het nodig dat zij enige mate van vrijheid ervaren in hun taakuitoefening, opdat zij direct kunnen inspelen op de lokale problematiek. Tegelijkertijd wordt aan hen door de werkgever (gemeente dan wel maatschappelijke organisatie) 'getrokken' om resultaat te boeken met hun inzet en is van aansturing wel degelijk sprake. Soms heel direct, soms wat minder. Om tot een doelgerichte inzet van buurtsportcoaches te komen, is het van belang dat besluiten over de inzet helder en goed worden genomen en met elkaar worden afgestemd. Daar schort het volgens de buurtsportcoaches nog wel eens aan.

Buurtsportcoaches en betrokken organisaties ervaren nog wel eens dat er onvoldoende middelen (geld/uren) zijn om het werk naar behoren te kunnen doen of voor de toekomst te garanderen (cofinanciering). Het zijn deze randvoorwaarden waarover wat meer ontevredenheid heerst. Over de competenties en vaardigheden, de zichtbaarheid van de buurtsportcoach en de samenwerking zijn weinig klachten. Deze factoren kunnen als succes van de regeling worden beschouwd en dat komt vooral op het conto van de buurtsportcoaches zelf. Kennelijk is dit een beroepsgroep die van aanpakken weet en lokaal draagvlak weet te verwerven. Ze zijn een gezicht in de buurt en wijk, hun aanwezigheid alleen al maakt dat betrokkenen de ervaring hebben dat resultaten worden geboekt.

Toch is er een vraagstuk dat steeds terugkomt, namelijk het enthousiasmeren van doelgroepen om mee te doen aan de activiteiten en de betrokkenheid van ouders/verzorgers. Keer op keer blijken buurtsportcoaches en de maatschappelijk organisaties dit aspect lastig te vinden. Ze stuiten hier op de kern van het probleem, de belangrijkste oorzaak van de achterblijvende sport- en beweegdeelname. Buurtsportcoaches zijn over het algemeen wel tevreden met het bereiken van de doelgroepen. De voornaamste doelgroepen zijn nog steeds kinderen en jongeren in de basis- en middelbare schoolleeftijd. Scholen zijn voor deze groep de belangrijkste vindplaatsen. Daarmee wordt ook het

meeste samengewerkt. Het is echter niet zeker of met de activiteiten die op school (zeker na schooltijd) worden georganiseerd ook de kwetsbare groep kinderen (inactieven, met overgewicht of een beperking) wordt bereikt. Buiten school zijn deze groepen, en ook andere groepen burgers waar de regeling voor bedoeld is, moeilijk aan activiteiten te binden en te verleiden tot duurzaam sporten en bewegen. Het is wenselijk dat hier vanuit het landelijke ondersteuningsapparaat veel aandacht aan wordt gegeven: welke interventies en aanpakken zijn effectief in het stimuleren en activeren van mensen die weinig tot niet gemotiveerd zijn om duurzaam te sporten en/of bewegen, en hoe kunnen succesvolle interventies en aanpakken worden geïdentificeerd en opgeschaald? We zien overigens wel degelijk een verbreding van de inzet naar diverse doelgroepen. Een groter aandeel buurtsportcoaches is gericht op andere doelgroepen dan kinderen en jongeren, denk aan mensen met een handicap of ouderen, conform de aanpassing van de regeling in 2012.

Andere zaken die goed gaan zijn de verbindingen die door buurtsportcoaches, of als gevolg van de inzet van een buurtsportcoach, worden gelegd tussen organisaties in een gemeente. Dit is een van de doelen van de regeling. Er is vooral veel samenwerking binnen de sportsector, tussen sport en onderwijs en met bekende partijen als de gemeente. De samenwerking met 'nieuwe' partijen in het sociale domein komt goed op gang. Samenwerking met sociale wijkteams lukt nog niet bij alle buurtsportcoaches. Daar zitten kansen voor verbetering.

Lastig is het doen van uitspraken over de effecten van de inzet van buurtsportcoaches op de (landelijke) sport- en beweegdeelname. Daar zijn zeer veel factoren op van invloed, en het uitvoeren van een experimenteel vergelijkend onderzoek is praktisch niet mogelijk. Diverse partijen ervaren dat er sprake is van ledenwinst of dat meer mensen uit een specifieke doelgroep zijn gaan sporten en bewegen. Betrokkenen ervaren in ieder geval een toename in het aantal activiteiten/aanbod en in de kwaliteit ervan. Dit zijn randvoorwaarden voor meer deelname. Staven met cijfers kunnen we dit echter niet. Niettemin kan worden gesteld dat zonder de inzet van buurtsportcoaches geen stimulerende factor in wijken, buurten en scholen aanwezig zou zijn geweest. Er zou op bestuurlijk en beleidsmatig niveau niet in de mate waarin dat nu gebeurt worden nagedacht over sport- en beweegbeleid en wat dit moet opleveren. En op uitvoerend niveau zouden niet de verbindingen zijn gelegd tussen diverse organisaties zoals dat nu het geval is. Scheidslijnen tussen sectoren zullen er zeker nog zijn, maar zijn door deze regeling wel iets neergehaald of er is tenminste een aanzet toe gedaan.

5.2 Sportimpuls

Sinds 2012 zijn 770 Sportimpulsprojecten (regulier, KSG, JILIB) goedgekeurd en gestart met volledige financiering van het Rijk. Een deel van deze tweejarige projecten is inmiddels afgerond, een deel zit nog vol in de uitvoering en een ander deel start momenteel. Ook bij deze impulsregeling als onderdeel van het programma SBB kunnen we concluderen dat deze regeling op veel enthousiasme kan rekenen bij betrokkenen in het veld, zeker omdat het nu vooral de sportaanbieders (met partners) zijn die van de impuls gelden kunnen profiteren. Het geld komt direct bij de partijen die voor meer aanbod kunnen zorgen.

Al jaren is er een over-intekening bij de aanvragen. Deels komt dit doordat de budgetten voor de Sportimpuls zijn gedaald, deels doordat de regeling breder in het land bekend is geraakt. Dit betekent dat in de laatste rondes projectaanvragen zijn goedgekeurd die ook echt relevant en kwalitatief goed waren. Er is sprake van een toename in de kwaliteit van de voorstellen; er worden minder kansloze aanvragen ingediend. Dit wordt toegeschreven aan de vele ondersteuningsmogelijkheden bij het

schrijven van de aanvraag, waardoor aanvragers van uitzichtloze voorstellen het advies krijgen deze niet in te dienen. Dat scheelt veel werk. Een aanvraag opstellen en het voorbereidende werk daarvoor (samenwerking zoeken, een onderbouwing geven voor de gekozen doelgroep, medewerking vragen aan gemeenten en interventie-eigenaar) kost veel tijd en energie. Dit ervaren projecteigenaren al jaren niet anders. De aanvraagprocedure is bovendien helderder en de eisen zijn strenger geworden. Er moet nadrukkelijker dan voorheen worden nagedacht over wat het project kan opleveren, hoe dat te meten (monitoring en evaluatie) en hoe het project na afloop kan worden geborgd.

Sportimpulsprojecten waren in het begin veel op kinderen en jongeren gericht, maar de laatste jaren meer op ouderen en volwassenen. Voor kinderen en jongeren met overgewicht of uit financieel arme gezinnen zijn er in 2013 resp. 2014 twee aparte regelingen bijgekomen (KSG resp. JILIB), wat daar mede een oorzaak van kan zijn. Opvallend is dat in de loop der jaren het aandeel gehonoreerde projecten dat gericht is op mensen met een handicap behoorlijk is toegenomen. Hiervoor zijn ook steeds meer aparte interventies te vinden op de verplichte Menukaart Sportimpuls. Deze doelgroep staat bij gemeenten steeds meer in de belangstelling, wellicht als gevolg van het programma Grenzeloos Actief dat erop inzet om de Buurtsportcoach- en Sportimpulsregeling beter voor deze doelgroep te benutten.

Projecteigenaren zijn over het algemeen behoorlijk enthousiast over de Sportimpuls en de uitvoering binnen hun eigen projecten. Ze vinden de samenwerking met partners en de begeleiding van de activiteiten goed lopen. Ze zijn ook best te spreken over het bereik van de doelgroepen en de resultaten (deelnemers), hoewel zij dit niet met cijfers kunnen onderbouwen. Wat minder enthousiast, eigenlijk vergelijkbaar met de problematiek waar buurtsportcoaches tegenaan lopen, is het bereiken van inactieven en het betrekken van ouders. Door samen te werken met intermediairs of zogenaamde vindplaatsen probeert men de doelgroep wel te bereiken, maar in hoeverre dit effectief is weten we niet. Hoewel projectaanvragers een verplichte keuze moeten maken uit interventies op de Menukaart, zijn zij dus kennelijk nog niet gestuit op de meest effectieve interventies in dat opzicht, of bieden de interventies nog te weinig handvatten om de doelgroepen te bereiken en vast te houden.

Hoe interventies op de Menukaart in de praktijk uitwerken is niet onderzocht. Evenmin hebben we goed zicht op de wijze waarop de projecteigenaren omgaan met de interventie (passen zij de interventie aan de lokale problematiek aan en doen ze daarmee de beoogde werking mogelijk teniet?) of hoe zij de interventie zelf waarderen met het oog op het bereiken van de gewenste doelgroepen. Wel vangen we op dat de relatie tussen de interventie-eigenaar en de projectuitvoerder op lokaal niveau voor verbetering vatbaar is. Meer samenwerking, begeleiding of hulp bij de monitoring en evaluatie is gewenst om de interventie een trede hoger op de effectiviteitsladder te krijgen, de uitvoering op lokaal niveau te optimaliseren en de interventie - indien succesvol - op grotere schaal in te zetten. Belangrijk en een steeds terugkerend knelpunt bij de Sportimpuls is het vraagstuk van de borging. Daar blijken projecteigenaren niet altijd in een vroegtijdig stadium over na te denken. En dat met de wetenschap dat de twee jaar snel omvliegen. Het gaat wel beter dan bij voorgaande metingen, maar hier is duidelijk nog winst te behalen. Bij borging kan het om verschillende zaken gaan: borging van de professionaliteit van het kader (hier is de meeste aandacht voor), continueren van de activiteiten (die stoppen soms, maar worden ook regelmatig wel voortgezet), doorstroming van deelnemers naar structureel sporten en bewegen (is sprake van, zo blijkt uit interviews met projecteigenaren), financiële middelen (lastig punt) en samenwerking (dikwijls wel voortgezet). Voor al deze zaken dient vooraf een goed plan te worden gemaakt. In de aanvraagprocedure is dit inmiddels sterker aangezet, maar dit heeft kennelijk tijd nodig. Wat kan helpen is de eis die vanaf 2017 voor verplichte cofinanciering wordt ingevoerd. Door projectaanvragers zelf middelen te laten genereren en deelnemers te laten wennen aan

het idee dat deelnemen een eigen bijdrage vergt, wordt de kans groter geacht dat activiteiten na afloop voortgezet (kunnen) worden.

Een interessante vraag is in hoeverre sportaanbieders door toedoen van de Sportimpuls sterker of meer maatschappelijk betrokken zijn geraakt. Het is lastig deze vraag te beantwoorden zonder duidelijke nulmeting. We kunnen de vraag ook andersom stellen. Welke kenmerken hebben sportaanbieders die ooit een aanvraag voor een Sportimpulsproject hebben gedaan? Zijn zij over het algemeen sterke verenigingen, of zijn het verenigingen met een open club gedachte of zijn ze sowieso meer maatschappelijk betrokken? Cijfers uit het Verenigingspanel van het Mulier Instituut wijzen erop dat we te maken hebben met een specifieke groep sportverenigingen die open staat voor het ontwikkelen van nieuw aanbod voor specifieke (vaak nieuwe) doelgroepen. Met de Sportimpuls hebben deze verenigingen een kans om daaraan een stimulans te geven. De financiële injectie noemen projecteigenaren niet voor niets dé impuls voor het organiseren van activiteiten. Sportverenigingen noemen aspecten als kwaliteitsverbetering van kader en activiteiten en verbeterd imago als opbrengsten van het feit dat zij bij een Sportimpulsproject betrokken waren. Dit zijn aanwijzingen dat verenigingen die deelnemen aan de Sportimpulsregeling daar sterker van worden. Het volgen van deze verenigingen in de toekomst kan hier meer licht op werpen.

5.3 Tot slot

De onderzoeken die in deze SBB Monitor zijn gepresenteerd wijzen uit dat het programma SBB lokaal op veel draagvlak kan rekenen. Gemeenten zijn enthousiast over de regelingen, maken er volop gebruik van en geven aan voornemens te zijn dat ook in de toekomst te doen. Het programma SBB heeft gezorgd voor een impuls in het lokale (sport)beleid en heeft geleid tot meer aanbod van sport- en beweegactiviteiten in buurten, bij scholen en bij betrokken organisaties in het sociale domein. Daarbij heeft de inzet van meer dan 4.500 professionals geleid tot een kwaliteitsverbetering in de gehele sportsector.

Een interessante ontwikkeling is dat op het lokale niveau beide regelingen (de Buurtsportcoachregeling en de Sportimpulsregeling) meer verstrengeld en op elkaar afgestemd raken. Steeds vaker zijn buurtsportcoaches betrokken bij het aanvragen en uitvoeren van Sportimpulsprojecten. Hoewel hier nader onderzoek naar gedaan dient te worden, mag verwacht worden dat de betrokkenheid van buurtsportcoaches ervoor kan zorgen dat de Sportimpulsprojecten kwalitatief beter uitgevoerd worden en dat de resultaten beter geborgd worden. En omgekeerd, dat de Sportimpulsmiddelen, althans deels, tegemoet kunnen komen aan de wens van buurtsportcoaches om te kunnen beschikken over meer tijd en (financiële) middelen, om meer resultaat uit hun werk te halen.

De continuïteit van het programma SBB is voor het (toekomstig) succes van groot belang. De randvoorwaarden zijn nu aanwezig. De gemeenten hebben de buurtsportcoaches geïntegreerd in hun lokale (sport)beleid, de buurtsportcoaches zijn aangesteld en hebben sport- (en cultuur-) organisaties met onderwijs en organisaties in het sociale domein verbonden. Nu is het zaak steeds gericht en op maat gesneden interventies en activiteiten in te zetten, te meten wat de resultaten en effecten daarvan zijn, en te leren van praktijkervaringen en kennisuitwisseling. Zo kunnen in de praktijk succesvolle aanpakken worden geïdentificeerd, die vervolgens dan op grotere schaal kunnen worden ingezet.

Referenties

- Beck, R. (2016a). *Evaluatie Lerende Netwerken. Voorjaar 2016*. Ede: Kenniscentrum Sport.
- Beck, R. (2016b). *Evaluatie Buurtsportcoachdag 16 juni 2016*. Ede: Kenniscentrum Sport.
- Boers, E. (2015). *Combinatiefunctionarissen Sport in de gemeente Rotterdam anno 2015. Onderzoek naar de inzet van de Combinatiefunctionarissen Sport in de gemeente Rotterdam*. Ede: Kennispraktijk.
- Boers, E., Schuttert, I. & Steenberghe, J. (2016). *Sportimpuls, meting 2016. Verdiepingsonderzoek naar de lokale uitvoering en opbrengsten van de Sportimpuls-projecten uit de rondes 2012, 2013, 2014 en 2015*. Ede: Kennispraktijk.
- Bouckaert, G. (2005). *Powerpointpresentatie Eerste kwaliteitscongres voor lokale besturen*. 19 april 2005.
- Bouckaert, G. & Auwers, T. (1999). *Prestaties meten in de overheid*. Brugge: die Keure.
- Brandsema, A. (2016). *Buurtsportcoaches in beweging. Een onderzoek naar ervaren stimulerende factoren voor buurtsportcoaches ter verbetering van de deelname van personen met een beperking in sport en beweging*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Cevaal, A. & Boers, E. (2014). *Sportimpuls, meting 2014. Verdiepingsonderzoek naar de lokale uitvoering en opbrengsten van de Sportimpulsprojecten uit de eerste en tweede ronde*. Utrecht/Ede: Mulier Instituut/Kennispraktijk.
- Daalder, N. & Elfring, M. (2015). *Evaluatie Lerende Netwerken. Najaar 2015*. Ede: NISB.
- Groeninger, H. van (2015). *Wensen en behoeften van de buurtsportcoach*. Ede: NISB.
- Ginneken, Z. van, Lindert, C. van en Poel, H. van der (2016). *Tabellenrapportage verdiepingsonderzoek buurtsportcoaches 2016*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Harmsel, L. ter & Vilsteren, M. van (2015). *Combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches in Overijssel 2015. Provinciaal onderzoek naar de effecten van de inzet van combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches*. Zwolle: Sportservice Overijssel.
- Heuvel, A. van den, Heijkoop, C. & Jong, M. de (2013a). *Monitor Impuls brede scholen, sport en cultuur 2013 (over 2012). Rapportage 5-meting eerste tranche gemeenten, 4-meting tweede tranche gemeenten, 3-meting derde tranche gemeenten, 2-meting vierde tranche gemeenten en 1-meting vijfde tranche gemeenten*. Den Haag/Amersfoort: BMC Onderzoek.
- Heuvel, A. van den, Heijkoop, C. & Jong, M. de (2013b). *Samenvatting monitor Impuls brede scholen, sport en cultuur 2013 (over 2012). Rapportage 5-meting eerste tranche gemeenten, 4-meting tweede tranche gemeenten, 3-meting derde tranche gemeenten, 2-meting vierde tranche gemeenten en 1-meting vijfde tranche gemeenten*. Den Haag/Amersfoort: BMC Onderzoek.

Hildebrandt, V., Bernaards, C. & Hofstetter, H. (red.) (2015). *Tendrapport bewegen en gezondheid 2000/2014*. Leiden: TNO.

Jong, M. de, Salomé, L. & Wajer, S. (2016a). *Monitor Brede Impuls Combinatiefuncties 2016 (over 2015). Rapportage onder de 71 gemeenten die het afgesproken aantal fte niet gerealiseerd hebben over 2014*. Den Haag/Amersfoort: BMC Onderzoek.

Jong, M. de, Salomé, L. & Wajer, S. (2016b). *Samenvatting Monitor Brede Impuls Combinatiefuncties 2016 (over 2015). Rapportage onder de 71 gemeenten die het afgesproken aantal fte niet gerealiseerd hebben over 2014*. Den Haag/Amersfoort: BMC Onderzoek.

Jong, M. de & Wajer, S. (2015a). *Monitor Brede Impuls Combinatiefuncties 2015 (over 2014). Rapportage 7-meting eerste tranchegemeenten, 6-meting tweede tranchegemeenten, 5-meting derde tranchegemeenten, 4-meting vierde tranchegemeenten, 3-meting vijfde tranchegemeenten, 2-meting zesde tranchegemeenten, 1-meting zevende tranchegemeenten*. Den Haag/Amersfoort: BMC Onderzoek.

Jong, M. de & Wajer, S. (2015b). *Samenvatting Monitor Brede Impuls Combinatiefuncties 2015 (over 2014). Rapportage 7-meting eerste tranchegemeenten, 6-meting tweede tranchegemeenten, 5-meting derde tranchegemeenten, 4-meting vierde tranchegemeenten, 3-meting vijfde tranchegemeenten, 2-meting zesde tranchegemeenten, 1-meting zevende tranchegemeenten*. Den Haag/Amersfoort: BMC Onderzoek.

Jong, M. de & Wajer, S. (2015c). *Monitor Impuls brede scholen, sport en cultuur 2014 (over 2013). Rapportage 6-meting eerste tranchegemeenten, 5-meting tweede tranchegemeenten, 4-meting derde tranchegemeenten, 3-meting vierde tranchegemeenten, 2-meting vijfde tranchegemeenten, 1-meting zesde tranchegemeenten*. Den Haag/Amersfoort: BMC Onderzoek.

Jong, M. de & Wajer, S. (2015d). *Samenvatting monitor Impuls brede scholen, sport en cultuur 2014 (over 2013). Rapportage 6-meting eerste tranchegemeenten, 5-meting tweede tranchegemeenten, 4-meting derde tranchegemeenten, 3-meting vierde tranchegemeenten, 2-meting vijfde tranchegemeenten, 1-meting zesde tranchegemeenten*. Den Haag/Amersfoort: BMC Onderzoek.

Jong, M. de, Lindert, C. van & Poel, H. van der (2013). *Voortgangsrapportage monitor Sport en Bewegen in de Buurt, 2013*. Utrecht: Mulier Instituut.

Leenaars, K.E.F., Florisson, A.M.E., Smit, E., Wagemakers, A., Molleman, G.R.M. & Koelen, M.A. (2016). *The connection between the primary care and the physical activity sector: professionals' perceptions*. BMC Public Health, 16 (1001). DOI: 10.1186/s12889-016-3665-x.

Leenaars, K.E.F., Smit E., Wagemakers A., Molleman G.R.M. & Koelen, M.A. (2015). *Facilitators and barriers in the collaboration between the primary care and the sport sector in order to promote physical activity: A systematic literature review*. Preventive Medicine, 81 (p.460-78). DOI: 10.1016/j.ypmed.2015.10.010.

Lindert, C. van, Bol, P. van den, Reijgersberg, N., Cevaai, A., Dool, R. van den & Poel, H. van der (2014a). *Voortgangsrapportage Monitor Sport en Bewegen in de buurt 2014*. Utrecht: Mulier Instituut.

Lindert, C. van, Dool, R. van den, Leijenhorst, M., Pulles, I. & Poel, H. van der (2014b). *Voorstudie effectmeting buurtsportcoaches 2014*. Utrecht: Mulier Instituut.

Lindert, C. van, Terpstra, N., Pulles, I. & Schootemeijer, S. (2016). *Gehandicaptensportbeleid in gemeenten en provincies*. Utrecht: Mulier Instituut.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) (2012). *Junicirculaire gemeentefonds 2012*. Den Haag: Ministerie van BZK.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) (2013). *Gemeentefonds. Meicirculaire 2013*. Den Haag: Ministerie van BZK.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) (2014). *Meicirculaire gemeentefonds 2014*. Den Haag: Ministerie van BZK.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) (2015). *Gemeentefonds. Decembercirculaire 2015*. Den Haag: Ministerie van BZK.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) & Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2007). *Bestuurlijke afspraken Impuls brede scholen, sport en cultuur*. Den Haag: Ministeries van OCW en VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2011). *Programma sport en bewegen in de buurt (Aanbiedingsbrief)*. Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2015a). *Voortgangsbrief Sport*. 17 november 2015. Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2015b). *Kamerbrief landelijke nota gezondheidsbeleid 2016-2019*. 4 december 2015. Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2015c). *Kamerbrief over nieuw programma sportblessurepreventie*. 26 mei 2015. Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2015d). *Kamerbrief over Gehandicaptensportbeleid*. 23 april 2015. Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2016a). *Kamerbrief Voortgang Nationaal Programma Preventie 2015*. 9 maart 2016. Den Haag: Ministerie van VWS.

Mulier Instituut (2016a). Landelijke enquête gemeenteambtenaren sport, buurtsportcoaches. Utrecht: Mulier Instituut.

Mulier Instituut (2016b). Peiling Verenigingspanel zomer 2016. Utrecht: Mulier Instituut.

Mulier Instituut (2016c). Peiling Verenigingspanel voorjaar 2016. Utrecht: Mulier Instituut.

- Nieuwenhuis, M., Pulles, I., Cevaai, A. & Boers, E. (2015). *Sportimpuls, meting 2015. Verdiepingsonderzoek naar de lokale uitvoering en opbrengsten van de Sportimpuls-projecten uit de rondes 2012, 2013 en 2014*. Utrecht/Ede: Mulier Instituut/Kennispraktijk.
- NISB (2013a). *Evaluatie Lerende Netwerken april 2013*. Ede: NISB.
- NISB (2013b). *Evaluatie Lerende Netwerken september 2013*. Ede: NISB.
- NISB (2014). *Evaluatie Lerende Netwerken maart 2014*. Ede: NISB.
- NISB (2015). *Evaluatierapport Lerende Netwerken voorjaar 2015*. Ede: NISB.
- Ooms, L., Veenhof, C. & Leemrijse, C. (2015). *Evaluatie programma Effectief Actief*. Utrecht: NIVEL.
- Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt (2012). *Sport & bewegen in de buurt. Brengt gezond leven dichterbij*. Den Haag: Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt.
- Pulles, I., Leijenhout, M., Reijgersberg, N., Hilhorst, J. & Lindert, C. van (2014). *Verdiepingsonderzoek buurtsportcoaches 2014 : verbreding en structurele samenwerking : verdiepingsonderzoek naar processen en ervaren opbrengsten van de inzet van buurtsportcoaches op lokaal niveau*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Pulles, I., Lindert, C. van & Poel, H. van der (2015). *Voortgangsrapportage Monitor Sport en Bewegen in de Buurt 2015*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Pulles, I. & Lindert, C. van (2016). *Sport en bewegen in de buurt. Bekendheid en tevredenheid. Factsheet 2016/9*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Reijgersberg, N., Pulles, I., Breedveld, K. & Hollander, E.L. de (2016). *Monitor Jongeren Op Gezond Gewicht 2015*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Reijgersberg, N., Verhoofstad, A. & Lucassen, J.M.H. (2015). *Monitor onderwijsagenda sport, bewegen en een gezonde leefstijl 2015. Voortgangsrapportage 2015*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Roest, J. van der, Pulles, I., Lindert, C. van, Poel, H. van, Cevaai, A. & Ginneken, Z. van (2016). *Landelijke enquête gemeenteambtenaren sport, buurtsportcoaches*. Factsheet 2016/10. Utrecht: Mulier Instituut
- Romijn, D., Kalmthout, J. van, Breedveld, K. & Lucassen, J. (2013). *VSK-monitor 2013. Voortgangsrapportage Actieplan "Naar een veiliger sportklimaat"*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Romijn, D., Kalmthout, J., van & Breedveld, K. (2014). *VSK-monitor 2014. Voortgangsrapportage Actieplan "Naar een veiliger sportklimaat"*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Romijn, D., Kalmthout, J., van & Breedveld, K. (2015). *VSK-monitor 2015. Voortgangsrapportage Actieplan "Naar een veiliger sportklimaat"*. Utrecht: Mulier Instituut.

Sportbonden en NOC*NSF (2015). Ledentalstatistieken, Kennis- en Informatiesysteem Sport (KISS). Arnhem: NOC*NSF.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) (2012). *Bestuurlijke afspraken Sport en Bewegen in de Buurt*. Ledenbrief 12/006. Den Haag: VNG.

VSG, NOC*NSF, NISB (2013). *Plan ondersteuning Sport en Bewegen in de Buurt 2013-2016*. Gezamenlijke notitie opdrachtnemers: VSG, NOC*NSF, NISB. Intern document. Den Haag: VSG.

Wajer, S., Werfhorst, K.J. van de & Klaveren, S.M. van, (2016). Samenvatting Monitor Brede Impuls Combinatiefuncties 2016 (over 2016). *Rapportage 8-meting eerste tranchegemeenten, 7-meting tweede tranchegemeenten, 6-meting derde tranchegemeenten, 5-meting vierde tranchegemeenten, 4-meting vijfde tranchegemeenten, 3-meting zesde tranchegemeenten, 2-meting zevende tranchegemeenten, 1-meting achtste tranchegemeenten, 1-meting negende tranchegemeenten*. Den Haag/Amersfoort: BMC Onderzoek.

ZonMw (2013a). *Managementrapport subsidieaanvragen Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht ronde 2013*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2013b). *Managementrapportage Sportimpuls subsidieaanvragen ronde 2013*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2014). *Factsheet Veranderingen Sportimpuls 2014*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2015a). *Managementrapport Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht, ronde 2014. April 2015*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2015b). *Sportimpuls Jeugd in lage inkomensbuurten 2014. Managementrapportage mei 2015*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2015c). *Sportimpuls 2014. Managementrapportage mei 2015*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2015d). *Sportimpuls 2012. Managementrapportage augustus 2015*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2016a). *Sportimpuls 2015. Managementrapportage*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2016b). *Sportimpuls Jeugd in lage inkomensbuurten 2015. Managementrapportage*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2016c). *Sportimpuls Kinderen sportief op gewicht 2015. Managementrapportage*. Den Haag: ZonMw.

Internetsites

www.allesisgezondheid.nl

www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/gezondheid-welzijn

www.convenantgezondgewicht.nl

www.eengezondnederland.nl

www.effectiefactief.nl/menukaart

www.gezondeschool.nl

www.gezondin.nu

www.grenzeloos-actief.nl

www.jongerenopgezondgewicht.nl

www.kenniscentrumsport.nl

www.mulierinstituut.nl

www.nationaalkompas.nl/gezondheidsdeterminanten/leefstijl/lichamelijke-activiteit

www.netwerkinbeweging.nl/interventies

www.rijksoverheid.nl

www.sportengemeenten.nl

www.sportindebuurt.nl

www.sportindebuurt.nl/buurtsportcoaches/buurtscan-en-buurtactieplan/

www.sportinnovator.nl

www.volksgezondheidenzorg.info/sport/kernindicatoren

www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart

www.vng.nl

www.youtube.com/watch?v=ICSW5lQ8Bkk

www.youtube.com/watch?v=ICSW5lQ8Bkk

www.zonmw.nl

Bijlagen

Bijlage 1. Lijst met afkortingen

AVO:	Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek
CBS:	Centraal Bureau voor de Statistiek
CGL:	Centrum voor Gezond Leven
CIOS:	Centraal Instituut Opleiding Sportleiders
EVC:	Erkennen van Verworven Competenties
GE:	Gezondheidsenquête
GGD:	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GGZ:	Geestelijke Gezondheidszorg
GHOR:	Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio
HAN:	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
JILIB:	Jeugd in Lage Inkomensbuurten
JOGG:	Jongeren Op Gezond Gewicht
KNGB:	Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Bond
KNLTB:	Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond
KNHB:	Koninklijke Nederlandse Hockey Bond
KNVB:	Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond
KSG:	Kinderen Sportief op Gewicht
MBO:	Middelbaar Beroepsonderwijs
MKB-NL:	Midden- en Kleinbedrijf Nederland
NGF:	Nederlandse Golf Federatie
NISB:	Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen
NNGB:	Nederlandse Norm Gezond Bewegen
NOC*NSF:	Nederlands Olympisch Comité*Nederlandse Sport Federatie
NPP:	Nationaal Programma Preventie
NSO:	Nationaal Sportonderzoek
OBiN:	Ongevallen en Bewegen in Nederland
OCW:	(Ministerie van) Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OOSI:	Ondersteuningsorganisatie Sportimpuls
PO:	Primair onderwijs
RIVM:	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne
RSO:	Richtlijn Sportdeelname Onderzoek
SBB:	Sport en Bewegen in de Buurt
SCP:	Sociaal en Cultureel Planbureau
SBGL:	(Onderwijsagenda) Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl
VNG:	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VNO-NCW:	Verbond van Nederlandse Ondernemingen-Nederlands Christelijk Werkgeversverbond
VO:	Voortgezet Onderwijs
VSG:	Vereniging Sport en Gemeenten
VSK:	Veilig Sportklimaat
VTO:	Vrijetijdsomnibus
VWS:	(Ministerie van) Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WOS:	De Werkgevers in de Sport
ZonMw:	Zorg Onderzoek Nederland Medische Wetenschappen

Bijlage 2. Toelichting beleidsprogramma's en activiteiten

In deze bijlage lichten we vijf programma's verder toe: het landelijke gezondheidsbeleid en Nationaal Programma Preventie, Veilig Sportklimaat, Onderwijsagenda sport, bewegen en gezonde leefstijl en de aanpak Gezonde School en het programma Grenzeloos actief.

Gezondheidsbeleid

Het landelijke sport- en beweegbeleid, en daarmee het programma SBB, draagt bij aan het bredere gezondheidsbeleid van het kabinet, verwoord in de nieuwe landelijke nota gezondheidsbeleid 2016-2019 (Ministerie van VWS, 2015b). Meerdere departementen ondersteunen dit beleid, waardoor de mogelijkheid ontstaat om elkaars beleid zowel landelijk als lokaal te versterken. Doel van het gezondheidsbeleid is een vitaler en gezonder Nederland waarin iedereen naar vermogen mee kan doen. Meer specifiek zijn de doelen:

- de gezondheid van mensen bevorderen en chronische ziekten voorkomen door een integrale aanpak in de omgeving waarin mensen wonen, werken, leren en leven;
- preventie een prominente plaats geven in de gezondheidszorg;
- gezondheidsbescherming op peil houden en nieuwe bedreigingen het hoofd bieden;
- stabiliseren of terugbrengen van gezondheidsverschillen tussen laag- en hoogopgeleiden.

Het kabinet gaat ervan uit dat de meeste gezondheidswinst te behalen is met verbetering van de trends voor de speerpunten: roken, overmatig alcoholgebruik, (ernstig) overgewicht, bewegen, depressie en diabetes. De ambitie is om voor elk van deze speerpunten in 2030 een substantiële verbetering te realiseren ten opzichte van de trends zoals die zijn gerapporteerd in de Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV) 2014 van het RIVM.⁸¹ Het kabinet blijft stevig inzetten op het stimuleren van een gezonde leefstijl. Daarbij staan een integrale aanpak via onderwijs, werk, wijk/omgeving en zorg centraal. Met het Nationaal Programma Preventie (NPP) 'Alles is gezondheid' (2014-2016)⁸² is een nieuwe impuls gegeven aan de integrale aanpak. Net als het programma SBB gaat het er bij het NPP om dat het voor mensen gemakkelijker wordt gemaakt om in het leven gezonde keuzes te maken.

Het kabinet dicht gemeenten een belangrijke taak toe om de gezondheid van hun bevolking te bevorderen. Via programma's als het Nationaal Programma Preventie, Gezond in⁸³, Jongeren Op Gezond Gewicht, Sport en Bewegen in de Buurt, Grenzeloos Actief, Veilig Sportklimaat en Sportblessurepreventie ondersteunt het kabinet gemeenten hierbij.

ZonMw draagt zorg voor het monitoren en evalueren van het NPP 'Alles is gezondheid' en heeft daarvoor het RIVM ingeschakeld. Daarvoor is een set van circa 30 indicatoren ontwikkeld, met een evenwichtige verdeling over de verschillende *settings* (school, werk, wijk, zorg, gezondheidsbescherming). De resultaten van de eerste twee jaar van het programma zijn gepubliceerd op de website van 'Alles is

⁸¹ Zie <http://www.eengezondernederland.nl/>

⁸² Zie <http://www.allesisgezondheid.nl/>.

⁸³ <http://www.gezondin.nu/>

Gezondheid'⁸⁴ (zie ook Ministerie van VWS, 2016a). Hieruit valt onder andere op te maken dat eind 2015 1.265 maatschappelijke organisaties zich direct of indirect via 264 *pledges* (toezeggingen) hebben verbonden aan de doelstellingen van het programma en concreet hebben gemaakt wat zij daaraan gaan bijdragen. Veel *pledges* die een gezonde leefstijl in het algemeen willen bevorderen zijn ondertekend (113). Er is ook relatief veel aandacht voor sport en bewegen (101 *pledges*).

Veilig sportklimaat

In het voorjaar van 2011 lanceerde minister Schippers het actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat' (VSK). Het programma maakte deel uit van het streven van het kabinet-Rutte I om Nederland veiliger te maken. Het programma is verlengd tot en met 2018. Het actieplan wordt uitgevoerd door NOC*NSF in samenwerking met de KNVB, de KNHB en de overige sportbonden. Met het programma is, tot en met 2016, 39 miljoen euro gemoeid.⁸⁵

Het doel van het actieplan is het tegengaan van geweld en intimidatie op en rond de sportvelden en het creëren van een veilig sportklimaat waarin iedereen met plezier kan sporten. Het actieplan bestaat op hoofdlijnen uit maatregelen gericht op:

- excessen;
- lokaal veiligheidsbeleid;
- tuchtrecht;
- gedragsregels;
- spelregels;
- vrijwilligers (scheidsrechters, sportbestuurders, trainers en coaches).

Voor de uitvoering van de werkzaamheden zijn acht inhoudelijke deelprogramma's te onderscheiden.

- Bewustwording en communicatie;
- Verenigingen en bestuurders;
- Trainers, coaches en begeleiders;
- Scheidsrechters/officials;
- Effectief tuchtrecht;
- Aanpak excessen;
- Ouders (sinds 2014);
- Ketenaanpak (sinds 2014).

In de uitvoering is niet direct een link tussen het VSK-programma en het programma SBB. Het VSK-programma wordt vanuit NOC*NSF en de sportbonden uitgerold. De activiteiten en ontwikkelde producten zijn vooral gericht op de 'werkers' in de sport, zoals trainers, coaches, scheidsrechters en bestuurders. Het programma SBB grijpt daarentegen rechtstreeks in op de buurt en spreekt lokale

⁸⁴ Zie <http://www.allesisgezondheid.nl/monitoring>

⁸⁵ Het Mulier Instituut rapporteert jaarlijks over de voortgang van het VSK-programma. De eerste monitor kwam uit in 2013 (Romijn, Van Kalmthout, Breedveld & Lucassen, 2013), de tweede in 2014 (Romijn, Van Kalmthout & Breedveld, 2014) de derde in 2015 (Romijn, Van Kalmthout & Breedveld, 2015). De vierde wordt in 2016 verwacht.

sportorganisaties en overige organisaties uit diverse maatschappelijke sectoren aan. In het nieuwe deelprogramma 'Ketenaanpak' van VSK wordt dit ook meer gestimuleerd. Doel van VSK is dat de eerder genoemde 'werkers' in de sport op en rond de velden en bij verenigingen bijdragen aan het optimaliseren van een veilig sportklimaat. Een veilig sportklimaat biedt mogelijkheden of is een randvoorwaarde om mensen uit de buurt bij de vereniging te betrekken. Zonder veilig sportklimaat zal het voor verenigingen lastig zijn om nieuwe doelgroepen aan te trekken. Buurtsportcoaches kunnen uiteraard wel een rol spelen bij het aantrekken van nieuwe leden bij verenigingen. Het is echter niet bekend in hoeverre buurtsportcoaches ook actief zijn of betrokken zijn bij sportverenigingen met een zwak veilig sportklimaat, of zij daar ook werken aan het verbeteren daarvan en of een veilig sportklimaat daadwerkelijk bijdraagt aan het aantrekken van bijvoorbeeld moeilijk bereikbare doelgroepen. Een keurmerk daarvoor bestaat immers niet. In het VSK-programma hebben buurtsportcoaches tot nu toe geen specifieke rol toebedeeld gekregen, om bijvoorbeeld 'werkers' in de sport te ondersteunen bij het verbeteren van het pedagogisch klimaat.

In 2016 is vanuit het programma extra aandacht gekomen voor de gemeente als belangrijke partij bij het beïnvloeden van het sportklimaat op de vereniging. Met name de rol als financier van de vereniging zorgt er volgens de programmaleiding soms voor dat de gemeente de vereniging beter kent dan de sportbond. Er wordt een netwerk opgezet voor de G4 om kennis te delen op dit gebied en ook gemeenten kunnen producten als sportief besturen en de verenigingsbox eenvoudig aanschaffen. Mogelijk dat door de rol van de gemeente bij VSK ook een verbinding met het programma SBB (buurtsportcoach, Sportimpuls) tot stand komt.

Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG)

De stichting Jongeren op Gezond Gewicht is in 2015 opgericht om een deel van de werkzaamheden van het Convenant Gezond Gewicht voort te zetten. De stichting heeft als doelstelling om te werken aan een gezonde omgeving met structureel aandacht voor gezonde leefstijl voor tenminste één miljoen kinderen en jongeren in 2020 én om in 75 JOGG-gemeenten een procentuele stijging te realiseren van kinderen en jongeren met een gezond gewicht. Jongeren Op Gezond Gewicht werkt hierin nauw samen met gemeenten, bedrijven en diverse maatschappelijke organisaties. Het budget voor 2015 was 4,7 miljoen euro. De werkzaamheden van de stichting zijn onderverdeeld naar drie programma's:

- Een lokale wijkgerichte 'JOGG-aanpak' gebaseerd op een Franse *best practice* ('Epode');
- Een programma 'Gezonde Omgeving' met projecten in drie separate *settings* (De Gezonde Sportkantine, Gezonde school(kantine) en Gezonde werkvloer);
- Een communicatie- en marketingbeleid rond drie inhoudelijke thema's (DrinkWater, Gratis Bewegen: gewoon doen! en Groente... zet je tanden erin!).

Over 2015 is door het Mulier Instituut en RIVM de eerste monitor opgesteld (Reijgersberg, Pulles, Breedveld & Den Hollander, 2016). Hieruit kwam naar voren dat eind 2015 91 gemeenten actief waren met de lokale JOGG-aanpak (eind 2014: 75). Inmiddels is dat aantal naar boven bijgesteld naar 108 gemeenten, zie kaart B2.1 (peildatum juli 2016).

Kaart B2.1 JOGG gemeenten in Nederland per 1 juli 2016

Bron: JOGG, bewerking: RIVM, www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart

Met deze JOGG-aanpak zijn naar schatting eind 2015 495.000 kinderen en jongvolwassenen bereikt (2014: 456.00). Conform de doelstelling is Jongeren op Gezond Gewicht vooral actief in buurten waar veel mensen wonen met een lage sociaaleconomische status. Binnen het project De Gezonde Sportkantine waren eind 2015 425 verenigingen actief. Dat was minder dan beoogd (650). Binnen die verenigingen waren eind 2015 naar verwachting zo'n 85.000 jeugdleden actief. Een kleine 35.000 jeugdleden was actief bij een sportvereniging in een niet-JOGG-gemeente. Gezonde Sportkantes komen in JOGG-gemeenten meer voor dan in niet-JOGG-gemeenten. Verenigingsbestuurders zien het draagvlak voor 'gezonde kantes' groeien, aldus Reijgersberg et al (2016). Binnen het project Gezonde School(-kantine) is waargenomen dat scholen uit JOGG-gemeenten en buurten bij het erkennen van het vignet Gezonde School licht zijn oververtegenwoordigd. De inhoudelijke themacampagne Drinkwater wordt eind 2015 in 74 JOGG-gemeenten ingezet en de campagne Gratis Bewegen is in 30 JOGG-gemeenten actief. Het totale bereik van Jongeren op Gezond Gewicht komt eind 2015 naar schatting

neer op 528.000 (eind 2014: 479.000). Dat is dertien procent van het totaal aantal kinderen en jongeren tot en met negentien jaar en ruim de helft van de doelstelling van één miljoen kinderen en jongeren in 2020 die Jongeren Op Gezond Gezicht zichzelf heeft gesteld.

Jongeren Op Gezond Gewicht stimuleert JOGG-gemeenten om de Gezonde School-aanpak in te zetten (zie ook volgende paragraaf). Scholen die Gezonde School willen worden, kunnen daarvoor ondersteuning krijgen. In de periode 2012-2015 is in totaal aan 918 scholen in JOGG-gemeenten een of meerdere vormen van ondersteuning toegekend (op een totaal van 3.684 scholen in JOGG-gemeenten). Scholen kunnen een vignet Gezonde School behalen als waardering voor een structureel en integraal beleid gericht op gezondheidsbevordering voor leerlingen. In totaal waren er per 1 oktober 2015 447 scholen met een vignet Gezonde School (Reijgersberg, Verhoofstad & Lucassen, 2015). In 2015 zijn er in JOGG-gemeenten 166 scholen met een vignet Gezonde School. Dat is vijf procent van alle scholen in JOGG-gemeenten. Het aandeel scholen met een vignet Gezonde School in niet-JOGG-gemeenten is vier procent. Wat precies de toegevoegde waarde is van de inspanningen vanuit Jongeren op Gezond Gewicht, kan op basis van deze gegevens niet worden vastgesteld.

Wat betreft de verbinding met het programma SBB wordt niet gevolgd in hoeverre buurtsportcoaches betrokken zijn bij activiteiten vanuit JOGG. Wel is de indruk dat buurtsportcoaches als JOGG-coördinator worden ingezet en dat veel aanvragen voor de Sportimpuls KSG afkomstig zijn uit JOGG-gemeenten. Deze indruk kan echter niet worden bevestigd door onderzoeksresultaten.

Onderwijsagenda Sport, Bewegen en een Gezonde Leefstijl en de Gezonde School

De Onderwijsagenda Sport, Bewegen en een Gezonde Leefstijl (SBGL) is een project dat wordt uitgevoerd in samenwerking tussen de drie onderwijsraden (PO-Raad, VO-raad en MBO Raad). De onderwijsraden stimuleren schoolbesturen en directies om werk te maken van een gezonde leeromgeving voor leerlingen en studenten. De Onderwijsagenda SBGL is opgesteld op verzoek van de ministeries van VWS en OCW en draagt bij aan het stimuleren van Gezonde School⁸⁶. Het programma heeft een looptijd van 2012 tot en met 2016 en wordt jaarlijks gemonitord door het Mulier Instituut (zie Reijgersberg et al., 2015).

De Onderwijsagenda SBGL streeft naar een bundeling van partijen met initiatieven op het gebied van bewegen en een gezonde leefstijl voor kinderen en jongeren. SBGL werkt sinds de start samen met het Centrum Gezond Leven (CGL) van het RIVM en de GGD GHOR Nederland. Gedurende de looptijd zijn twee nieuwe projecten aan de Onderwijsagenda SBGL verbonden, namelijk het project Gezonde Schoolpleinen (in samenwerking met IVN, Jantje Beton en het RIVM/CGL) en het project Rookvrije Schoolpleinen (in samenwerking met het Longfonds, Trimbos Instituut en het RIVM/CGL). Met andere landelijke organisaties en/of programma's die gericht zijn op gezondheidsbevordering is overleg, zoals Jongeren Op Gezond Gewicht, het Nationaal Programma Preventie en 'Gezond in..'.⁸⁶

⁸⁶ <https://www.gezondeschool.nl/>

Onder de naam Gezonde School stimuleren zo'n veertig landelijke organisaties gezondheidsbevordering in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs. Scholen die structureel willen werken aan de bevordering van de gezondheid van hun leerlingen kunnen hier ondersteuning bij krijgen. Als waardering voor een structureel en integraal beleid kunnen scholen een 'Vignet Gezonde School' behalen. Na het behalen van minimaal één themacertificaat mag een school zich gedurende drie jaar een Gezonde School noemen. Per 1 oktober 2016 zijn er 800 scholen met een vignet Gezonde School.⁸⁷ Bewegen en sport is een van de negen thema's waarvoor certificaten behaald kunnen worden en is ook het thema waarvoor per schooltype de meeste certificaten werden uitgereikt.

Tussen de Gezonde School en de JOGG-aanpak is er op diverse manieren samenwerking en afstemming. Zo kregen scholen in JOGG-gemeenten de afgelopen jaren voorrang in de toekenning van ondersteuning bij het werken aan de Gezonde School. Naar aanleiding van het Algemeen Overleg Preventiebeleid is in februari 2015 een motie aangenomen die verzoekt om de basisschool een vast onderdeel te maken van de JOGG-aanpak. JOGG-gemeenten zijn vrij in hun keuze via welke sectoren (onderwijs, sport, welzijn, etc.) zij hun doelgroep willen bereiken, maar Jongeren Op Gezond Gewicht stimuleert in JOGG-gemeenten de deelname van scholen aan Gezonde School (met name op het certificaat 'Voeding' of 'Bewegen en sport') (Reijgersberg et al., 2016).

Scholen worden vanuit de Onderwijsagenda SBGL gestimuleerd om samen te werken met buurtsportcoaches en konden tot voor kort daarvoor specifieke ondersteuning ontvangen via de projectgroep Combifuncties Onderwijs. Buurtsportcoaches spelen een actieve rol in de verbinding tussen sport en onderwijs en kunnen taken vervullen binnen de Gezonde School aanpak. Momenteel wordt niet gemonitord in hoeverre buurtsportcoaches betrokken zijn bij activiteiten rondom SBGL of de Gezonde School-aanpak.

Grenzeloos Actief

Met het gehandicaptensportbeleid Grenzeloos actief (2015-2018) wordt onder andere beoogd dat het programma SBB beter aansluit bij mensen met een beperking. Dit dient vorm te krijgen door het vergroten van de bekendheid van interventies (via de Sportimpuls) en de mogelijkheden om buurtsportcoaches voor deze doelgroep in te zetten. Het beleid met de titel *Grenzeloos actief, maakt sporten en bewegen voor iedereen met een beperking mogelijk*, heeft tot doel dat na 2018 mensen met een beperking die willen sporten of bewegen passend en toegankelijk aanbod in de buurt kunnen vinden (Ministerie van VWS, 2015b).⁸⁸ Er wordt ingezet op het verbeteren van de match tussen vraag naar en aanbod van gehandicaptensport. Van een match is sprake als mensen met een beperking dichtbij huis kunnen sporten en bewegen. Door in te zetten op regionale structuur kan er een duidelijke match ontstaan tussen de vraag naar sport- en beweegactiviteiten en het beschikbare aanbod voor mensen met een beperking. Het doel is een landelijk dekkende structuur van regionale samenwerkingsverbanden dat in 2019 zelfstandig gecontinueerd kan worden. Door maatwerk kunnen structuren en lokale partners op lokaal niveau verbonden en versterkt worden.

⁸⁷ <https://vignetgezondeschool.nl/zoektool>

⁸⁸ Zie <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/sport-en-bewegen/documenten/kamerstukken/2015/04/23/kamerbrief-over-gehandicaptensportbeleid>

In lijn met Grenzeloos actief wordt vanuit de ondersteuningsorganisatie van SBB ook meer ingezet op de doelgroep mensen met een handicap. Zo worden erkende interventies, gericht op of geschikt voor mensen met een beperking, beter onder de aandacht gebracht bij de aanvragers van de Sportimpuls. Ook kennis van de lokale Sportimpulsadviseurs over gehandicaptensport wordt versterkt zodat kansrijke initiatieven beter worden ondersteund. In de verschillende bijeenkomsten en communicatieproducten van het programma SBB is voor mensen met een beperking extra aandacht gekomen. Daarnaast informeren en stimuleren de partners gemeenten om al dan niet gezamenlijk buurtsportcoaches in te zetten ten behoeve van gehandicaptensport. In het kader van de kwaliteitsimpuls is voor de buurtsportcoaches een overzicht gekomen van relevante bijscholingsmogelijkheden en tips en trucs rond sporten en bewegen voor mensen met een handicap. Tevens is een beroepsprofiel ontwikkeld voor buurtsportcoaches die zich inzetten voor mensen met een handicap.⁸⁹ Hiermee is ingespeeld op de behoefte van buurtsportcoaches aan meer kennis over deze doelgroep (zie SBB Monitor 2015, Pulles et al., 2015). De minister van VWS heeft aangekondigd de Tweede Kamer jaarlijks te rapporteren over de voortgang van het programma (Ministerie van VWS, 2015d).

In hoofdstuk 2 (Buurtsportcoach) en hoofdstuk 3 (Sportimpuls) is vermeld in hoeverre buurtsportcoaches en Sportimpulsprojecten zich richten op de doelgroep van mensen met een handicap.

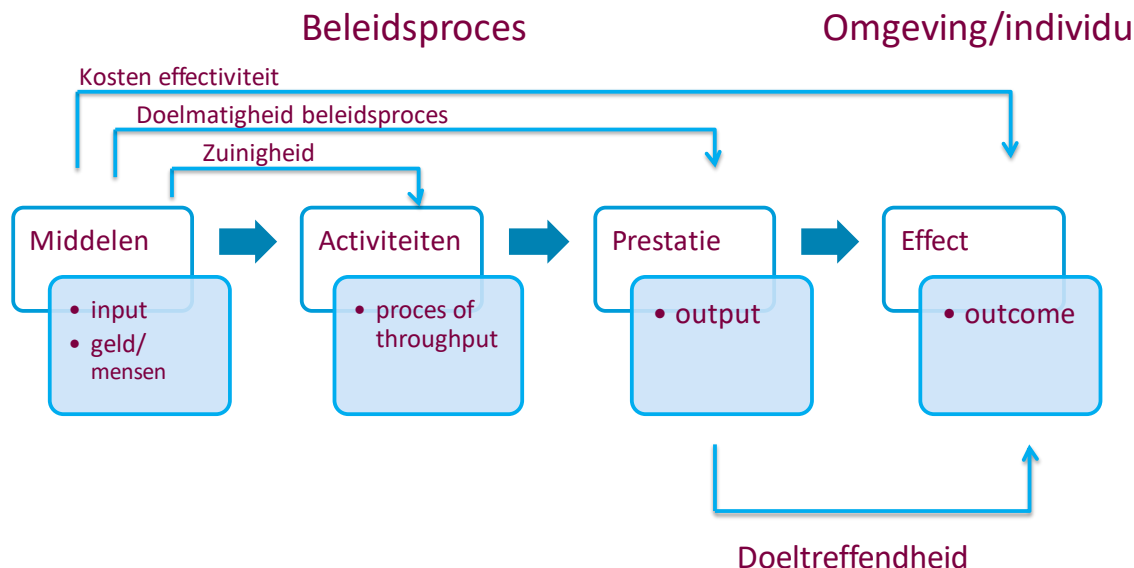
Uit een landelijke enquête onder beleidsambtenaren sport, uitgezet eind 2015, weten we dat bijna alle gemeenten die aan het onderzoek deelnamen op de een of andere manier aandacht hebben voor het thema gehandicaptensport (Van Lindert et al., 2016).⁹⁰ Hieruit kan worden opgemaakt dat bij gemeenten een voedingsbodem aanwezig is voor het (door)ontwikkelen van samenwerkingsverbanden, beleid of activiteiten in het kader van het programma Grenzeloos actief. Van de aan het onderzoek deelnemende gemeenten gaf 66 procent aan dat ze beleidsdoelstellingen op het gebied van gehandicaptensport hebben vastgelegd. Bij acht procent waren deze doelstellingen in ontwikkeling. Het merendeel van de gemeenten met beleidsdoelstellingen voor gehandicaptensport gaf aan dat deze in de beleidsnota sport (en bewegen) zijn vastgelegd. Ongeveer drie kwart van de gemeenten gaf aan dat zij gehandicaptensport hebben opgenomen in uitvoeringsnotities en vijf procent is dit momenteel aan het ontwikkelen. Het gaat vooral om uitvoeringsnotities op het beleidsterrein van sport en bewegen. In mindere mate is gehandicaptensport dus nog ondergebracht in uitvoeringsnotities van andere beleidsterreinen, zoals Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning), sociaal domein en gezondheid. Veel van de ondervraagde gemeenten voeren op het gebied van gehandicaptensport activiteiten uit. De meest voorkomende activiteiten zijn de inzet van een combinatiefunctionaris/buurtsportcoach (zie verder hoofdstuk 2), het inzichtelijk maken van het sportaanbod, het verbeteren/creëren/vergroten van geschikt sportaanbod en het aangaan van samenwerkingsafspraken/convenanten. Meer dan de helft van de gemeenten neemt deel aan een regionaal samenwerkingsverband aangepast sporten/gehandicaptensport. Nog eens 22 procent zit niet in een regionaal samenwerkingsverband, maar werkt wel met (een) andere gemeente(n) samen.

⁸⁹ Zie <https://www.sportindebuurt.nl/kwaliteitsimpuls-buurtsportcoaches/profielen-en-competenties/>

⁹⁰ 166 van de 390 gemeenten nam deel aan het onderzoek.

Bijlage 3. Toelichting MAPE-model

Figuur B3.1 MAPE/ VBTB model

Bij *input* gaat het om de *middelen* die nodig zijn voor het starten en uitvoeren van een proces of beleid, in dit geval het programma SBB en de verschillende onderdelen daarvan. Te denken valt aan de rijksbijdrage en inzet van menskracht ten behoeve van de landelijke ondersteuning van het programma SBB. In dit geval gaat het ook om het aantal gerealiseerde fte buurtsportcoaches op landelijk niveau dat als input dient voor het opzetten van lokale activiteiten.

Bij *proces of throughput* gaat het om de *activiteiten* die met de inzet van de middelen worden uitgevoerd om bepaalde prestaties te bereiken. Denk hierbij aan de activiteiten van het landelijke ondersteuningsteam om ervoor te zorgen dat lokale partijen optimaal gebruikmaken van de regelingen Buurtsportcoach en Sportimpuls. Op lokaal niveau gaat het om activiteiten die buurtsportcoaches uitvoeren om lokaal gestelde doelen te behalen, zoals het (laten) organiseren van sportactiviteiten of het aangaan van gesprekken met organisaties om hen aan elkaar te verbinden. Bij *proces* gaat het om de wijze waarop dat gebeurt (denk aan de manier waarop buurtsportcoaches lokaal worden aangesteld, de besluitvorming daarover, de samenwerking en tevredenheid daarover).

Bij *output* gaat het om de *prestaties* of producten en diensten die rechtstreeks het gevolg zijn van een activiteit. Te denken valt aan indicatoren als bereik, mate, hoeveelheid, et cetera (zoals het aantal geslaagde lokale verbindingen of de vergroting van het lokale sportaanbod). Prestaties worden geleverd om bepaalde effecten teweeg te brengen.

Bij *outcome* gaat het om deze *effecten* of gevolgen van de geleverde prestaties. Het doel is om veranderingen bij bepaalde doelgroepen, in de samenleving of in een bepaald beleidsveld, teweeg te brengen. Bij het programma SBB wil het kabinet een bijdrage leveren aan de lokale verantwoordelijkheid om een passend sport- en beweegaanbod te realiseren, zodat meer mensen kunnen sporten en bewegen. Het kabinet hoopt dat zij dit ook daadwerkelijk (gaan) doen.

Het is echter lastig (gebleken) om een causaal verband te leggen tussen de inzet van buurtsportcoaches en Sportimpulsprojecten enerzijds en veranderingen in de (georganiseerde) sport- en beweegdeelname van burgers anderzijds (zie ook Voorstudie effectmeting buurtsportcoaches 2014, Van Lindert et al., 2014b). Lokaal spelen immers vele andere projecten en externe factoren een (verstorende) rol. Goed om te realiseren is dat het programma SBB uitgaat van lokaal maatwerk en lokale verantwoordelijkheid. Dit betekent dat de effecten ook op lokaal niveau moeten worden gezien. Of en welke effecten lokaal worden bereikt of ervaren, hangt af van de doelen die aan lokale Sportimpulsprojecten of de lokale inzet van buurtsportcoaches zijn gekoppeld.

Bijlage 4. Ontwikkeling beoogde deelname gemeenten regeling buurtsportcoaches per tranche (periode 2008-2015)

Afbeelding B2.1 Ontwikkeling beoogde deelname gemeente regeling buurtsportcoaches

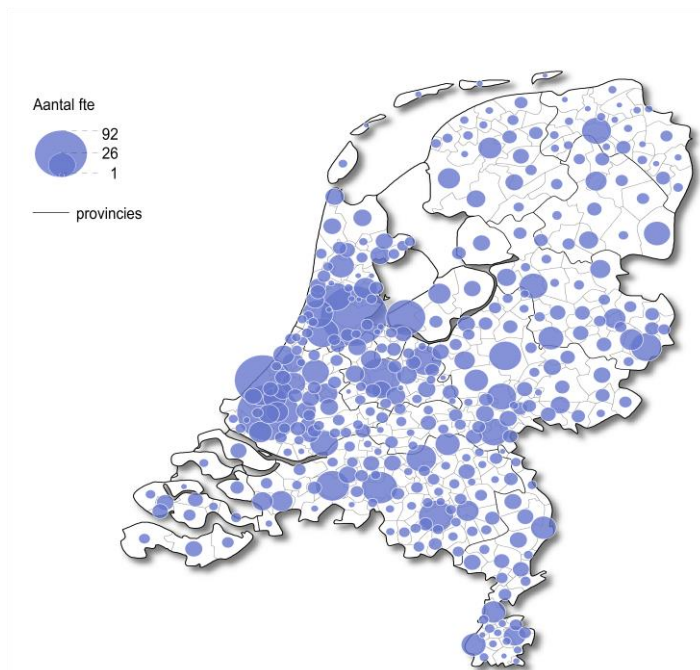
Bron: Gemeentefonds, bewerking RIVM, www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart

Afbeelding B2.2 Ontwikkeling beoogde deelname gemeente regeling buurtsportcoaches

Bron: Gemeentefonds, bewerking RIVM, www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart

Afbeelding B2.3 Ontwikkeling beoogde deelname gemeente regeling buurtsportcoaches

Tranche 1 + 2 + 3 + 4 + 5 + 6 + 7 + 8 + 9

Bron: Gemeentefonds, bewerking RIVM, ww.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart

Bijlage 5. Resultaten landelijke programmaondersteuning

In deze paragraaf komt aan de orde hoe partijen samenwerken in het kader van de landelijke (integrale) ondersteuning van het programma SBB en welke instrumenten daarvoor worden ingezet.

Doel en werkwijze programmaondersteuning

Op bestuurlijk niveau heeft het ministerie van VWS over de doelen en uitvoering van het programma afspraken gemaakt met de bestuurlijke partners, VNG, NOC*NSF, VNO-NCW en MKB-Nederland.

De ondersteunende partijen van het uitvoeringsprogramma zijn NOC*NSF, Kenniscentrum Sport en VSG. ZonMw is toegevoegd als de partij die verantwoordelijk is voor de uitvoering van de Sportimpuls (zie Bestuurlijke afspraken SBB, 18 september 2014)⁹¹. Doel van de ondersteuning is om partijen zodanig te faciliteren dat de doelstellingen van het programma worden behaald. De partijen hebben nadere afspraken gemaakt over welke ondersteuning nodig is, wie daarbij verantwoordelijk is en over de financiering. De partners ontvangen daarvoor subsidie van het ministerie van VWS. Hiervoor is ongeveer vier miljoen euro beschikbaar.

In de bestuurlijke afspraken is de volgende rolverdeling opgenomen:

- NOC*NSF is primair verantwoordelijk om (lokale) sport- en beweegaanbieders, sectoren en andere partijen te stimuleren verbanden te leggen en te ondersteunen. NOC*NSF, de sportbonden en andere landelijke vertegenwoordigers van sport- en beweegaanbieders hebben een adviserende rol bij het vaststellen van de kaders en het opstellen van de criteria voor de Sportimpuls (inclusief KSG en JILIB). NOC*NSF is ook verantwoordelijk voor de ondersteuning aan lokale sport- en beweegaanbieders ten aanzien van de Sportimpuls.
- Kenniscentrum Sport draagt als kennisinstituut bij aan de ondersteuning. Hiertoe onderhoudt Kenniscentrum Sport onder andere een databank met interventies en realiseert Kenniscentrum Sport kwaliteitsbeoordelingen van interventies. Kenniscentrum Sport ondersteunt daarnaast door het aandragen en ontwikkelen van instrumenten, scholing in het gebruik van deze instrumenten en het aandragen en ontwikkelen van modellen die lokaal kunnen worden toegepast. Kenniscentrum Sport geeft advies vanuit haar rol als kennisinstituut over de kaders en criteria van de Sportimpuls.
- VSG is primair verantwoordelijk om gemeenten te stimuleren, informeren en te ondersteunen daar waar het gaat om de afspraken die VNG met VWS heeft gemaakt. VSG is daarnaast algemeen projectleider en eerste aanspreekpunt van het projectteam SBB (bestaande uit projectleiders van Kenniscentrum Sport, NOC*NSF, ZonMw en VSG) wat betreft communicatie, financiële planning, operationele planning en afstemming. VSG is derhalve een spin in het web namens de andere ondersteuningspartners. VSG rapporteert aan VWS over de voortgang van de werkzaamheden en geeft uitvoering aan een kwaliteitsplan voor buurtsportcoaches.
- ZonMw is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Sportimpuls (zorgvuldige verdeling van middelen en bewaken voortgang en adequate besteding) en geeft advies over de kaders en criteria van de Sportimpuls.

⁹¹ Ondertekend 18 september 2014. Zie:
<http://www.sportindebuurt.nl/bestanden/Definitieve%20bestuurlijke%20afspraken%20SBB,%20ondertekend%2018%20sept.%202014.pdf>

Voor de Sportimpuls is bij de bestuurlijke afspraken (ondertekend op 18 september 2014) een apart addendum toegevoegd waarin de verschillende rollen, taken en verantwoordelijkheden van VWS, NOC*NSF, ZonMw en Kenniscentrum Sport (voorheen NISB) staan vermeld. Dit is in paragraaf 3.2 beschreven.

VSG, NOC*NSF en Kenniscentrum Sport hebben in 2013 een gezamenlijk ondersteuningsplan opgesteld voor de periode 2013-2016 (VSG, NOC*NSF, NISB, 2013). Daar waar mogelijk werken de organisaties samen met andere partijen. Te denken valt aan Sport & Zaken, dat zich ten doel heeft gesteld om jaarlijks vijf goedgekeurde aanvragen in het kader van Sportimpuls te begeleiden en te ondersteunen.

Ondersteuningsinstrumenten

In de SBB Monitor 2015 is een opsomming gegeven van de ondersteuningsinstrumenten die VSG, NOC*NSF en Kenniscentrum Sport (wilden) inzetten om de doelen van het programma SBB te bereiken. In de voorliggende rapportage vermelden we welke activiteiten tussen najaar 2015 en najaar 2016 zijn uitgevoerd.

Activiteiten in 2015-2016

Tussen najaar 2015 en najaar 2016 waren de ondersteuningsactiviteiten vooral gericht op de volgende zaken:

- negende tranche buurtsportcoaches;
- vijfde ronde Sportimpuls regulier, vierde ronde Sportimpuls KSG en derde ronde Sportimpuls JILIB;
- nieuwe rondes van regionale bijeenkomsten ('Lerende Netwerken') en de Nationale Kennisdag SBB;
- het uitvoeren van de Kwaliteitsimpuls Buurtsportcoaches, inclusief Buurtsportcoachdag;
- het informeren van stakeholders;
- het uitbrengen van magazines met goede voorbeelden;
- het uitbrengen van factsheets;
- doorkijk 2017-2018.

Website en overige communicatie

De ondersteuningspartners communiceren met het veld via de centrale website www.sportindebuurt.nl. Via deze website worden *best practices*, formele stukken, programma's en achtergronden van bijeenkomsten, modellen, filmpjes, en dergelijke beschikbaar gesteld en andere relevante ervaringen en kennis ontsloten. De volgende acties zijn ondernomen:

- De website wordt continu uitgebreid met nieuws en praktijkvoorbeelden.⁹² Tevens zijn factsheets toegevoegd met bouwstenen voor succesvolle lokale projecten.
- Op het eigen YouTube-kanaal zijn filmpjes geplaatst over de Lerende Netwerken najaar 2015 (inspiratiefilm) en het Sportieve Samenspel (gekoppeld aan het nieuwe magazine BUURTSPORTCOACH. Samenspel). Tijdens de Buurtsportcoachdag zijn *pitches* van buurtsportcoaches gefilmd en is een filmpje over de genomineerden voor de Stimuleringsprijs BSC/CF geplaatst.

⁹² Zie <https://www.sportindebuurt.nl/inspiratie/praktijkvoorbeelden/>

- De buurtsportcoachapp (onderdeel van Kwaliteitsimpuls)⁹³ is opnieuw uitgebreid en wordt steeds gebruiksvriendelijker en toegankelijker.
- Er is een Sport en Bewegen in de Buurt-Congres App ontwikkeld. Tijdens bijeenkomsten vind je hier het programma, de deelnemers, workshopinformatie etc.
- Eind 2015 is een tweede BUURTSPORTCOACH.magazine verschenen, met als ondertitel Samenspel.⁹⁴ In dit magazine staan lokale netwerken en samenwerkingsverbanden waarin buurtsportcoaches worden ingezet, centraal.
- Er wordt, in samenwerking met het programma *Grenzeloos actief*, gewerkt aan een nieuw magazine met als thema Gehandicaptensport. Dit magazine wordt in oktober 2016 verwacht.
- In de periode oktober 2015 tot en met juli 2016 zijn vier digitale nieuwsbrieven verschenen. 3.551 personen zijn op de nieuwsbrief geabonneerd.⁹⁵
- Bijna 2.200 personen volgen het Twitteraccount @Sportindebuurt van Sport en Bewegen in de Buurt.
- Sport en Bewegen in de Buurt heeft sinds maart een Facebookpagina, vooral gericht op de combinatiefunctionarissen/buurtsportcoaches.
- In de periode oktober 2015 tot en met juli 2016 hebben 29.269 bezoekers de website van Sport en Bewegen in de Buurt bezocht. Van hen was veertig procent een nieuwe bezoeker. De overige zestig procent heeft de website meer dan één keer geraadpleegd. Het aantal bezoeken van de website komt dan ook op 46.881. In totaal hebben de bezoekers 114.629 pagina's op de website bezocht. Gemiddeld verbleven zij 2 minuten en 27 seconden op de website en bezochten zij 2,45 pagina's. De meest bezochte pagina, op de homepage na, is de pagina met informatie over de reguliere Sportimpuls.⁹⁶ De meeste bezoekers van de website zijn afkomstig uit Noord-Holland en Zuid-Holland, gevolgd door Gelderland.
- Tijdens de Landelijke Buurtsportcoachdag is voor de tweede keer de Stimuleringsprijs BSC/CF uitgereikt.
- In maart 2016 is, i.s.m. de Kwaliteitsimpuls Buurtsportcoaches, de factsheet *Buurtsportcoach: Brand yourself in vijf stappen!*⁹⁷ verschenen.
- In mei 2016 is de factsheet *Van kwetsbare naar vitale ouderen door sport en bewegen*⁹⁸ verschenen.
- In het kader van de Kwaliteitsimpuls Buurtsportcoaches is het opleidingsoverzicht⁹⁹ geüpdatet en zijn acht voorbeeld functieprofielen¹⁰⁰ opgesteld voor verschillende settings.

⁹³ Buurtsportcoaches kunnen zich registreren en met deze app kennis delen, informatie ophalen en ervaringen uitwisselen. Zie <https://www.sportindebuurt.nl/kwaliteitsimpuls-buurtsportcoaches/wat-is-de-kwaliteitsimpuls/>

⁹⁴ Zie <https://www.sportindebuurt.nl/dotAsset/242a1377-6158-41e4-8f3f-f7f7639300f1.pdf>

⁹⁵ Zie <http://www.sportindebuurt.nl/contact/nieuwsbrief/>

⁹⁶ Zie <https://www.sportindebuurt.nl/sportimpuls/sportimpuls-regulier/>

⁹⁷ Zie <https://www.sportindebuurt.nl/dotAsset/f81054e3-32d4-4516-8761-b398a88ffae2.pdf>

⁹⁸ Zie <https://www.sportindebuurt.nl/themas/ouderenparticipatie/>

⁹⁹ Zie <https://www.sportindebuurt.nl/kwaliteitsimpuls-buurtsportcoaches/opleidingen/>

- In maart, april en mei 2016 zijn nieuwsbrieven verstuurd over het EVC-traject. In deze nieuwsbrieven wordt aandacht geschonken aan de ontwikkeling van nascholingsaanbod, communicatie en evaluatie.
- 26 mei 2016 is door Kenniscentrum Sport een compilatiefilmpje over het EVC-traject op YouTube geplaatst.¹⁰¹ In dit filmpje vertellen drie deelnemers over hun ervaringen met het EVC-traject.

Regionaal lerende netwerken

De ondersteuningspartijen organiseren jaarlijks regionale (interactieve) bijeenkomsten, de zogeheten 'regionaal lerende netwerken'. De bijeenkomsten worden op zes à zeven locaties in het land gehouden, zowel in het voorjaar als in het najaar. De 'Lerende Netwerken' zijn een interactieve manier van kennis halen en brengen. Een bijeenkomst bestaat uit lezingen en workshops en tijdens de lunch worden rondetafelgesprekken georganiseerd. Ook vinden er speeddates plaats. Het doel van deze bijeenkomsten is het samenbrengen van mensen en organisaties die zich bezighouden met Sport en Bewegen in de Buurt. Naast gemeenten worden onder andere organisaties van de sectoren zorg en welzijn, sportverenigingen, buitenschoolse opvang, bedrijfsleven en onderwijs uitgenodigd. Ook de combinatiefunctionarissen/buurtsportcoaches zelf worden uitgenodigd. Door de ervaring en kennis vanuit diverse velden uit te wisselen, kan van elkaar worden geleerd.

In het najaar van 2015 zijn zeven 'Lerende Netwerken' georganiseerd, in het voorjaar van 2016 waren dat er zes. Aan deze lerende netwerkbijskomsten hebben respectievelijk 495 en 520 deelnemers deelgenomen (tabel B.4.1). De bijeenkomsten in het najaar van 2015 stonden in teken van de veranderingen die in de sport (gaan) plaatsvinden. De zes bijeenkomsten in 2016 stonden in het teken van samenwerken, zowel met andere sectoren als in de regio. De lerende netwerken worden vooral bezocht door mensen uit de sport- en beweegsector (met name buurtsportcoaches). Ook de sectoren onderwijs, welzijn en sport & zorg zijn vertegenwoordigd. In september 2016 staan weer zes lerende netwerkbijskomsten gepland.

¹⁰⁰ Zie <https://www.sportindebuurt.nl/kwaliteitsimpuls-buurtsportcoaches/profielen-en-competenties/>

¹⁰¹ <https://www.youtube.com/watch?v=ICSW5IQ8Bkk>

Tabel B.4.1 Aantal Lerende Netwerken en deelnemers voor de periode 2013-2016

	Aantal lerende netwerken	Aantal deelnemers
Voorjaar 2013	6	391
Najaar 2013	6	500
Voorjaar 2014	6	524
Najaar 2014	7	488
Voorjaar 2015	6	365
Najaar 2015	7	495
Voorjaar 2016	6	520
Najaar 2016	6	-

Bron: NISB (2013a; 2013b; 2014; 2015), Daalder & Elfring (2015) en Beck (2016a)

De bijeenkomsten worden steeds door Kenniscentrum Sport (voorheen NISB) geëvalueerd met behulp van een digitale enquête (zie NISB 2013a; 2013b; 2014; 2015; Daalder & Elfring, 2015; Beck 2016a). De resultaten worden vervolgens gebruikt voor het bepalen van de onderwerpen voor de volgende bijeenkomsten.

176 van de in totaal 495 deelnemers aan de bijeenkomsten in het najaar van 2015 hebben de evaluatie ingevuld (Daalder & Elfring, 2015). De evaluatie van de bijeenkomsten in het voorjaar van 2016 is door 198 van de 520 deelnemers ingevuld (Beck, 2016b). De belangrijkste redenen om de bijeenkomsten van de Lerende Netwerken te bezoeken waren inspiratie en ideeën opdoen, één of meerdere onderwerpen van de workshops en de mogelijkheid tot netwerken. Tijdens de bijeenkomsten in het voorjaar van 2016 was de interesse met name voor de workshops ‘Resultaten en opbrengsten van je werk inzichtelijk maken’ en ‘Verbinding zorg, sport en bewegen’ groot. De algemene indruk van de respondenten over de bijeenkomsten, zowel in najaar 2015 als voorjaar 2016, is ruim voldoende tot goed. Het inhoudelijke programma van najaar 2015 en voorjaar 2016 voldeed met rapportcijfers als 7,2 en 7 niet aan de verwachtingen van iedereen. De deelnemers aan de bijeenkomsten in het najaar van 2015 waren positief over de projectleidersbijeenkomsten Sportimpuls en de speeddates Sportimpuls, maar zouden op de volgende Lerende Netwerken graag meer willen weten over *best practices*/goede voorbeelden, het bereiken van (moeilijke) doelgroepen en samenwerking met andere sectoren. De bijeenkomsten worden met een ruime voldoende (7,1) beoordeeld. Bijna twee derde van de deelnemers heeft de intentie deel te nemen aan de volgende Lerende Netwerken. Dit komt overeen met de evaluatie van de deelnemers aan de bijeenkomsten van begin 2016. Ook zij zouden meer willen weten over het bereiken van (moeilijke) doelgroepen, *best practices*/goede voorbeelden, plus landelijke trends en ontwikkelingen. Zeven op de tien deelnemers heeft de intentie om aan de volgende Lerende Netwerken deel te nemen. Tot slot gaven de deelnemers van de bijeenkomsten in het voorjaar van 2016 aan het vervelend te vinden dat gerelateerde programma onderdelen en de speeddates gelijktijdig plaatsvonden en dat workshopbeschrijvingen en de daadwerkelijke inhoud van de workshops niet altijd overeenkwamen. Zij wensen eveneens tijdens de workshops meer verdieping, interactie en discussie.

Overige bijeenkomsten

Op 10 december 2015 vond de Nationale Kennisdag SBB plaats met 184 bezoekers. Deze Kennisdag was vooral gericht op beleidsmedewerkers van alle organisaties die bij het programma Sport en Bewegen in de Buurt zijn betrokken. De Kennisdag was vormgegeven rondom twee hoofdlijnen: ‘Andere sectoren aan het woord’ en ‘Kwaliteit/borging’. Daar waar de Lerende Netwerken meer bedoeld zijn voor de uitvoerende professionals, is de Kennisdag gericht op beleidsmatige doelgroepen, zoals teamleiders,

beleidsmedewerkers, coördinatoren van gemeenten, sportbonden, gezondheids-, welzijn-, cultuur-, onderwijs-, zorginstellingen, (provinciale) sportorganisaties of -stichtingen en coördinatoren buurtsportcoaches en/of combinatiefunctionarissen. Uit de evaluatie blijkt dat de deelnemers de Kennisdag met gemiddeld een 6,6 beoordeeld hebben (Kenniscentrum Sport, 2016). Dat is een stuk minder dan de 7,2 waar de vorige kennisdag mee werd beoordeeld. Het grootste deel van deze daling is toe te schrijven aan de mindere beoordeling van de locatie, organisatie en catering.

Op 16 juni 2016 is de tweede Landelijke Buurtsportcoachdag met als titel 'Talent & Passie in beweging' voor en door combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches georganiseerd. 138 deelnemers namen aan deze dag deel. VSG en Kenniscentrum Sport organiseerden deze dag in het kader van de 'Kwaliteitsimpuls Buurtsportcoaches'. De middag/avond bestond uit twee plenaire presentaties (Peter Sprenger, Buurtsportcoach & Social Media; en Wout Plevier, Persoonlijke effectiviteit) en een *talking dinner*. Tevens is de Stimuleringsprijs Buurtsportcoach & Combinatiefunctionaris 2016 uitgereikt. Dit is een prijs die is bedoeld voor een buurtsportcoach of combinatiefunctionaris die door middel van een creatieve aanpak tot een inspirerend, bijzonder en blijvend resultaat is gekomen.¹⁰² Deelnemers hebben na afloop van de Landelijke Buurtsportcoachdag een digitaal evaluatieformulier ontvangen (respons 44,9%; zie Beck, 2016b). Gemiddeld hebben de deelnemers de Landelijke Buurtsportcoachdag met een 6,4 beoordeeld. De opzet van de dag, dus wanneer het gaat om sprekers, ronde tafels met inhoudelijke thema's en de stimuleringsprijs, worden net voldoende beoordeeld (5,5). Buurtsportcoaches hadden gehoopt op meer mogelijkheden om ervaringen uit te wisselen met collega's en te netwerken. Wat betreft het inhoudelijk programma zijn de deelnemers het meest tevreden over de spreker Peter Sprenger over 'Buurtsportcoaches en social media' en het minst tevreden over het *'talking dinner'*.

Ondersteuningspartners organiseren daarnaast regelmatig themabijeenkomsten, zoveel mogelijk op locatie.

In 2016 vinden diverse Ronde Tafels plaats, in samenwerking met VWS, om input te vergaren voor het toekomstige sportbeleid. Op 25 mei en 1 juni 2016 hebben gemeentelijke bijeenkomsten over de (door)ontwikkeling van de buurtsportcoach plaatsgevonden. In februari is door het Sportimpulsteam een informatiebijeenkomst voor interventie-eigenaren, ondersteuners, schrijvers, themadeskundigen, programma-partners en andere betrokkenen georganiseerd. Zie voor meer informatie paragraaf 3.4.

Menukaart Sportimpuls

De Menukaart Sportimpuls is een geselecteerd overzicht van succesvol sport- en beweegaanbod dat de afgelopen jaren door sportbonden, beweegaanbieders, fitnessorganisaties en anderen is ontwikkeld. Sport- en beweegaanbieders kunnen alleen een beroep doen op middelen uit de Sportimpuls als de activiteiten zijn gebaseerd op het aanbod op deze menukaart. In hoofdstuk 3 over de Sportimpuls is meer informatie over de menukaart opgenomen.

Voorjaar 2016 heeft Kenniscentrum Sport, net als in mei en juni 2015, een belronde uitgevoerd onder interventie-eigenaren van interventies voor Sportimpuls KSG. Aanleiding hiervoor was een brief van een

¹⁰² Zie <https://www.sportindebuurt.nl/seb-nieuws/lisanne-huijzendveld-winnaar-stimuleringsprijs-buurtsportcoach-combinatiefunctionaris-2016>

interventie-eigenaar aan het ministerie van VWS, ZonMw en Kenniscentrum Sport omtrent de doorontwikkeling van interventies. De belronde moest zorgen voor inzicht in de volgende zaken:

- of interventie-eigenaren informatie en/of monitoringgegevens terugkrijgen van lokale partijen;
- of interventie-eigenaren mogelijkheden hebben om doorontwikkeling van de landelijke interventie (samen met lokaal) vorm te geven;
- aan welke doorontwikkelingen interventies werken;
- of interventies alleen op lokaal niveau doorontwikkeld zijn zonder dat de kennis en/of producten terugvloeien naar landelijke interventie;
- of de interventie-eigenaren knelpunten ervaren op het vlak van eigenaarschap en/of doorontwikkeling van de interventie door de Sportimpuls KSG.

Er is gesproken met acht interventie-eigenaren die hun interventie op de Menukaart KSG hebben staan voor de doelgroep 0-4 jaar. Belangrijkste conclusies uit de belronde zijn:

- Van de interventie-eigenaren zijn er vijf overwegend positief over de samenwerking met de lokale projecten in verband met de doorontwikkeling van de landelijke aanpak. De doorontwikkeling wordt deels mogelijk gemaakt vanuit projectgelden en vaak ook gedeeltelijk door eigen inzet van de interventie-eigenaren.
- Zes interventie-eigenaren geven aan al stappen te hebben gezet in doorontwikkeling, waarbij in de meeste gevallen de opgedane kennis gebruikt kan worden in de KSG-ronde van 2016. Bij de projecten waar het goed loopt zijn over het algemeen vooraf goede afspraken gemaakt over de doorontwikkeling en werken interventie-eigenaar en lokale projecten nauw samen, bijvoorbeeld door trainingen op locatie, of advies over samenwerking, goed monitoren en informatie terugkoppelen. Interventie-eigenaren zijn vaak in de aanvraagperiode al actief betrokken.
- Er zijn drie interventie-eigenaren die aangeven knelpunten te ervaren met eigenaarschap en doorontwikkeling. Daar is geen sprake van goede samenwerking en krijgt de interventie-eigenaar weinig tot geen informatie terug van de lokale projecten. Lokale projecten geven aan geen behoefte te hebben aan advies of samenwerking, aldus de interventie-eigenaren. De interventie-eigenaar zou wel graag meer contact hebben.

Buurtactieplan en buurtscan

Om gemeenten die aan de slag willen te ondersteunen bij de analyse van een buurt of gebied, is door VSG en NISB de buurtscan ontwikkeld.¹⁰³ Het doel van de buurtscan is gemeenten te helpen bij het ontwikkelen van een plan van aanpak voor een buurtgericht sport- en beweegaanbod dat aansluit op bestaand beleid (buurtactieplan). De buurtscan is een *toolbox* van instrumenten van onder andere sportraden, advies- en onderzoeksbureaus en van landelijke organisaties zoals Kenniscentrum Sport en Movisie. Een gemeente maakt zelf de keuze - eventueel samen met bewoners en betrokken organisaties - welke analysestappen ze wil doorlopen en welke instrumenten ze lokaal inzet. Vanuit de ondersteuningsstructuur worden gemeenten wegwijs gemaakt in het toepassen van de buurtscan en het opstellen van buurtactieplannen. Kenniscentrum Sport is hierbij de ondersteunende partij. Het buurtactieplan en de buurtscan worden doorlopend onder de aandacht gebracht in de vorm van lezingen en workshops tijdens de Lerende Netwerken en de kennisdagen.

¹⁰³ Zie www.sportindebuurt.nl/buurtsportcoaches/buurtscan-en-buurtactieplan/

Sinds het verschijnen van de vorige SBB Monitor (oktober 2015 t/m juli 2016) hebben 317 bezoekers de buurtscan bezocht. De gemiddelde bezoekduur is veertien minuten.

De buurtscan en het buurtactieplan maken deel uit van een lokaal proces. Dit proces bestaat uit meerdere stappen. Als deze stappen worden gevolgd, heeft de gemeente een stevige onderbouwing voor de aanvraag van de Sportimpuls voor lokale sportaanbieders en biedt het ondersteuning om de buurtsportcoach gericht in te zetten.

Regionale en lokale ondersteuning Sportimpuls

NOC*NSF heeft in samenwerking met de partners van het programma SBB en de KNVB lokale ondersteuners opgeleid die in de zogenaamde Ondersteuningsorganisatie Sportimpuls (OOSI) samenwerken. In hoofdstuk 3 over de Sportimpuls is de werkwijze van en ervaringen met de OOSI toegelicht.

Publiek-private samenwerking

Om op meer plekken in Nederland nieuwe sport- en beweegprojecten uit te voeren, moeten de krachten van meerdere organisaties worden gebundeld. Publiek-private samenwerking (PPS) is een middel om organisaties uit het publieke en het private domein samen op te laten trekken om een bepaald doel te bereiken. De gedachte erachter is dat beide, publiek en privaat, door hun samenwerking meer (in kwaliteit, kwantiteit en geld) kunnen bereiken voor de samenleving.

Het bedrijfsleven onderkent het bredere belang van de uitvoering van het programma SBB. VNO-NCW en MKB-Nederland zijn, als vertegenwoordigende organisaties van het bedrijfsleven, bestuurlijke partners in het programma. Het stimuleren van een gezonde en actieve(re) leefstijl draagt immers in algemene zin bij aan de volksgezondheid en aan de vitaliteit en duurzame inzetbaarheid van werknemers. Vanuit hun functie zullen VNO-NCW en MKB-Nederland relevante branches en regionale verenigingen identificeren en informeren over het programma. Waar mogelijk fungeren VNO-NCW en MKB-Nederland als bruggenbouwers door VWS, gemeenten en organisaties in de sport in contact te brengen met die delen van het aangesloten bedrijfsleven waar sport en beweging tot de kern van de bedrijfsactiviteiten behoort. Sport & Zaken zet zich, namens de SBB partnerorganisaties VNO-NCW en MKB-Nederland, specifiek in om de verbinding tussen sport en het bedrijfsleven (publiek-private samenwerking) te bevorderen, met raad en daad.

Zelfscan Sportimpuls

De zelfscan Sportimpuls is bedoeld voor sport- en beweegaanbieders die bezig zijn met het opstellen van een reguliere Sportimpulsaanvraag.¹⁰⁴ Meer informatie over de zelfscan is te lezen in hoofdstuk 3 over de Sportimpuls.

Kwaliteitsimpuls buurtsportcoaches

Investeren in kwaliteit en kennisdeling tussen buurtsportcoaches is van belang om de kwaliteit en continuïteit van de werkzaamheden van buurtsportcoaches te waarborgen. Vereniging Sport en gemeenten (VSG) heeft samen met vaste partners binnen het ondersteuningsprogramma SBB daarvoor

¹⁰⁴ Zie <http://www.effectiefactief.nl/menukaart/zelfscan-sportimpuls.html>

een plan van aanpak opgesteld. Meer informatie daarover is opgenomen in hoofdstuk 2 over de buurtsportcoach.

Database managementinformatie

In het kader van de Impuls brede scholen, sport en cultuur (nu Brede impuls combinatiefuncties) heeft VSG een database aangelegd met management- en projectinformatie over de lokale situatie. Op basis van input vanuit onder andere (regionale) ondersteuners, projectleiders en gemeenten kunnen tussenrapportages worden gemaakt die behulpzaam zijn bij de sturing van het project. Informatie in het kader van Sport en Bewegen in de Buurt is toegevoegd.

Jaarlijkse monitoring en evaluatie

Bij de start van het programma SBB waren de ondersteuningspartners voornemens jaarlijks te evalueren of het ondersteuningsaanbod bij de ondersteuningsvraag uit het veld aansluit. De ondersteuning wordt dagelijks aangepast, mede op basis van evaluaties van de Lerende Netwerken, themabijeenkomsten en kennisdagen.

Bijlage 6. Sterkte en maatschappelijke betrokkenheid sportverenigingen

In de SBB Monitor van 2014 (Van Lindert et al., 2014) rapporteerden we de sterkte en de maatschappelijke betrokkenheid van sportverenigingen. Aanleiding was het feit dat het ministerie van VWS bij de start van de ‘Impuls brede scholen, sport en cultuur’ in 2008 het ‘versterken van circa tien procent van de sportverenigingen met het oog op hun maatschappelijke functie’ als een van de landelijke doelstellingen formuleerde (zie tabel 2.1 in hoofdstuk 2). De bestuurlijke partners van de impuls gaven destijds aan wat zij onder een sterke vereniging verstonden: *“Er is sprake van een sterke vereniging wanneer deze niet alleen in staat is om de eigen leden te bedienen, maar zich ook te richten op het onderwijs, de naschoolse opvang, de wijk en/of de (vaak kwetsbare) doelgroepen die in verhouding minder aan sport deelnemen”* (zie Bestuurlijke afspraken Impuls brede scholen sport en cultuur, december 2007). Versterking werd in deze context geïnterpreteerd als het versterken van de maatschappelijke functie van sportverenigingen. Om na te gaan in welke mate sportverenigingen hierop scoren kan gebruik worden gemaakt van peilingen van het Verenigingspanel¹⁰⁵ van het Mulier Instituut. Daarvoor zijn twee sets van indicatoren ontwikkeld. Een voor de sterkte van sportverenigingen, bestaande uit vijf indicatoren en een voor de maatschappelijke functie van sportverenigingen, bestaande uit negen indicatoren.¹⁰⁶ Deze indicatoren zijn wederom voorgelegd aan de verenigingen van het Verenigingspanel in de zomer van 2016 (Mulier Instituut, 2016b). Voor de peiling van het Verenigingspanel in het voorjaar (Mulier Instituut, 2016c) en in de zomer van 2016 (Mulier Instituut, 2016b) zijn ook alle sportverenigingen uitgenodigd die sinds 2012 bij ZonMw staan geregistreerd als hoofdaanvrager van een Sportimpulsproject.¹⁰⁷

In onderstaande tabel zijn de resultaten weergegeven van de vragenset over de sterkte en de maatschappelijke betrokkenheid van sportverenigingen. Daarbij is een onderscheid gemaakt naar sportverenigingen uit het Verenigingspanel met een buurtsportcoach en zonder een buurtsportcoach. Daarnaast is een onderscheid gemaakt naar sportverenigingen uit het Verenigingspanel zonder betrokkenheid bij een Sportimpulsaanvraag (al dan niet gehonoreerd), sportverenigingen uit het Verenigingspanel met betrokkenheid bij een Sportimpulsaanvraag en sportverenigingen die via ZonMw zijn uitgenodigd (dus met een Sportimpulsaanvraag). Aan de vragenlijst zijn extra vragen toegevoegd over de betrokkenheid van sportverenigingen bij de inzet van een buurtsportcoach en een Sportimpulsaanvraag.

Hieruit blijkt dat 22 procent van de gemiddelde Nederlandse sportvereniging op de een of andere wijze betrokken is (geweest) bij de inzet van een buurtsportcoach en dat elf procent van de gemiddelde

¹⁰⁵ Het Mulier Instituut voert jaarlijks metingen uit bij het Verenigingspanel. In het Verenigingspanel zitten anno 2016 ongeveer 2.000 sportverenigingen die representatief zijn voor de verenigingen in Nederland. Zij krijgen een of twee keer per jaar vragenlijsten voorgelegd via webenquêtes

¹⁰⁶ Voor sterkte zijn dit: betaalde medewerkers, samenwerkingsverbanden, eigen accommodatie en kantine, financiële positie en ontwikkeling nieuw sportaanbod. Voor maatschappelijke functie zijn dit: samenwerking met school, NSO/BSO, buurt/wijk, allochtone leden, leden met beperking, deelname aan sportstimuleringsprojecten, aanbod gezondheidsbevordering, stimuleren tot meer bewegen en tegengaan van overgewicht.

¹⁰⁷ 57 sportverenigingen hebben meegedaan aan de peiling in de zomer van 2016. Daarvan hadden 51 sportverenigingen een gehonoreerde Sportimpulsaanvraag.

Nederlandse sportvereniging betrokken is (geweest) bij een Sportimpulsaanvraag. Ook komt naar voren dat er sprake is van een kruisbestuiving tussen beide regelingen. Sportverenigingen die betrokken zijn (geweest) bij een Sportimpulsaanvraag (50%) zijn vaker betrokken (geweest) bij de inzet van een buurtsportcoach dan verenigingen die niet betrokken zijn (geweest) bij een Sportimpulsaanvraag (19%). Sportverenigingen die betrokken zijn (geweest) bij een buurtsportcoach (25%) zijn vaker betrokken (geweest) bij een Sportimpulsaanvraag dan sportverenigingen zonder betrokkenheid bij een buurtsportcoach (7%).

Tabel B6.1 Mate waarin sportverenigingen voldoen aan indicator voor sterke sportvereniging, naar aanwezigheid van buurtsportcoach en betrokkenheid bij Sportimpulsaanvraag (in procenten, zomer 2016)

	Verenigingspanel		Verenigingspanel		SI vereniging en ZONMW	
	Totaal (n=504)	Zonder cf/bsc (n=351)	Met cf/bsc (n=153)	Geen SI aanvraag (n=427)	Met SI aanvraag (n=81)	Met SI aanvraag (n=57)
<i>Sterkte van de vereniging</i>						
Groeiambitie	77	74	89**	77	82	88
% ver. met eigen sportaccommodatie en kantine	47	43	60**	45	57	60
Betaalde medewerkers in dienst	32	27	46**	29**	52	74
Samenwerkingsverbanden:						
- sportver. werkt samen met andere organisatie(s)?*	85	81	99**	83	100	100
- sportver. werkt samen met andere sportvereniging*	53	51	60	52	62	67
Financiële positie:						
- gezond volgens eigen kwalificatie	67	70**	59	69**	51	60
Ontwikkelen van nieuw sportaanbod is speerpunt beleid	3	1	8**	3	5	7
Ontwikkelt flexibeler lidmaatschapsvormen	61	60	65	60	70	81
Gemiddelde score indicator sterkte vereniging	2,3	2,2	2,7**	2,3	2,6**	3**

Bron: Verenigingspanel zomer 2016 (Mulier Instituut, 2016b)

*Deze percentages hebben alleen betrekking op de verenigingen die samenwerken.

**De percentages van verenigingen met en zonder combinatiefunctionaris en met en zonder SI aanvraag zijn significant afwijkend ($p < 0.05$) ten opzichte van elkaar.

Tabel B6.2 Mate waarin sportverenigingen voldoen aan indicator voor maatschappelijke functie, naar aanwezigheid van buurtsportcoach en betrokkenheid bij Sportimpulsaanvraag (in procenten, zomer 2016)

	Verenigingspanel		Verenigingspanel		SI vereniging en ZONMW	
	Totaal (n=504)	Zonder cf/bsc (n=351)	Met cf/bsc (n=153)	Geen SI aanvraag (n=427)	Met SI aanvraag (n=81)	Met SI aanvraag (n=57)
Maatschappelijke functie						
(struct.) samenwerking met (brede) school*	45	40	58**	43	57**	68**
(struct.) samenwerking met NSO/BSO*	9	5	19**	8	16**	25**
Integratie van minderheden:						
- verenigingen met allochtone leden	47	42	62**	44	67**	74**
- verenigingen met leden met een beperking	44	44	45	42	62**	58**
Vereniging weet specifieke groepen (waaronder allochtonen en minder validen) goed te bereiken						
Leefbaarheid (achterstands)wijken:						
- samenwerking met buurt/wijk/welzijnsorganisatie	17	14	25**	14	36**	39**
Bevorderen volksgezondheid						
- betrokken bij sportstimuleringsproject	44	37	70**	40	83**	89**
- huisregels op papier m.b.t. gezonde leefstijl	29	26	41**	28	39	40
aanbod gericht op gezondheidsbevordering	39	32	63**	37	55**	67**
- taak stimuleren tot meer bewegen (eens)	57	54	66**	56	63	77
- overgewicht tegengaan niet taak van sportver. (eens)	36	39**	27	38*	22	28
Gemiddelde score indicator maatschappelijke functie vereniging	3,1	2,8	4,4**	2,9	4,7**	5,4**

Bron: Verenigingspanel zomer 2016 (Mulier Instituut, 2016b)

*Deze percentages hebben alleen betrekking op de verenigingen die samenwerken.

**De percentages van verenigingen met en zonder combinatiefunctionaris en met en zonder SI aanvraag zijn significant afwijkend ($p < 0.05$) ten opzichte van elkaar.

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl